

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**CUMHURİYET VE ZAFER GAZETELERİNDE
BATI İMGELERİ (1950)**

NURCAN İNCU

**GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

ŞUBAT 2021

CUMHURİYET VE ZAFER GAZETELERİNDE BATI İMGELERİ (1950)

Nurcan İNCU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nurcan İNCU
19/02/2021

CUMHURİYET VE ZAFER GAZETELERİNDE BATI İMGELERİ (1950)
(Yüksek Lisans)

Nurcan İNCU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Şubat 2021

ÖZET

Bu çalışma Türk yazılı basınında Batı'nın ne tür imgelerle yansıtıldığını incelemeyi amaçlamıştır. Bu konuyu incelemek için Türkiye'nin modernleşmesinde siyasal ve sosyal anlamda önemli bir değişim dönemi olarak 1950 yılı seçilmiştir. Çalışma giriş ve sonuç bölümleri hariç dört ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Türk modernleşmesinde Batı imgesinin gelişimi, modernleşmeyi geç yaşayan bir ülke örneği olarak ve ülkenin Batı ile ilişkileri bağlamında genel olarak ele alınmıştır; incelenen dönemin neden seçildiği gerekçelendirilmiştir. İkinci bölümde ise, Türk basınının rejim değişikliğine bağlı olarak geçirdiği dönüşümlere genel olarak değinilmiş ve incelenen dönemde basının durumuna dikkat çekilmiştir. Örnek olarak seçilen Cumhuriyet ve Zafer gazetelerinin tarihçeleri açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümü yöntem bölümüne ayrılmıştır. Çalışmada temalar üzerinden niteliksel içerik analizi yöntemi kullanılmış ve ilgili tarihteki gazete yazıları tek tek incelenerek Batı algılamasını içeren yazılar seçilmiş ve sonrasında analiz edilerek yorumlanmıştır. Dördüncü bölümde ise; araştırmanın bulguları yorumlanmıştır. Bu bölümde 1950 yılı boyunca Zafer ve Cumhuriyet gazetelerinde çıkan yazılardaki Batı ile ilgili algılamaların neler olduğu ve bu algılamaların farklılıkları ve benzerlikleri bulgulanmıştır. Böylelikle Türkiye'de modernleşmenin önemli parçalarından birini oluşturan yazılı basının Batı algısı ve bu algıdaki farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde ise; genel bir perspektifle, iki gazetenin konuya bakışlarındaki benzerlikleri ve ötekileştirici incelemeleri tespit edilmiş ve bu imgelemeler kavramsal bölümlerden elde edilen teorik bulgular eşliğinde açıklanmıştır.

Bilim Kodu : 116501
Anahtar Kelimeler : Zafer Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Batı İmgesi, Doğu-Batı İlişkileri
Sayfa Adedi : 137
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nilgün Gürkan Pazarıcı
ORCID ID : 0000-0001-9737-9149

WESTERN IMAGE ON CUMHURİYET AND ZAFER NEWSPAPERS (1950)

(M.Sc. Thesis)

Nurcan İNCU

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

February 2021

ABSTRACT

This study aimed to examine what kind of images the West is reflected in Turkish print media. As an important period of change in the political and social meaning in the modernization of Turkey it has been chosen to study this subject in 1950. The study consists of four main sections, excluding the introduction and conclusion sections. In the first chapter, the development of the image of the West in Turkish modernization is discussed as an example of a country experiencing late modernization and in the context of the country's relations with the West; It is justified why the period under consideration was chosen. In the second part, the transformations that the Turkish press has undergone due to the regime change are discussed in general and the situation of the press in the period under examination is highlighted. The chronicles of Cumhuriyet and Zafer newspapers selected as examples were announced. The third part of the study is devoted to the method part. In the study, the qualitative content analysis method was used over themes, and the articles containing the Western perception were selected by examining the newspaper articles in the relevant history one by one and then analyzed and interpreted. In the fourth part; The findings of the research have been interpreted. In this section, what were the perceptions about the West in the articles published in Zafer and Cumhuriyet newspapers throughout 1950 and the differences and similarities of these perceptions were found. Thus, the Western perception of the written press constitute one of the major components of modernization in Turkey and differences in these perceptions have been identified. In the conclusion part; With a general perspective, the imaginations of the two newspapers on the subject were determined and these imaginations were explained in the light of their similarities from the conceptual chapters and the theoretical findings obtained from marginalizing.

Science Code : 116501
Key Words : Zafer Newspaper, Cumhuriyet Newspaper, Western Image, East-West Relations
Page Number : 137
Supervisor : Prof. Dr. Nilgün Gürkan Pazarıcı
ORCID ID : 0000-0001-9737-9149

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya birlikte başladığımız sağlık sorunları nedeniyle kendisiyle devam edemediğimiz ve yakın zamanda kaybettiğimiz çok değerli hocam Prof. Dr. Murat Sadullah Çebi'yi saygıyla anıyorum.

Çalışma boyunca bana değerli bilgileriyle yol gösteren çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Nilgün Gürkan Pazarıcı'ya bana kendisiyle çalışma fırsatı vermesinden, çalışma boyunca emek ve sabır göstermesinden dolayı sonsuz teşekkür eder, şükranlarımı sunarım.

Tez jürimdeki değerli hocalarım Prof. Dr. Selda Bulut ve Doç. Dr. Fatma Gürses'e çalışmaya destek vererek jüride yer almalarından ötürü şükranlarımı sunarım. Çalışmaya dışarıdan destek veren kıymetli hocam Doç. Dr. Osman Murat Güvenir'e de ayrıca teşekkür ederim. Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrenci İşleri Koordinatörü Görkem Yanık'a da yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Eğitime verdiği önemi her konuşmasında dile getiren, bu anlamda desteğini esirgemeyen T.C. Sağlık Bakanlığı Bilgi Sistemleri Genel Müdürümüz Dr. Mustafa Mahir Ülgü'ye çok teşekkür ederim. Çalışma boyunca fedakârlık göstererek yanımda olan İletişim ve Çağrı Hizmetleri Daire Başkanlığı / İletişim ve Halkla İlişkiler Birimindeki mesai arkadaşlarım Özlem Uslu, Seda Nur Koca, Elif Güneysu Öztürk, Yekta Can Tutsun ve Emre Güzelce'ye de teşekkürü borç bilirim.

Bu akademik çalışmamın yeğenlerim Deniz, Öykü, Ege ve Defne'ye örnek olmasını diler; eğitim hayatım boyunca yanımda olan ve beni destekleyen sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Türkiye’de Batı İmgesinin Modernite ile İlişkisi	9
2.2. Türkiye’nin Batı ile İlişkilerinde Bir Dönüm Noktası	15
2.2.1. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası.....	16
2.2.2. Birleşmiş Milletlere Üyelik Süreci.....	20
2.2.3. ABD ile İlişkiler	22
2.2.4. Sovyetler Birliği “Tehdidi”	25
3. TÜRK BASINI VE REJİM DEĞİŞİKLİKLERİ.....	29
3.1. Türkiye’de Geç Modernleşmede Gazeteci Kimliği	29
3.2. Tek Partili Dönemden Çok Partili Döneme Geçişte Basın	31
3.3. 1950 Genel Seçimleri ve Sonuçları.....	38
3.4. Demokrat Parti Döneminde Basın	39
3.5. Değişen Siyasal Ortamda İki Gazete Örneği	41
3.5.1. Cumhuriyet Gazetesinin Tarihi	41
3.5.2. Zafer Gazetesinin Tarihi	45
4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	51
4.1. Tez Konusu	51

4.2. Tezin Amacı	51
	Sayfa
4.3. Tezin Önemi.....	51
4.4. Kuramsal Çerçeve	52
4.5. Varsayımlar	53
4.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	53
4.7. Yöntem.....	53
5. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	57
5.1. Dış Politikada ABD ile İlişkilere Yaklaşım	57
5.1.1. Cumhuriyet Gazetesinin ABD ile İlişkilere Yaklaşımı.....	57
5.1.2. Zafer Gazetesinin ABD ile İlişkilere Yaklaşımı	62
5.1.3. İki Gazetenin ABD ile İlişkiler Konusundaki Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	65
5.2. Dış Politikada SSCB ve Komünizme Yaklaşım	65
5.2.1. Cumhuriyet Gazetesinin SSCB ve Komünizme Yaklaşımı	65
5.2.2. Zafer Gazetesinin SSCB ve Komünizme Yaklaşımı	69
5.2.3. İki Gazetenin SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusundaki Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	73
5.3. Dış Politikada NATO ve AB ile İlişkiler	74
5.3.1. Cumhuriyet Gazetesinin NATO ve AB'ye Yaklaşımı.....	74
5.3.2. Zafer Gazetesinin NATO ve AB'ye Yaklaşımı	77
5.3.3. NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İki Gazetenin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	81
5.4. Gazetelerde Siyasi Partilerin “Batı” İmgesini Yansıtma Biçimi.....	82
5.4.1. Cumhuriyet Gazetesinde CHP'nin “Batı” İmgelemesi	82
5.4.2. Zafer Gazetesinde DP'nin “Batı” İmgelemesi	84
5.4.3. Partilerin Batı İmgelemesi Konusunda İki Gazetenin Karşılaştırılması	87
5.5. Sosyokültürel Yapının “Batı” ile İlişkilendirilmesi	88

5.5.1. Cumhuriyet Gazetesinin Sosyokültürel Yapıya İlişkin Değerlendirmeleri ...	88
	Sayfa
5.5.2. Zafer Gazetesinin Sosyokültürel Yapıya İlişkin Değerlendirmeleri.....	102
5.5.3. Sosyokültürel Yapının Değerlendirilmesi Konusunda İki Gazetenin Karşılaştırılması.....	111
6. SONUÇ.....	113
KAYNAKLAR.....	119
EKLER.....	129
EK-1. Cumhuriyet Gazetesi Örneği	130
EK-2. Zafer Gazetesi Örneği.....	133
EK-3. Cumhuriyet ve Zafer Gazetesi Künyesi	136
ÖZGEÇMİŞ	137

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. Köşe Yazıları / Yazı Dizileri ve Temalar	55
Tablo 5.1. Cumhuriyet Gazetesinde ABD ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi.....	57
Tablo 5.2. Cumhuriyet Gazetesinde ABD'yi Nitelendiren İfade ve İmgeler	61
Tablo 5.3. Zafer Gazetesinde ABD ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi	62
Tablo 5.4. Zafer Gazetesinde ABD'yi Nitelendiren İfade ve İmgeler.....	64
Tablo 5.5. Cumhuriyet Gazetesinde SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi.....	65
Tablo 5.6. Cumhuriyet Gazetesinde SSCB / Komünizmi Nitelendiren İfade ve İmgeler ...	69
Tablo 5.7. Zafer Gazetesinde SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi.....	69
Tablo 5.8. Zafer Gazetesinde SSCB / Komünizmi Nitelendiren İfade ve İmgeler.....	73
Tablo 5.9. Cumhuriyet Gazetesinde NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi.....	74
Tablo 5.10. Cumhuriyet Gazetesinde NATO / AB 'yi Nitelendiren İfade ve İmgeler.....	77
Tablo 5.11. Zafer Gazetesinde NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi	77
Tablo 5.12. Zafer Gazetesinde NATO / AB 'yi Nitelendiren İfade ve İmgeler	81
Tablo 5.13. Cumhuriyet Gazetesinde CHP'nin Batı İmgelemesi Konusunda Seçilmiş Yazılarının Künyesi	82
Tablo 5.14. Cumhuriyet Gazetesinde Batı'yı Nitelendiren İfade ve İmgeler	84
Tablo 5.15. Zafer Gazetesinde DP'nin Batı İmgelemesi Konusunda İncelenen Yazılarının Künyesi	84
Tablo 5.16. Zafer Gazetesinde Batı'yı Nitelendiren İfade ve İmgeler	87
Tablo 5.17. Cumhuriyet Gazetesinde Sosyokültürel Yapı Konusunda Seçilmiş Yazıların Künyesi.....	88
Tablo 5.18. Cumhuriyet Gazetesinde Sosyokültürel Yapıyı Nitelendiren İfade ve İmgeler	101

Tablo	Sayfa
Tablo 5.19. Zafer Gazetesinde Sosyokültürel Yapı Konusunda Seçilmiş Yazıların Künyesi	102
Tablo 5.20. Zafer Gazetesinde Sosyokültürel Yapıyı Nitelendiren İfade ve İmgeler	110
Tablo 6.1. Zafer ve Cumhuriyet Gazetelerinde Batı İmgelerinin Yansıtılışı.....	114
Tablo 6.2. Gazetelerin Genel Çerçeve de Karşılaştırılması	116

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	Çeviri
DP	Demokrat Parti
NATO	North Atlantic Treaty Organization
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. GİRİŞ

Batı ile ilişkiler ve modernleşme sürecinde yaşanan sorunlar sadece siyasetin değil, basın da temel konularından olmuştur. Modernleşme sürecini gecikmeli olarak yaşayan ülkelerin toplumu bu yoldaki biçimlendirme çabaları, gerilimli bir dönüşüme sahne olurken basın da kamuoyunu hem yansıtıcı, hem de yönlendirici olarak bu süreçte rol almıştır. Dolayısıyla Batı imgesi de sürecin nasıl yaşandığına ilişkin bize zihinlerdeki algıya ilişkin ipuçları verir.

Türk Dil Kurumu tarafından “*zihinde tasarlanan nesne, hayal veya imaj*” şeklinde açıklanan imge kavramı, Batı ile bir araya getirildiğinde insan bilincinde yerleşmiş Batı dünyasının tasviri olarak kavranabilir. İmgeyi, bazı kavramların ve varlıkların düşünsel karşılığı biçiminde görsel bir akis şeklinde ifade etmek mümkündür. Kültürel imgeler ise; kültürel kapsam içinde ve kültür manasını içeren görsel karşılıklar biçiminde ifade edilebilir (Yıldız, 2006: 37). Halkların kültürel çerçevesi içinde çok fazla miktarda imge bulunmaktadır. İmgelerin meydana gelmesinde kültür, hayat deneyimleri, inanç yapıları, dogmalar, üretim ve tüketim gibi hususlar etkilidir. Bu hususlar imgelerin meydana gelmesinde ana unsur oluştursa da; metinlerdeki imgeler sembol yapılarının bir araya gelmesi neticesinde meydana gelir. Dolayısıyla imgelerin meydana gelmesinde ve belirtilmesinde dilin çok önemli bir vasıta olduğu ortadadır. En temel ifadesiyle dil, bir kodlama biçimi; imge ise kişinin farklı duyu organları vasıtasıyla algıladığı kendine has, özel bir görünümün dil vasıtasıyla belirtilmesidir ve imgesellik dilin tabii sisteminde bulunmaktadır. İmgesel dilde, hali hazırda bulunan kodlamalar, özgün duyuş ve tasarımlar neticesi ile içsel ve dışsal nitelikler bakımından, estetik bir şekle dönüşmektedir (Karademir, 2008: 75-76). İmgeler; gittikçe üst bilinç yönünde giden (sembol), kelimelerin, fikirlerin, yazının ve alt bilincin kapsamında bulunan kodlardır (Akad, 2008: 82). Akad, imgelerin yazıdan önemli olduğunu vurgulayarak, gözle kazanılan imgelerin zihindeki yapıları uyarması sonucu hareketi başlattığını belirtmektedir (Akad: 2008: 83).

Barthes (1986), Göstergebilim İlkeleri kitabında dilbilim temelinde çözüm odaklı hususları ifade etmiş, 20. yüzyılın ilk yarısından sonra göstergebilimin ilerlemesinde önemli roller oynamış, konferansları ve basılan eserleri ile göstergebilimin daha özgün bir biçimde anlaşılmasını sağlamış, göstergebilimin ekseriyetle sosyal konular alanında bir araştırma usulü şeklinde kullanılmasının önünü açmıştır (Rıfat, 2013: 40). Barthes'ın göstergebilim konusunda oynadığı diğer rol ise; anlatıların çözümlenmesini mimari, reklam, tıp vb.

alanlarına yönlendirmesidir (Kalkan,2008:33). Dolayısıyla Barthes ile beraber göstergebilimin kullanım sahası genişlemiştir. İmgeler bağlamında Barthes anlamlandırmayı ikiye ayırmıştır. Bunlar; “düz anlam” (*dénotation*) ve “yan anlam” (*connotation*)’dır (Geray, 2014: 167). Barthes’a göre; düz anlam göstergenin neyi temsil ettiğini, yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğini konu edinir. Düz anlam; genel olarak kabul edilen evrensel manaları kapsar. Yan anlam ise; yazı ya da görünüm de gizli olan ve bireylerin değerlendirmeleri sonucunda oluşan manayı belirtmektedir. Yan anlam bazı metaforik manaları da barındırır (Barthes, 2017:93). Mesela, bir general resmi kıyafeti düz anlam şeklinde bir elbise göstergesi şeklinde yorumlanmaktadır; ama üniformada bulunan yıldızlar yan anlam açısından bakıldığında rütbeleri belirten “otorite”, “hiyerarşi” gibi değişik manaları ifade edebilmektedir. Dolayısıyla yan anlam, imgelerin kültür çerçevesinde ifade edilmesidir (Barthes, 2016:86).

Çalışmaya konu oluşturan Batı imgeleri akademik araştırmalara farklı açılardan kaynak oluşturabileceği gibi, iki yönüyle de temel bir sorunsala bağlanabilir. Bunlardan birincisi; Türklerin modernleşme sürecinde geçirdiği yapısal reform ve dönüşümlerin Batıdan gelen dış etkenlere bağlı olarak geliştiği fikridir.¹ İkincisi ise; Batı kaynaklı dış etkenlerin şekillendirdiği yapısal reformların toplum gerçekleri ile gösterdiği uyumsuzluk ve bunun sonucunda oluşan Batı karşıtlığı fikridir. Her iki yaklaşım da Türkler adına modernleşmeyi tetikleyen ‘*Batılılaşma sorunsalını*’ beraberinde getirmiştir.²

Şüphesiz, Osmanlı’dan başlayarak Batıyı örnek alan yapısal dönüşümlerin en radikal yaşandığı dönem Türklerin ulus-devlete geçiş sürecidir. Bu süreci Cumhuriyet dönemi ile birlikte yapısal reformları kalıcı hale dönüştürmeyi amaçlayan inkılaplar takip eder. Kurucu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün “*Biz Garp medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi kendi bünyemize uygun bulduğumuz için, dünya*

¹ Bu nedenle modernleşmeyle ilişkili atıflarda Batı imgelerinin etkisi görülmektedir. Türklerde modernleşme perspektifinin kendiliğinden oluşmadığını ifade etmeye çalışan bu anlatımlar Sanayi Devrimi sonrasında Batı’nın üstünlüğünü ortaya koyar. Bununla birlikte benzer anlatımlar modernleşmenin ideolojik karakterini açıklamaya yönelirken İttihatçıların 1908 ruhuna ve Cumhuriyet döneminde Kemalist devletçi kesimin kalkınmacı dünya görüşüne başvurur. Buna karşın aynı anlatımlar, Türklerin 1945 ve 1990 sonrası yıllarda gerçekleştirdiği reformlardaki baskın niteliklerin Batı’nın egemen konumunu kabul ettiğini gösterir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz: (Ahmad 2002: 27 ; Timur 1985: 139).

² Siyasi tarihimize devrimler ve inkılap hareketleri şeklinde yer edinen bu kırılmalar “*Batılılaşma*” kavramı ile ifade edilir. Batı toplumlarına özgü kurumların, sanayileşmenin ve kentleşmenin Türk toplumuna girmesiyle Batılılaşmanın başladığı iddia edilir. Ortaylı’ya göre bu durum bir değişim olarak adlandırılırsa ortaya çıkan tüm sorunlar Batılılaşma başlığının içinde yer almalıdır. Bu nedenle Türkiye’nin iki yüzyıllık tarihi Batılılaşma içinde ele alınır. Detaylar için bkz: (Ortaylı 1985: 138).

medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz” sözleri de Türk İnkılabının yönünü açıklar (İnan, 1984: 183). Modernleşmeyi hedef alan bu ideal, parti-devlet bütünleşmesinin yaşandığı 1950’ye kadar Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) egemenliğinde sürdürülmüştür. 1950 yılında yapılan çok partili genel seçimlerle birlikte 27 yıllık CHP iktidarı sona ermiş ve Demokrat Parti (DP) iktidarı başlamıştır.

Modernleşmenin öğretenden öğrenene bir aktarım süreci olduğu iddia edilmektedir (Garcia ve Gomez, 2019). Türk modernleşmesinin ise aydın zümrede başlayan bir hareket olarak tüm eleştirilere rağmen, yukarıdan aşağı doğru yayıldığı görülür. Buna göre modernleşmenin nimetlerini kavramış olan kişiler toplumsal hayatı modernleştirene kadar toplumun diğer kesiminin otoriter görünümde olan siyasal sisteme katlanmasını ve mevcut düzene ayak uydurmasını bekler (Köker, 1993: 14). Bu anlamda CHP Cumhuriyet döneminde modernizasyon sürecini tek elden yürüten ilk siyasi partidir. Bu süreçte yaşanan parti-devlet bütünleşmesi toplumun tüm görüşlerinin siyasal mecrada tek yerden temsilini zorunlu hale getirmiştir. Bu duruma başka bir açıdan bakıldığında; modernleşme sürecine rıza göstermek zorunda kalan diğer kesimlerin tepkisel birikimi CHP’ye alternatif farklı bir siyasi görüşün (DP) muhalefet yoluyla ortaya çıkmasına ve daha sonra iktidara gelmesine zemin hazırlamıştır.³

Türkiye’de modernleşme sürecini bir toplum mühendisliği projesi olarak kontrol etmek isteyen her iki siyasi partinin ayrıştığı temel noktanın makro düzeyde iktisadi politikalara yoğunlaşmaları olduğu görülmektedir. Bu ayrışmayı ortaya koyan söylemler, İkinci Dünya Savaşı’nın ideolojik açıdan Batıyı Doğunun önüne konumlandırmasına odaklanır.⁴ Bu sebeple anlatımlarda Batının eriştiği yüksek medeniyet düzeyi sıklıkla vurgulanmaktadır. Aslında sorunlu bir anlatıma işaret eden bu öykülemeler, Şarkiyatçılığın veya “Garbiyatçılığın” (Oksidentalizm) toptancı söylemini farklı önermelerle tekrar etmekten öteye geçmez.

³ CHP’nin modernizasyon sürecinde etkin bir aktör olmasına atfen biriken tepkinin farklı şekillerde geliştiğini belirtmek gerekir. Buna göre siyasal görüş ayrılıkları İnönü dönemiyle başlar. Eleştiriler İnönü ve CHP’nin Kemalist ideolojiyi terk etmesi üzerine yoğunlaşır. Bu konuyla ilgili yakın zamanda tamamlanan bir akademik araştırma ülkenin 1945-1950 arasında yaşadığı sorunları süreklilik ve değişim tezi üzerinden değerlendirmektedir (Çelik, 2016).

⁴ Soğuk Savaş atmosferi içinde Türkiye’nin Batının liderliğini üstlenen Amerika’ya bağımlı bir uydu haline geldiği bu görüşler içerisinde savunulur. Bu konuyla ilgili genel görünümü özetleyen bir çalışma için bkz: (Dalyan, 2009).

Tarihçi John Tosh yazılı basını tanımlarken; “belli bir zaman dilimi içinde en geniş tabanlı etkiyi yaratabilen, siyasi ve toplumsal görüşleri kayıt altına alabilen birinci elden matbu kaynak” ifadesine başvurur (Tosh, 2008: 38-40). Kitle iletişim araçlarından yazılı basın süreli ve yüzeysel bir anlatıma sahip olmasına rağmen siyasetin gündemini en hızlı yoldan duyuran araçtır. Yazılı basın; yönetim, siyaset gibi konularda topluma bilgi vermek, yönetimin icraatlarını denetlemek, kriz anlarında kitleleri harekete geçirmek, kamuoyu oluşturmak gibi işlevleriyle iktidar ve toplum arasında bir köprü vazifesi görür. Ayrıca modernleşmenin saç ayaklarından birini oluşturur.⁵

Dönemin yazılı basınında iki kutup (Doğu-Batı) arasında birbirini olumlayan veya olumsuzlayan bir bilgi üretimi yarışına girildiği ifade edilir (Çakaş, 2018: 99). Öyle ki bu yarış hemen her sahada iki kutbun başını çeken devletlerin siyasi ve ideolojik nüfuzunu hissettirmeye çalıştığı bir şekle dönüşmüştür. Bu bağlamda yazılı basın; her türlü yüzeysel fikrin açıkça tartışılabildiği, kamuoyu oluşturmak maksadıyla “Ben ve Öteki”yi tanımlayan imgelerin kolayca sezilebildiği bir mecra olarak karşımıza çıkar. “Öteki” olanın geri kalmışlığı vurgulanarak “Ben” kavramı gazete sütunlarında yüceltilir.⁶ Bununla birlikte “Öteki”, mutlak negatif bir anlam ifade etmemelidir. Herkül Millas’a göre (1998: 416); “Ötekiler” de hem olumlu hem de olumsuz olabilirler. Yine de ona göre; “Biz”e gösterilen ilginin yanı sıra, genel olarak biz, ötekine göre daha olumlu ve üstündür. Kaldı ki bu tür olumlu ötekiler, ötekinin bir özelliğini genelleştirmekten çok, bizim de onlar gibi olmamızı amaçlayan bir ders gibi ele alırlar.

Bu bağlamda Türkiye’deki yazılı basın sütunlarında gazeteciler tarafından oluşturulmuş Batı imgeleri üç farklı yönden ele alınabilir. Bunların başında, kalkınmacı Türk entelektüellerinin Batıyı bir medeniyet olarak kabul eden görüşleri gelir. Batı yanlısı Osmanlı aydınları Atatürk döneminden miras kalan anlayışı sürdürmeyi amaçlar. İkincisi ise; Batıyı ve Doğuyu jeopolitik düzlemde inceleyerek Türkiye’yi iki medeniyet arasına konumlandırmaya çalışan reel politik ve diplomatik görüşlerdir. Üçüncü görüş ise; kimlik tanımına ağırlık vermektedir. Bu görüşün bugün felsefi açıdan yeniden keşfi yapılan Garbiyatçıları içerdiği söylenmelidir.⁷

⁵ Bu konuya ilişkin genel bir değerlendirme için bkz: (Heper ve Demirel 1996).

⁶ Bu konuya ilişkin teorik yaklaşımların değerlendirildiği bir anlatım için bkz: (Çebi, 2015).

⁷ Buna göre yazılı basındaki garbiyatçı söylemin İslam vurgusunu öne çıkardığı görülecektir. Türkiye’de muhafazakâr düşüncüyü de temellendiren bu unsur Doğu toplumlarının İslam çatısı altında dayanışma ile güçlü olacağını açıklar. Öte yandan garbiyatçı yazılı basın her medeniyetin kendi değerlerinin kendi içinde değerlendirilebileceğini vurgular. Buradan hareketle Türk ulusunun geçmişteki özüne hasret duyduğunu her

Her üç yaklaşım da imgelerin kaynağı olan Batının kolektif kimliğine göndermeler yaparak Batının konumunu bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde üstün kabul eder.⁸

Bu düşüncelerden hareketle; Türk yazılı basınında Batı imgelerini inceleyen bu çalışmada iki farklı bakış açısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bunlardan biri; ideolojik yaklaşımı kurucu parti olan Cumhuriyet Halk Partisine yakın Cumhuriyet gazetesinin “*batı imgelerini*” ifade ediş biçimidir. Diğeri ise; devletçi söyleme alternatif olarak liberal politikaların savunulduğu Zafer gazetesinin “*batı imgelerini*” ifade ediş şeklidir. Yazılı basında Batı imgeleri bu gazetelerin 1950 yılına ait nüshalarında aranmıştır. Modernleşme ve Batılılaşma perspektifinde iç ve dış siyasetin en yoğun gündemlerinden birini barındıran bu dönem farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından analiz edilse de; yazılı basın üzerinden imgesel bir değerlendirmenin henüz tez konusu yapılmadığı görülmüştür. 1950 yılının araştırma dönemi olarak seçilme nedeni daha önce de belirtildiği gibi, yirmi yedi yıllık tek parti yönetiminin değişim yılı olmasıdır.

Çalışmanın sınırlılıkları bağlamında ele alınması gereken bazı noktalar vardır. İlk olarak çalışmada seçilen konunun zamansal olarak sınırlandırılması yapılmıştır. İçerik ve literatür bağlamındaysa modernite, Batıcılık gibi teorik ve geniş bir çalışmayı gerektiren konular literatürdeki temel bulgu ve tartışmalar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma, modernleşmeye çalışan Türkiye’yi veri olarak kabul etse de; Doğu-Batı ikilemi Osmanlı’dan beri var olan bir tartışma olduğu için bu konudaki teorik konulara çalışmanın bağlamından kopulmaması amacıyla ayrıntılı olarak yer verilmemiştir. Benzer şekilde İkinci Dünya Savaşı sonrası da aynı metotla ele alınmıştır. Bununla birlikte bu dönem için çalışmamız bağlamında söylenecek en temel bulgu 1950 yılındaki politik ortamın bu dönemde hazırlanmış olduğu ve rejim ve kimlik tartışmalarının bu dönemde netleşiyor olduğudur. Zira yeni bir siyasal yaşam başlamış, geçmişin izleri taşınarak yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada ise; basın aracılığıyla iktidar ve muhalefetin görüşleri üzerinden, seçilen konulardaki imgeler aracılığıyla bu yaklaşım ve değişim anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle çalışmanın kavramsal ve metodik olarak sınırları çizilerek analiz ve bulgular öne çıkarılmıştır.

makalede yer vererek günün koşullarını ve yaşam biçimini Batıcı olmakla eleştirir (İnuğur, 2002; Yavuz, 2000).

⁸ Bir söylem olarak garbiyatçılık Coronil’in makalesinden çözümlenebilir (Coronil, 1996).

Bu bilgiler eşliğinde tez çalışmasına ilişkin içerik bir giriş ve dört ana bölüme göre yapılandırılmıştır. Çalışmanın giriş bölümü kavramları tanıtmaya yönelik olarak kurgulanmıştır. Kavramsal Çerçeve bölümünde; Türkiye örneğinden hareketle modernite ve geç modernite kavramları açıklanacak, Türkiye'nin modernleşmedeki kendine has konumu ve orijinalitesi kavramsal olarak ortaya konacak, özellikle çok partili hayata geçişe kadar etkisini fazlaca sürdüren Kemalist modernleşme sürecinin niteliği ifade edilecektir. Bu bölümde ifade edilen kavramsal konuların Türkiye'nin içinde bulunduğu politik evren ile olan etkileşimlerini ortaya koyabilmek içinse; Türkiye'nin modernleşme ve demokrasi sürecinde o dönemdeki dünya ile ilişkileri özet olarak açıklanacaktır.

Çalışmamızın Türk Basını ve Rejim Değişiklikleri bölümünde ise; Osmanlıdan 1960'lara kadar Türk basını ile demokrasi ilişkisi incelenecek, geç modernleşmede gazeteci kimliği aktarılacak, tek partili dönemden çok partili döneme geçişte basının durumu ortaya konacak, çalışmamızın araştırma yılı olan 1950 yılı içerisinde gerçekleşen 1950 Genel Seçimlerinde basının yeri incelenecek ve seçimlerin sonuçları ele alınacaktır. Ardından seçimin galibi olan DP dönemindeki basının durumu tartışılacaktır. Son olarak araştırma için seçilen Cumhuriyet ve Zafer gazetelerinin tarihçeleri incelenecektir.

Çalışmamızın Araştırma Yöntemi bölümü ise ana başlık olarak çalışmamızın yöntemine ayrılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın konusu, amacı, önemi, varsayımları, kapsam ve sınırlılıkları ve genel olarak kuramsal çerçevesi tanıtıldıktan sonra araştırma yöntemi, veri toplama tekniği ve verilerin analiz başlıkları açıklanacaktır.

Çalışmamızın son bölümü araştırmamızın bulgularını kapsamaktadır. Bu bölümde Türk basınındaki Batı imgelerini ortaya koyabilmek amacıyla üç konu başlığı seçilmiştir. Birincisi dış politika konusunda basının Batı'ya bakışıdır. Bunu ölçebilmek için üç temel kriter alınmıştır: ABD ile ilişkiler, SSCB ve komünizme bakış (bu kategori ideolojik perspektifi belirlemek açısından seçilmiştir), NATO ve AB'ye bakış. İkinci konu başlığı Batı imgelemesinin DP ve CHP için ne anlama geldiğini ortaya koymaktır. Bunun için ilgili gazetelerde CHP ve DP'nin Batıya bakışını ifade eden yazılar incelenmiştir. Üçüncü konu başlığı ise sosyokültürel faktörlerle ilgili Batı imgelemesinin ortaya konmasıdır. Bu faktörler eğitim, din, kültür, sanat alt başlıklarından seçilen yazılar ile ortaya konacaktır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise; kavramsal ve niteliksel bulgular harmanlanacaktır. Bu bölümde araştırmanın genel olarak bulguları yorumlanacak ve tablolandırılacak, Batı'nın modernleştirici gücünün eşliğinde Millas'ın ifadesiyle olumlu ve olumsuz ötekileştirici faktörler tespit edilecek, Zafer ve Cumhuriyet gazetelerindeki Batı imajının ne olduğu, iki farklı gazetenin bakış açısı kıyaslanarak açıklanacaktır. Bu tez çalışmasında; Prof. Dr. Nilgün Gürkan'ın "*Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*" ile Doç. Dr. Osman Murat Güvenir'in "*İkinci Dünya Savaşında Türk Basını - Siyasal İktidarın Basını Denetlemesi ve Yönlendirmesi*" adlı çalışmaları dönemin siyasal koşullarını basın açısından da netleştirmek açısından ana kaynaklar olarak kullanılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye’de Batı İmgesinin Modernite ile İlişkisi

Modernite kavramı kendi içinde kalıplaşmış bir kabulü de doğurmaktadır: Batı modernitesi dünyanın geri kalanı için bir modeldir. Oysa literatürde modernite çeşitleri açısından Batı ile Doğu arasındaki ayrım önemli bir konudur. Tarihsel nedenlerden ötürü, Batı Avrupa modernliği “*orijinal modernite*” olarak adlandırıldı ve Rus tecrübesi de dâhil olmak üzere Doğu’da ortaya çıkan moderniteler, “*geç moderniteler*” olarak kabul edildi (Kaya, 2004: 6). Dolayısıyla modernitenin Batı ile özdeş olduğu anlayışı, Batı Avrupa’nın kendine has özellikleriyle modernliği ürettiği varsayımı üzerine kuruludur. Geç moderniteler kavramı, esasen bağlamsal farklılıkları ve Batının Doğu için modernite modeli olarak hizmet etmediği birçok modernite projesini gözlemleyerek bu görüşü bozuyor. Bu nedenle, Batının özgüllüğü artık önemli olmamalı ya da bir başka deyişle Batı, birçokları arasında başka bir medeniyet olarak görülebilmelidir.

Geniş anlamda, “*geç moderniteler*” Doğu modernitelerine atıfta bulunur ancak daha açık bir biçimde, sömürgeleştirmenin yokluğunda ortaya çıkan moderniteler olarak tanımlamak mümkündür. Örneğin geç modernlikler Cezayir’deki gibi, emperyalist Batı modernliğinin baskın güçleri tarafından modernize edilmek yerine “*yerli projeler*” temelinde ortaya çıkan modernliklerdir (Hannoum, 2010). Dolayısıyla aslında geç bir modernite, “*özerk*” olarak ortaya çıkan otantik bir kavramdır ve belirgin olması gereken unsurlara sahiptir. Bu bağlamda sömürge ve/veya sömürge sonrası deneyimlerin aksine yerli aktörlerin başlattığı deneyimleri içeren geç modernitelere en önemli örnekler Rusya, Japonya ve Türkiye olarak sayılabilir (Steunebrink, Zweerde ve Cornelissen, 2004). Bu noktadan hareketle sömürge destekli moderniteler ile özerk veya ulusal ve geç moderniteler arasındaki ayrımlar, Batılı olmayan toplumların modernleşmesini yalnızca “*Batılılaşma*” olarak görmenin mümkün olmadığını da ortaya koyar.

Modernite kavramının teorik yönü açısından tartışılması gereken önemli noktalarından biri de bu teorinin mutlak Batı destekli veya orijinal olduğunun kabul edilmesi ile ilgilidir. Geç modernite perspektifi, aslında Batının modernleşme teorilerinin de bir eleştirisi hükmündedir. Başka bir deyişle; modernite koşulları altında, birbiriyle çelişen yaşamlar veya kültürler veya toplumlar birbirleriyle rekabet eder. Örneğin; Batının özerklik ve

bireysellik hakkındaki liberal yorumu ile toplum üzerindeki İslami denetim anlayışları birbirleriyle mücadele ederler (Kaya, 2004: 7). Bu bağlamda bağımlılık teorisi (bu teoride Batı, modernitenin merkezi olarak kabul edilmiştir) geç modernliklerin anlamlandırılması için bir perspektif olarak kabul edilemez. Zira modernleşme teorisinin bir eleştirisi olarak ortaya çıkan bağımlılık perspektifi çeşitli sosyokültürel oluşumları tek ve aynı olarak okumaktadır (Amin, 1976). Dünyayı, Batı kapitalizminin yarattığı merkez-çevre ikilemi bağlamında değerlendirir, Batıyı tüm dünyayı şekillendiren bir güç olarak görür. Avrupa merkezli bir teorik gözlemdir. Dünya sistemleri teorisi de bu gelenek ile devam eder. O, modernizme merkez-çevre kavramını ekleyerek, dünyayı tek bir sosyo-tarihî sistem olarak, kapitalist dünya ekonomisine entegre etmiştir (Wallerstein, 1987). Bu noktalardan hareketle; modernliği yalnızca Batının emperyalist gücünün etkisine indirgeyen bakış açılarıyla modernlik ve geç modernite kavramlarını açıklayamayız. Batılı modernite emperyalist özelliklere sahip olsa da, modernite sadece bir güç mücadelesinin sonucunda doğmuş bir kavram ve süreç değildir ve çok daha karmaşıktır. Güç ve kültür arasındaki farklı dinamiklerin etkileşimi bu karmaşıklığın en önemli faktörleri arasındadır (Huntington, 1997).

Türkiye'nin modernleşmedeki özneliği ise üzerinde durulması gereken bir vakadır. Türkiye hem coğrafi olarak hem de kültür ve medeniyet bağlamında Batı ile Doğu arasında bir köprü; daha özel olarak İslami Doğu ile Hristiyan Batı arasında bir köprü olarak kabul edilmiştir. Bu noktada Berkes, tarihi çatışmaları sona erdirme konusunda uzlaşmaya varmak için Türkiye'yi İslami Doğu ile Hristiyan Batıyı bir araya getirme kapasitesine sahip olarak görmüştür (Berkes, 1976). Dolayısıyla Türkiye'nin Batı'daki Doğu görüntüsü ve Doğu'daki Batı görüntüsü olarak görülmesi şaşırtıcı olmamalıdır (Stokes, 1994). Buna paralel olarak Türkiye'nin ilk modern Müslüman ülke olduğu ve diğer İslam toplumları için bir modernite modeli sağladığı sık sık vurgulanmıştır. İslam'ın dini ve siyasi otoriteyi ayırmadığı bilinmektedir ve bu nedenle İslam'ın bir cumhuriyetin ya da demokrasinin ortaya çıkmasına izin vermediği varsayılmaktadır (Watt, 1988). İslam, aynı zamanda modernitenin ayırt edici unsurlarından biri olan "*bireyselleşmeyi*" benimsememiş bir topluluk modeli olarak görülmektedir. Birçok gözlemci tarafından İslam'ın dünyevi ve ilahi düzenleri ayırmadığı ve bu nedenle moderniteye giden yolun engellendiği iddia edilmiştir (Gellner, 1992). Ancak, Türk deneyimi bu gözlemleri kanıtlamaz. İslam ve modernite arasındaki ilişkileri analiz ederken, her ikisinin de açıkça tanımlanmış ve sabit varlıklar olarak görülmemesi, yorumlamaya açık olması esastır. Dolayısıyla sadece farklı moderniteler değil, farklı

İslamlar da vardır. Türkiye bu bakımdan, İslam'ın modernite ile uyumsuz olduğu görüşünden uzaklaşan vakadır. İslam'ın birleşik doğasını vurgulayan gözlemcilerin aksine (Ahmed, 1992), Türk tecrübesi birden fazla İslam olduğunu gösterir. Bu nedenle, “İslamcılığı” modernitenin reddi olarak gören yorumlar Türkiye harici analizlerle bu sonuçlara ulaşmışlardır.

Türk modernleşmesinde Batı taklitçiliği olduğuna dair güçlü bir ön kabul vardır. Kemalizm ve muhafazakâr-modernistler taklitçiliği eleştirerek ‘doğru’ Batılılaşmanın gereğini vurgularken; koyu milliyetçi-muhafazakârlar Batılılaşma cereyanını tarihsel gerilemenin devamlılığı içerisinde bir zillet olarak görmüştür (Bora,2002:252,253). Modernleşme anlayışından kaynaklanan Batıyı algılama biçimi bu anlamda gerilimlidir. Batılılaşma/Modernleşme cereyanında Batıya atfedilen imgeler de bu yaklaşımları yansıtmaktadır. Kemalizm savunucuları, kendilerine model olarak sadece Batılı modernitenin temsilcilerini almamış ve belirli bir tarihi kültürel mirasa göre inşa edilmiştir. Sadece tarihsel arka plan değil, aynı zamanda Kemalizm'i oluşturan bireysel aktörler de Batı modelinden farklı bir modernite hayal etmişlerdir. Kemalizm'in farklı bir modernite projesi olarak yorumlanması gerektiği açıktır (Kahraman, 1998: 66). Bu noktalardan hareketle modernite çeşitleri bağlamında Türkiye'nin modernleşmesine etki eden faktörler şunlardır: özgün medeniyeti, Batılılaşma- modernleşme argümanı, İslam ve modernite tartışması, Kemalizm bağlamında farklı bir modernite projesinin varlığı. Bu bağlamda Türk modernliği özellikle Cumhuriyetin ilanından itibaren kolektif kimliğin ve sembollerin yeniden tanımlanması ile toplumsal bir devrim olarak ifade edilebilir (Eisenstadt, 1978). Ulusun “icadı” sadece mevcut amaçlar için değil, aynı zamanda bir ulus oluşturma sürecinin diğerleri arasında ayırt edici özelliklerini belirtmek için de önemlidir. Türk modernliği, ulusallaştırma sürecinde eski tarihin ve geleneklerin ayrıcalıklı hale getirilmesinin gerekli olmadığını, bunun yerine tarihin “olumsuz” olarak kullanılabileceğini gösterir. Örneğin, Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde Osmanlıdaki gibi siyasi ve politik olarak emperyalist kurumlar yoktur. Aksine, Türk deneyimi emperyal devlet sisteminden emperyal olmayan bir sisteme geçiş şekli sunmaktadır. Bu nedenle Türk deneyimi, kendine özgü devlet, ekonomi ve toplum yapılandırmasını içerir (Kaya, 2004: 74-106).

İslam ve modernite tartışması bağlamında iki nedenden ötürü Türkiye ilginç bir örnektir. Birincisi, kendine özgü modernite projesi olan Kemalizm; Türkiye'nin ilk otuz yılındaki en önemli itici modernleştirme aracıdır. Hatta Türkiye, İslam dünyası için sık sık bir modernite

modeli olarak görülmüştür. İkincisi ise; İran İslam Devrimi bile Kemalizm'den örnek alan bir model ile başarıya ulaşmıştır önermesidir. Çünkü İran, büyük ölçüde Türk modernleşme yolunu kalkınma için bir model olarak seçmiş, Türkiye'de modernliği ve İslam'ı analiz ederek, İslam ile modernite arasındaki ilişkilerde farklı bir yorumlamaya ulaşmıştır (Atabaki, 2007). Bu noktalardan hareketle; Türkiye örneğinde modernleşme, Cumhuriyet dönemi sonrasında Kemalizm'in önemli etkisiyle yoğunlaşmış ve ardından çok partili hayata geçişten itibaren demokrasi fenomeninin etkisine maruz kalmıştır.

Kemalist modernleşme, Türkiye'deki modernleşme sürecinin temel dinamiklerinden birisidir. Bu bağlamda 1950'lerde ve 1960'larda sosyal bilimlerde karşılaştırmalı çalışmalara egemen olan modernleşme çalışmaları, her şeyden önce geleneksel ve modern toplumlar arasındaki farklılıkları belirlemeye çalışmıştır. Bunlar, kentleşme, mesleki yapı, iletişim ortamının yayılması ve benzeri gibi sosyo-demografik endeksler kullanılarak birçok şekilde tanımlanmıştır. Geleneksel ve modern toplumlar arasındaki bu farklılıklar hem içsel (sosyal, kültürel) hem de dışsal (teknolojik, ekonomik) ortamlar bağlamında ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, geleneksel toplumlar çok kısıtlayıcı ve sınırlı olarak algılanırken, modern toplumlar genişleyen iç ve dış çevre ve sorunlara daha geniş ve uyarlabilir olarak görülmüştür (Eisenstadt, 1984: 4). Bu öncüden hareketle modernleşme süreci ekonomik, politik ve diğer kurumsal alanlarda nispeten benzer kalıpları takip etme eğilimindedir. Modern bir sistemin kurumsal çekirdeği bu alanların herhangi birinde kurulduktan sonra, tüm sosyal alanlarda benzer ve geri dönüşü olmayan yapısal ve örgütsel gelişmelere ve büyümeye yol açmaktadır. Bu varsayımlar, özellikle geçiş toplumlarını açıklamada önemlidir. Zira toplumlar ne kadar modernleştiyse o kadar gelişmeye başlamışlardır. Böylece, teknolojinin ve sanayileşmenin itici gücü ile daha geniş siyasi katılım eğilimi gösteren ve giderek daha homojen bir dünya ortaya çıkmaya başlamıştır (Eisenstadt, 1984: 5). Bu bağlamda Türkiye'nin demokratik rejiminin nispi dengesizliği, askeri müdahaleler gibi konuların yanında çok partili hayata geçmesi ve demokrasiyi adım adım inşa etmesi Türkiye'nin belirli bir tarihsel deneyiminden doğan Kemalist rejimin çatısı altında gerçekleşmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk devrimleri de Kemalist rejimin kurumsal modeli altında gerçekleşmiş ve bu yönüyle diğer devrimci modern rejimlerden ayrılmıştır. Eisenstadt'a (1984: 7-9) göre; Türk devriminin diğer modern devrimlerle paylaştığı ve ayrıldığı özellikleri vardır. Paylaştığı özellikler bağlamında bütün bu devrimler, içinde bulunduğu

toplumları hem örgütsel hem de sembolik alanlarda modernleşmeye doğru itmiştir. Devrim sonrası toplumlar; artan yapısal farklılaşma ve uzmanlaşma yaşamış, uluslararası örgütsel çevrelere ve pazarlara entegre olmuş, piyasa ekonomileri ve modern endüstriyel ya da yarı endüstriyel kurumsal çerçeveleri geliştirilmiş, göreceli olarak açık, geleneksel olmayan toplumsal tabakalaşma ve mobilite sağlanmış, ekonomik, mesleki ve eğitsel başarı kriterleri nispeten baskın olmaya başlamış; geleneksel tabakalaşma oluşumu zayıflamış ve yerini sosyal hiyerarşilerin ve merkezi siyasal sistemlerin yapılanmasında daha açık sınıf oluşumu almıştır. Bu kurumsal değişimler, devrimci dayanışmanın temel dayanakları ile merkez çevre ilişkilerini yeniden yapılandırmıştır. Elbette böyle bir toplumsal dönüşüm, tüm modern ve modernleşen toplumlarda farklı derecelerde gerçekleşmiştir. Sosyal dönüşüm, her şeyden önce merkezin sembollerini ve meşrutiyet modellerini yeniden yapılandırmak ve milli kimliği oluşturmak için uğraşmıştır. Bu bağlamda Türkiye örneğinde Kemalist politik eylemler siyasi topluluğun yeniden tanımlanmasını benzersiz bir şekilde gerçekleştirmiş; toplum İslami çerçeveden yeni tanımlanan Türk milletine çekilmiştir. Türk devrimi, meşrutiyetin dini temelini tamamen reddetmiş ve ideolojilerin toplumsal bileşenleri üzerinde çok az durularak, yeni kolektivitinin temel ideolojik parametresi olarak laik bir ulusal alanı geliştirmeye çalışmıştır. Bu değişim, ikincil (bürokratik ve entelektüel) seçkinlerin üyeleri tarafından, eski yönetici sınıf ve dini sınıf arasında neredeyse tamamen köprülerin atılması olarak pratikleştirilmiştir. Meşrutiyet ilkelerindeki ve toplumun sembol ve sınırlarındaki değişimler, egemen sınıftaki değişimle birlikte merkez çevre ilişkilerinin moderniteye doğru ideolojik olarak yeniden yapılandırılmasıyla bağlantılıydı. Bununla birlikte, siyasi katılım ilke olarak daha geniş katmanlara yayılmış, ancak devrimci rejimin ilk yıllarında tamamen yönetici grup tarafından kontrol edilmiştir.

Bu noktalardan hareketle; Kemalizm ve Kemalist Devrim, Türkiye'yi her yönden modern bir toplum haline getirmeyi amaçlamıştır. Giritli'ye göre Kemalist ideoloji; rasyonel ve bilimsel olarak ulusal ve uluslararası sorunların ancak akıllı ve pragmatik eylemlerle çözülebileceğini varsayar. Mustafa Kemal, temelde dinamik eylemi engelledikleri için dogmatik ve totaliter doktrinlere karşıydı. Modern Türk devletinin temelini oluşturan anlayış tarzı bu Kemalizm'dir. Mustafa Kemal, faşist ve komünist doktrinin 1920'lerde ve 1930'larda sonuçlarını görmüş ve her ikisini de reddetmiş, doktrin ve belirli bir parti programı tarafından belirtilen yollardan kaçınmıştır. Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni kurduğu ilkeler (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve Devrimcilik) Kurtuluş Savaşı'nı takip eden tek partili dönemde, topluca Kemalizm olarak

bilinirdi. Ona göre; “ *Kemalizm, modernizm ve ilerlemeye yönelik sürekli bir çaba* ” demektir (Giritli, 1984: 251-253).

Kemalizmin bu optimist amaçlarına rağmen; 20. yüzyılın başlarında Türkiye, Mısır ve İran gibi Müslüman devletlerin uyguladığı laikleşme politikaları devlet ve din arasında ciddi çatışmalara neden olmuştur. Bu çatışmaları ya devlet ya da dini organlarca çözüme girişimleri hem devlet mekanizmasında hem de dini kurumlarda bazı değişiklikler yapılmasını gerekli kılmıştır (Ceylan, 2004: 175-177). Türkiye Cumhuriyeti örneğinde, Osmanlı döneminden başlayarak dinin devlet mekanizmasındaki rolünü gözden geçirme ihtiyacı ilk olarak 1839 tarihli Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nda yer almış ve gayrimüslimlerin sivil haklarıyla ilgili çeşitli hükümler içermiştir (Noviçev, 1997: 279-289). Takip eden on yıllarda, geleneksel İslami okulların yanı sıra askeri personel ve bürokratik görevliler için yeni okullar oluşturmak amacıyla yeni bir eğitim reformu programı uygulamaya konmuştur (Fortna, 2005). Tüm bu değişiklikler, 19. yüzyılda Osmanlı idaresinin karşı karşıya kaldığı sorunların üstesinden gelmek için İslam hukukunun ve kurumlarının artık yeterli donanıma sahip olmadığını göstermiştir. Şeriatın bu belirgin verimsizliği nedeniyle, İslam hukukunun temellerinin yeniden yorumlanmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Mevcut yasaları gözden geçirmek için Ahmet Cevdet Paşa'nın denetiminde olmak üzere 1868'de bir grup uzman hukukçu görevlendirilmiş ve şeriat mahkemelerinde kullanılmak üzere yeni bir yasal kaynak oluşturulmuştur (Yıldırım, 2015: 122). Yıllar süren koordineli bir çalışmadan sonra, belge Mecelle unvanıyla tamamlanmış bir biçimde ortaya çıkmış ve İslam hukukunda ilk reform veya yenileme örneği olarak kabul edilmiştir (Mardin, 1989: 115). Batılılaşma veya Avrupalılaşma olarak da adlandırılan modernleşme programı, I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu yenildikten sonra, yeni kurulan Türk Cumhuriyetinde daha hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Yeni devlet hem Cumhuriyet hem de ulus devlet kimliği ile ortaya çıkmış, 1920'de kurulmuş ve 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiştir. Mustafa Kemal (Atatürk) ilk seçilen başkan olmuş ve radikal bir laikleşme programı başlatmıştır. Önce monarşiyi (1922), ardından halifeliği (1924) kaldırmış, diğer reformları da kısa bir süre sonra başlatmıştır: Arap harflerinin kaldırılması ve Latin alfabesinin kabul edilmesi (1928), geleneksel başlık ve giysinin yasaklanması, medreselerin kapatılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması (1925) ve İsviçre Medeni Kanunu'nun (1926) uygulanması bunlar arasındadır. Bu ve diğer pek çok ilgili reform, kısacası, “*Atatürk Reformları*” olarak adlandırılmıştır. İslam, ilk anayasada Cumhuriyet’in resmi dini olarak kabul edilmiş; dört yıl sonraki anayasada ise metinden çıkarılıp ve şu cümle ile değiştirilmiştir: “*Türkiye laik bir ülkedir*”

(Mumcu vd. 1986). 1938'de Atatürk öldükten sonra, halefi İsmet İnönü tarafından laikleşme politikası devam ettirilmiştir.

Yeni kurulan DP 1950'de iktidara gelinceye kadar CHP tarafından camilerde her türlü dini faaliyet üzerinde sıkı kontrol sağlanmıştır. Bu durumdan hoşnutsuz kitlelerin oylarıyla seçimleri kazanan DP hükümeti, entelektüellerin dini ifadeleri ve hatta yasadışı dini grupların üyeleri üzerindeki tutumunu gevşetmiştir. Ezanı bir kez daha, daha önceki hükümetler tarafından laikleşme politikasının ve Türk milliyetçiliğinin bir gereği olarak zorunlu kılınan Türkçe yerine Arapça olarak okutmaya başlatmıştır. Dolayısıyla bu olaylar silsilesinden sonra yani 1950'deki iktidarın değişmesinden sonra devlet ve din arasındaki farklılaşma ve modernleşme ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tarih hala dini özgürlüğün başlangıcı olarak kutlanmaktadır (Ceylan, 2004: 176). Bununla birlikte, dini yayın yasağının ve dini grupların faaliyetleri ile ilgili katı düzenlemelerin kaldırılmasına rağmen, devlet ile İslam'ı kitlesel kimlikleri olarak gören Müslüman kitleler arasında bir uzlaşmaya varılamamıştır (Boztemur, 2001: 125–138).

2.2. Türkiye'nin Batı ile İlişkilerinde Bir Dönüm Noktası

Türkiye'nin toplumsal ve politik olarak yaşamaya başladığı modernleşme ve demokrasi dönüşümünde etkili olan faktörleri iç ve dış olarak ayırabiliriz. İkinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda hem dışarıdan gelen etkiler, hem de toplumun baskısı Türkiye'de değişim sürecinin yönünü belirlemiştir. Türkiye'nin büyük bir devrimi olan çok partili hayata geçmesini sağlayan iç faktörler şunlardır (Akıncı ve Usta, 2015: 47-50; Çufalı, 2005:405, Akıncı ve Usta, 2016):

- Anayasaya aykırı kanunlar çıkartılması ve bu kanunlar uygulanırken toplumda olumsuzlukların meydana gelmesi,
- Yönetimdeki kötüye gidiş, işe alma da adaletsizlik, keyfi uygulamalar ve suiistimaller,
- Savaştan kalma ekonomik yöntemler ve bunların toplumdaki olumsuz yansımaları,
- Uygulanan bazı vergi politikalarının toplumda kötü yansımaları,
- Savaşta zengin olanların oluşturduğu bir sınıfın olması,
- Savaştan dolayı Türkiye'nin ekonomik olarak kötüye gitmesi,
- CHP içerisinde iki farklı ekonomik görüşün olması ve bunun sonucunda bürokratik elitler ile zenginler arasındaki dayanışmanın azalması.

Türkiye'nin çok partili hayata geçmesinde iç faktörlerin yanında dış faktörler de etkili olmuştur. Bu dış faktörler şunlardır (Dursun, 2005:382; Karatepe, 2001: 94):

- İkinci Dünya Savaşında otoriter rejimlere sahip ülkelerin yenilmeleri,
- Otoriter rejim, tek parti ve diktatörlüklerin değersizleşmesi,
- Demokratik yönetimlere sahip ülkelerin oluşturduğu tarafın savaşı kazanması,
- Savaşın sonucunda ortaya çıkan yeni bir dünya düzeni ve demokrasinin ABD tarafından yaygınlaştırılması,
- Savaştan sonra Sovyetler Birliği'nin güçlü bir ülke olması, bunun da mevcut devlet adamlarında bir tehdit olarak algılanması,
- Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden gelen tehditler, boğazlar ve toprak konusunda hak talepleri nedenlerinden dolayı Batıya yönelmesi,
- Türkiye'nin kurucu üye olarak Birleşmiş Milletlere (BM) dâhil olmak istemesi,
- ABD ve Batının Türkiye'ye askeri ve ekonomik yönden yardım etme olanakları.

Tüm bu faktörlerin etkisiyle Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD, BM, NATO gibi Batıyı temsil eden aktörlerin yanında SSCB ile de dış politikasını ve ilişkilerini dengelemeye çalışmıştır. Bu bağlamda ilgili aktörlerle olan ilişkilerini ayrı başlıklar altında ele almak uygundur. Böylelikle Türkiye'nin o dönemdeki dış politikası ve içinde bulunduğu uluslararası sistemin durumu gözler önüne serilerek, incelenen konunun Türk basınında ele alınışı daha iyi anlaşılacaktır.

2.2.1. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası

Almanya'nın 1 Eylül 1939 yılında Polonya'yı işgalinden sonra Fransa, Britanya İmparatorluğu ve İngiliz Milletler Topluluğuna dâhil olan ülkeler Almanya'ya savaş ilan etmişlerdir (Soysal, 1983:668). İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in; Müttefik ya da İttifak Devletleri, Almanya, İtalya ve Japonya'nın; Mihver Devletleri olarak katıldığı İkinci Dünya Savaşı kısa bir sürede çok geniş bir alana yayılmıştır.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafya itibariyle stratejik bölgede yer alması, diğer devletler tarafından savaşa katılması yönünde baskılara neden olmuştur. Bu baskılara rağmen Türkiye tarafsızlık politikasını devam ettirmiştir ve tarafsızlık stratejisini uygulayarak savaş dışında

kalmayı başarmıştır (Akandere,1998:269; Sönmezoğlu,1994:83). Ancak, 1939 yılında İtalya'nın Arnavutluk'u işgal edip Balkanlara –güvenlik bölgesine- inmesiyle Türkiye izlediği dış politikadan ayrılmıştır. İtalya ve Almanya'nın Balkanlardaki faaliyetlerinin ardından emniyet cephesine katılmıştır. Türkiye Mayıs 1939'dan önce dış politika konusunda öylesine tarafsızdır ki konuyla ilgili basında yer alan farklı görüşlere ses çıkarılmamıştır. Bu konularda Nadir Nadi ve Yunus Nadi bile aynı gazetede fikir ayrılığına düşmüş; Tan gazetesi başyazarı Zekeriya Sertel ise Almanya'ya karşı olarak '*Demokrasi Cephesi*'nde yer alınması gerektiği görüşünde bulunmuştur. Sovyetler Birliği'nin Almanya ile Ağustos 1939 tarihinde imzaladığı Saldırmazlık Paktı Türkiye'yi endişeye sevk etmiştir. Yaşanan bu gelişmelere ve izlenen dış politikaya bağlı olarak da basın müttefiklere yakın mihvere uzak bir yayın anlayışına girmiştir (Güvenir,1991:148).

Türkiye; savaş başladıktan sonra üç yıl boyunca hem Almanya ile olan ilişkilerini kuvvetlendirmiş hem de İngilizlerin ittifakına uyum sağlayarak bir denge politikası sürdürmüştür. 19 Ekim 1939'da Fransa ve İngiltere ile yapılan Üçlü İttifak Antlaşması (Akandere, 1998: 273); Almanya ile 1941'de yapılan Saldırmazlık Paktı (Sönmezoğlu, 1994: 83) bunun göstergeleridir. 1942 yılı sonlarında Türk Hükümeti dış politikada izlediği dengeli tutumda, Almanya ile iyi ilişkiler kurma çabasıdadır. Bu dış politika kararı yolunda basın organlarının yayınlarında Almanya'yı eleştiren bir tavır alınmamasına da dikkat edilmiştir. Öyle ki dönemin Vatan gazetesinde New York radyosunda yayınlanan ve Hitler'i eleştiren bir konuşmanın yayınlanması gazetenin altmış gün süreyle kapatılmasına dahi neden olmuştur (Güvenir,1991:132). Türkiye bu dönemde ilişkileri iyi tutarak, Almanya ile çeşitli ticari anlaşmalar da yapmıştır (Timur, 2003: 54). Ancak sonrasında ABD ve İngiltere tarafından Türkiye'ye bir nota verilmiş ve Almanya'ya yaptıkları krom nakliyatını durdurması istenmiştir (Akandere, 1998:301). Bunun sonucunda Almanya ile ilişkileri iyi seviyede olan Türkiye (İncioğlu, 2007: 258), 21 Mart 1944 tarihinde, Almanya'ya krom sevkiyatını durdurarak krom ihracatını bitirmiştir (Turan, 2003:255) Boğazlardan geçen Almanya'ya ait gemilere boğazda sıkı denetimler uygulamıştır (Sönmezoğlu, 1994: 85). İngiltere ve ABD, sadece krom sevkiyatı değil, Türkiye'den Almanya ile olan diplomatik ve ekonomik ilişkilerini de bitirmelerini de istemiş (Akandere, 1998: 305), konu TBMM'de oylanmış ve Almanya ile olan diplomatik ilişkiler 2 Ağustos 1944 tarihinde sona erdirilmiştir. Bu dönemde İngiltere ve Türkiye arasında imzalanan 12 Mayıs 1939 tarihli Deklarasyon vesilesiyle de basında Türk-İngiliz dostluğunu öven makaleler yer almış ve bu yayınlar izlenen denge politikası çerçevesinde savaş boyunca yapılmıştır. Gazete

sütunlarında bu dostluğu kaleme alanlar arasında Nadir Nadi de yer almıştır. Alman gemilerinin de boğazlardan geçişinin yasaklanması İngiliz basınında memnuniyetle karşılanmış ve bu övgü yazılarına Türk basınında da yer verilmiştir. Almanya ile siyasi ve ekonomik ilişkin kesilmesinin ardından savaş boyunca İstanbul’da Almanca yayınlanan ve Nazilerce finanse edilen Türkische Post gazetesinin de yayınlarına son verilmiştir. Müttefiklerin talebi üzerine 3 Ocak 1945’de ise Japonya ile olan diplomatik ve ekonomik ilişkiler de sona erdirilmiştir ve bu karar başta gazeteci mebuslar olmak üzere tüm başyazarlar tarafından da desteklenmiştir (Güvenir,1991:197-200). Savaşın sonuçları ve kaybedenlerin ortaya çıkması, Türkiye’yi bu tercihlere zorlamıştır denilebilir (Akıncı ve Usta, 2016).

İkinci Dünya Savaşı sonrası iki blok haline gelen dünyada Türkiye, tercihini Batı bloku yönünde yapmıştır (Sönmezoglu, 1994: 83). Savaş sonunda otoriter yönetimler çekiciliğini kaybetmiş; İtalya, Japonya ve Almanya’da faşist yönetim devri sona ermiştir (Erdoğan, 2003: 72). Böylece tüm dünyada diktatörlük sisteminden seçime dayalı demokrasi sistemine geçişte hızlanma olmuştur (Tunçay, 1989:138). Savaşı demokratik cepheyi oluşturan devletlerin kazanması sonucu, Türkiye mevcut siyasi rejimini tekrardan gözden geçirme ihtiyacı hissetmiştir (Dursun, 2000: 15). Türkiye’de yeni bir döneme geçileceğinin belirtileri görülmeye başlanmıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün 19 Mayıs 1945 tarihinde yaptığı konuşması da Tek Partiye dayalı otoriter rejimin de artık sonra ereceğinin göstergesi olmuştur. İktidarın bu değişim kararı dolayısıyla basını da etkilemiş ve basın da iç-dış politikaya ilişkin konularda farklı seslerin kamuoyuna duyurulmasına izin verilmeye başlanmıştır (Güvenir, 1991:205-207).

1945 yılı basınında dış politika konusunda işlenen temalar da genellikle Türkiye’nin Batı ile iyi ilişkileri ve bu ilişkilerin tarihsel akışına yöneliktir. Ayrıca Mihver devletlere ilişkin yazılan yazılar da Batı yanlısıdır (Gürkan,1998:101). Türkiye aynı yıl; San Francisco Konferansı’na kurucu üye olarak katılmış, BM Antlaşmasını imzalamış ve demokratik idealler için de söz vermiştir(Zürcher,2007:302). Bu bağlamda Türkiye’nin çok partili sisteme geçişinde etkili olan faktörler arasında; savaştan sonra dünyada en iyi rejim olarak liberal demokrasinin görülmesi ve BM anayasası ilkelerinin devletleri demokrasiye zorlaması sayılabilir (Akandere, 1998:344).

Savaş sonrası yaşanan diğer önemli bir gelişme ise; Sovyetler Birliğinin daha geniş topraklara kavuşmak için 1948 yılında başlattığı ‘*Berlin Buhranı*’ olarak adlandırılan kuşatması olmuştur. 11 ay süren Berlin kuşatması Batılı devletler ile Sovyetler Birliğinin işbirliğinin tamamen ortadan kalktığını ve yenedünya düzeninin artık Doğu-Batı şeklinde ayrıldığını göstermiştir (Armaoğlu,1990:447-448).⁹ 1949 yılına gelindiğinde Sovyet tehdidine karşı Batı örgütlenmelerinin arttığı ve Türkiye’nin Batıya yaklaşma sürecinde kurulan örgütlere üye olduğu görülmüştür (Gürkan, 1998:136). Türk dış politikasını şekillendiren ana etken; Sovyet tehdidi ve bu tehdiye karşı millî güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla ittifak arayışları olmuştur. Bu nedenle; Türkiye için ana hedef Batının öncülüğünde kurulan tüm siyasî, askerî ve ekonomik ittifaklara üye olmaktır. Fakat 4 Nisan 1949 tarihinde imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması ile kurulan Kuzey Atlantik Paktına (NATO) Türkiye kuruluş aşamasında alınmamıştır (Bağcı, 2007:5-11). Basında Türkiye’nin bu pakta girmesini içeren yazılar kaleme alınmış ve Türkiye’nin ilk başta bu pakta alınmaması başarısızlık olarak görülmüştür. Buna istinaden Cumhuriyet gazetesinde Abidin Daver dış siyasette başarısız olunmadığına dair bir makale ile duruma yanıt vermiştir. Türkiye’nin; Batı blokunun siyasal ve kültürel nitelikteki örgütü olan Avrupa Konseyine davet edilmesi de basında olumlu karşılanmış ve gazeteciler tarafından Avrupalılaşıma sorununa bir çözüm olarak görülmüştür. Basında Batı uygarlığından faydalanmayı öneren içerikler de yer almıştır (Gürkan,1998:136-137).

Muhalefette bulunan DP Türkiye’nin NATO üyeliğini güvenlik ve Batı ilişkilerinin gelişmesi yönünde zorunluluk olarak görmüştür. Bu anlamda da iktidarı ‘*Batılı Demokratik Cephenin*’ dışında bırakmakla suçlamıştır (Sarınay,1988: 93). Bunlara istinaden CHP 11 Mayıs 1950 tarihinde üyelik başvurusunda bulunmuş fakat kabul edilmemiştir. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleriyle iktidar değişmiş ve yeni iktidar parti DP olmuştur. İktidara gelen DP dış politikada aynı çizgide yer almış ve NATO’ya girme girişimine destek ise; 25 Haziran 1950 tarihinde başlayan Kore Savaşından gelmiştir. Kore Savaşına askeri destek gönderme kararı veren DP hükümetiyle Türkiye; ABD’den sonra kara askeri gücünü Kore’ye gönderen ikinci devlet olmuştur. Başbakan Adnan Menderes’e göre; Kore’ye asker gönderme kararı NATO’ya üyelik yolunda bir fırsat olarak değerlendirilmiştir (Öymen, 2004: 555). Kore Savaşı’ndan sonra, Türkiye’nin NATO’ya alınması konusunda ABD’nin tavrı değişmiş ve

⁹ ABD’nin öncülüğünde Sovyetler Birliği saldırısına karşı 10 Aralık 1948’de İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında imzalanan Brüksel Antlaşması, 4 Nisan 1949 yılında genişletilerek, ABD ve Kanada da dâhil olmak üzere, Avrupa’dan 10 ülke ile birlikte toplam 12 ülke olmak üzere, Kuzey Atlantik Antlaşması imzalanmış ve NATO kurulmuştur.

bu tavır değişikliğinin nedeni; Sovyetlere sınır konumunda olan Türkiye'nin Batı'nın gözünde stratejik öneminin artmış olmasından kaynaklanmıştır (Sarıay,1988:70-99).

Türk basınında Kore Savaşına büyük bir ilgi oluşmuş, savaş endişeyle yakından takip edilmiş ve özellikle bu savaşın, III. Dünya Savaşı'na neden olup olmayacağı konusu gazetelerin baş sayfalarında yer bulmuştur (Cumhuriyet, 26 Haziran 1950; Zafer, 26 Haziran 1950). Kore'ye asker gönderme kararının TBMM'de tartışılmaması ve bu kararın CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün fikrinin sorulmadan alınması o dönemde CHP ve DP'liler arasında tartışmalara da sebep olmuş ve basında bu konuyla yakından ilgilenmiştir. Fakat genel çerçevede bakıldığında; 1950'li yıllarda CHP ile yeni iktidar partisi DP'nin dış politika konularında genellikle uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Bu dış politikanın ortak noktalarını ise; her türlü sol faaliyete karşı olmak, Sovyet karşıtı tutum izlemek ve ABD'nin politik çizgisini takip etmek şeklinde sıralamak mümkündür (Çavdar,1995: 31).

2.2.2. Birleşmiş Milletlere Üyelik Süreci

Kırım'ın Yalta şehrinde 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında kurulacak yenedünya sistemini belirlemek amacıyla Yalta Konferansı yapılmıştır (Ekinci, 1997:251-252). Bu konferanstan sonra Avrupa'da demokrasi sisteminin kurulacağını belirten "*Kurtarılmış Avrupa Deklarasyonu*" yayınlanmıştır (Çufalı, 2005:402). Savaşı kazanan devletler, güçlülerin veya kazananların hukukunu uygulamış (Parlak, 2015); aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bazı devletler ise sadece savaşı kazanan devletlerin oluşturduğu demokrasi bloğu tercih ettiği için siyasal rejimini demokratikleştirmiştir (Dursun, 2005:178-179; Karadağ, 2005:316). 8 Şubat 1945 günü Yalta Konferansında, o tarihe kadar Almanya'ya savaş açmış ülkelerin San Francisco Konferansı'na (Birleşmiş Milletleri kuran antlaşma) katılabilecekleri ifade edilmiştir. Türkiye'nin San Francisco Konferansı'na katılabilmesi için 1 Mart 1945 tarihine kadar Almanya'ya savaş açması gerektiği belirtilmiştir. İngiliz Hükümeti'nin bu notasını Türkiye Mecliste görüşmüş ve savaş açma kararı vermiştir (Akandere, 1998:309-311; Soysal, 1983:675-676).

Yalta Konferansında alınan kararlardan sonra Türkiye, Almanya ve Japonya'ya 23 Şubat 1945'te savaş açmıştır. Savaş sonrası Mihver devletlerinin yenilgisi ile Almanya ve İtalya'da tek parti rejimlerinin ortadan kalkması, demokratik rejimlerin özellikle de ABD'nin savaştan dünyanın egemen gücü olarak çıkması, Türk Hükümetinin kendini Batı'ya özellikle ABD'ye

daha yakınlaşmaya mecbur hissetmesine sebep olmuştur (Kaçmazoğlu,1998:14).Savaş açıldıktan bir gün sonra Türkiye, ABD ile “*Ödünç Verme ve Kiralama Antlaşması*” yapmıştır (Dursun, 1999:36). Türkiye, Almanya ve Japonya’ya savaş açtığı için San Francisco Konferansı’na katılmış ve Birleşmiş Milletler Beyannamesi’ni de imzalamaya hak bulmuştur. Böylece Türkiye kendini iyice Batıda konumlandırmış, ABD’ye çok daha yakın hale gelmiştir (Erdoğan, 2003: 72). Türkiye 5 Mart 1945 tarihinde resmi olarak San Francisco Konferansına davet edilmiştir (Akandere, 1998:314).

Bununla birlikte savaştan sonra dünyada otoriter ve totaliter rejimlere karşı büyük bir tepki doğmuştur. Bu tepkinin nedeni savaşı başlatanların bu rejimle yönetilmesidir. O dönem tek partili sisteme sahip Türkiye’de bu tepkilerden payını almış; İngiliz basını Türkiye’yi eleştiren yazılar yazmıştır (Akandere, 1998:337-338). Tüm bu tepkilerden sonra Türkiye San Francisco’ya çağrılmasından sonra ve toplantıya gitmeden önce bazı değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler arasında Vatan ve Tan gazetelerine yayın izni verilmesi, Fevzi Çakmak’ın emekliye ayrılması ve böylece askeriye üzerinde sivil denetim kurulması sayılabilir (Çufalı, 2005:402-403). Bu konferansa katılan Türk heyetinin içinde bulunan Feridun Erkin’in anlattığına göre; İnönü, ABD’li yetkililere “*çok kısa bir sürede demokrasiye geçilecek*” şeklinde cevap verilmesini talimat vermiştir (Karatepe, 2001: 95). Böylece Türkiye’nin tek partili sistemden demokrasiye geçmesinde dış etkenlerin ne kadar büyük bir rolü olduğu ortaya çıkmaktadır (Akıncı ve Usta, 2016).

San Francisco Konferansı 25 Nisan 1945’de yapılmış ve konferansa Dışişleri Bakanı Hasan Saka katılmıştır. Hasan Saka konferansta artık Türkiye’de demokratik olan her türlü akıma izin verileceğini söylemiştir (Çufalı, 2005:403). Hasan Saka, Reuters’a verdiği demeçte Türkiye’nin artık yepyeni bir yolda olduğunu ve “*Cumhuriyetin demokrasi ile gelişeceğini*” ifade etmiştir (Dursun, 2001: 13). İnönü, 19 Mayıs 1945’te yaptığı konuşmada; Cumhuriyetin temelinde olan halk yönetiminin daha da gelişeceği, savaştan sonra da siyaset ve fikir alanlarında demokrasinin hâkim olacağını ifade etmiştir (Dursun, 1999: 37).

Türkiye, 26 Haziran 1945 tarihinde BM Antlaşmasını onaylamış ve antlaşma TBMM’de 15 Ağustos 1945 tarihinde kabul edilmiştir (Akandere, 1998: 336-337). Birleşmiş Milletler Yasası 24 Ekim 1945’te yürürlüğe girmiştir (Soysal, 1983:677). Birleşmiş Milletler Tüzüğünü onaylayan Türkiye artık çok partili sisteme geçmeyi kabul etmiştir. Menderes, çok partili sisteme geçmenin gerekli olduğunu Mecliste yaptığı konuşmasında vurgulamıştır

(Akandere, 1998:343-344). Dolayısıyla Türkiye, savaştan sonra dünyada oluşan yeni düzende yer alabilmek için çok partili hayata geçmenin artık bir zorunluluk olduğunu görmüştür.

2.2.3. ABD ile İlişkiler

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada güç dengeleri değişmiş, değişen güçler dengesi Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri etrafında şekillenmeye başlamıştır. Türkiye'nin Batı ile ilişkileri her alanda gelişmiş; basında Batının teknolojik üstünlüğü övülerek Türkiye'nin bu teknolojiden yararlanması gerektiği içerikleri yer almıştır. Bu konudaki haberler öne çıkarılmış ve Batılı ülkelerle olan küçük işbirliği haberleri başyazı olarak servis edilmiştir. 1945 yılında iki devlet arasında "*Ödünç Verme ve Kiralama Anlaşması*" imzalanmış ve Vakit gazetesinde bu gelişme "*Türk-Amerikan Dostluğu*" şeklinde servis edilmiştir (Gürkan,1998:27).

Türkiye; savaş sonrasında ortaya çıkan Sovyet tehdidine karşı Batı ülkeleriyle yakınlaşmaya gitmiş ve ABD'de Türkiye'nin toprak bütünlüğüyle yakından ilgilenmiş, Sovyet tehlikesine karşı Türkiye'yi desteklemiştir (Bağcı,2007:7). 1946 yılına gelindiğinde Soğuk Savaşın belirtileri giderek artmış ve ABD'nin SSCB'ye net bir tavırla yaklaşması da Türkiye'nin ABD'ye yakınlaşmasını hızlandırmıştır (Erdoğan, 2003: 72). Türkiye Batı ülkeleri tarafından desteklenmiştir (İncioğlu, 2007:258). Zaten öyle bir dönemde Türkiye, Batı ülkelerinden destek almadan Sovyetler Birliği karşısında savunmasız kalabilirdi. Türkiye, SSBC ile ilişkileri bozulunca Amerika'ya yakın bir tavır sergilemiş ve bu yönde politika uygulamıştır (Timur, 2003: 66). O yıllarda ABD; Avrupa devletlerine yönelik Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde askeri ve ekonomik yardımlarda bulunmaya başlamıştır. Truman Doktrini 'ne göre ABD Sovyetler Birliği'nin tehdidi altındaki ülkelere askeri ve mali yardım yapacağını taahhüt etmiştir. Türkiye de, ekonomik olarak durumunun iyi olmaması ve SSCB' den gelen tehditlerden dolayı ABD'den yardım istemiştir (Dursun, 2000: 16). SSCB'nin tehditlerine karşı ABD, Truman Doktrini ile Yunanistan ve Türkiye'ye yardım etmiştir (Erdoğan, 2003: 72). 1946 yılında Türkiye'ye 50 milyon dolar kredi vermiş, 1947 yılında ise Truman Doktrini çerçevesinde Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolar yardımda bulunmuştur. ABD Türkiye'ye iki yıllık bir sürede (1947 ve 1949 yılları arası) 150 milyon dolar yardım etmiştir (Tuna, 2007: 91). Türk basınında bu yardımların yapılmasının nedeni olarak; Türkiye'yi Sovyet tehlikesine karşı Batı blokunun savunucusu olarak

görmeleri şeklinde yorumlar yer almıştır. Buna ek olarak; Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit Yalçın bu yardımı Türkiye'nin çoktan hakettiğini belirtirken Akşam gazetesinde Necmettin Sadak ise bu yardımın Türkiye'nin stratejik öneminden kaynaklı olduğunu yazmıştır. Buna karşın sol gazetelerde yapılan bu ABD yardımına eleştiriler getirilmiş ve bu eleştiriler hükümetin tepkisine de neden olmuştur (Gürkan,1998: 128-133).

İkinci Dünya Savaşı'na fiili olarak girmemesine rağmen ekonomisi kötü olan Türkiye, ABD yardımlarına ihtiyaç duymuştur. 4 Temmuz 1948'de "*Türkiye-ABD Ekonomik İşbirliği Anlaşması*" yapılmış; Marshall Planı uygulanmaya başlanmış ve Türkiye'ye 1948–1952 yılları arasında 352 milyon dolar yardım edilmiştir (Tuna, 2007: 92). Marshall Planı'nın amacı; Avrupalıların kalkınmasına ve gelişmesine yardım etmek, komünizme sebep olan fakirliği ortadan kaldırmak, Amerika'nın ihracat pazarlarını koruma altına almaktır (Zürcher, 2007:304). 12 Temmuz 1947 tarihinde imzalanan yardım anlaşmasıyla Truman Doktrininin askeri boyutu sonuçlanırken, 1 Temmuz 1948 tarihinde imzalanan Marshall Planıyla da ekonomik boyutu tamamlanmış oldu (Gürkan,1998:134-136). Truman Doktrini, Marshall Planı ve Türkiye'nin Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütüne alınması, Türkiye-Amerika ilişkilerini çok iyi bir seviyeye getirmiş (Shaw ve Shaw, 1994:473), böylece ABD ile Türkiye arasında bulunan mesafeler kaldırılmıştır.1949 yılı Aralık ayına gelindiğinde "*Türk-Amerikan Kültür Anlaşması*" imzalanmış ve Amerika'nın Sesi Radyosunda Türkçe yayın başlamıştır (Gürkan,1998:138).

ABD; savaşta kaybetmiş, tükenmiş devletlere komünizmden etkilenmemesi ve SSCB'nin kontrolü altına girmemesi için ekonomik destek vermenin yanı sıra bu ülkelerin demokrasiye geçmelerini de istemiştir (Akıncı ve Usta, 2016). Dönemin ABD Dışişleri Bakan Yardımcısının, "*Amerika'nın yaptığı yardımların hedefinde o ülkelere demokrasiyi kazandırmak olduğu*" ifadesi demokrasiye verilen önemi de göstermektedir (Akıncı ve Usta, 2016). İsmet İnönü de yaptığı birçok görüşmede demokrasiye vurgu yapmış; Adnan Menderes de "*hiçbir ülkenin dünyada meydana gelen olaylardan ve kabul edilen düşüncelerden uzak kalamayacağı, dolayısıyla Türkiye'nin de bundan etkilenmeye başladığı*" sözleriyle demokrasiye ve çok partili sistemin önemine değinmiştir. Türkiye, çok partili sisteme geçerek ABD'den hem politik hem de iktisadi destek almayı düşünmüştür (Çufalı, 2005:404-405).

Görüldüğü üzere; Türkiye'nin ABD ile bu dönemdeki ilişkileri SSCB tehlikesinin önlenmesi ve ekonomik yardımların alınabilmesi hedefleri ile şekillenmiştir. Bu noktadan hareketle İkinci Dünya Savaşından sonra ABD, komünizmle mücadele etmesi ve çok partili sisteme geçmesi için İnönü'ye baskı yapmaya başlamıştır. Ayrıca Amerikan kapitalist sınıfı da Türkiye'nin çok partili sisteme geçmesini istemiş ve bunun için Amerikalı iş adamları başta Vehbi Koç olmak üzere zengin Türk iş adamlarına bu isteklerini söylemişlerdir. Tüm bu isteklerden sonra İnönü ve iktidardaki CHP üç ana politika uygulamaya başlamıştır (Sancaktar, 2012: 51-52):

- i. Ekonomik yönden liberalleşme:** Marshall Planı kabul edildi, devalüasyon sonucu Türk parasının değeri düşürülmüş, Dünya Bankasına ve IMF'ye üye olunmuştur. Özel sektöre verilen destek arttırılmış, oto ithalatı serbest bırakılmıştır. Devletin dış ticaret alanındaki katı tavrı yumuşamıştır.
- ii. Komünizmle mücadele:** 1945'te sol eğilimli gazete ve yayınevleri yağmalanmış; TBMM'de "üniversitelerdeki sol faaliyetlerin engellenmesi" kararı alınmıştır. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi ve Türkiye Sosyalist Partisi kapatılmıştır. Solcu sendikalar ve solcu dernekler 1946 yılının sonuna kadar kapatılmıştır. 20 Ocak 1947 tarihinde sendika kanununda değişiklik yapılmış ve milliyetçi olmayan sendika kurmak yasaklanmıştır. 27 Ocak'ta okulların haricinde din eğitimi serbest bırakılmıştır. 2 Temmuz'da da dini kurslara izin verilmiştir. Truman Doktrini ile ABD Türkiye'ye askeri alanda yardım etmeye başlamıştır. 11 Ocak 1948'de solcu oldukları gerekçesiyle bazı akademisyenler Ankara Üniversitesi'nden atılmıştır. 2 Nisan'da solcu olan şair Sabahattin Ali öldürülmüştür. İlkokullara isteğe bağlı olarak din dersi eklenmiştir. 1949 da on tane vilayette imam-hatip lisesi açılmıştır. Ankara İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Köy Enstitüleri'nin kurucusu olan İsmail Hakkı Tonguç, görevden alınmış ve bir lisede resim öğretmeni yapılmıştır.
- iii. Siyasi yönden liberalleşme:** CHP Parti tüzüğünde bulunan 'Milli Şef' ve "Değişmez Genel Başkanlık" makamı yapılan olağanüstü kurultayda kaldırılmıştır. Yine aynı kurultayda dernek kurmayı engelleyen maddeler Parti tüzüğünden çıkarılmıştır. Bazı kapatılmış gazeteler tekrar açılmıştır. Üniversitelerin özerkliğini sağlayan yeni kanun çıkarılmıştır. Basın Kanunu'nun 50. maddesi, Polis, Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nun 18. Maddesi kaldırılmıştır. 1949 yılında İstiklal Mahkemeleri kaldırılmıştır. CHP'nin 7. Kurultayında parti daha çok demokratikleşmiş, devlet ve parti görevleri birbirlerinden ayrılmıştır. 1945 ve 1950 yılları arasında beş yıllık bir

sürede 28 yeni parti kurulmuş, yüzlerce yeni dergi ve gazete açılmıştır. Çok partili hayata geçilmiş ve 1946 yılında seçim yapılarak parlamentonun yapısı değişmiştir.

2.2.4. Sovyetler Birliği “Tehdidi”

Türkiye'nin çok partili sisteme geçişinde ve Batının bir parçası olmasındaki dış faktörlerden en önemli sebeplerden birisi SSCB ile ilişkilerin bozulmasıdır (Karatepe, 2001: 95). Türkiye'nin 1921 Moskova Antlaşması ile başlayan ikili ilişkileri, 1939'da SSCB'nin boğazlar konusunda çıkardığı sorunlardan dolayı bozulmuştur (Sönmezoğlu, 1994: 85).

Türkiye, dengeli bir dış politika izlerken, SSCB'nin haksız talepleri Türkiye'yi Batıya yöneltmiştir (Akıncı ve Usta, 2016). Sovyetler Birliği ile imzalanan ve Kasım 1945'te bitecek olan ‘*Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık*’ Anlaşmasının savaş sırasında meydana gelen derin değişikliklerden dolayı tersine dönmesi kararını; Sovyetler Birliği 19 Mart 1945 tarihinde Türkiye'ye Nota ile bildirmiştir. Sovyet basın ve radyosu 1945 yılı Mart ayı içinde, Türkiye aleyhinde yoğun bir yayın kampanyası başlamıştır. Örneğin Sovyet gazetesi İzvestia 21 Mart 1945 tarihli nüshasında; “*Şurasını belirtmek icap eder ki, şimdiki harbin şartları içinde Türk-Sovyet münasebetleri bazı ahvâlde tamamı ile memnuniyet verici olmamıştır*” sözlerine yer vermiştir (Gürün,1983:298). Sovyet basınında yapılan bu aleyhte yayınlara karşılık verilmemesi yönünde hükümet tarafından Türk basınına talimat verilmiştir. Bunun nedeniyse o dönem de Sovyetlerin bu karar değişikliğinin asıl nedeninin bilinmemesi ve müttefiklerin konuya nasıl yaklaşacağına görülme istenmesidir. Bu sebeple bir süre ses çıkarılmadan durum izlenmiş ve Türk basınına karşılık vermesi de Sovyetlerin Türkiye'den toprak talep etmesinden sonra başlamıştır (Güvenir,1991:204).

Savaştan sonra; SSCB'nin Türkiye'ye nota göndermesi ve kabul edilmeyecek isteklerde bulunması (Türk-Sovyet sınırında Sovyetler Birliği lehine düzenleme yapılması ve boğazlarda üs verilmesi talebi) gazetelerin SSCB'ye karşı izledikleri tavrın değişmesine de yol açmıştır.¹⁰ 1945 yılında yapılan Potsdam Konferansında ABD, İngiltere ve Sovyetler Birliği liderleri bir araya gelmiş ve Sovyet talepleriyle ilgili Amerika ve İngiltere'nin Türkiye'nin yanında olduğu – Rusların boğazlarda üs istemesine karşı – basında yer almıştır. O dönem Türkiye'ye aleyhine yayın yapan Sovyet gazetesi Pravda'da Türk basınına

¹⁰ Daha öncesinde olumlu mesajlarla dostane yazılar kaleme alınırken daha sonrasında Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman gibi gazeteciler gazete sütunlarında Sovyetleri emperyalist amaçlarla suçlayan yazılar kaleme almışlardır. Detaylı bilgi için bkz: (Gürkan,1998: 106-11).

Almancı eğilimli olduğu ve bunun hükümet tarafından destek gördüğünü yazmıştır(Gürkan,1998:111-113). Hem Sovyet basınındaki bu aleyhte kampanyalar hem de Türkiye üzerinde artan Sovyet tehdidi; Türk basınında da karşılık bulmuştur. Örneğin; Cumhuriyet gazetesinin 26 Aralık 1945 tarihli nüshasında; “*Bir Karış Türk Toprağı İçin Bütün Türkiye Ateşe Atılmaya Hazırdır*” manşeti atılmış ve Türk milletinin Sovyet isteklerine karşı tavrı açıkça belirtilmiştir. Türk basınında Sovyetlere karşı sertleşme görülmesinden hükümetin de buna müsaade ettiği yani politikasında değişikliğe gittiği anlaşılmaktadır.

SSCB Türkiye’ye 7 Ağustos 1946 ve 24 Eylül 1946 tarihlerinde de nota göndermiştir (Sönmezoğlu, 1994: 86). Sovyetler Birliği’nin boğazlar rejimi konusundaki isteklerinin yer aldığı notalara basın da yoğun bir ilgi göstermiş. Türk basını; Sovyetler Birliği ile yaşanan bu gerginliği yalnızca Türkiye’nin sorunu olarak görmeyip Soğuk Savaş gelişmeleri içerisinde uluslararası bir sorun olarak değerlendirmiştir (Gürkan,1998:118,119). Bu verilen notalara karşı ABD, Türkiye’nin sağlam bir duruş sergilemesini önermiş (Zürcher, 2007:303) ve bunun sonucunda Türkiye SSCB’ye karşı nota vererek SSCB’nin taleplerini kabul etmemiştir (Soysal, 1997: 27-33).¹¹ 1947 yılına gelindiğinde Rus Delegesi tarafından aralarında Türkiye’nin de olduğu bazı ülkelerde basının üçüncü dünya harbini teşvik edecek yayınlar yaptığı iddia edilmiş ve Türkiye BM Genel Kurulu’na şikâyet edilmiştir. Türk basının da konuya tepkiler yer almış bunların en şiddetlisi Cumhuriyet gazetesinden gelmiştir. Basının, hükümet tarafından da desteklenen bu tavrı Sovyet basını ve radyosunda aleyhte yayınların sürmesiyle de devam etmiştir (Gürkan,1998:122-124).

Türkiye; Soğuk Savaş olarak da adlandırılan, iki kutuplu yenedünya düzeninde Rusya’ya karşı Amerika’nın yanında yer almıştır. Türk dış politikasını oluşturan ana etkenlerin başından gelen Sovyet tehdidi ve bu tehdide karşı millî güvenliğin sağlanabilmesi meselesi Türkiye’yi Sovyet tehdidine karşı kurulan Batı örgütlenmelerine yöneltmiştir. Bu anlamda askeri ittifak ve büyük bir siyasi platform olan NATO’ya üyelik için uğraş vermiş aynı

¹¹ Boğazların; tüm devletlerin ticaret gemilerinin ve Karadeniz’e kıyısı olan devletlerin savaş gemilerinin geçişine daima açık olmasını; Karadeniz’e kıyısı olmayan devletlerin savaş gemilerinin geçişine istisnai durumlar dışında kapatılmasını; Boğazların durumunun Karadeniz’e kıyısı olan devletler tarafından düzenlenmesini; güvenliğinin Rusya ve Türkiye tarafından sağlanmasını istemiştir. Buna ek olarak da sınır tahsisi için Kars ve Ardahan’ı istemiştir.

zamanda Kore Savaşında da Sovyetlere karşı ABD'ye askeri destek vererek tarafını net bir şekilde ortaya koymuştur.

3. TÜRK BASINI VE REJİM DEĞİŞİKLİKLERİ

3.1. Türkiye'de Geç Modernleşmede Gazeteci Kimliği

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren basın, Türk siyasetinde kritik bir rol oynamıştır (Heper ve Demirel, 1996). Türkiye'de Batılı anlamda ilk nesil entelektüeller, 1860'lı yıllarda Osmanlı padişahının mutlak yönetimine son vermeye çalışan ve bununla birlikte imparatorluğun kurtuluşu ile meşgul bürokratik entelijansiyanın safları arasında ortaya çıkmıştır. Namık Kemal'e göre; özgür kurumlara bağlı ilerleme aydınlanmış bir kamuoyu tarafından ortaya konabilirdi ve bu süreçte en önemli aktör basındı (Lewis, 1961: 146). Namık Kemal, kamuoyunun özgürlük, adalet ve ülke için bir duygu toplamı anlamında ve bağlamında fikirlerini yansıtmayı gerektiğini düşünmüştür (Karpat, 1964: 261). Ahlak, vatanseverlik, sadakat gibi yüksek duygular anavatana bağlı olmalı aksine padişaha, bakanlarına veya İslam topluluğuna ait ve bağlı olmamalıydı (Lewis, 1961: 158). Böylece Namık Kemal ve meslektaşlarına göre; kamuoyu padişahın ve bakanlarının mutlakiyetçiliğine karşı direnmenin temel aracı olacak ve sonraki hükümetler için de bir dizi teamül sağlayacaktır. Dolayısıyla kamuoyu, entelijansiya tarafından şekillenecekti. Namık Kemal ve entelijansiyanın diğer üyeleri, Avrupa ve dolayısıyla Batı medeniyetini, sosyal güçlerin bir ürünü olarak değil; beceri ve ustalikle yaratılmış bir eser olarak görmüşlerdir (Karpat, 1964: 261). Sonuç olarak; zamanın seçkin entelektüelleri (ve daha sonraki dönemlerinkilerle birlikte) idealize bir Batı ile “geri kalmış bir toplum” arasındaki iletişimi sağlayan araçlar rolünü üstlenmişlerdir (Alpay, 1993: 88; Groc, 1994: 200). Bu özel yönelim, 1860'lardan itibaren başlayan gazetelerin çoğunun adına bile yansımıştır: Tercüman-i Ahval (1860) (Olayların Tercümanı), Tasvir-i Efkâr (Görüş Tasviri) (1862), Muhbir (Informer) (1866), Tercüman-i Hakikat (Hakikat yorumcusu) (1878) ve benzerleri.

Bu süreçte 1860'lı yılların entelektüelleri hükümetin tepkisiyle karşılaşmış ve gazetecilik faaliyetlerini çeşitli Avrupa başkentlerine aktarmak zorunda kalmışlardır. Örnek olarak Muhbir'in ilk Londra sayısı “gerçeği söylemenin yasak olmadığı bir ülke bulunduğunu” belirterek yayına çıkmıştır (Lewis, 1961: 150). Namık Kemal'in önde gelen öğrencilerinden Şinasi, Tasvir-i Efkâr'ın ilk sayısında yazdığı bir başyazıda, genel olarak insanlara düşünmeyi öğretmek üzere en iyi şekilde hizmet edebileceğini belirtmiş ve bundan böyle entelektüeller, sivil toplumu tek muhatap olarak alternatif bir devlet eliti oluşturmaya başlamışlardır (Heper ve Demirel, 1996: 110).

Bu bağlamda hem Osmanlı hem de Cumhuriyet Türkiye'sinde entelektüeller Batı değerlerini ve kurumlarını topluma tanıtmada önemli rol oynamışlardır. Heper ve Demirel'e göre (1996: 111); 1923'ten 1945'e kadar - çok partili bir sistemin kurulmasına kadar - entelektüeller tek partili rejimin modernize edici reformlarını yaymada etkili olmuşlardır. Çok partili rejimin kurulmasının ardından entelektüeller, diğer devletçi entelektüel-bürokratik elitlerle birlikte, rasyonel demokrasinin öncüleriydiler. Onlar için siyaset, iyi tanımlanmış bir dünya görüşüyle Atatürkçü ilkeler (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Halkçılık, Devletçilik ve İnkılapçılık) ya da sol ya da sağ kanat ideolojilerinin farklı tonları ile aydınlatılmış bir alandı. Halk da kendi dünya görüşlerine uyanları ya coşkuyla desteklemiş ya da hararetle karşı çıkmışlardır. Hükümetlerin "antisekülerist" ve piyasaya yönelik ekonomik politikaları ağır biçimde eleştirilmiş ve bu politikaları izleyen politikacılar sert bir şekilde kınanmıştır. Dolayısıyla Cumhuriyet döneminin tek parti yıllarında (1923-1945), birçok entelektüel CHP saflarına katılmış ve yeni Cumhuriyetçi değerlerin yayılmasına yardımcı olmuştur. Diğerleri ise iktidar partisine karşı çıkmaya çalışmış ve rejimin serbestleşmesini savunmuştur. Entelektüeller, 1950'lerin baskıcı basın rejimine karşı bir mücadele başlatmış ve Türkiye'de basın özgürlüğü Batıya daha çok yaklaşmıştır.

Sonuç olarak; baskıcı hükümetlerle karşı karşıya kalmasına rağmen basın, Türkiye'deki siyasi gelişmeler üzerindeki izlerini bırakmıştır. Aslında, 1865 gibi erken bir tarihte bile basın mensupları Genç Osmanlı Derneği olarak yurtdışında bile örgütlenmiş ve temsili demokrasi ile anayasa hükümetini savunmuştur. Dolayısıyla Türkiye'de siyasi reform yapmak isteyen entelektüeller 1860'larda ortaya çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, yöneticiler basına sansür uygulamaya çalıştıklarında, yayın faaliyetlerini Avrupa başkentlerine aktarmış ve Türkiye'deki olayların seyrini yurtdışından şekillendirmeye çalışmışlardır. 1876 Anayasası temsili bir monarşi başlatmıştır. İkinci Anayasa Dönemi 1908'de başladığında ise entelektüeller daha fazla özgüven kazanmış ve basın özgürlüğü kapsamı önemli ölçüde genişletilmiştir. Bu bağlamda 1875-76 ve 1908 yıllarında halk, hükümet politikalarını eleştiren basının etkisiyle sokaklara dökülmüştür. Örneğin; 1923-1945'teki tek partili yıllarda basın hükümet kararlarını tersine çevirebilmiş ve hükümet basın üzerindeki kısıtlamaları kaldırmak zorunda kalmış; DP'nin de 1950'de iktidara gelmesi her şeyden önce kamuoyunun basın tarafından seferber edilmesine bağlanmıştır (Karpas, 1964: 263, 269,278).

3.2. Tek Partili Dönemden Çok Partili Döneme Geçişte Basın

Cumhuriyetin ilk yıllarında basın genel manada Anadolu'dan başlayan kurtuluş hareketinin yanında yer almış, baskı ve sansürler karşısında dahi kurtuluş mücadelesini desteklemiştir (Öztoprak, 1981). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından itibaren basının merkezi İstanbul olarak görülmüş olsa da Ankara hükümeti halkın en temel ihtiyaçlarından biri olan haber alma ve bilgilendirme ihtiyacını karşılamak için Anadolunun farklı merkezlerinde haber aldığı basın araçları oluşturmak için çalışmıştır (Güz, 2008: 9-65). Kurtuluş Savaşı ve Millî Mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından sonra İstanbul'daki oluşan baskı ve sansür uygulamaları azalmaya başlamış ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki basın organları farklı fikir ve görüşleri dile getirebilmeye başlamışlardır. Bu dönemde Mustafa Kemal başta olmak üzere tüm hükümet üyelerine karşı İstanbul basınında oldukça sert eleştiriler hâkimdir. Buna karşın Mustafa Kemal Aralık 1923 tarihinde İstanbul İstiklal Mahkemelerini kurmuş ve basın organlarına bir gözdağı vermiştir. Bununla birlikte Mahkemeye çıkmış olan gazeteciler ceza almadan serbest bırakılmışlar ve 5 Şubat 1924'te Atatürk'ün söz konusu gazeteciler ile İzmir'de yaptığı toplantı ile ilişkiler normalleşmeye başlamıştır (Güz, 2008: 69-98). Böylelikle 1924 yılından itibaren hükümet ile basın organları arasında iyi bir hava ve ilişkiler oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda iktidarın basını baskı altına alma ile alakalı herhangi bir politikası olmamıştır (Güz, 1998: 2769). 1924 Anayasası basın özgürlüğü ile ilgili hükümlere de yer vermiştir. Anayasanın 77. Maddesine göre; “*Matbuat, kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden (yayımlanmadan) teftiş ve muayeneye tabi değildir*” (Kili ve Gözübüyük, 2000: 136). Görüldüğü üzere; basın özgürlüğü 1924 anayasasında üzerinde önemle durulan bir konudur. Lakin bu özgürlüklerin ihlal edildiği durumlarla ilgili yaptırımlar ve denetim mekanizmaları tesis edilmemiştir (Yıldız, 2014: 438). Ayrıca aynı anayasanın 86/3 maddesine göre; sıkıyönetim zamanlarında, kişi ve konut dokunulmazlığının, basın, dernek, ortaklık hürriyetlerinin geçici olarak durdurulması hükme bağlanmıştır (Kili ve Gözübüyük, 2000: 138). Böylelikle basının haber ve ifade hürriyeti anayasal olarak sınırlandırılmıştır.

Bununla birlikte 1925 yılında çıkan Şeyh Said İsyanı nedeniyle CHP içerisinde bulunan radikal kanat, başını Fethi Okyar'ın çektiği muhalifleri susturmak için bir fırsat elde etmiş ve Okyar hükümeti düşürülerek İsmet Paşa hükümeti kurulmuştur (Goloğlu, 1972: 101-103). Bu dönemde İsmet Paşa hükümeti tarafından 4 Mart 1925 tarihinde çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ve bu kanunun arkasından kurulan İstiklal Mahkemeleri ile Büyük Millet

Meclisi'ndeki muhalefet partisi görevini yerine getiren Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve basın organlarının tamamı kapatılmıştır. Gazetecilerin bazıları yargılanmış az bir kısmı ceza almış büyük bölümü ise Atatürk'ün desteğiyle ceza almadan kurtulmuşlardır (Güz, 1998: 2770). Ceza almayanlar dahi uzun yıllar mesleğe dönememişlerdir. Dolayısıyla 1922 ile 1925 yılları arasındaki basın hürriyeti bu tarihten sonra hiçbir zaman eskisi kadar yüksek olmamış, 1930 yılında ortaya çıkan güdümlü muhalefet ve 1946 yılından itibaren başlayan çok partili hayat döneminde dahi basın, bazı konuların tartışılmasında sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de tek parti döneminde yaşanan demokrasi bağlamındaki çok partili hayata geçiş çabaları iki kez yaşanmış (Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası) ve ikisinde de sonuç alınamamıştır. Bu başarısızlığın bir sonucu veya sebebi olarak tartışılabilecek iki önemli kanun Türk basın tarihinde çok önemli bir yer işgal etmektedir. Bunlardan ilki Tahriri Sükûn Kanunu, ikincisi ise Basın Kanunu'dur.

Güdümlü muhalefet döneminde¹² Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardaki birkaç sene içerisinde ortaya çıkan çokseslilik daha sonra kurulamamış; fakat 1929 ile 1930 dönemi arasında bu çok seslilik sağlanmaya çalışılmıştır. Güdümlü muhalefet hareketi olarak tabir edilebilen Serbest Cumhuriyet Fırkasına ilişkin haberlerin kamuoyu ile paylaşılması sonucunda basın organları içinde de bir muhalefet hareketi başlamıştır (Akın, 2012: 55). Bu bağlamda Arif Oruç ve gazetesi Yarın'ın başını çektiği basındaki muhalefet hareketini Zekeriya Sertel'in Son Postası ile Yılmaz, Hizmet, Yeni Asır, Halkın Sesi gibi gazeteler katılır (Güz, 1993). Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından sonra bile basının bu muhalif çizgisi devam etmiştir. Bununla birlikte ortaya çıkan nispi özgürlük 22 ile 25 yılları arasındaki basın özgürlüğünden daha azdır. Bu önermenin en önemli göstergesi ise Atatürk ve ona bağlı kurumların eleştirilmesinden duyulan rahatsızlıktır (Güz, 1998: 2771).

Bu dönemdeki basın üzerine uygulanan baskılar ve bununla birlikte nisbi özgürlükler Atatürk ve yönetimine karşı olan eleştirileri bertaraf etmiş olmakla birlikte basın kendi içerisindeki muhalif gördüğü öteki basına karşı eleştirilerini sıralamıştır. Böylelikle sert eleştiri ve yorumların olduğu bu dönem aslında basının kendi içerisinde kirli çamaşırların ortaya döküldü bir süreç olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte bu dönem aslında basın organlarının kendi içerisinde birbirlerine karşı açmış oldukları savaşın geri dönülemeyecek kadar acı sonuçlara sebep verdiğini göstermiştir (Güz, 2008: 9-100). Bu alanda iktidarı

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz: (Çavdar, 1995).

destekleyen basın kuruluşları Atatürk ve hükümetine destek vermiş iken muhalif basın organları ise kendi yağlarıyla kavrulmaya çalışmışlardır. Fakat iktidarı destekleyen basın kuruluşları ile muhalif basın kuruluşlarının birbirleriyle olan savaşının aslında 1931’de çıkan Basın Kanunu ile ne kadar yanlış olduğu ve iktidarı destekleyen basın kuruluşlarının muhalefete karşı saldırmak ile ne denli yanlış içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu kanundan sonraki yıllarda basın, muhalefetten yoksun bırakılmıştır.

Zira Takrir-i Sükûn Kanunu teklifinin görüşülmesi sırasında Milli Savunma Bakanı olan Recep Peker bu kanunun teklif edilmesine muhalif olan basının sebebi olduğunu belirtmiş ve onları yılan yuvası olarak tanımlamış ve basın organlarını kanun kuvvetiyle tahrip etmek istediklerini belirtmiştir. Böylelikle Peker’e göre; Takrir-i Sükûn Kanunu ile yılanlar ve zehirli yuvalar dezenfekte edilmedikçe ülkenin sakin ve huzurlu olması mümkün değildir. Ankara İstiklal Mahkemesi üyesi ve Urfa vekili olan Ali Saip Ursavaş da muhalif basının ülkeyi yıkacağını savunmuştur. Buna göre; *“Gazeteci kılığına giren beş altı serseri gemi azya alarak cumhuriyeti yıkma peşinde koşmaktadır ve bunlara vatan haini”* denmektedir. Ali Saip bütün muhalif gazetecilerin yurtdışına çıkarılmalarını teklif etmesine rağmen Başbakan İnönü bu kanun teklifini reddetmiştir (Güz,1998: 2771).

Kanunla ilgili tartışmalar sürecinde muhalif gazetecilerin basın hayatından yavaş yavaş el çektiği ve bu gazetelerin kapanmaya başladığı görülmektedir. 4 Mart 1929 tarihinde Takrir-i Sükûn Kanunu yürürlükten kaldırılmış olsa da Yeni Basın Kanununun 25 Temmuz 1931 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmesinden sonra diğer kalan muhalif gazeteciler de sektörden el çekmeye başlamışlardır. Yeni basın kanununun 50. maddesine göre hükümet ülkenin genel politikasını etkileyen yayınlardan dolayı gazeteleri kapatma yetkisine erişmiş idi. Kanunun 50. maddesi şöyledir: *“Memleket genel siyasetine dokunacak yayınlardan dolayı İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararıyla gazete ve dergiler geçici olarak kapatılabilir. (...) Bu şekilde kapatılan bir gazetenin sorumluları, kapatılma süresince başka bir adla gazete çıkaramaz.”* (Kabacalı, 1994: 153). Dolayısıyla bu kanun sonucunda muhalif basın tamamen elimine edilmiş ve hükümet baskısı altına alınmıştır. Yayınları zararlı görülüp kapatılanların başında Serbest Fırka’yı destekleyen Yarın gazetesi olmuş ve gazete yazarları Arif Oruç ile Şemsi Bey yurtdışına kaçmıştır. *“Yürütme organına ‘yurt yararına ters düşen yayınları’ nedeniyle, gazete ve dergileri ‘geçici kapatma yetkisi’ tanıyan bu kanundan sonra oldukça güdümlü bir basın uygulamasına geçilmiştir”* (Gürkan, 1998:47). Örfi İdare Kanununun 3. maddesinde ise Sıkıyönetim Komutanlıklarının

yayın organlarını kapatılabileceğinden söz edilmektedir. Her iki kanunda da, bu kapatılmanın gerekçesine ve süresine ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. İktidar tüm savaş boyunca bu kanunların verdiği hukuki yaptırımları kullanmış ve hoşuna gitmeyen türde yayın yapan gazete-dergileri kimi zaman uyarıda bulunduktan sonra kimi zamansa uyarımadan kapatmıştır. Böylelikle kanunlara dayanarak basın yönlendirilmiştir. Bu yaptırım bir nevi kapanan yayın organları açısından bir gözdağıdır. Akşam, Vakit, Yeni Sabah gibi gazetelerin sahipleri ile başyazarları milletvekili olan gazeteler bile bu yaptırımdan kaçamamıştır (Güvenir,1991:119-123) .

Bu dönemdeki iktidar tarafından basın sadece CHP'nin ideolojisini halka anlatmaya yarayan bir araç olarak görülmüş ve ciddi manada basına sansür uygulanmıştır (Şentürk, 2015: 216). Harf inkılâbından sonra basında azalan tirajlarını arttırmak ve basına olan desteği yükseltmek için 1929 yılından itibaren basına ayrılan mali destekler bu dönemde son bulmuş ve basın sadece kültür magazin edebiyat gibi konularda haberler yapmaya başlamıştır (Güz, 1998: 2773). Bu dönemdeki basın ve demokrasi ilişkisi bağlamında ortaya çıkan algı ve görüşler oldukça ilginçtir. Recep Peker açısından hürriyet ve demokrasi ancak izin verildiği ölçüde kullanılabilecek kavramlardır. Ona göre; hürriyetlerin kısılması veya artırılmasını istemek doğru değildir ayrıca demokrasi mutlak bir serbesiyet rejimi de değildir ve her memleketin ihtiyacına göre uyarlanması gereken bir sistemdir. Eğer basın hürriyetine izin verilir ise; halk hükümetin kendisini esir aldığını inanabilir ve halk ayaklandırılabilir. Yeni bir millet yetiştirmek için “Disiplinli Hürriyet”in gerekli olduğunu belirtmiştir (İnan, 1971: 7).

İktidarın basına getirdiği sınırlamalar, kanunların yanı sıra kurumlar aracılığıyla da yapılmıştır. Bu kurumlar arasında iktidarın en önemli aracı Haziran 1920’de kurulan Matbuat ve İstihbarat Müdürlüğü olmuş daha sonra lağvedilen bu kurum 1933 yılında Matbuat Umum Müdürlüğü adıyla kurulmuştur (Gürkan,1998:89-90). İktidar yanlısı olması gereken basının hangi konuları işlemesi gerektiği ve basınla ilgili alınması gereken kararların neler olması gerektiği bu genel müdürlük tarafından belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemi basınının üzerinde büyük etkiye sahip olan bu kuruluş 1920 tarihine kadar uzanmış olmasına ve bu dönemde Dışişleri Bakanlığı’na bağlı olarak çalışmasına rağmen, 1931 yılında lağvedilmiş ve 1933 yılında artık İçişleri Bakanlığının emri altına girmiş bir kurum olmuştur. Bu kurum hem siyasi iktidar adına denetim sağlamakta, hem de yapılacak haber ve yayınlarla ilgili basın kuruluşlarına yol göstermek ve bunlara uymayan basın organlarını ise

cezalandırmakla görevli hale gelmiştir. Dolayısıyla bu dönemde basın organları üzerindeki yargı denetimi tamamen idari ve siyasi bir denetime dönüşmüştür. Bununla birlikte basın için gerekli olan kâğıt, reklam, ilan gibi konularda da hükümet denetiminin etkisinin çok fazla olması basın hayatını ve basın organlarını siyasi iktidara ekonomik olarak da bağımlı hale getirmiştir. Falih Rıfkı Atay'ın bu konudaki görüşleri ilginçtir. Ona göre; gazetecilik çok hassas bir meslektir ve kişisel çıkarlara alet edilmesi halinde tehlikeli sonuçlar ortaya çıkar. *“Türkiye’deki gazeteler şekil açısından ileri konumda olmalarına rağmen seviye olarak oldukça geridir ve gazete seviyesi gazeteci seviyesi olduğuna göre gazeteciler de seviye gereklidir. Liyakatler, ancak şeref ve istikrar vadeden bir meslekte iş ararlar. Bu sözlerle gazetecilere kötü imada bulunduğum sanılmasın. Gazetecilerin iyileri sırf aşk yüzünden bu meslektedirler. Ancak pekiyi bilirler ki talihlileri bir telefon darbesine bağlıdır”* (Atay, 1938: 17). Burada ortaya konan görüş tek parti yönetiminin izin verdiği gazetecilerin kendi kendilerini denetleyecekleri ve hata yapmayacakları aksi takdirde genel müdürlükten yapılacak bir telefonla gazetelerinin kapanacağıdır. Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşında basın üzerinde baskı artmıştır. Varlık Vergisi Olayı (Ökte, 1951), Tan Gazetesi Olayı gibi vakalar buna en temel örneklerdir.¹³

1944 yılı başından itibaren sahipleri ve siyasi görüşleri farklı olsa da mevcut rejime karşı olmaları paydasında birleşen Tan, Vatan ve Tasvir-i Efkâr gazetelerinde hükümete karşı eleştiriler başlamıştır. Bu gazetelerin bu şekilde – yönetimi eleştiren- yayın yapabilmeye cesaretini bulmalarının nedeni de savaşın *“Demokrasi Cephesi”* lehine dönmesindedir. İktidar; rejime, iç-dış politikalara yönelik bu eleştirilere savaşı *“Demokrasi Cephesi”*’nin kazanacağını belli olması ile dış konjonktür çerçevesinde bir süre sessiz kalmıştır. Fakat eleştiri dozunun giderek artmasından dolayı bu demokrasi ortamı gazetelerin kapatılmasına engel olamamıştır (Güvenir, 1991:137-142). Vatan gazetesinin yazarı Ahmet Emin Yalman'ın Varlık Vergisinin kaldırılmasından önce yazmış olduğu *“Varlık Vergisinin Tasfiyesi”* makalesine istinaden 30 Eylül 1944 tarihinde gazete kapatılmıştır. Diğer muhalif gazeteler olan Tan (13 Ağustos 1944) ve Tasvir-i Efkâr (3 Eylül 1944) gazetesi de Vatan gazetesi ile aynı kaderi yaşamıştır (Gürkan, 1998:57).

¹³ Dünyanın gidiş yönüne uygun demokratik bazı değişiklikleri ve ikinci bir partinin gerekliliğini savunanların başında gelen tek parti iktidarına karşı yayın yapan Tan gazetesinin sütunlarında yer alan yazılar neticesinde yaşanan olayları ve bu süreç sonunda gazetenin kapanmasını ele alır. Tan gazetesi olayının detayları için bkz: (Gürkan, 1998:409-426).

Bu dönem de basın ile hükümet ilişkileri açısından önemli bir adım atılmış ve Başbakan Saraçoğlu'nun isteği üzerine CHP Parti Grubunda bir komisyon kurularak basının dağıtımını ile ilgili sorunlarını çözmek için bir rapor hazırlanmıştır. Komisyon tarafından hazırlanan 4 Nisan 1944 tarihli raporda son zamanlarda ‘*Milli Basın ve Yayın*’ dan beklenmeyecek ve ‘*Kemalist Rejimi*’ sarsacak içerikte yayınların arttığı belirtilerek, bunun önlenmesi için çözüm önerisi getirilmiştir.¹⁴

Takrir-i Sükûn Kanunu ile uygulanmaya başlayan ve 1931 yılında ile Matbuat Kanununa konulan hükümete gazete kapatma yetkisi tanıyan 50. Madde'nin değişmesi konusu; Celal Bayar'ın TBMM'ye verdiği önergeyle ancak 1945 yılında ele alınmıştır. Hükümete gazete kapatma yetkisi tanıyan bu madde; Celal Bayar'ın önerisi doğrultusunda 1946 yılında değiştirilmiş ve mahkemelere verilmiştir (Gürkan, 1998:171). Böylece gazetelerin kapatılma yetkisi idari tasarruflardan alınıp yargısal denetime tabi kılınmıştır. Bununla birlikte gazete çıkarmak için istenen izin ve belirli mali imkânların olması şartları da yasa ile ortadan kaldırılmıştır (Yıldız, 2014: 442). Bu bağlamda 1950 tarihli Basın Kanunundaki verilen haklar Türkiye'de gazete ve dergi çıkartmak için istenen İçişleri Bakanlığından izin alma şartını ortadan kaldırmış, basın ile ilgili işlenen suçlar idari denetimden yargısal denetime tabi kılınmış, gazetelerin sahipleri idari olarak ceza almaktan kurtulmuş, gazetelere cevap ve düzeltme hakkı verilerek ifade özgürlüğü artırılmaya çalışılmıştır (Topuz, 2003: 193). Buna ek olarak; Bayar'ın önerisi ile basında tartışılan 50.maddenin değiştirilmesi konusunun ikinci bir partinin kurulup kurulmaması tartışmasıyla aynı dönemde olduğunu belirtmek gerekir (Güvenir,1991:145-146).

Bununla birlikte çok partili dönemde basın üzerinde Türkiye'de yaşanan en önemli sansür komünizm propagandası ile ilgili olmuş ve bu konudaki yayınlar mutlak bir şekilde sansüre maruz kalmıştır.¹⁵ Dolayısıyla 1945 sonrası basında merkez sağ ve soldaki ayrışma netleşmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda yaşanan çok partili hayata geçiş sürecinde basın üzerinde yaşanan hukuki ve sansürle ilgili politikalar hafiflemeye başlamış ve basın organları siyasi iktidara olan bağımlılıklarını yine de sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte bu dönemde basında sağ ve sol açılımları vardır. Bu açılımlarla basının siyasi

¹⁴ Raporu hazırlayan komisyonun Başkanı Asım Us Vakit gazetesinde yayınladığı başyazısında da son zamanlarda basında, rejimi sarsıcı yayınlar yapıldığını belirtmiş ve bu raporda Matbuat Kanunu'nun 50.maddesinin uygulanması - Basın Kanunu ile Matbuat Kanunu'nun basını daha sıkı denetlemesi gibi hususlara değinilmiştir. O dönem Tan gazetesinin kapalı olması nedeniyle rapora olan tepkiyi Vatan gazetesi başyazarı Yalman gazete sütunlarına taşımıştır. Detaylı bilgi için bkz: (Güvenir, 1991:138- 143).

¹⁵ Bu dönemde 47 adet komünist propaganda yapan yayın yasaklanmıştır (Yılmaz ve Doğaner, 2007: 20).

çalkantılarda uzlaştırıcı tavrı önemlidir. Bu bağımlılığın ilk boyutu ekonomiktir. Buna karşın 1948 yılında Hürriyet'in kurulması ile başlayan daha çok tiraj, daha çok renk ve daha sansasyonel haberler anlayışı ile ortaya çıkan basın DP ve sonrası dönemde de varlığını koruyacaktır.

1945 yılındaki gelişmelerin daha liberal bir ortam isteğini ön plana çıkarması gazete sütunlarında yer bulmuş "*Hürriyet İsteği*" olarak adlandırılan bu isteklerin basında yer alabilmesi basın üzerindeki baskının kalkmasıyla gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ortama hâkim olan liberal esintiler nedeniyle iktidarın basın üzerindeki baskısının azalması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır (Gürkan, 1998:167). Demokrasiye geçiş aşamasının en önemli basamağı olan çok partili hayata geçiş döneminde CHP yönetiminde önemli bir şekilde tespit edilebilen demokratikleşme ve basına karşı yumuşama meydana gelmeye başlamıştır, ifade özgürlüğüne ilişkin önemli yasal düzenlemeler de getirilmiştir. 1950 tarihli Basın Kanunu aslında basın özgürlüğünün en iyi örneği arasındadır. Aynı zamanda hükümetin otoritesi altındaki Basın Birliği ilga edilmiş ve 1946 yılından itibaren Bağımsız Gazeteciler Cemiyeti kurulmuştur. 1950 yılında ise Gazeteciler Cemiyeti'nin desteğiyle çağdaş gazeteciler yetiştirmek amacıyla İstanbul Üniversitesi çatısı altında Gazetecilik Enstitüsü kurulmuş ve daha sonra bu enstitü İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi olarak büyümüştür. Basın Kanunu, Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu, Memurin Muhakemat Kanunu vb. tek parti döneminin kanunlarının kaldırılması tartışılmaya başlamıştır. Çok partili hayatın Türkiye'de başlamasıyla basın alanında yaşanan gelişmeler DP'nin iktidara geldiği 1950 senesinde çıkardığı 5680 Sayılı Basın Kanununun hayata geçmesiyle basın özgürlüğü ile ilgili çok önemli bir adım atılmıştır. Basın Kanununda basının ifade özgürlüğü ile ilgili önemli hükümler olmasına karşın, 1954 yılından sonra kanundaki bazı değişiklikler sonucunda ifade özgürlüğü konusunda sınırlamalar getirilmeye başlanmıştır. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nda da basın yoluyla işlenen suçlarla ilgili bir madde eklenerek basın daha çok baskı altına alınmaya başlanmıştır (Gedik, 2008: 81). Bu bağlamda DP'nin iktidara geldikten sonra 1960 Darbesine kadar basın ile ilgili politik tutumları, CHP'nin çok partili hayata geçişten DP'nin iktidara geldiği yıllara kadar basın üzerinde uyguladığı politikalara benzerlik göstermiştir (Koloğlu, 2006: 123).

3.3. 1950 Genel Seçimleri ve Sonuçları

1950 genel seçimleriyle DP'nin kazanarak 27 yıllık CHP iktidarlığına son vermesi Türk siyasetinin demokrasi mücadelesinde bir dönüm noktasıdır. Bu demokrasi mücadelesi yerli ve yabancı basında da yakından takip edilmiştir.

CHP ve DP liderleri / üyelerinde olduğu gibi iktidara ve muhalefete yakın gazeteler de seçim yarışına dâhil olmuşlardır. Genel seçimlere istinaden iktidar ve muhalefet arasında gerçekleşen yarışta Celal Bayar basın mensuplarına; *“Hükümet tarafsız kalmış ise Demokrat Parti doğuda da kazanabilir. Demokrat Parti iktidar olursa tüm basın mensuplarını memnun edecek yeni bir basın kanunu hazırlarız”* demiştir (Akşam Gazetesi, 15 Mayıs 1950, s.1). İsmet İnönü ise; *“Atatürk yaşasaydı, beş yıl daha aynı yönetimi devam ettiremezdi. Diktatörlükler elbette yıkılacaktır. Biz ülkeye demokrasiyi kazandırmaya çalışıyoruz”* şeklinde konuşmuştur (Albayrak, 2004: 170). Seçim öncesinde; Ulus gazetesi *“Seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi'nin şansı çok üstündür”* ve *“Demokrat Parti adaylığından istifalar başladı”* şeklinde manşet atarken (Ulus Gazetesi, 26 Nisan 1950, s.1); Yeni Sabah gazetesi; Halk Partisi'nin İstanbul adaylarının zayıf olduğunu yazmış (Yeni Sabah Gazetesi, 10 Nisan 1950, s.1); Hürriyet gazetesi ise yüzde 51'in Demokrat Parti'ye oy vereceğini belirtmiştir (Hürriyet Gazetesi, 8 Mayıs 1950, s.1).

14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde DP, 419 üyelik almış 45 ilde de tam liste halinde kazanmış, CHP ise 67 üyelik kazanmıştır (Ulus Gazetesi, 17 Mayıs 1950, s.1). DP büyük bir oranla seçimi kazanmıştır. İsmet İnönü, Malatya milletvekili seçilmiş, CHP'den birçok ünlü ise parlamento dışı kalmıştır (Albayrak, 2004: 168-171).

1950 genel seçimlerinin sonuçları gazetelere şöyle yansımıştır: Cumhuriyet gazetesi başyazarı Nadir Nadi *“O Günün Manası”* adlı başmakalesinde genel seçimlerin başarılı bir şekilde tamamlandığını, halk iradesinin sorunsuz gerçekleştiğini ve ilk defa kansız - ihtilalsiz iktidar değişikliği yaşandığını belirtmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 16 Mayıs, s.1). Zafer gazetesinde Advie Fenik ise; *“Millet Şuurunun Hâkimiyeti”* başlıklı başmakalesinde DP'nin seçimi kazanmasının muazzam bir inkılap olduğunu yazmıştır (Zafer Gazetesi, 16 Mayıs, s.1).

Zafer gazetesi, “Demokrat Parti 434 milletvekiliyle kat’i ve eşsiz bir zafer kazandı” (Zafer gazetesi, 17 Mayıs 1950, s.1) manşetini atarken, Cumhuriyet gazetesi “DP 36 İlde Tam Liste Halinde Kazandı, 385 Milletvekili çıkarması bekleniyor” (Cumhuriyet gazetesi, 16 Mayıs 1950, s.1) manşetini atmıştır. Diğer gazeteler seçim sonuçlarını; “Demokrat Parti kahir ekseriyetle kazandı” (Vatan Gazetesi, 16 Mayıs 1950, s.1); “Demokrat Parti seçimleri kazandı; İnönü, Ankara’da seçimi kaybetti” (Yeni Sabah Gazetesi, 15 Mayıs 1950, s.1); “Demokrat Parti Mecliste ekseriyeti kazandı” (Hürriyet Gazetesi, 15 Mayıs 1950, s.1); “CHP, iktidarı devrediyor” (Ulus Gazetesi, 16 Mayıs 1950, s.1); “DP, dün gece yarısı 41 vilayette 370 mebusluk kazanarak ekseriyeti aldı” (Milliyet Gazetesi, 16 Mayıs 1950, s.1); “Seçimleri Demokrat Parti Kazanıyor” (Akşam Gazetesi, 15 Mayıs 1950, s.1) şeklinde vermiştir.

Bunlara ek olarak; CHP İstanbul Bölge Müfettişi Sadi Irmak, sonuçların şaşırıcı olduğunu ama milletin kararına saygı duyduklarını ifade ederken (Ulus Gazetesi, 16 Mayıs 1950, s.1); Hilmi Uran ise: “CHP genel seçimleri ve dolayısıyla iktidar olmayı kaybetmiştir. Demokratik rejimlerde halk iktidarı değiştirebilir. Şimdi yeni bir devre giriyoruz ve biz halkımız için muhalefet edip hizmet etmeye devam edeceğiz” açıklamasında bulunmuştur (Uran, 2007: 463).

3.4. Demokrat Parti Döneminde Basın

Demokrat Parti dönemini üç bölümde inceleyebiliriz. Bunlar, 1950-1954 yılları ilk iktidar olduğu dönem, 1954-1957 yılları siyasi olarak güçlendiği dönem, 1957-1960 yılları son dönem. İlk dönemde DP, savaş sonrası süreç dikkate alındığında başarılı olmuştur. Ayrıca döviz ve rezervlerin yüksek olması ve dış ülkelerden kredi imkânlarının artması gibi etmenler iktisadi olarak da çok verimli olmasına katkı sağlamıştır. İkinci dönem de ise, ekonomik olarak çok büyük işler yapmamış, diğer alanlarda ise büyük eleştiriler almıştır. Son iktidar döneminde hem önceki seçimlere nazaran oyların düşmesi hem de güçle beraber gelen dayatmacı politikalar, zor yılların yaşanmasına ve negatif bir hava ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Oluşan bu negatif hava sonunda 27 Mayıs 1960 darbesi gerçekleşmiştir (Bulunmaz, 2012).

1946 yılında DP, mecliste çok büyük ağırlığı olmamasına rağmen basın tarafından çok desteklenmiştir. DP de, bu desteğin karşılığında basın özgürlüğünü savunarak basına destek

vermiş ve basınla arasını iyi tutmuştur.1950 seçiminde basının da desteğiyle tek başına iktidar olmuştur. DP iktidar olduktan sonra yaptığı ilk ve en önemli icraatlarından biri de, basın özgürlüğünü arttıran Basın Kanunu’nu meclisten geçirmek oldu (Koçak, 1986: 65). Yine bu kapsamda basın çalışanlarının hakları konusunda yeni düzenlemeler getirmiştir. Ancak, 1954 yılında verdiği bir kanun tasarısı ile DP Hükümeti’nin basına karşı baskıcı tutumları olduğu görülmüştür.

14 Mayıs 1950’de iktidar olan DP’nin Basın Kanunu’nu geçirmesiyle basında ilk defa sendikalaşma, sosyal yardım ve güvence, işten çıkana tazminat verilmesi gibi büyük atılımlar yapılmıştır. Dergi ya da gazete çıkarmak için artık hükümet izni gerekmiyordu, herkes kendini istediği gibi savunacaktı (Boratav, 2003: 85). 1950 yılında çıkarılan Basın yasası liberal bir yasadır. Bu yasayla beraber önceki dönemlerdeki rejim güdümü ve baskıya son verilerek basın rahatlatılmıştır. Bu yasada gerekçe olarak şu hususlar belirtilmiştir (Boratav, 1997: 307): *“Devlet çalışmalarını yaparken, halkın çoğunluğunun görüşü ve düşüncesine göre hareket eder. Halkın çoğunluğunun görüşünü ve düşüncesini ortaya koyan yapılardan biri de basındır. Basın görevini layıkıyla yapabilmesi için özgür ve bağımsız olmak zorundadır. Basın özgürlüğüne sahip olan ülkeler modern demokrasi anlayışına sahiptir. Basının özgür olması milletin gelişmesini sağlar”*. Birçok kez değişikliğe uğrasa da halen yürürlükte olan 1950 Basın Kanunu ile DP Hükümeti iktidarının ikinci ayında basın camiasına verdiği sözü yerine getirmiştir. Böylece basın desteğini çok arttırmış ve neredeyse bütün basın DP’yi destekler hale gelmiştir. Ayrıca Başbakan Adnan Menderes, gazetelerin sahipleri ve başyazarları ile düzenli olarak bir araya gelerek basın ile güçlü ilişkiler kurmuş ve kendisine olan desteği arttırmıştır. Ayrıca basında çalışanlar ile ilgili yeni düzenlemelerin olduğu 13 Haziran 1952 tarihli 5953 sayılı kanun çıkarılmış ve böylece gazetecilerin hakları genişletilmiştir. Bu haklar arasında basın mensuplarının sosyal hakları, sendika hakları, iş anlaşması zorunluluğu, tazminat, tatil ve izin konusunda değişiklik gibi hususlar bulunmaktadır (Savran, 1992: 90-91). Bu sosyal hak ve güvenceler sayesinde, DP’nin gazetecilerle olan ilişkisi de güçlenmiştir. DP ile basın arasında ki bu güçlü ilişki, ilk defa 1953 yılında sonra 1954 yılında çıkardığı yasa tasarısı ile zayıflamaya başlamıştır. Daha önce faaliyetlerinden dolayı Bakanlara yapılan hakaretle ilgili işlem şikâyete bağlıyken 1953 Temmuz’unda bu husus değiştirilerek Bakanın oluru ile savcının re’sen takibine bırakılmıştır. Muhalif basın bu durumu *“iktidarın kendi geleceğini tasarlamak ve iktidarı kaybetme korkusu”* olarak değerlendirirken, iktidara yakın basın ise *“mevcut karışıklığı bitirmek”* olarak değerlendirmiştir. Ancak, bu süreçte DP’nin siyasi ve iktisadi alanda

kötüye gittiğini gören basın, DP'ye muhalifliğini arttırmıştır (Toktamış, 1993: 345-349). DP, 1954 yılında seçimlerden iki ay önce yeni bir kanun tasarısı (Neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek bazı cürümler) ile daha önce basına kazandırmış olduğu özgürlükleri azaltmaya başlamıştır. DP'nin basına karşı olan tavrının değişmesinin nedenlerinde savaş sonrası ekonomik rahatlamamanın azalması, halkın gelir seviyesinin artmaması ve ekonominin kötüye gitmesi de söylenebilir. 9 Mart 1954 tarihinde kabul edilen yeni kanunda, basın yoluyla hakaret, itibar ya da servete zarar verecek isnatlar, özel ya da aile durumunun teşhir edilmesi, tehdit, tecavüz, hakaret gibi hususların cezai yaptırım altına alınması maddeleri vardı. Bu yasanın en önemli özelliği, daha önce şikâyete bağlı olan fiillerin, bu yasayla artık savcılara bırakılmasıdır. Yani basında ilgili maddelere göre suç addedilebilecek bir yayın olduğunda savcılar doğrudan bu yayına soruşturma açma yetkisi kazanmışlardır. Ayrıca gazetecilerin iddia ettiği bir hususu ispat etmesi hakkı da kaldırıldı. DP'nin basın konusunda son dönemlerde çıkarttığı tüm olumsuz kanun maddeleri ve basını kontrol altına alma çabaları basın ile ilişkilerini kopma noktasına getirmiştir (Bulunmaz, 2012).

3.5. Değişen Siyasal Ortamda İki Gazete Örneği

Buraya kadar siyasal ortamın nasıl değiştiği ve basının bu değişimlerdeki durumu incelenmiştir. Çalışmaya konu olan iki gazetenin neden incelendiği ise; aşağıda tarihi gelişimlerinden yola çıkarak açıklanmaya çalışılacaktır.

3.5.1. Cumhuriyet Gazetesinin Tarihi

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Atatürk liderliğinde kazanılan Kurtuluş Savaşından sonra Cumhuriyet ilan edilmiş ve halk tarafından da büyük bir destekle karşılanmıştır. Bunun yanında halkın eğitim durumu ve Cumhuriyetle ilgili dezenformasyon hareketleri sebebiyle kamuoyu oluşturmak, eleştirilere cevap vermek ve böylece Cumhuriyet rejimini savunmak amacıyla bir gazetenin çıkarılmasına karar verilmiştir (Kaya, 2010: 85).

Bu gazetenin çıkarılması görevi Kurtuluş Savaşı sırasında da halkı bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak amacıyla Yenigün gazetesini bastıran Yunus Nadi tarafından yapılmıştır (Kocabaşoğlu, 1981: 190). Yunus Nadi liderliğinde Nevizade Hamdi ve Zekeriya Sertel'in onar bin liralık sermayesi ve Atatürk'ün de desteği ile Cumhuriyet gazetesi 7 Mayıs 1924 tarihinde kurulmuş ve yayına başlamıştır. Gazetenin ismini Atatürk belirlemiş ve

gazeteyi kendisininmiş gibi sahiplenmeye çalışmıştır (Ertop, 1974: 13). Bu tarihten bir yıl sonra 1925 yılında Cumhuriyetin Fransızca baskısı Avrupa başta olmak üzere Batılılara cumhuriyet rejimini anlatmak, Türkiye'yi tanıtmak için çıkarılmış ve 1952'ye kadar yayımlanmıştır.

İlk çıktığı zamanlarda yedi sayfadan ibaret olan Cumhuriyet gazetesi ilk sayfasında Atatürk'ün söylemleri, dış politik olaylar ve Yunus Nadi'nin görüşleri ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Cumhuriyet'in Karilere Takdimi başlıklı ilk tanıtım yazısında gazetenin kimliği ve amaçları net olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır:

...Gazetemiz ne hükümet gazetesi ne de bir fırka gazetesidir. Cumhuriyet sadece Cumhuriyet'in daha aleni ve şamil ifadesiyle, demokrasinin müdafisidir. Cumhuriyet ve demokrasi fikir ve esaslarını ihlal eden, yıkan, yıkmaya çalışan her kuvvetle mücadele edecektir. Memlekette her manasıyla hakiki bir demokrasi ve hakiki bir cumhuriyet tesisi için gazetemiz bütün varlığıyla çalışacaktır. Memlekette halkın, halk tarafından, halk için idaresi bizim mefkûremizdir. Ve biz yalnız bu mefkûrenin esiriyiz, başka hiçbir kuvvetin değil (7 Mayıs 1924).

Gazetenin yedi sayfalık toplam yekûnuna karşın ikinci sayfada yorum ve makalelere yer verilmiş, üçüncü sayfa haber ve yazılara ayrılmıştır. Ayrıca gazetede bir siyasi bir de toplumsal yönü ağır basan iki adet karikatüre yer verilmiştir. Gazete Türk toplumunun bütün kesimlerine ulaşmayı amaçladığı için çocuk, kadın, spor, ekonomi gibi bölümlere bölümlerle sütunlarına oluşturmuştur. Böylelikle ilk başta yedi binlik tiraj, İkinci Dünya Savaşı yıllarında 62.000'e ulaşmıştır (Ertop, 1973: 14). Gazete ilk olarak üç kuruşluk fiyatı ile piyasaya çıkmış daha sonra 5, 8 ve 10 kuruşa kadar yükselmiştir (Köktener, 2004: 23).

Yunus Nadi 1924'ten 1945'e kadar başyazardır; ayrıca Zekeriya Sertel, Yakup Kadri, Abidin Daver, M. Nermi, Şükrü Kaya da başyazı yazmıştır. Yunus Nadi'den sonra 1991'e kadar gazetenin başyazarı oğlu Nadir Nadi Abaloğlu olmuştur. Dönemin yazı kadrosunda şu yazarlar yer almıştır: Ziya Gökalp, Aka Gündüz, M. Zekeriya Sertel, Hasan Bedreddin, Reşad Ekrem Bey, Ahmet Rasim, Peyami Safa, Muharrem Fevzi, Agâh Togay, Ahmet Refik, Ahmet Hidayet, İsmail Habib Sevük, Abidin Daver, Cenap Şahabettin, Vedat Nedim Tör, Halit Ziya Uşaklıgil, Selahattin Enis, Turhan Tan, Cevat Fehmi Başkut, Feridun Osman Menteşoğlu, Ahmet İhsan, Mümtaz Faik Fenik, Fuat Köprülü, M. Nermi, Halit Fahri Ozansoy, Ercüment Ekrem Talu, Agâh İzzet, Agâh, Burhan Felek, Ömer Rıza Doğrul, H. Emir Erkilet, Abidin Daver, Arif Ahiskal, İ. Hami Danişment, İ. Habib Sevük, Nurullah

Ataç, M. Şekip Tunç, Burhan Toprak, K. İsmail Gürkan, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Yavuz Abadan, Z. Fahri Fındıkoğlu, Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemal Salih Sel, Hasan Cemil Çambel, F. Osman (Kaya, 2010: 77).

Cumhuriyet gazetesi kuruluş amacı doğrultusunda hizmet etmeyi bir hedef olarak görmüştür. Bu bağlamda kendi misyonu çerçevesinde özellikle Atatürk ilke ve inkılaplarının toplum arasında kabul görmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla önemli bir etken olarak Türk siyasi hayatında yerini almıştır. Örnek olarak harf inkılâbının zamanında gazete özellikle Latin alfabesi ile çıkardığı yazıların geniş halk kitleleri tarafından okunması için çaba sarf etmiştir. Soyadı kanunu lakaplı unvanların kaldırılması, sayı sistemi, ölçüm sistemi hafta sonları gibi konularda da gazete ilke ve inkılapları önemli destekler vermiş ve bunların yaygınlaşmasına çalışmıştır. Bu konuda halktan gelen tepkiler ile azalan tirajları Atatürk tarafından sağlanan mali yardımlar ve fonlarla karşılanmaya çalışılmıştır (Kavaklı, 2005: 67).

Aslında Cumhuriyet gazetesi Atatürk Hükümeti'nin resmi olmayan bir yayın organı olarak nitelendirilebilir. Atatürk'ün vefatından sonra ise ilke ve inkılapların karşısında veyahut da bu ilke ve inkılaplarla uyumsuz olan politikalara karşı hükümete ciddi olarak eleştirilerini sıralamış ve hükümet ile arası açılmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'yı destekleyen yazılar yayımlanmıştır. Lakin bu yazılar nasyonal sosyalizmin propagandası amacıyla değil, Almanya'nın üstün ekonomik gücünün övülmesi içindir (Van der Lippe, 2012: 40). Türk Hükümetinin Almanya'ya uzak bir politika izlediği sırada gazetenin başyazarı Nadir Nadi; Almanya'nın Avrupa'da olumlu gelişmelere neden olan bir "*kudret*" olduğuna dikkat çekmiş ve her ülkenin buna göre kendi yolunu tayin etmesini savunmuştur. Nadir Nadi'nin Türkiye'nin Almanya ile iyi geçinmesi gerektiğini içeren yazıları Hüseyin Cahit Yalçın'ın yanı sıra Zekeriya Sertel gibi diğer gazete başyazarlarından da tepki çekmiştir (Güvenir, 1991:126-129). Özellikle İkinci Dünya Savaşı süresince Nadir Nadi tarafından İnönü hükümeti de çok sert bir şekilde eleştirilmiştir. Ancak dönem uygulamalarından farklı olarak gazete hemen kapatılmamış ve Milli Şef İnönü tarafından önce uyarılmıştır daha sonra da İnönü hükümeti tarafından gazetenin kapatılması kararı alınmıştır. Cumhuriyet gazetesi Bakanlar Kurulu kararıyla devlet politikasına aykırı yayın yaptığı için 29 Ekim 1934 tarihinde on gün süreyle, 1940 yılında da aynı sebepten dolayı üç

ay süreyle kapatılmıştır¹⁶. 12 Temmuz 1941’de iki günlüğüne kapatılmış, aralık ayında da yine bir günlüğüne yayın durdurma cezası verilmiştir (Pektaş, 2003).

Kuruluşundan İkinci Dünya Savaşı'na kadar CHP'yi destekleyen Cumhuriyet'te Yunus Nadi 1939 seçimleriyle Meclise girmiş ve 6 dönem milletvekilliği yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndaki tutum sebebiyle Yunus Nadi ve Cumhuriyet gazetesi CHP'den DP'ye kaymaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra özellikle Yunus Nadi'nin 28 Haziran 1945'te ölümünden itibaren başa geçen Nadir Nadi, hükümet ile gazete arasındaki dengeyi sağlamak için çalışmış ve Cumhuriyet partisine alternatif bir partinin kurulması gerektiği ve böylece Türkiye’de muhalefetle demokrasinin kalitesinin artacağını savunmuştur. 1946 yılında kurulan DP’ye halkın verdiği destek karşısında heyecanlanmış ve bunun demokrasi için bir adım olarak görmüştür (Nadir, 1991: 279-293). Cumhuriyet gazetesinin demokrasinin bir argümanı olarak gördüğü DP yönetimine yakınlaşmaya başlaması Türkiye’de çok partili hayata geçiş yıllarından 1950 yılına kadar hükümet ile cumhuriyetin arasının açılmasında önemli bir etken olmuştur. Bununla birlikte gazeteye bu yılları arasında dokuz dava açılmış ve Nadir Nadi de sayısız davalarda yargılanmıştır (Nadi, 1991: 321).

Türkiye’de 1946 yılındaki çok partili hayata geçişin ardından 14 Mayıs 1950 yılında yapılan ülke genelindeki seçimlerde CHP’nin iktidarı sona ermiş ve DP yeni yönetimi elde etmiştir. Hem Türkiye’nin hem de dünyanın çok önemli bir zaman aralığı olan 1950 yılı Türkiye’de özellikle basının kimlik, Batı, toplum algılamasının değiştiği, ülkedeki sermaye sahiplerinin basın ve toplumsal konularla ilgili ağırlıklarının artmaya başladığı bir dönemdir (Kaya, 2010: 78). Bu dönemdeki yazarlardan bazı önemli isimler şunlardır: Nadir Nadi, Doğan Nadi, Ömer Sami Coşar, Burhan Felek, Fahri Celal, Vala Nurettin, Hamdi Varoğlu, Cevat Fehmi Başkut, Feyyaz Tokar, Yaşar Kemal, Hasan Ali Yücel, Bedri Rahmi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Tanyol, Nurullah Kunter, Osman Okyar, Adnan Adıvar, İsmail Hakkı Danişment, Kemal Saraçoğlu, Esat Tekeli, Aydemir Balkan, Kemal Salih Sel, Hasan Ali Ediz, Fahrettin Kerim Gökay, Fakir Baykurt.

¹⁶ Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı sırasında izlediği harb dışı kalma kararına o dönemdeki Türk gazetelerinin aykırı hareket ettiğini ve İngilizleri çok fazla desteklediklerini öne süren Nadir Nadi, Temmuz 1940 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yazdığı yazısıyla savaş dönemi basınının dış politika konusundaki en şiddetli tartışmasını Hüseyin Cahit Yalçın ile başlatmıştır. Nadir Nadi’nin bu yazısı hükümet çevreleri ve basında tepkilere neden olmuş, bu tartışma sonunda da gazete üç ay süreyle kapatılmıştır. Detaylı bilgi için bkz: (Güvenir, 1991:124-129)

Cumhuriyet gazetesi bu dönemde 6 sayfa olan sayfa adedini 10'a çıkarmış ve döneminin en yüksek tirajlı gazetesinden biri olmuştur. Bu dönemde de gazetenin tirajının 60 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir (İnuğur 1992: 380-384). Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki en önemli farklılaşması CHP'ye olan desteğinin yavaş yavaş DP'ye kayması ve hatta başyazarlardan Nadir Nadi'nin bağımsız olarak DP listesinden Meclise girmesidir (Gülsevin, 2009).

Demokrat Parti, başa geçtikten sonra Arapça ezanın tekrar müsaade edilmesine ilişkin kanunu Cumhuriyet gazetesi ile DP iktidarının karşı karşıya gelmesine sebep olan ilk konudur. Bu kanun Cumhuriyet gibi laikliğin çok önemli ve hassas bir esas olduğu gazete için kendi tabanında büyük tepkilere yol açmış, Nadir Nadi ise bu konuda tarafsız kalmayı seçmiştir. Fakat hükümetin diğer bir eylemi olan okullarda zorunlu din dersi eğitiminin konması sonucunda Nadi, hükümeti eleştiren yazılar yazmıştır (Öcal, 1998: 252).

3.5.2. Zafer Gazetesinin Tarihi

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra rejimin halk tarafından tanınması ve propagandası için Cumhuriyet gazetesinin kurulmuş olması gibi, Türkiye'de çok partili hayata geçişten sonra DP de kendi politikalarının propagandasını kendi ağzından halka anlatabileceği bir gazeteye ihtiyaç olduğunu görmüştür. Bu ihtiyaç doğrultusunda Kuvvet gazetesi DP'nin ilk yayın organı olarak kurulmuştur. Fakat bu çabalar profesyonellikten uzak ve sınırlı kaldığı için profesyonel manada DP'nin ilk yayın organı olarak Zafer gazetesi kurulmuştur. Zafer gazetesi DP'ye karşı ileri sürülen iddiaların asılsız veya yanlış olduğunu anlatmayı amaçlamış, DP iktidarını desteklemiş ve ilerletmiş bir yayın organıdır (Fırat, 2015: 123). Bu bağlamda, Zafer gazetesi DP'nin on yıllık iktidarlığı boyunca önemli bir propaganda aracı olarak tarihteki yerini almıştır.

DP, ülke politikaları ile alakalı tanıtım faaliyetlerini ve ideolojisini basın kanalıyla halka anlatabilmek için Ulus gazetesi örneğinden hareketle 1947'de Kuvvet gazetesini kendi yayın organı olarak kurmuştur. Dolayısıyla Kuvvet gazetesi de DP'nin kendi politikalarını tanıttığı bir araç olarak kullanılmıştır. Fakat Kuvvet gazetesinin CHP yönetimine karşı eleştiri sınırlarını aşan ve hatta aşığılama noktasına gelen haberlerine karşın CHP iktidarı tarafından Kuvvet gazetesi kapatılmıştır. Fakat o dönemde gündemde olan Marshall yardımlarının

aksamaması ve demokratik Türkiye imajının zarar görmemesi için DP tarafından açılan Kudret gazetesine izin verilmiştir (İrvan, 2014: 172).

Demokrat Parti, Kudret gazetesiyile kendi değer ve propaganda araçlarını halka anlatmaya çalışmaya başlamıştır. Fakat bu dönemdeki parti içi kavga ve çekişmeler DP içinde oluşan bölünmeyi hızlandırmıştır. Ayrılık sonucunda DP'den fikir ayrılıkları sebebiyle ayrılan yöneticiler Millet Partisi çatısı altında yeni bir siyasi oluşum ortaya koymuş ve Millet Partisi Kudret gazetesi yöneticilerini de kendi safına dâhil etmiştir. Çok partili hayatta yükselen en önemli değer olan DP'nin yayın organı konusundaki bu zafiyeti DP'nin en önemli sürecinde bir duraksama yaşatmış ve yeni bir yayın organı arayışına girişilmiştir. İşte Ankara'da 30 Nisan 1949 tarihinde Zafer gazetesi bu ihtiyaca binaen DP tarafından Kudret gazetesine bir alternatif olarak yayın hayatına girmiştir. Gazetenin çıkmasındaki en önemli emeklerden bir tanesi başyazar Mümtaz Faik Fenik'e aittir. Gece ve gündüz çalışarak gazetenin yeniden yapılanması ve yazarların bir araya getirilmesi görevini üstlenmiş ve böylece CHP iktidarına muhalif bir profesyonel yayın organının kurulmasına sebep olmuştur. Zafer gazetesiyle hem merkez hem de çevre haberleri tek bir noktada buluşmuştur. Dolayısıyla hem kentten hem de köyden gelen haberler ile CHP iktidarına karşı önemli bir muhalefet kanalı açılmış ve bu dönemdeki fikir ve ifade hürriyeti gelişmiştir (Demir, 2012: 132-133). DP'nin Zafer gazetesini kurarak ulaştığı birçok avantaj ve dinamizm vardır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Kılıçaslan, 2008: 14 vd.):

- i. Gazete ile hem kentten hem de köyden gelen haber ve fikirler merkezde birleşerek Demokrat Partinin topluma nüfuz eden politikalar geliştirebilmesine sebep olmuştur.
- ii. Zafer gazetesinin ortaya koyduğu toplumun her kesiminden gelen fikir ve düşünceler Türkiye'deki demokratikleşme hareketine önemli bir ivme kazandırmış ve toplumdaki çoğulcu yapıyı artırmıştır.
- iii. Gazeteye gelen dilek ve şikâyetler ile halk sessiz çoğunluktan muhalif düşüncenin bir aktörü olmaya başlamıştır. Böylelikle Türkiye'de demokrasi ve muhalif düşünce güçlenmeye başlamıştır.
- iv. Gazete de ortaya konan ekonomik, sosyal, siyasi, dış politik fikir ve düşünceler iktidarı ciddi manada etkilemiş ve eleştirmiştir ve böylelikle Demokrat Partinin iktidar tecrübesini artırmıştır.
- v. Hem merkezden hem de çevreden gelen fikir ve değerler Demokrat Partinin fikir ve politika üretmesinde önemli bir zenginlik olmuştur.

- vi. Cumhuriyet Halk Partisinin hitap ettiği halk kesiminin dışında kalan sessiz çoğunluk Zafer gazetesi ile ve Demokrat Partinin politikaları ile kimlik kazanmaya başlamış ve sistemin dışında kalan çoğunluklar Zafer gazetesi ile seslerini duyurmaya başlamışlardır.
- vii. Demokrat Partinin ve Zafer gazetesinin toplumdaki karşılığının yüksek olması çok partili rejim içerisinde politik gündemin oluşmasındaki en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir.
- viii. Zafer gazetesi ile ortaya çıkan çokseslilik Türkiye’de tek parti döneminin bittiğinin bir kanıtı olarak somutlaşmıştır.
- ix. Türkiye’de iktidar Zafer gazetesi ile gayri resmi olarak medya denetimine alınmaya başlanmış ve böylece iktidarın politikaları eleştirilebilmiştir.

1950 seçimlerinde DP Zafer gazetesinin propaganda ve tanıtım desteğini de arkasına alarak oluşturduğu medya desteğiyle seçimi kazanmıştır. Demokrat Parti hem seçim kampanyalarında hem de mitinglerde halka anlatmaya çalıştığı görüşlerini ve politikalarını artık Zafer gazetesi ile tüm topluma ulaştırabilmeye başlamıştır. Bu iletişim neticesinde Gazete halk içinde ilgiyle karşılanmış ve sürekli olarak takip edilen bir gazete haline gelmiştir (Oral, 1970: 154-155). Böylelikle Türkiye’de aslında demokrasinin gelişmesinin en önemli araçlarından biri olan gazeteler Zafer gazetesi ile kurumsallaşmıştır denilebilir. CHP’nin tabanı dışında kalan tüm sessiz çoğunluğu arkasına almaya çalışan ve bunda da başarılı olan Zafer gazetesi böylelikle çok hızlı bir şekilde halk tarafından kabul görmüştür (Eroğul, 2014).

CHP ise; DP’nin Zafer gazetesi ile ortaya koyduğu muhalefet anlayışına karşın kendi savunmasını aynı derecede etkili bir şekilde yapamamıştır. Bunun bazı nedenleri vardır; en önemli nedenlerinin başında 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesindeki düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilgili maddelerdir. Aynı zamanda bu bildirmede bilginin üretilmesi, yayılması gibi konulara önemli derecede hassasiyet gösterilmiştir. Dolayısıyla CHP özellikle Marshall yardımlarının alınmaya başlandığı tarihlerden biri olan bu süreçte Zafer gazetesine karşı herhangi bir kapatma veya kanun dışı bir müdahalede bulunma ihtimali ortadan kalkmıştır (Yılmaz, 2015: 160-161). CHP’nin kendi tabanına yönelik politika ve haber üretmesinden dolayı halkın çoğunluğu içinde biriken sorunlar DP’nin bu sorunları bir propaganda malzemesi haline dönüştürmesine sebep olmuş ve toplum içerisinde biriken tüm sorunlar Zafer gazetesi ile bir

ağızdan ifade edilmeye başlanmıştır. Böylelikle DP 1950 yılındaki seçimler için bir yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde ülkenin dört bir tarafına kendi propaganda ve politika önerilerini ulaştırmayı başarmıştır. Bu başarının ana faktörü Zafer gazetesine dayanmaktadır (Özdemir 2018: 28). Lakin 27 Mayıs 1960 darbesi ile Gazetenin yazı işleri müdürü Fatin Fuat aynı gün tutuklanmış ve gazete de yayına kapatılmıştır (Topuz, 2003: 224).

Gazetenin İmtiyaz sahipleri Mümtaz Faik Fenik ve Zühtü Velibese'dir. Yazı işleri müdürlüğünü Fatin Fuad ve Cenap Yakar sürdürmüştür. Başyazarlığı 1957 yılına kadar Mümtaz Faik Fenik yapar. 1957 yılından itibaren Başyazarlığı Burhan Belge üstlenmekle birlikte genellikle başyazılar imzasızdır. İstihbarat Şefi ise Turhan Dilligil'dir. Gazete 6 sayfa bazen de 8 sayfa çıkmaktadır ve tipografik teknikle saman kâğıda basılmaktaydı. Her sayfa 8 sütundan oluşmaktaydı. Gazetenin boyutları 56x40 cm'ydi. Gazetenin logosu önceleri siyah renkte basılır. Bir süre sonra kırmızı renkte çıkmaya başlar. Logonun altında "demokrasimizdir" ifadesi yer alır. Gazetenin yazar kadrosunda Advie Fenik, Burhan Belge, Bahadır Dülger, Ahmet Muhip Dıranas, Hikmet Yazıcıoğlu, Safer Güral, Ragıp Akyavaş, Orhan Seyfi Orhon, Fazıl Ahmet vardır. Zafer gazetesinin 30 Nisan 1949'dan 27 Mayıs 1960 tarihleri arasında toplam 3832 sayısı çıkar. Gazete, DP Hükümetinin bir askeri darbe ile yönetimden uzaklaştırıldığı 27 Mayıs 1960 tarihinde kapatılır. 7 Ocak 1962'den itibaren yeniden çıkmaya başlar (Öztürk, 2007: 81). 1950'li yıllarda Gazetenin haber içeriğinde, iç ve dış politikaya ilişkin haber ve yorumlar dikkat çekmektedir. Haber kaynaklarını çeşitli bölgelerdeki muhabirlerin yanı sıra Türk Haberler Ajansı, Anadolu Ajansı ve bazı yabancı haber ajansları oluşturur. İç politikaya dair haberlerde hükümetin icraatları geniş yer tutmaktadır. Başbakan Menderes'in ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın gezi ve demeçleri, DP'nin Meclis Grup toplantıları, fabrika-tesis açılışları birinci sayfada verilir ve iç sayfalarda devam eden haber ve köşe yazıları veya yorumlarla ilk sayfa haberleri desteklenir. İç politika haberlerinin yanı sıra dış gelişmeler, ekonomi ve spor haberlerine de yer verilir. Ekonomi, spor ve diğer haber kategorileri için özel sayfalar tahsis edilmemiştir. Spor haberleri genellikle son sayfada bazen de 4. ve 5. sayfalarda basılmaktadır. Gazetenin haber fotoğraflarını Gazeteyle yakın ilişkileri olan Türk Fotoğraf Ajansı sağlamaktadır. Haber ve fıkraların yanı sıra hikâye ve kısa roman tefrikaları 2.sayfada yayımlanmaktadır. İlk tefrika edilen metin İlbahar'dır. Gazetenin fiyatı ilk çıktığı sene 10 Kuruş, son yıllarda ise 25 Kuruştur. Zafer gazetesinin günlük tirajı 75.000 ile 100.000 arasında değişmektedir. Gazetenin bayilerde yapılan satışları dışında yurt içi ve yurt dışı abonelik, DP teşkilatlarına düşük bedelli tahsisler gibi farklı yöntemlerle de dağıtımı ve okurla buluşması

sağlanmaktadır (Korkmaz, 1996: 137- 139). Zafer istisnai de olsa birkaç kere ceza almıştır. Dünya gazetesinin açtığı bir dava sonucunda Dünya'ya “*muvazaa isnadında bulunduğu*” gerekçesiyle Zafer'in Yazı İşleri Müdürü Fatin Fuat'a 14 ay hapis ve 2333 Lira para cezası, gazetenin sahibi Mümtaz Faik Fenik'e de 11666 Lira para cezası verilmiştir. Gazete 8 Mayıs 1960'da ise sıkıyönetim koşullarında Menderes'le ilgili bir haberde yayımladığı fotoğraflar nedeniyle bir hafta kapatma cezası almıştır (Öztürk, 2007: 82).

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Tez Konusu

Bu araştırmanın konusu Türk Basınında Batı imgelerinin ne şekilde yansıtıldığının tespiti ile sınırlıdır. Buna göre araştırma konusunun kapsamı Türkiye’de çok partili hayatın başlangıcı kabul edilen ve iktidar değişiminin gerçekleştiği 1950 yılına odaklanır. Kemalist çizgiyi temsil eden Cumhuriyet gazetesi ile genel seçimler sonrasında iktidara gelen DP’nin sözcüsü olan Zafer gazetesi bu bağlamda incelenecektir. İncelemeler mezkûr dönemde bu iki gazetede yer alan siyasi, sosyal hayat ve kültür sanat içerikli köşe yazıları ve yazı dizileri üzerinden yapılacaktır.

4.2. Tezin Amacı

İkinci Dünya Savaşı boyunca ve sonrasında ulus devletler ideolojik olarak ayrılmıştır. Uluslararası sistem Doğu, Batı ve Tarafsızlar olarak üçe bölünmüştür. Türkiye İkinci Dünya Savaşı boyunca tarafsız kalmayı yeğlemiş, ulusal çıkarları gereğince Batılı normları tatbik etmeye devam etmiştir. Hem iç hem de dış siyasette muasır medeniyet hedefinde demokratik Batı bloğunda yer alma arzusu 1950 yılında yapılan Çok Partili Genel Seçimler ile pekiştirilmiştir. Bu sebeple Osmanlıdan Cumhuriyete devralınan mirasın üzerine inşa edilmiş kendine özgü siyasal düzenin demokratik çıktılarını anlamak önemlidir.

Bu çerçevede çalışmanın temel amacı Batı’yı anlamlandıran nitelendirmelerin gazeteler aracılığıyla ortaya çıkarılmasıdır. Bunun için ülkenin tarihinde çok önemli bir değişim yılı olan 1950 yılı seçilmiştir. Yirmi yedi yıllık tek parti iktidarının o yıl değişmesi ve muhalif düşünceler için görece farklı bir yıl olması nedeniyle iki farklı çizgideki gazete üzerinden Batı algısı ve nitelendirmeleri kıyaslanmaya çalışılmıştır.

4.3. Tezin Önemi

Böyle bir çalışmaya değer katan unsurlardan biri yazılı basının verdiği mesajlara imgesel çerçevede odaklanmasıdır. Bu bağlamda tezimizin ele aldığı Batı imgeleri ya da imgesel bir çalışma olarak Batı, nadiren akademik araştırmalara konu olmuştur. Batı hakkında pek çok çalışma bulunsa da imgeler üzerinden bakıldığında çalışma sayısının sınırlı olduğu görülür.

Gerek tarih çalışmalarında, gerekse basınla ilgili çalışmalarda zihniyet tarihine yönelik çalışmalar daha sınırlıdır. İmgeler üzerinden yapılmış bu çalışma, anlamlandırmaların ardında yatan zihniyeti de netleştirmek hedefindedir. Bu nedenle sadece incelenen dönemi değil, o dönemin verileri ışığında Batı'nın imgelerinin taşıdığı geçmişin de izlerini taşıyan nitelendirmeleri kapsamaktadır.

4.4. Kuramsal Çerçeve

Batı imgelerinin araştırıldığı bu çalışma Türkiye'de modernleşme süreci bağlamında, basına yansıyan zihniyetle ilgilidir. "Batı"nın gazetelerdeki algılaması temel alınmıştır. Türkiye'de Batı tipi modernleşme bağlamında tarihsel süreç içinde ortaya çıkan özel durumlar vardır. Bu etkinin en yoğun yaşandığı dönemlerin başında ulus-devlete evrilme süreci gelir. Ulus devlet bilinci kazanma sürecinde Batı örnek alınarak atılan her adım derin karşıtlık ve ötekileştirme tartışmaları doğurmuş, bugün de süregelen kimi sorunları beslemiştir. Bu sorunların süreklilik ve kopuş çizgisinden kaynaklandığını iddia edebiliriz. Modernleşmenin tarihsel süreklilik içerisinde yaşandığını savunanlar ile Osmanlı'dan kopuş sonrasında başladığını savunanlar Türk modernleşmesinin Batı kaynaklı olduğunu belirtir. Ancak söylem farklılıkları her iki tarafın Batı algısını ortaya koyar. Bu görüşlerden süreklilik çizgisinde bulunan Cumhuriyet döneminde yaşanan ilerlemenin geçmişte edinilmiş Batı etkileşimli tecrübelerin bir sonucu olduğunu varsayar. Kopuş çizgisinde bulunan görüş ise; Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan Batılı devrimleri ve devletin kalkınmacı bir kimlik inşa etmesini yüceltir. Yaşanan değişimi diğer ideolojilerden ayırmaya çalışır. Sonuçta siyasi, iktisadi veya sosyolojik açıdan her yeni kazanımın tartışmaları Osmanlı dönemine kadar indirgenir. Bu çalışmanın dönemsel sınırını oluşturan 1950 yılında da çok partili seçimler yapıldığı için benzer tartışmaların yazılı basına taşındığını görebiliriz.

Yazılı basında Batı imgelerinin dile getirilişine niteliksel yaklaşan bu çalışmada niceliksel yöntemlere başvurmuyacağız. Buna karşın imgelerin yüklendiği anlamlarda olumluluk-olumsuzluk ilişkisi kurmaya çalışacağız. Dönemin önemli gelişmeleri ışığında bazı kategoriler oluşturarak, bu kategoriler çerçevesi içinde Batı ile ilgili enstrümanların ne şekilde öne çıktığını tespit etmiş olacağız. Öte yandan Batı dışı bir toplum olarak yazılı basının sosyal ve kültürel hayatı hangi noktalarda Batı ile kıyasladığını belirlemeye çalışacağız.

4.5. Varsayımlar

Çalışmanın meydana getirilmesinde öne çıkan varsayım; Batılılaşmanın merkezi biçimde gerçekleşmiş olmasıdır. Dolayısıyla Batı ile ilgili gerilimli bir ilişki söz konusudur. Toplum mühendisliği ile gerçekleşen “geç modernite”nin getirdiği kimlik çatışmaları da bu gerilimin önemli bir parçasıdır. Batı’ya ilişkin imgelerin yerleşmesinde basın da baş aktörlerden biridir. Gazetecilerin de dâhil olduğu, toplum mühendisliğini üstlenen aydınlar yeni devletin kalkınma temelli inşa edilmesinde motor görevi görmüştür. Çalışmaya konu olan saptamaların basın temelli olmasının nedeni budur.

1950 Yılı'nın inceleme yılı olarak seçilmesi, o yıl önemli bir iktidar değişiminin gerçekleşmesi ve farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına imkân vermesidir. Basın da bu düşünsel genişlemenin bir parçasıdır.

4.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma Zafer ve Cumhuriyet gazetelerinin 1 Ocak 1950 ile 31 Aralık 1950 yılları arasındaki yazılarını kapsamaktadır. Arşiv çalışmaları boyunca mevcut kütüphane ve üniversite dijital arşivlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın sadece 1950 yılındaki yazılar ile sınırlandırılmış olmasının sebepleri vardır. Bu yılın seçilmesinin en önemli sebepleri; iç politikada Türkiye’nin çok partili hayata geçiş sonrası DP’nin iktidara gelmesi ile oluşan ivme, dünya ölçeğinde ise İkinci Dünya Savaşının bitmesi ve uluslararası kuruluşların kurulması aşaması arifesinin en önemli senesi olması, Türkiye’de ve dünyada artan SSCB tehdidi ve Soğuk Savaşın başlaması gibi sebeplerden ileri gelmektedir. Başka bir ifade ile küresel ve yerel ölçekte ülke için birbirine eklemlenen iç ve dış olaylarla 1950 yılı önem taşımaktadır.

4.7. Yöntem

Çalışma, temalar üzerinden niteliksel içerik analizi yapılarak ortaya konulmuştur. Çalışmada araştırma amaçlarına uygun tarama modeliyle çalışılmıştır. Tarama modeli var olan mevcut bir durumu değiştirmeye kalkışmadan var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar,1998: 77).

Çalışma kapsamında; araştırma konusunun alanına giren akademik yayınlar ile kuramsal çerçeveyi tanımlayan literatürün taraması yapılmış ve 1950 yılı Cumhuriyet - Zafer gazetelerinin birer yıllık nüshaları dijital ortama aktarılmıştır. Çalışmada kullanılan gazetelerinin fotoğraf nüshaları Ankara Üniversitesi Açık arşivinde bulunmaktadır.¹⁷ Mevcut nüshaların 1950 yılının tamamını kapsadığı teyit edilerek tüm arşivin bilgisayar ortamında arşivlenmesi sağlanmıştır. Daha sonra bu fotoğraf nüshaları sözcük taraması yapılabilir olarak PDF formatına dönüştürülmüştür. Yaygın kullanılan ve Türkçe karakter desteği bulunan OCR programıyla yapılmış olan bu dönüşüm sayesinde tüm içerikler sorunsuz bir şekilde dijital ortamda okunabilir ve taranabilir hale getirilmiştir. Bazı okunamayan bölümler ise elle düzeltilmiştir. Bununla birlikte dönemin gramer yapısı ve kuralları doğrultusunda ifade edilen yazılar orijinal halleriyle çalışmanın ilgili bölümlerine alınmış ve herhangi bir gramer düzenlemesi yapılmamıştır.

Zafer ve Cumhuriyet gazetelerinin dijital kopyaları üzerinden Cumhuriyet gazetesinden 4431, Zafer gazetesinden ise 3725 adet içerik Excel dosyasına aktarılmıştır. Bu aktarımda her iki gazete içinde ayrı ayrı olacak şekilde köşe yazıları ve yazı dizileri genel içerikten ayrıştırılmıştır. Bu işlem sonrasında dış politika, parti bakışları ve sosyokültürel faktörler bağlamında Batı imgelerini ifade eden imgesel yazılar ve yorumlar belirlenen kategoriler/temalar altında seçilmiştir. İki gazeteden de eşit miktarda içerik alınmış ve 26'şar adet yazı çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu yazıların 11'er tanesi dış politika, 2'şer tanesi Batı imgelemeleri ve 13'er tanesi de sosyokültürel faktörler (*eğitim, kültür, sanat, din gibi*) ışığında seçilmiştir. Oluşturulan bu kategoriler Batıyı sadece dış politika çerçevesinde değil; aynı zamanda iç politikada sosyokültürel anlamda bütüncül olarak değerlendirebilmek içindir. İncelemede imgesel tespitlerin yapılmasını mümkün kılan anahtar sözcüklerden de faydalanılmıştır. Bunlar, Garblılılaşma, Batı/Garp medeniyeti-âlemi, çağdaşlaşma, medeni dünya gibi anahtar sözcükleri içermektedir.

Kategorilendirme ardından ilgili başlıklar altında analizlere başlanmadan önce seçilen yazıların künyeleri (yazar adı, köşe adı, tarih) tablolaştırılmıştır. İncelemeye alınan yazıların konumuzla ilgili olan bölümleri çalışmaya eklenmiştir. Bu bağlamda yazılarda bir cümlenin veya paragrafın devamı veya sonu olduğunu göstermek için üç nokta (...) kullanılmıştır.

¹⁷ Bu kaynaklara son olarak 21.08.2019 tarihinde <http://gazeteler.ankara.edu.tr/> çevrimiçi adresinden erişilmiştir.

İncelenen yazılarda altı çizili ve kalın gösterilen ifadeler ise Batı imgelemiyile ilgili önemli görülen yerleri belirtmek için yapılmıştır.

Çalışma çerçevesinde incelenen köşe yazıları / yazı dizileri ve temaları aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Tablo 4.1. Köşe Yazıları / Yazı Dizileri ve Temalar

Gazetelerin Yazı Başlıkları

TEMALAR		CUMHURİYET	ZAFER
DIŞ POLİTİKA	ABD ile İlişkiler	Amerika'nın şark siyaseti ve Türklük dünyası	Amerika fazla vaatlerde mi bulunuyor?
		Daha çok ve daha çabuk...	Komünizmle savaş nasıl yapılacak?
		Dost Amerika'nın Türkiye'ye karşı vazifesi	Son inkılâp ve dış itibarımız
		Amerika'dan istediklerimiz ve beklediklerimiz	
	SSCB ve Komünizm	Rusya, Dünya İhtilâli için Askerî Kuvvete Başvuracak mı?	Türkiye ve komünist 5 inci kolu
		Türkiye Komünizme Karşı Bir Kaledir	Komünizmle savaş tekniği
		Batı medeniyetinin komünistliğe karşı muvaffakiyeti	İslam devletleri arasında birlik
		Amerika, bir çıkmaza girmiştir	Topyekûn diplomasi
	NATO ve AB	Dış Politikada Temkin	Dünya barışı ve Türkiye
		Türkiye, Şimal Atlantik Paktına alınmalıdır	Azimli politikamız ve Atlantik paktı
		Bir an önce...	Türkiye için sağlam teminat!
			Avrupa birliği ve Türkiye'nin vaziyeti
	BATI		C. H. P.nin seçim beyannamesi
		Değişmiyen Türkiye	Dünya emniyetinde Türkiye'nin rolü
SOSYOKÜLTÜREL YAPI		Garp ile kültür münasebetlerimiz	Doğu Batı medeniyeti ve Türkiye
		İnkılâba sadakat ve hürmet	Hakikat savaşı
		Hürriyet	Demokrasinin birinci şartı
		Amerika'dan örnek almak ve Amerikan taklitçiliği	Nereye gidiyoruz?
		Ezan	Yılbaşı ve Kandil
		Güzel sanatlarımızın hali ve istikbali	Türk İslam sanatı kürsüsü açılırken
		Kadın ve boya	Maarifimizin hali
		Yeni Bir Sosyoloji Çığır ve Maarif Davamız	Âdet ve medeniyet
		Amerika'da "Hürriyetin" manası bizim uzaktan gördüğümüz gibi midir?	Din Terbiyesi
		Şehir ve Medeniyet	Türkiye'de güzel sanatlar: Mimarlığımız
		İslâm Âlemindeki Rolümüz	Türkiye'de irtica hortlayamaz
		Yürek sızlatan üniversite binaları	En büyük varlığımızın mesnedi olan gençlik
		Sayılrken...	Demokrasi reçetesi

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Dış Politikada ABD ile İlişkilere Yaklaşım

Soğuk Savaşın başlangıcı ve iki kutuplu bir dünyaya gidiş sürecinde ABD, Sovyetler Birliği karşısında savaştan sonra hasar almamış güçlü bir Batı ülkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde de ABD ile ilgili yazılar incelenecek ve ortaya çıkacak olan sonuçlar Türkiye'deki Batı algısını ortaya koymak için önemlidir.¹⁸

5.1.1. Cumhuriyet Gazetesinin ABD ile İlişkilere Yaklaşımı

Tablo 5.1. Cumhuriyet Gazetesinde ABD ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Amerika'nın Şark Siyaseti ve Türklük dünyası	Amerika Mektupları	20.03.1950	Oğuz TÜRKKAN
Daha çok ve daha çabuk...	Başmakale	28.04.1950	Abidin DAVER
Amerika'dan istediklerimiz ve beklediklerimiz	Başmakale	31.07.1950	Abidin DAVER
Dost Amerika'nın Türkiye'ye karşı vazifesi	Başmakale	20.06.1950	Abidin DAVER

Cumhuriyet gazetesinin "*Amerika Mektupları*" köşesinde Amerika'nın siyasi, kültürel ve sosyal hayatından havadisler verilmiştir. Oğuz Türkkan imzasıyla kaleme alınan "*Amerika'nın Şark Siyaseti ve Türklük Dünyası*" adlı bu yazıda da; Amerika'nın Asya politikasında Türkiye'ye muhtaç olduğu vurgusu yapılmıştır. Asya genelinde Yakın Şarktan Uzak Şarka kadar uzanan tüm coğrafyada binlerce yıldır hüküm sürmüş Türk ırkı ve Türkiye Amerika'nın komünizmle mücadelesinde en önemli aktördür. "*Hür dünya lideri*" Amerika'nın "*Kızıl Kudret*" Sovyetler Birliğine karşı "*Müttefiklere muhtaç*" olduğu ve bu anlamda Batı Asya'da "*Yunanistan ve Türk duvarı*"nın da varlığının önemine dikkat çekilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

¹⁸ İlgili yazıların konumuzla ilgili olan bölümleri alınmıştır. Yazının orijinal uzunluğuna uymayan alıntıların başlangıcından üç nokta kullanılarak o bölümün alındığı ifade edilmiştir.

İlk defa olaraktır ki Amerikan basını Şark siyasetinde Türklük dünyasının ileride oynayabileceği rolü idrak etmeğe başlamıştır. Amerika'nın en tesirli ve ciddi gazetesi olan New York Times'da geçen pazar Sulzberger, Türkiye'den kuzey Çin'e kadar uzanan Türklük dünyasının, yarın Asya siyasetinde umulmadık bir tesiri olabileceğini belirtiyordu.

Hür dünyaya bugün Amerika'nın liderlik ettiğinde şüphe yoktur. Fakat Amerika, dünyanın geri kalan kısmını pençesinde tutan **Kızıl kudrete karşı** tek olarak başa çıkamayacağını bilmektedir. Bugünkü sulh mücadelesinde olsun, yarınki muhtemel harbde olsun, **Amerika Müttefiklere muhtaçtır.** Amerika'nın bugünkü dış siyaseti iki noktada hulâsa edilebilir: Müttefik bulmak ve bulduklarını kuvvetlendirmek.

İkinci Dünya Savaşını müteakıb, Batı Asya'da Amerika, dostunu çarçabuk Türkiye'de bulmuş ve Rusları durdurma çemberinin ilk hattını bizim memlekette tesbit etmiştir. Rusya anlamıştır ki Türkiye'ye taarruz, Amerika ile harbe girmek demektir. Aynı durum Yunanistan'da, daha sonra da Berlin'de tahakkuk etmiştir. Bu suretle Amerikan politikası Avrupa'da Stettin-Trieste duvarını, Güney Avrupa ve Batı Asya'da da Yunanistan **Türkiye duvarını kurmuştur** Truman Doktrini, Marshall plânı ve Askeri Yardım Programı, Rus yayılmasını tutan bu duvarların harcı olmuştur.

...Sulzberger, bahsi geçen makalesinde, şöyle diyor; «Uzun vadeli olmakla beraber, yarın, öbür gün Sovyet Rusya, bugün akıllara bile gelmiyen mühim bir Asya problemile pençeleşmek zorunda kalabilir. Bu, Panturanizm tehlikesidir. Türkiye ve Türk kabileleri, Sovyet Rusya'nın güneyinden geçerek, Çinin Lnkang'ının tâ kalbine kadar uzanır, Osmanlı İmparatorluğunun Balkan tebaaları gibi, bir gün bu Türkler de kendi millî ruhlarını ve milliyetçiliklerini idrak edebilirler. O gün, Slâv boyunduruğu en tehlikeli devrini yaşayabilir.»

Tabii bu Amerikan gazetecisi, Türklük dünyasındaki millî idrakin derecesini bilmemektedir. Esasen Türklük hakkında kimsede sarıh bir bilgi ve fikir yoktur. Yalnız, Asya'nın tam göbeğinde uzanan bu 60 milyonluk insan kütesinin mühim bir rol oynayabileceği sezîş kabilinden fark edilmektedir. İş bu safhaya girmişse, Amerikalılar ötesini pek çabuk öğrenecekler demektir. Bu öğrenişin temelli ve Türklüğe faydalı şekilde olması veya olmaması biraz da bizim elimizdedir. Amerika'nın Asya siyasetinin şekil almasında Türkiye Türklerinin ve Ankara'nın büyük bir payı olabilir ve olmalıdır. Fakat her şeyden önce kendimiz inanmalı ve **dostlarımıza** inandırtmalıyız ki, **Yakın Sarktan Uzak Sarka kadar uzanan Türk kütesi**, binlerce yıllık bir mazinin yapısıdır ve ne kadar yıpratıcı olursa olsun, geçici tesirler bu yapıyı yıkamayacaktır. Kütle halinde katiller, açlıktan öldürmeler, sürmeler, kültür tasallutları, siyasi tasfiyeler, hiç bir şey, tarihin bunca felâketinden geçmiş bir milleti veya bu milletin yarısından büyük bir parçasını insanlık dünyasından silemeyecektir. İngiliz kaynaklarından gelen son isyan ve sabotaj hareketleri, bu ezeli hakikati yeni teyidinden başka bir şey değildir. Türklük dünyasının yarın oynayacağı büyük rolde rehberlik vazifesi, hür Türk Cumhuriyetindedir.

Abidin Daver tarafından kaleme alınan **“Daha Çok ve Daha Çabuk...”** adlı bu başmakalede olası bir SSCB tecavüzüne karşı Türkiye'nin dış politikasına ve ilişkilerine yer verilmiştir. **“Dost”** olarak imgelenen Amerika başta olmak üzere genel olarak Batı ülkelerinin Türkiye'yi demokrasi cephesinin Ortadoğu ve Akdeniz'i müdafaa eden bir kalesi olarak gördüğü resmedilmiştir. Buna ek olarak; **“Zalim Kuvvet”** Rusya'ya karşı oluşacak bir askeri harekâтта Türklerin kaçıp korkmayacağını, Türkiye'nin Batıcı hürriyeti ve demokrasiyi korumak için hazırlanması bağlamında Batıdan silah ve malzeme yardımı beklediği belirtilmiştir. Başmakale şu şekildedir:

İngiltere'nin Ortadoğu Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Sir John T. Crocker beraberinde Kurmay Başkam General Miller olduğu halde, bir kaç günden beri Ankara'nın misafiridir. İngiltere, müttefikimiz olduğu ve 1939 da imzaladığı Ankara Antlaşması ile Türkiye bir tecavüze uğradığı takdirde, yardımımıza koşmağı taahhüt ettiği için, Ortadoğu'daki Kara Kuvvetleri Komutanının memleketine dönerken yolu üzerinde bulunmayan Ankara'yı ziyaret etmesinin, Cumhur Başkanı tarafından kabul edilmesinin, Hükümet ve Genelkurmay erkleri ile komutanlarımızla görüşmesinin elbette bir manası vardır. Bu mananın da askeri ve stratejik

olduğuna Őüphesizdir. İngiliz komutanının, Amerikan Kara Kuvvetleri Kurmay Başkam Orgeneral Lawton Collins'in bir ay kadar evvelki Ankara ziyaretinden sonra ve İstanbul'da Türk ve Amerikan askeri görüşmelerinin hemen akabinde Ankara'ya gelmesi, Ortadoğu'nun bir taarruza karşı müdafaası yolundaki tedbirlerin müzakeresi için, ihtiyar edilmiş bir ziyarettir. Filvaki, **Türkiye demokrasi cephesinin Ortadoğu ve Akdeniz'i müdafa eden bir kalesidir.** Sovyet Rusya'nın, bir tecavüz harbine giriştiği takdirde, Türkiye kalesine taarruz ederek Anadolu'yu istilâ etmek, Akdeniz'le Karadeniz arasındaki Boğazlar geçidine ve Balkanlara hâkim olmak, Ortadoğu petrollerini zapt etmek, denizaltı filosunu Akdeniz'e geçirmek, Süveyş kanalını tehdit etmek, Kızıldeniz'e ve Basra körfezine inmek gibi stratejik gayeler takip edeceği Őüphesizdir. Böyle olunca da **demokrasi cephesinin** Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bölgesinde ön safta bulunan ve en kuvvetli müdafa hattını teşkil eden Türkiye'nin yardımına koŐmak, **dost Amerika'nın** da, müttefik İngiltere'nin de ehemmiyetle göz önünde bulundurmaları lâzım gelen bir mevzudur.

...Amerika'dan verilen başka bir haberde, Mr. Truman'ın, «dünyayı istilâya kalkışan mütecaviz ve **zalim kuvvete karşı**» hazırlanan Amerika'nın askeri üslerini teftiş ettiğini bildirmekteydi. Sovyet Rusya'nın Berlin'in Batı bölgesine karşı bazı hareketler hazırlamakta olması ve Kızıl Donanma Dergisinin Boğazlar meselesini tekrar ele alması da, bir harb tehlikesinin uzaklaşmakta değil, yaklaşmakta olduğuna delil sayılabilir. Bu bakımdan Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun müdafaası içinde hazırlıklı bulunmak gerekmektedir. Bunun yapılmakta olduğunu görmekle memnunuz. Orgeneral Crocker, Ankara'da bir gazeteci arkadaŐla yaptığı mülakatta, Türkiye'nin «Ortadoğu'nun her bakımdan müstesna ve itimada değer bir unsuru olduğunu» söylemiştir: Sovyet tehdidine karşı, dost Amerika'nın ve aynı zamanda müttefik İngiltere'nin de modern silâh ve malzeme bakımından daha çok ve daha çabuk yardımlarını istiyoruz. Biz Türkler, Amerika'nın gönderdiği silahları çıkartmamak için grev yapan ve hâdiseler çıkararak soydan değil. Türkiye'de, düşman gelirse dövüşmeyiz, diye bağıran tek vatandaş yoktur. Biz, bir tecavüz karşısında öldüresiye ve ölesiye vuruŐmak, vatanımızı, istiklâlimizi ve hürriyeti, demokrasiyi müdafa etmek için azamî derece hazırlanmak ve kuvvetlenmek istiyoruz; dostlarımızla müttefiklerimizden onun için daha çok ve daha çabuk silâh ve malzeme yardımı bekliyoruz.

Abidin Daver tarafından kaleme alınan ***“Amerika'dan İstediklerimiz ve Beklediklerimiz”*** adlı bu başmakalede ***“Dost”*** olarak imgelenen Amerika'nın Sovyet tehlikesine karşı Türkiye'ye verdiği desteği artırması gerektiği belirtilmiştir. ***“Kore'de kızıllara karşı demokrasilerin lideri”*** olarak imgelenen Amerika'dan sonra, Türkiye ABD istekleri doğrultusunda Kore'ye asker gönderen ilk devlet olmuştur. Ayrıca Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Teşkilâtının idealine ve gayesine sadakat konusunda dünyaya örnek olacak bir ülke olduğu vurgusu yapılmıştır. Bununla birlikte Amerika desteği ile Sovyetlere karşı bir savunma paktının imzalanması, NATO'ya Türkiye'nin alınması, Doğu Akdeniz için Batının desteğinin sağlanması ve BM tarafından verilecek yardımların ABD tarafından artırılması gibi istekler ABD ile olan ilişkilerde dönemin gündem maddeleridirler. Başmakale Şu şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti, **Kore'de kızıllara karşı demokrasilerin önderi** ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtının tecavüzü önlemek yolundaki icra kuvveti olarak harb eden **dost Amerika'nın** yardımına kara kuvvetleri göndermek hususunda, ilk önce karar veren devlet oldu. Hükümetimiz, bu kararı, Uzak doğuda büyük menfaatleri olan ve Kore'de kızıllar galib geldiği takdirde, sıranın kendilerine geleceği muhakkak bulunan devletlerden evvel verdi. Şimal Atlantik Paktı devletleri dünyanın muayyen bir bölgesine inhisar etmek üzere olsa dahi **Amerika'nın müttefikleridir.** Bu devletler, Amerika'dan gerek iktisadi ve gerek askeri çok büyük yardımlar gördükleri halde, Kore harbinde Amerika'ya yardım hususunda pek nazlı ve

çok egoist davranırlarken Türkiye, 4500 evlâdını Amerika'ya yardım maksadile Birleşmiş Milletler Teşkilâtının emrine verdi. Bu kararımızın mertçe ve civanmertçe bir hareket olduğunu ve Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Teşkilâtının idealine ve gayesine sadakat hususunda bu camiaya dâhil milletlere bir örnek teşkil ettiğini kimse inkâr edemez.

...Amerikan Ayanından ve Silâhlı Kuvvetler Komisyonu üyelerinden **Türk dostu, Mr. Cain, Kore'ye asker göndermek kararımız üzerine Şimal Atlantik Paktına alınacağımızı** söylemişti. Birleşmiş Milletler nezdindeki temsilcimiz Selim Sarper de Amerika'ya varır varmaz yap tuğı basın toplantısında bu Pakta alınmak, yahud da bir Doğu Akdeniz müdafaa paktı yapılmasını istediğimizi ifade etmiştir. Fakat bütün bu haklı isteklerimiz hâlâ sözdedir. Vaziyet, kararımızdan evvel nasıl idiyse, kararımızdan sonra da aynıdır; Kore'ye asker göndermek kararı ile bir tecavüze uğramak tehlikesini göze aldığımız halde, buna karşı Birleşmiş Milletlerden ve Amerika'dan yardım göreceğimiz hususunda ve yardımın mahiyeti hakkında teşekkür ve memnunluktan başka, sadre şifa verecek hiç bir teminat almış değiliz. Hâlbuki bir tecavüze uğramak ihtimali bakımından vaziyetimiz dünküne nazaran bugün daha ciddidir. Bunu kimse inkâr edemez. Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin yardım kararı üzerine Kore'de çarpışan Amerika'nın yardımına koşmayı kabul ve taahhüd ettikten sonra, Amerika'dan siyasi, askerî ve hattâ iktisadi bakımından bazı şeyler istemeğe hak kazanmıştır.

...Amerika, her fırsatta Yakın ve Orta Doğuda demokrasinin kalesi olduğunu söylediği ve Sovyet Rusya'nın tazyiklerine dayanmak suretile bütün demokrasi cephesinin cesaretini arttırdığını takdirle ifade ettiği **Türkiye'ye karşı bir takım taahhütlerle** karşı karşıyadır. Bu taahhüdlere dört şekilde yapılabilir: 1 — Amerika'nın bizimle bir savunma paktı imzalaması; 2 — Türkiye'nin Şimal Atlantik Paktına alınması; 3 — Bir Doğu Akdeniz paktı yapılması; 4 — Bir taarruza uğradığımız takdirde Birleşmiş Milletler Teşkilatından göreceğimiz fîli yardımın tesbiti hususunda Amerika'nın kuvvetli müzaheret. Amerika Dış İşleri Bakanı, toprak bütünlüğümüzü ve istiklâlimizi koruma bahsinde, müteaddid defalar bize şifahi teminat verdiği göre, bunu yazılı bir taahhüd şeklinde de yapabilir. Bu yolda Amerika'nın iç politikasında ortaya çıkabilecek engeller varsa, onları bertaraf etmenin de tam zamanıdır. Hükümetimiz bugünkü müsaid vaziyette **Amerika'dan Türkiye'ye karşı olan vazifelerini** yapmasını ısrarla istemelidir.

Abidin Daver'in **"Dost Amerika'nın Türkiye'ye Karşı Vazifesi"** adlı başmakalesinin Amerika imgelemesinde **"Kızıl Dev"** Sovyet tehdidine karşı **"Dost Devlet Amerika'nın"** Türkiye'ye yeterli yardımı sağlamadığı belirtilerek vazifesini yapması için çağrıda bulunulmuştur. Yazıda Türkiye Sovyet Rusya karşısında en güçlü politika üreten ve böylece bütün demokrasi dünyasına cesaret vermiş bir ülke olarak anılmaktadır. Bu özellikleri ile Batıya yakın bir profil çizilirken silahlı kuvvetlerin modernleştirilmesi konusunda Amerika'nın desteğine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Zira bu **"Dost-Müttefik"** iki ülke arasında Amerika'nın modernleşmede önder olduğu imgelemi kuvvetlenmiştir. Başmakale şu şekildedir:

Amerikan'ın müttefik ve dost devletlere bu yıl içinde yapacağı askerî yardım tahsisatı Amerikan Kongresinde müzakere edilirken **dost devletin** Ankara Büyük Elçisi ile İngiltere, Yunanistan, İran, Filipinler ve Kore büyükelçilerinin kongreyi bu yardımı sağlamağa davet ve teşvik ettiklerini ajanslar haber vermişlerdi. Amerika'nın Ankara Büyük Elçisi Sayın Mr. George Vadsforth, Kongreye yaptığı tavsiyede **«Türkiyenin silâhlı kuvvetlerini modernleştirme** hedefine henüz tamamilen ulaşamadığını ve munzam Amerikan yardımına ihtiyacı olduğunu» pek doğru olarak kaydetmiştir.

Cumhuriyet'in 16 Haziran tarihli sayısında Amerikan Kongresinin müttefik ve **dost devletlere yardım** için kabul ettiği 1 milyar 225 buçuk milyon dolarlık tahsisattan Türkiye ve Yunanistan'a ayrılan paranın 120 milyon dolardan ibaret olduğunu ve Irana da tahminen 10 milyon dolar ayrıldığı takdirde bu üç devletin silahlanması için 130 milyon doların kâfi olmadığını yazmıştı. Son gelen haberlerden bu tahminimizin doğru çıktığını öğrenmiş bulunuyoruz. **Kızıl devin** her

hangi bir taarruzuna karşı en tehlikeli vaziyette bulunan bu üç devlete, 131 buçuk milyonluk silâh ve malzeme yardımı yapılmasına karar verilmiştir. Türkiye İle Yunanistan'a 120 milyon dolar tahsis edilmişse de, bu iki devletin hisseleri henüz ayrılmamıştır. Şimdiye kadar olduğu gibi Yunanistan'a, Türkiye'den daha büyük bir hisse ayrılacağı tahmin etmekle beraber, 120 milyonun müsavat dairesinde taksim edildiğini kabul etsek dahi, bu kadarcık bir para İle Türkiye'nin kara, deniz ve hava ordularının modernleşme ihtiyaçlarının karşılanamayacağı kanaatindeyiz.

...**Amerikalı dostlarımız**, küçük gemilerden mürekkeb olmasını istedikleri donanmamızı kâfi derecede takviye etmemişlerdir. Hava kuvvetlerimize gelince şimdiye kadar bize verilen uçakların çoğu talim uçaklarıdır. Savaş uçakları da, ikinci Dünya Harbinin son yıllarında kullanılan uçaklardır ki bunlar, artık ya demode olmuşlar, yahud da olmak üzeredirler. Hava kuvvetlerimizde tek tep kili av uçağı yoktur. Binaenaleyh hava ordumuzun tepkili av uçaklarile teçhizi lâzımdır. Amerika Dış işleri Bakanı Mr Acheson, geçen gün Türkiye'nin Rus tehdidi karşısında dimdik durduğunu söylemişti. Evet dimdik duruyoruz; fakat Sayın Amerikan Büyük Elçisinin de Kongreye bildirdiği gibi silahlı kuvvetlerimiz modernleştirme hedefine henüz ve ulaşmamıştır. Sovyet Rusya karşısındaki azimkâr siyasetile bütün **demokrasi dünyasına cesaret vermiş olan Türkiye'yi**, modern silâh ve malzeme bakımından daha esaslı bir surette süratle takviye etmek **dost Amerika'ya** düşen vazifedir. Bu vazifenin yapılacağını ümid ediyoruz.

Tablo 5.2. Cumhuriyet Gazetesinde ABD'yi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Amerika'nın Şark Siyaseti ve Türklük Dünyası	20.03.1950	*Hür Dünya Lideri ABD *Amerika müttefiklere muhtaçtır *Kızıl kudrete karşı tek olarak başa çıkamayacağı
Daha çok ve daha çabuk...	28.04.1950	*Demokrasi Cephesi Lideri *Dost Amerika
Amerika'dan istediklerimiz ve beklediklerimiz	31.07.1950	*Kore'de kızılılara karşı demokrasilerin önderi *Türk Dostu *Amerika'nın Müttefikleri *Amerika'nın Türkiye'ye Vazifesi
Dost Amerika'nın Türkiye'ye Karşı Vazifesi	20.06.1950	*Dost Devlet * Dost Amerika *Modernleştirme önderi *Amerika'nın Vazifesi * Amerika'nın müttefik ve dost devletleri *Dost - Müttefik

5.1.2. Zafer Gazetesinin ABD ile İlişkilere Yaklaşımı

Tablo 5.3. Zafer Gazetesinde ABD ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Amerika fazla vaatlerde mi bulunuyor?	Radyo Telefon Telgraf Haberler	14.04.1950	Mücahit TOPALAK
Komünizmle savaş nasıl yapılacak?	Başmakale	13.05.1950	Zafer
Son İnkılâp ve Dış İtibarımız	Başmakale	28.05.1950	Mümtaz Faik FENİK

Zafer gazetesinin “*Radyo Telefon Telgraf Haberleri*” köşesinde dünya milletlerinin siyasi hayatından havadisler verilmiştir. Gazetede bu köşe Mücahit Topalak tarafından kaleme alınmıştır. Mücahit Topalak’ın “*Amerika Fazla Vaadlerde mi Bulunuyor?*” adlı yazısında; “*Dünyadaki Hürriyet Kalesinin Baş Koruyucusu*” Amerika olarak imgelemiştir. Zafer gazetesinin yarattığı Amerika imgelemesinde; ABD’nin Sovyetler ile olan mücadelesinde, ABD tarafında bulunduğu fakat ABD’nin bu mücadelede yanlış veya gereksiz ekonomik harcamalar ile hem kendisini hem de Batı ülkelerini zor duruma düşürdüğü eleştirisi yer almaktadır. Bu iktisadi sıkıntıların ise; Sovyetlerin politikalarına yardım edici düzeye geldiği belirtilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Amerika dünyanın en kuvvetli devletidir sözlerini işiten Amerikalılar az çok endişe etmelidirler. Çünkü tarihte bu yeri işgal etmiş olan bütün milletler, tâbiri caiz ise, gözleri midelerinden büyük olmak hatasına düşmüşlerdir. Dünyaya hükmetmek iddiası, şaşmaz bir kaide olarak, bir devleti kendi mahvına sürükler. Bu hakikati ilân edebilecek ve dış politikasını ona göre ayar edebilecek Amerika’nın bir Reiscumhuru, diğer milletlerin hayretini celbetmekle beraber muhakkak ki onların hürmetini kazanmış olacaktır. Bugün, Amerikalılar fazla tebellür etmiş bir plânları olmadan **fazla geniş vaadlerde** bulunmaktadırlar. Dünyanın bütün memleketlerinde milyonlarca insan, Amerika’nın bütün zorluktan halletmeği taahhüt ettiğini, maalesef zannetmektedirler. Hâlbuki hakikatte, Amerika bu mucizeyi yaratacak durumda değildir. Kendi toprakları üstünde o kadar halledecek dâvaları var ki... Sokakları o kadar kalabalık ki hareket edecek imkân kalmamıştır mektepler ihtiyaca kifayet edememektedir. Demiryolu malzemesi eskimiş ve kullanılmaz hale gelmiştir. Milyonlarca insan mesken aramaktadır...

...Esasen Amerika, arzularını açıkça izhar etmedikçe diğer milletler de kalkınma plânlarının hazırlığına geçmeyeceklerdir. Muhakkak ki Amerika, Napoleon ve Hitlerden ziyade Rusya’yı işgal etmekte muvaffak olamayacaktır. Şu da muhakkaktır ki, **düşman sahilleri civarında harekâta bulunmak isteyen uçak gemileri, bir havuzun içindeki ördeklerden daha müessir olamayacaklardır.** Son harbin tecrübeleri katıyetle göstermiştir ki, uçakların uçuş menzilleri dâhilinde olan her deniz birliği imha edilmeğe mahkûmdur. Buna rağmen Amerika, uçak gemisi imalâtı için milyonlar sarfetmektedir. Hâlbuki hu parayı hava hâkimiyetini temin edecek hava birliklerinin «eşkâlîne hasretmiş olsa, senede 45 milyar dolar tasarruf etmiş olacaktır. Bu mesele çok mühimdir. Hiç bir zaman unutmamalıdır ki Sovyetlerin baş gayelerinden biri, **hürriyet kalesinin koruyucusu olan Amerikayı** iktisaden zayıflatıp yok etmektir. Şu halde kaynaklarını sağa sola dağıtırken Amerika müşterek dâvaya katılmış olan devletleri bilvasıta zayıflatmaktadır.

Zafer gazetesinde “*Komünizmle Savaş Nasıl Yapılacak?*” adıyla yayınlanan başmakalede “*hür memleket*” Amerika, demokrasilerin Sovyet istilâsına ve nüfuzuna karşı güvendikleri en kuvvetli silâh olan hürriyeti dünya çapında koruyacak yegâne güç olarak tasvir edilmiştir. Zafer gazetesinin Amerika imgelemesi diğer batı ülkelerine göre daha pozitifdir. Zira Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkeleri sömürgecilik geçmişleri ile hürriyet idealini hakkıyla temsil edecek durumda değildirler. Ama Amerika bu misyonu gerçekleştirebilecek tek devlet olarak Batı dünyasındaki yerini tahkim etmiştir. Başmakale şu şekildedir:

İkinci dünya harbinin sonundan beri en önemli konferanslardan biri ve hattâ birincisi addedilen Londra toplantısının başlıca mevzu olarak ele aldığı mesele, bütün hür dünya cephelerinde komünizm istilâsına karşı koymak ve bunun çarelerini araştırmaktır. Komünizm istilâsına nasıl karşı konacak? Öyle görünüyor ki Batılı müttefikler bu hususta nihaî gayede mutabık olmakla beraber çare ve vasıtaların tayininde müttehit değildirler. Amerika, komünizme karşı geri kalmış bölgeleri kalkındırmak ve istiklallerini müdafaaya azmetmiş memleketlere iktisadi ve askeri yardımda bulunmak suretiyle mücadeleyi esas tuttuğu halde, diğer müttefikler, bu mücadeleyi hâlâ müstemleke savaşı kılığında sıyrırmış değildirlere. Meselâ bir Fransa, hâlâ Hindîçin’de bir türlü tam istiklâl vermek istemediği Bao Daî hükümetini kalkan gibi kullanarak mükemmelen müstemleke savaşı yapmakta, fakat buna gücü yetmediği için bir yandan da Amerika’nın yardımını istemektedir. Komünizm ile mücadele faslından olarak hâlâ İngiltere Malezyadan, Hollanda Endonezya’dan parmağını çekmiş değildir. Bu ülkelerde, komünist mi, milliyetçi mi, ayırt edilmesi güç birtakım kimselere, sömürgecilerin tâbiriyle haydutlara karşı tenkil harekâtı devam etmektedir. Komünist mi, milliyetçi mi oldukları her zaman pek iyi anlaşılmiyan, fakat tek bir müşterek tarafları ve iddiaları bulunan, yâni «sömürgecilerin çıkıp gitmesini» isteyen bu çetelere karşı açılan harekâtta da keza Amerika’nın yardımı talep edilmektedir. Hâlbuki Amerika, başta Truman olmak üzere en salâhiyetli devlet adamlarının ağzından müteaddit defalar haykırmıştır ki, demokrasilerin Sovyet istilâsına ve nüfuzuna karşı güvendikleri en kuvvetli silâh hürriyettir, O hürriyet ki, yıllar yılı bu bölgeler halkından esirgenmiştir. Şimdi, hâdisatın tabîî şevkiyle komünist nüfuzu bu yerlere el atınca, hükümet adı takılan çerden çöpten bir takım sömürge idareleri kanılarak vaziyet önlenmek isteniyor. Batı dünyasının hürriyetini esirler mi müdafa edecek? Müdafaaya azmetmiş veya ikna edilmiş olsalar bile, bu memleketler bu işi başarabilecekler midir?. Öyle görünüyor ki, Batıklar, hürriyetlerini savunma yolunda en İyi çarenin başkalarına da hürriyeti tanımak olduğunu hatta bugün bile tam mânâsıyla İdrak edememişlerdir. Senelerce yalnız sömürülen, her türlü ferdî, içtimâî hak ve hürriyetlerden mahrum bırakılan bu insanlardan, şimdi hürriyet kahramanı olmaları nasıl istenebilir? Hürriyeti olmıyan bir insana hürriyeti müdafa etmenin büyüklüğü nasıl anlatılabilir? Komünizmin, hiç bir siyasi terbiye görmemiş, fakat istiklâle susamış olduğu için başını en sert taşa vurmaktan çekinmiyen bu talihsiz kitleleri istismar edişi nasıl önlenecek?

...Sömürgecilerin, sömürdükleri topraklar için ne zaman istiklâl bahis mevzuu edilse, derhal ileri sürdükleri mahut «tarihî vazife» şimdi bir takım «meş’um vazifelere inkılâp etmiştir. Eğer bu bölgelere karşı borçlu olunulduğu iddia edilen «tarihî vazifeler» hakikaten tarihinde ve zamanında ifa edilmiş olsaydı, şimdi siyasi bakımdan darmadağın bir vaziyette bulunan bu bölgelerde, malına mülküne sahip, vatanına mukayyet, hürriyet ve istiklâlini behemehal müdafaaya azmetmiş fertlerden müteşekkil, müstakil ve istiklâl an’anesini benliğine çoktan sindirmiş devletler bulunurdu.

Ve Sovyet istilâsı bu devletlerin kalesi önünde duraklar, en az bugünkü gibi alabildiğine yapılamazdı. Bu iddianın delili olarak, senelerden beri türlü entrikalarla kaynaşan ve her türlü telkin, her türlü tazyik ve istilâyâ müsait bulunan bütün Yakın ve Orta Şarkı tek bir müstakil Türkiye’nin Sovyet istilâsına karşı senelerce müddet nasıl kapatmış olduğunu zikretmek, istiklâlin bu ferahlık verici manzarasını göz önüne getirmek mümkündür. Amerika, istiklâlini müdafaaya azmetmiş memleketlere yardımda bulunmak ve bu memleketleri kalkındırmak istiyor. Sömürgeciliğe karşı an’anevî bir teneffürü olan Amerika gibi hür bir memleketin bu mücadelede başka bir yolu seçmesine imkân yoktu. Fakat, seçilen yol doğru olmakla beraber, zaman dardır, hattâ hiç vakit kalmamıştır. Bütün Güney Doğu Asya’da, eline verilen silâhı yerinden kullanacak, kesesine akıtılan parayı mahalline sarfedebilecek derecede siyasi terbiyesi

gelişmiş memleketleri Amerika, korkarız ki boşuna arıyacaktır. Bu bakımdan, Asya’da komünizmi durdurmanın hemen hiç çaresi kalmamış gibidir. Yakında, komünist Çini tanıdıkları gibi, Güney Doğu Asya’da teessüs edecek bir alay komünist hükümeti de tanımak zorunda kalırlarsa buna hayret etmemek lâzımdır.

Zafer gazetesinde “*Son İnkılâp ve Dış İtibarımız*” adıyla gazetenin Başmuharriri Mümtaz Faik Fenik tarafından yazılan başmakalede; Amerika’nın Türkiye’yi Batı demokrasileri yönünde azimle çalışan bir ülke olarak gördüğü kaydedilmiştir. Türkiye’deki demokratik seçimlerin “*demokratik milletler*” olarak imgelenen hem Amerika’da hem de Batı âleminde kendisini saygın bir konuma getirdiği belirtilerek; “*demokrasi dilini*” kullanan devletler olarak Amerika ve Türkiye arasındaki ilişkilerin de kuvvetleneceği öngörülmüştür. Başmakale şu şekildedir:

Türkiye’de yapılan serbest seçimlerde halkımızın gösterdiği olgunluk, dış memleketlerdeki itibarımızı çok daha arttırmış, bize medeni âlemde yepyeni ve kuvvetli bir mevki sağlamıştır. Hele bu seçimler neticesinde Demokrat Partinin milletin gösterdiği güven sayesinde iktidara geçmiş olması ve memleketin bu suretle istikrarlı bir rejime kavuşması, sade Türkiye’nin değil, aynı zamanda demokrasi fikirlerinin de bir zaferidir. Senelerden beri ilk defa olarak ki, bütün dünya matbuatı, radyoları, memleketimizle bu kadar yakından alâkadardılar. Hakkımızda sütun sütun neşriyat yapılmış, radyolar mütemadiyen bu demokratik inkişaftan bahsetmiştir. Artık dünya yüzünde başardığımız büyük inkılâbın azametini öğrenmemiş kimse kalmamıştır desek yeridir. Dün Başkan Truman’ın Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar’a gönderdiği tebrik mesajını gazetelerde okuyanlar, bu inkılâbın Birleşik Amerika’da ne kadar büyük bir ehemmiyetle karşılandığını görürler. Sayın Başkan bu mesajında aynen şunları söylüyor: «Türk milletinin size tefviz eylemiş bulunduğu bu en büyük şeref payesi, **memleketinizdeki demokratik inkişaf dâvasının** ileri gitmesi yolunda uzun zamandır oynamış olduğunuz rolün gerçek mükâfatıdır. Türkiye, cihana gerek bu dâvaya olan bağlılığının, gerekse kendisine **demokratik milletler ailesi** içinde bu derece hürmet besleyen bir mevki kazandıran iç kudretinin ve temel istikrarının bir delilini daha vermiştir.» Bu sözler bize gayet açık bir surette gösteriyor ki, Sayın Bayar’ın demokrasi dâvasına yaptığı hizmet Amerika’da lâyük olduğu ehemmiyetle karşılanmıştır. Ve bu seçimler **demokratik milletler** arasında hürmet edilir bir mevki almamızda âmil olan iç kudretimiz ve temel istikrarımız hakkında dünyaya yeni deliller vermiştir. Bundan ne kadar iftihar duysak yeridir.

...Sayın Bayar’ın bu mesaja verdiği cevapta da belirtildiği gibi, **Amerika ile Türkiye halkı ve hükümetleri arasındaki dostluk ve yakın münasebetlerin** bu suretle daha da çok kuvvetleneceğine emin bulunuyoruz. Bundan sonra anlaşmak daha kolay olacaktır. Çünkü iki memleket de müşterek **demokrasi dilini** kullanıyor.

Tablo 5.4. Zafer Gazetesinde ABD’yi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Amerika fazla vaatlerde mi bulunuyor?	14.04.1950	*Hürriyet Kalesinin Koruyucusu Amerika *Geniş vaadlerde bulunan Amerika
Komünizmle savaş nasıl yapılacak?	13.05.1950	*Hür Memleket Amerika *Sömürgecilğe Karşı *Komünizmle mücadele edenlere iktisadi ve askeri yardımda bulunan
Son İnkılâp ve Dış İtibarımız	28.05.1950	*Demokratik Milletler Ailesi *Amerika ve Türkiye halkı ve hükümetleri arasındaki dostluk ve yakınlık

5.1.3. İki Gazetenin ABD ile İlişkiler Konusundaki Görüşlerinin Karşılaştırılması

Cumhuriyet gazetesinde ABD ile ilişkilerle ilgili olarak ABD'nin dünya ölçeğindeki en büyük ekonomik ve askeri güç olduğu kabulü yer almaktadır. Gazeteye göre ABD, Asya politikasında ve bu amaçla komünizmle mücadelede Türkiye'ye muhtaçtır. ABD Türkiye'yi Batının Doğu kalesi olarak görmektedir. Türkiye de bu görevi sonuna kadar kabul etmiştir. Ve bunun için ekonomik ve askeri destek beklemektedir. Türkiye; Batının barış misyonlarında en önde görev alan bir Batı demokrasisi ve barışı fedaisidir.

Zafer gazetesinde ABD ile ilişkilerle ilgili olarak ise; Cumhuriyet gazetesiyile benzerlik söz konusudur. Amerika dünyadaki hürriyet kalesinin baş koruyucusu olarak imgenlenmiştir ve sömürge-işgal geçmişi olmadığı için Avrupa ülkelerinden daha önemli bir müttefik olarak görülmektedir. Seçim sonrası ABD'nin Türkiye'deki demokrasiyi övdüğü ve bu anlamda ABD'den tam not alındığı vurgulanmıştır.

Sonuç olarak; iki gazetede de ABD, dünya sisteminde Batı demokrasisi ve medeniyetinin en önemli aktörü olarak görülmektedir.

5.2. Dış Politikada SSCB ve Komünizme Yaklaşım

Kutuplaşmış dünyada Batının ötekisi olarak nitelendirilen SSCB ve rejimine ait ifade/imgeler bu bölümde incelenmiştir. Bu inceleme; Batıya yaklaşımın hangi karşıtlıklarla ele alındığı konusunda belirleyicidir.

5.2.1. Cumhuriyet Gazetesinin SSCB ve Komünizme Yaklaşımı

Tablo 5.5. Cumhuriyet Gazetesinde SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Rusya, Dünya İhtilâli için Askerî Kuvvete Başvuracak mı?	Moskova'da 3 yıl 64 gün	9.01.1950	Bedell SWITH
Türkiye Komünizme Karşı Bir Kaledir	İktibaslar	18.02.1950	Yazar - Kaynak yok
Batı medeniyetinin komünistliğe karşı muvaffakiyeti	Siyasi İcmal	4.04.1950	Ömer Rıza DOĞRUL
Amerika, bir çıkmaza girmiştir	Başmakale	18.11.1950	Abidin DAVER

1950 yılı Cumhuriyet gazetesinin Ocak ayında yaklaşık on beş gün süre **‘Moskova’da 3 yıl 64 gün’** adıyla ve Bedell Swith imzasıyla yayınlanan yazı dizisinde Sovyetler Birliğine dair içerikler yer almıştır. Yazıya göre; SSCB Batı dünyasına **‘demokrasilere karşı’** karşı sonu gelmeyecek bir düşmanlık ile hareket etmektedir. Türkiye’nin de dâhil olduğu bu demokrasi ile yönetilen dünya için SSCB büyük bir tehdittir. İlgili yazıda da; daha önce Rusya’nın hâkimiyetinde bulunan Doğu ve Orta Avrupa’daki **‘Kukla hükümetlerini’** aldatmanın eskisi gibi kolay olmayacağı belirtilerek, SSCB’nin siyasi rejimi olan Marksizm ise artık modası geçmiş bir yönetim şekli olduğu imgelenmiştir. **‘Rusya, Dünya İhtilâli için Askerî Kuvvete Başvuracak mı?’** adlı yazı dizisi şu şekildedir:

Rusya’nın mazisi göz önünde bulundurunca, Sovyet devlet adamlarının başka türlü bir siyaset kullanmalarının, imkânsız değilse bile, ne kadar güç olduğunu anlamak kabildir. Bunlar öyle bir terbiye ve düşünce ile yetişmişlerdir ki, **‘Batı dünyasına karşı düşmanlık’** hissi bütün hayatlarına işlemiştir. Ellerinde başka türlü hiç bir ölçü yoktur. Ne Rusya dışında yaşamışlardır, ne de istibdattan başka bir idare şekil görmüşlerdir. Otuz seneden beri Rus milletini muazzam fedakârlıklara duçar etmeleri hep bu kanaatten ileri gelmektedir. Böyle bir mazi ve terbiye ile yetişmiş insanların, mecbur olmadıkça, düşünce ve kanaatlerini değiştirmelerini beklemek abes olur.

...Rusya’nın, askerî kuvvetini mütemediyen arttırmaya çalışması, komünistlerin Batı dünyasına karşı daimî bir düşmanlık göstermeleri, **‘demokrasilere karşı’** Sovyet propagandasının gittikçe artan hücumları bizi hakikaten kara düşüncelere sevk edecek mahiyettedir.

...Rusya’nın Doğu ve Orta Avrupa’da pek kuvvetli olmadığından da haberi yok değildir. Hakikaten. Rusya bu cihetten yana talihsizdir, diyebiliriz. Zira bugün Doğu ve Orta Avrupa’da Rusya’nın hâkimiyeti altında bulunan memleketler **‘kukla hükümetin’** ne demek olduğunu bilen memleketlerdir. Onun için, bu memleketleri aldatmak artık pek kolay olmayacaktır.

...**‘Marxizmin artık modası geçmiştir.’** Kremlin’in nüfuzu bu modası geçen cereyanla henüz biraz olsun kendini muhafaza edebiliyorsa ki bence bu bile meşküktür, zamanla onu da kaybedecektir.

Cumhuriyet gazetesinde **‘İktibaslar’** başlığıyla kaleme alınan bölümde dış memleketlerdeki haber kanallarından alınan içerikler paylaşılmıştır. Burada da Journal de Geneve gazetesinde **‘Türkiye Komünizme Karşı Bir Kaledir’** başlığıyla yayınlanan içerik aynen alınarak paylaşıldığı belirtilmiştir. Gazetenin aynen alıyoruz ile kastettiği, buradaki görüşlere aynı şekilde katıldığı manasındadır. Türkiye, Batı dünyasının SSCB’ye karşı elindeki en önemli savunma mekanizmalarından biridir. Batı’nın **‘komünizme karşı bir kale’** olarak gördüğü Türkiye askerî ve ekonomik anlamda zayıflarsa SSCB boğazlar başta olmak üzere Türkiye’yi işgale adım atabilecektir. Türkiye ise; İkinci Dünya Savaşında en sıcak çatışma alanında olmasına rağmen savaştan uzak durmuş ve ancak Birleşmiş Milletlere üye olabilmek için savaşın sonunda Almanya ve Japonya’ya savaş ilan etmiştir. Bunu ise sadece Batı sistemine uyum sağlamak için bir fedakârlık nazarı ile yapmıştır. Zira Türkiye Sovyet yayılışının karşısında, komünist olmayan toprakların en ilerideki kalesidir. Bununla

birlikte Türkiye içinde komünizm propagandası gayrikanuni olarak yapılsa bile Türk halkı SSCB ve komünizme aldanacak yapıda bir halk değildir. Ayrıca Türk askeri de SSCB tehlikesinin farkındadır ve Batı ile uyum içinde çalışmaktadır. Dolayısıyla Batı için Türkiye “*şahi mat edebilmek için ileri süreceği taşların önünü kesen atlı*” olarak imgelenmektedir.

İlgili yazı şu şekildedir:

Journal de Geneve gazetesinin «**Türkiye komünizme karşı bir kaledir**» başlığını taşıyan bu yazıyı aynen alıyoruz:

... Boğazlarda sulh ancak, Türkiye buraları kendisi müdafaa edebilecek kuvvette oldukça temin edilebilir. Türkiye zayıflar zayıflamaz birbirine rakib büyük devletler Boğazları kendilerine harb meydanı değilse bile, muhakkak bir hedef yaparlar.

İkinci Dünya Harbi Türkleri evvelâ, dışlerine kadar silâhlı olarak, ihtiyatkâr bir bitaraflık muhafaza eder vaziyette buldu. Bu öyle bir bitaraflıktı ki dünyanın stratejik haritasının en nazik noktalarını harb dışında bırakmakla birdi. Türkiye ve Birleşmiş Milletler Türkiye, Birleşmiş Milletlerde kurucu azalar arasına girebilmek için, 23 Şubat 1945 te Almanya ile Japonya'ya harb ilân etti.

... Amerikan Cumhur Başkanı, artık «Truman doktrini» diye meşhur olan o 12 Mart 1947 tarihli demecinde şöyle diyordu: «Hür ve İktisadî bakımdan sağlam bir devlet olarak Türkiyenin istikbali hürriyete âşık dünya milletleri için Yunanistanın istikbali kadar mühimdir. Türkiyenin yardımımıza ihtiyacı vardır ve yardım edeceğiz.» Türkiye, bu suretle Truman'ın Kongreden istediği 400 milyon dolarlık programına dâhil edildi. Sonra Marshall plânına da davet olundu. Böylece Sovyet yayılışının karşısında, **komünist olmıyan toprakların en ilerideki kalesi olarak duran Türkiye** kuvvetli bir şekilde desteklenmiş, silâhlandırılmış ve dünya sulhuna karşı büyük bir tehlike ortadan kaldırılmış oluyordu. **Komünist meselesi** ve Ankara Harbin sonuna kadar bir milyona yakın bir ordu muhafaza etmiş olan Türkiye bugün de çok iyi bir şekilde talim ve teçhizi 1 500,000 den az olmaması lâzım gelen bir kuvveti silâh altında tutmaktadır. Bu, Türkiye için muazzam bir fedakârlıktır. Vâkıa bu yükün bir kısmını Amerikan yardımı hafifletmektedir, fakat Türkiyenin, dâhilî güçlüklerden korkmaksızın nasıl dayanabildiğini ancak memleketin yarı totaliter bünyesi ile izah edebiliriz. Kendisine gönderdiğimiz vazih bir sual listesine Türkiye İç İşleri Bakanı M. E. Erişirgil şu cevapları verdi; Sual: **Komünizmin Türkiye için bir tehlike teşkil ettiği** fikrinde misiniz? Bu fikirde iseniz, sizce bu tehlikenin derecesi nedir? Cevap: Gerek iktisadi bünyesi, gerek Türk milletinin zihniyeti ve aklı selimi, komünist propagandasının, fikir bakımından, hayatî bir tehlike yayılmasına müsaide değildir. Bununla beraber, hâdiseler açıkça gösteriyor ki Türk hükümetini hedef olarak alan komünist propagandasının kaynağı memleket dışındadır ve tamamiyle siyasî bir gaye ile faaliyette bulunmaktadır. Şurası muhakkaktır ki, halkın bir kısmının cehaletinden istifade ederek, hükümetin millet karşısındaki otoritesini baltalamağa çalışmaktadır.

İç İşleri Bakanı devamla... Bence, komünist propagandasını akim bırakabilmek için her hükümetin işsizliği azaltmak hayatı ucuzlatmak, fakirlere yardım etmek, mesken buhranına çare bulmak, vatandaşların hayat şartlarını mümkün olduğu kadar bir seviyeye getirmek, işçilerle İşverenler arasındaki münasebatı mümkün olduğu kadar az ihtilâfa yol açacak şekilde nizama bağlamak, büyük sanayii devletleştirmek için tedbirler almak lâzımdır. Diğer taraftan» millî tarihe bağlılık; din, ahlâk, aile ve vatan sevgisi gibi manevi kuvvetleri komünizmin yıkmak istediği kuvvetleri desteklemek ve dikkatle takviye etmek icab eder. Yalnız, vardığımız bu neticenin kıymetini arttıran bir şey varsa o da şudur ki, Türkiye komünizme karşı lâzım gelen bütün tedbirleri yalnız içeride almakla kalmamış, aynı zamanda dışarıda da tedbir almıştır. Memleketin iç beraberliği, Türk askerlerinin dünyaca mühim bir dörtyol ağzında nöbet beklemelerini mümkün kılmaktadır. Boğazların büyük ehemmiyetini daha evvel işaret ettik. Türkiye bu Boğazların üzerinden Yunanistan'a elini uzatmaktadır. Fakat Türkiyenin hududları bütün Karadeniz boyunca uzanır ve Azerbaycan'da, Rus hududlarıyla birleşir. Bu kesimde Türkiye, Rusya'nın daha ziyade tehdidi altında bulunan İranla da birleşir ve Yakınoğu devletlerinin (Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail, Arabistan v.s.nin) önünde bir kalkan gibi durur. Bu coğrafi vaziyet bakımından Türkiye ziyadesile nazik bir bölgede bulunmakta ve gerek siyasî, gerekse İktisadî bakımdan Batı (AB) için muazzam bir ehemmiyet arz etmektedir. Netice olarak, Türkiye dünyanın askeri ve siyasî oyun tahtasında Kominforma ile Batı arasında hâlâ

oyunan «soğuk harb» de tıpkı şatrançta rakibin, Sahı mat edebilmek için ileri süreceği taşların önünü kesen atlı rolündedir, dersek hiç de mübalâğa olmaz.

Cumhuriyet gazetesinin ‘*Siyasi İcmal*’ adlı bölümünde dış memleketlerden siyasi haberler yayımlanmıştır. Ömer Rıza Doğrul’un “*Batı medeniyetinin komünistliğe karşı muvaffakiyeti*” başlığıyla kaleme aldığı yazıda; Batı dünyasının her noktasından hezimete uğrayan komünistlere destek verenlerin “*kaybedilmiş dava*” yı tuttukları belirtilerek “*Batı düşünceleri üstünlüğü*” ile “*komünizm karşısında muvaffak*” olunacağı ve “*çürük amiller*” olarak imgelenen komünizmin kaybedeceği vurgulanmıştır. Bundan sonra yapılması gerekenin askeri ve ekonomik olarak Batı ülkelerinin güçlü kalmalarına devam etmesi olarak belirtilmiştir. SSCB ve taraftarlarının baskıcı bir diktatörlük ile yönetilirken Avrupa ve Batı ülkelerinin ise demokratik değerlere uygun olarak yönetildiği kaydedilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Komünistler Batı dünyasının her tarafında hezimete uğramakta ve iter istemez gerilemektedir. Batı dünyasının her ülkelerinde durum aynıdır, İngiltere’de komünistliğin tesiri sifıra inmiştir. Batı Avrupa ve Amerika bu hakikati anlamış ve bu yüzden onun komünizme karşı durumu kuvvetlenmiştir. Batı Avrupa’da halk komünizme taraftarlık gösterenler, kaybedilmiş bir davayı tutmakta ve bu suretle millî menfaatle alâkaları olmadığını apaçık belirtmektedirler. Bu mücadelenin sonu muhakkak ki Batı düşüncelerinin galebesile neticelenecek ve Batı Avrupa’nın bünyesi sağlamladıkça bütün bu çürük amiller ister istemez ortadan kalkacaktır. ...Neticenin Batı medeniyeti hesabına yeni bir zafer teşkil edeceği zerre kadar şüphe götürmez. Çünkü iki taraf arasındaki görüş farkı gayet aşikârdır. Bir tarafta müthiş bir ceberut hüküm sürdüğü, her dediğini yaptırması ve herkesten kör bir itaat beklediği halde, karşı tarafta her mesele bahis mevzuu olmakta, leh ve aleyhteki her mütalaa azami dikkat ve itina ile görüşülmekte ve ona göre tedbirler alınmaktadır. ...Bu halin Avrupa’yı ne kadar zaman meşgul edeceği belli değildir. Fakat Avrupa’nın kalkınması, silahlanması ve daha sonraki inkişafı karşılamak üzere hazırlanması en kestirme harekettir. Batı Avrupa bu yolda ilerlemektedir ve ancak bu yolun sonu selâmettir.

Cumhuriyet gazetesinde Abidin Daver imzasıyla kaleme alınan “*Amerika, bir çıkmaza girmiştir*” başmakalesinde; “*Kızıl Dev*” Rusya’yı insanlığın ve medeniyetin başına bela edenin - dünyada SSCB ve komünizm cereyanının büyümesinin en önemli sebebi - Amerika’nın yanlış politikaları olduğu belirtilmiştir. Amerika’nın 1947 yılında uyanmaya başladığı belirtilerek; BM’ye dâhil ettiği ve eline veto silahını verdiği “*Kızıl Çarlığın*” baş düşman olduğunu anladığı kaydedilmiştir. Batı dünyası aslında mükemmel politikalar üreten bir sistem olamamakla birlikte SSCB’ye karşı Türkiye için hala en önemli kapı olarak imgelenmiştir. İlgili başmakale şu şekildedir:

Amerika bir çıkmazdadır. Bu çıkmazı yaratan ve Amerikan milletini, dünya ile beraber, bu çıkmazın içine sokan da, gene bizzat Amerikan siyaseti olmuştur. Müteveffa Roosevelt, Stalin’e aldanmış, Almanya ve Japonyayı, bilhassa Almanyayı, kayıtsız şartsız teslim kaydıla bir devlet olmaktan çıkarmış; dünyadaki kuvvet muvazenesini bozmuş ve kızıl devi korkunc bir belâ halinde insanlığın ve medeniyetin başına musallat etmiştir. Roosevelt’in tohumunu attığı bu

hatalı siyaset 1947 ye kadar sürmüştür. Amerika, bir çocuk saffetile **Sovyet Rusyanın, ihtiraslarından** vazgeçeceğini bekleyip durmuş; fakat bu ümidinin boşa çıktığını görerek 1947 de yavaş yavaş uyanmağa başlamıştır. Şimdi artık Amerikalılar, harb içinde felâketten kurtardıkları, Avrupa ve Asyada istediğini yapmakta serbest bıraktıkları, Birleşmiş Milletler Anayasasile eline veto silâhını verdikleri, bir kelime ile dünyanın başına belâ ettikleri **Kızıl Çarlığın**, kendileri için **baş düşman** kesildiğini anlamışlardır.

Tablo 5.6. Cumhuriyet Gazetesinde SSCB / Komünizmi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Rusya, Dünya İhtilâli için Askerî Kuvvete Başvuracak mı?	9.01.1950	* Batı dünyasına karşı düşmanlık * Demokrasilere karşı * Marksizmin modası geçti
Türkiye Komünizme Karşı Bir Kaledir	18.02.1950	* Komünist Meselesi * Komünizm Tehlikesi * Soğuk Harb
Batı medeniyetinin komünistliğe karşı muvaffakiyeti	4.04.1950	* Çürük Amiller (Komünizm) * Kaybedilmiş Dava (Komünizm)
Amerika, bir çıkmaza girmiştir	18.11.1950	*Kızıl Dev *Kızıl Çarlık *Baş Düşman

5.2.2. Zafer Gazetesinin SSCB ve Komünizme Yaklaşımı

Tablo 5.7. Zafer Gazetesinde SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Türkiye ve Komünist 5 inci Kolu	Yok	28.04.1950	Kaynak : Washington, A.A., Hususi Muhabir.
Komünizmle Savaş Tekniği	Başmakale	19.11.1950	Mümtaz Faik FENİK
İslam Devletleri Arasında Birlik	Başmakale	27.10.1950	Mümtaz Faik FENİK
Topyekûn Diploması	Radyo Telefon Telgraf Haberler	8.05.1950	Mücahit TOPALAK

Zafer gazetesinde New York Times gazetesinde yayınlanan bir içerik “**Türkiye ve Komünist 5 inci Kolu**” başlığıyla gazetede paylaşılmıştır. İlgili yazıda; Türkiye ile ‘*demir perde*’ diye imgelenen komünist SSCB arasında iki hudud ve bir sahil hattı olduğu halde komünist

beşinci kolunun var olmaması Batı dünyasında dikkat çektiği kaydedilmiştir. Batı dünyası için Türkiye; SSCB'nin '*iğfal ve tehditlerine*' karşı fedakârane mücadele eden, Batının Doğu kalesi olarak gördüğü, demokratik kriterle yönetilen bir ülkedir ve Batıdakiler tarafından desteklenmektedir. Batıdakilere göre; Rusya'nın Türkiye'yi Balkan peyki haline getirmek, boğazlarda Sovyet hâkimiyeti kurmak gibi emellerine ulaşmaması ve Türkiye'de komünist beşinci kolunun olmaması Türkiye'nin üzerine düşen vazifeleri hakkıyla yaptığını göstermektedir. Türkiye; SSCB tehlikesine karşı Batı ülkeleri için önemli bir ülke olduğunun da bilicindedir. Savaştan bu yana Türkiye'nin Batıdakiler tarafından desteklendiği ve NATO'ya üye olunmasa dahi Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olduğu belirtilmiştir. Türkiye Batı ile yakın ilişkiler içerisinde olan bir ülke olarak imgelemiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

New York Times gazetesi «**Türk kalesi**» başlığı altınca neşrettiği başyazıda, Türkiye'nin halen iyi ve her türlü demokrasi standardına uygun yeni bir Seçim Kanunu ile bir seçim kampanyası yapmakta ve böylece **demokrasi yolunda havırlı bir adım daha atmakta** olduğunu kaydettikten sonra diyor ki: «Soğuk harpte ekseriyetle müdafaada görüldüğümüz şu sıralarda Türkiye'den gelen son haberleri okumak ve bu haberler üzerinde görüşmek insana teselli vermektedir.» Komünist aleyhtarlığı bahsinde görülen temayül sarıh ve cesaret vericidir. Rusların husumeti 1944 de kendini gösterdiğinden beri bu hususta en ufak bir tereddüt mevcut olmamıştır. Rus basınındaki son ihtarların hiçbir tesiri görülmemiştir. Türkler **Rusların iğfal ve tehditlerini** reddetmekte çok katı bir azim göstermişlerdir. Rusların gayesi Doğudaki Kars ve Ardahan vilayetlerini ilhak etmek Boğazlar hakkındaki Montrö mukavelenamesinin yerine kara ve deniz devletlerinin vesayeti altında yeni bir rejim ikame etmektir, diğer bir deyimle, Boğazlarda Sovyet hâkimiyetini kurmak ve **Türkiye'yi yeni bir Balkan peyki** haline getirmektir. Türkiye'de **komünist beşinci kolu** yoktur. Türkiye'nin **demir perde** ile iki hududu ve bir sahil hattı olduğu nazarı itibara alınınca bu şayanı dikkattir. Biz, Batıdakiler, harpten beri Türkiye'yi kuvvetlendirmek için elimizden geleni yapmış bulunuyoruz. Truman doktrini geçenki yıl zarfında askeri malzeme olarak 150.000.000 dolar getirmiştir. İngiltere ile Fransa, Türkiye ile olan ittifak muahedelerinin yürürlükte olduğunu teyid etmişlerdir. Bu muahedeler Türkiye bir Avrupa devletinin hücumuna maruz kaldığı takdirde İngiltere ve Fransa'nın kendisine yardım edeceği vaadini taşımaktadır. Türkiye, Atlantik Paktına katılmamışsa da Avrupa Konseyinin bir üyesidir. Fakat Türkiye'nin korkuları hiç şüphesiz izale edilmiş değildir. Çünkü kendisi şimalden veya Batıdan yapılabilecek ani bir hücumu açıktır. Fakat Türkiye her gün daha da kuvvetlenmektedir ve bu hal sık sık cesareti kırılan Batı için bir cesaret kaynağıdır.

Zafer gazetesinde Başmuharrir Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan "**Komünizmle Savaş Tekniği**" adlı başmakalede; komünizme olan derin düşmanlık ve ötekileştirme kendini göstermiştir. Komünizm bir terörist akım gibi ele alınmış ve halk içinde bununla mücadele için yapılması gerekenler sıralanmıştır. Zira her Türk ailesinin içinde Moskof silahıyla ölen, yaralanan veyahut onların işkencelerine uğrayan birçok insan vardır. SSCB yazıda "*Moskof*" olarak ifade edilmiştir. Hem Moskof ifadesi hem de yazıda geçen SSCB ile mücadelenin dini açıdan dahi bir farz olduğu ifadesi konunun Türkiye için hayati öneme haiz olduğunu göstermiş; "*Kızıl Kundakçılar* , "*Kızıl Tahrikçiler*" imgeleriyle de "*Moskof*" tehlikesine vurgu yapılmıştır. Başmakale şu şekildedir:

Türkiye'de komünizmle ve onu destekliyecek şekildeki sol cereyanlarla mücadele etmek bizim beka şartlarımızın başındadır. Türkiye'de **Moskof** kelimesinin ne facialara delâlet ettiğini bilmiyen kimse yoktur. Bütün tarihimiz **Moskoflarla mücadele** ile geçmiştir. Her Türk ailesinin içinde Moskof silâhiyle ölen, yaralanan veyahut onların işkencelerine uğrayan birçok insanlar vardır. Moskofun Türkiye hakkında beslediği ihtiraslı emeller de kimsenin meçhulü değildir. O halde Türkiye'yi, Rusya'ya peşkeş çeken komünizmin kökünü kazımak bizim için bir vatan borcudur. **Komünizm ajanlarıyla** mücadele edilecektir; komünizm propagandasıyla mücadele edilecektir; memleketin âtisini bu şekilde en müthiş bir tehlike altına kokanlarla mücadele edilecektir. Bu, bizim için en büyük farzdır.

Kaç defa bizzat biz, bu sütunlarda böyle bir mücadelenin şiddetlenmesi lüzumuna işaret ettik; düşmanın başını boş bırakmayacağız. Bugünkü tehlikeleri önlemesini bildiğimiz kadar, yarın doğması melhuz her türlü tehlikeleri ortadan kaldırmak için gençliğimize sağlam ve millî bir terbiye vereceğiz. Çocuklarımıza o imanı aşılayacağız, onları millî bir karakter sahibi kılarak yetiştireceğiz. Hiç şüphe yok ki, vatanını seven her Türk bu esasta bizimle beraberdir.

...Komünizmle ve aşırı solculukla mücadele, azim kadar zekâ ister. Öyle itici noktalar vardır ki, hakikî solcu ile, bir vatanperveri ayırmak bile bazen bir hayli zor olur. Komünistlerin hulul etmek istedikleri memleketlerde kullandıkları birçok metodlar vardır. Birkaç defa yazdığımız gibi, **kızıl ajanlar** ve tahrikçiler, bazen en mütaassıp bir din adamı halinde çalışırlar. Katolik dünyasında böylece istavroz çıkaran **kızıl papazlar** görülmüştür. İslam dünyasına, yeşil sarıklı hoca kıyafetinde bile nüfuz etmek isteyenler olmuştur. Bazen tüccar kıyafetindedirler; bazen öğretmen olurlar; hulâsa bin bir kalıba bürünürler. Fakat bunların içinde en tehlikeli olanlar, koyu milliyetçi kılığa bürünen ve komünizme alabildiğine küfür salan ajanlardır. Çünkü bunlar, insanlığın ıstırahım terennüm eden birtakım genç şairleri, sanatkârları, sefalet tabloları çizen masum ressamı, köylünün, işçinin sefaletinden elem duyan bazı öğretmenleri kızıl damgasiyle damgalamaktan, **komünisit** diye ilân etmekten çekinmezler. Peki, bunda takip ettikleri gaye nedir? diyeceksiniz! Bu tahrikçi ajanlar, koyu su katılmamış milliyetçi maskesi altında, komünizmin gûya beşerin ıstıraplarına karşı büyük teessür duyduğunu, insanların çektikleri sıkıntılarla mücadele ettiğini, hulâsa bunun insani bir rejim olduğunu anlatmak isterler. Bu arada itilam ettikleri, suçlandırdıkları gençlerden birçoğunu da acaba biz hakikate solcu muyuz, diye kendi kendilerinden şüpheye düşürerek, zorla sola doğru tahrik ederler. Gayeleri, böylece münevver bir kütleyi istemiye istemiye, kendilerine rağmen hakiki milliyetçilerden uzaklaştırmak, hakikî milliyetçilerin gazap ve kinini onların üzerine tevcih ederek, hiç yok yere bir sınıf farkı ve bir fikir mücadelesi vücuda getirmektir. Komünizmin bir fecaat halini aldığı yerlerde bu nevi **kızıl kundaklarla** alevlendirilmiş nice fikir yangınları çıkmıştır. Komünizmle mücadele ederken dikkat edeceğimiz en mühim nokta budur. Çok koyu milliyetçi kıyafetine giren **kızıl tahrikçilerden** kaçınmaktır. Bunların arasında bu işi bilerek yapanlar vardır; bilmiyerek başkalarının işvaatına kapılarak yapanlar vardır. Bizim kanaatimize göre hakikî milliyetçilik her türlü kışkırtmaların farkına vararak ayırıcı değil, belki birleştirici olmalı ve bu nevi telkinlerden, damgalardan kaçınarak **Moskofcu komünisti**, bulup kafasını ezmeğe bakmalıdır.

Zafer gazetesinde Başmuharrir Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan **“İslam Devletleri Arasında Birlik”** adlı başmakalede; hem komünizmle hem de emperyalizmle mücadele noktasında Türkiye İslam devletleri arasında lider konumunda çizilmiştir. **“komünist tecavüzüne”** ve **“kızıl dalgalara”** karşı İslam âlemini koruyan **“bir mendirek”** olarak resmedilmiştir. Türkiye'nin hem Batıya dönük demokratik bir yüzü hem de İslam ülkeleriyle olan yakın ilişkileri mevcut olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte yazıda İslam birliğinin kurulması gibi bir teklif yapılmıştır. Dolayısıyla Zafer gazetesindeki bu yazı ile Türkiye'nin Batının önemli bir müttefiki olduğu bununla birlikte Türkiye'nin İslam âlemi ile olan yakın ilişkileri nedeniyle aslında Batının ihtiyacı olan askeri ve siyasi donelere de sahip olduğu vurgulanmaktadır. Başmakale şu şekildedir:

İngiltere Parlamentosunda İşçi Partisi mebuslarından ve Manchester Guardian gazetesinin siyasi muharriri Mr. Philips Price Orta Şark'ta İran'da, Irak'ta, ve Suriye'de geniş bir tetkik seyahati yaptıktan sonra şehrimize de gelmiş bulunuyor. İngiltere'deki iktidar partisinin bu güzide şahsiyeti ile konuştuğumuz zaman, bize ilk sorduğu soru, ve üzerinde ısrarla durduğu mesele şu oldu: Bugün Arap âlemi ve İslâm memleketleri, birbirinden hemen tamamiyle ayrılmış bir haldedirler. Acaba bu memleketler Türkiye'nin iştirakiyle aralarında bir anlaşmaya varsalar, bir birlik vücuda getirirlerse daha kuvvetli olmazlar mı? Daha kolaylıkla kalkınmak imkânını elde etmezler mi? Muhterem İngiliz meslekdaşımıza, görüşlerinde ve teşhislerinde tamamiyle haklı olduğunu, esasen sütunlarımızda bizim de bir kaç defa bu fikri müdafaa ettiğimizi, ve böyle bir birliğin tahakkukunu görmekle hakikaten saadet duyacağımızı söyledik. Evet, Mr. Philips Price'ın, yerden göğe kadar hakkı vardır.

Bütün İslâm devletlerinin Türkiye'nin ve Pakistan'ın da iştirakiyle kuracakları bir birlik, Asya'nın bu bölgesine huzur ve sükûn getirecek, müşterek faydalara vasil olmak ve barışın müşterek nimetlerin den faydalanmak için, hepimize güzel imkânlar sağlayacaktır. Bunu asla «Pan İslâmizm» mânasına almak doğru değildir; çünkü hedef, hiç bir dine müteveccih olmayacak, belki bizim müşterek dinimiz bize kendi aramızda, kendi meselelerimizi halletmek için, daha kolaylıkla anlaşmak fırsatını verecektir. Şüphesiz böyle bir anlaşmanın, tedafüi bakımından da kıymeti büyüktür. İslâm devletlerinin, Türkiye ile ne kadar sıkı bir işbirliği yaparlarsa, kendi savunmalarını da o derece kuvvetlendirmiş olacakları tabiidir. Memleketimiz **bir komünist tecavüzüne** karşı ilk cephe. Ve Karadeniz'le Akdeniz arasında uzanan, kuvvetli bir Türkiye İslâm âlemini her türlü **kızıl dalgalara karşı koruyan bir mendirek** hizmetini görmekte, esasen bugünkü vaziyeti ile dahi, Arap devletlerini çok daha alim bir limanda ve çok daha emniyette bulundurmaktadır. Bu cihetin cenup komşularımız, ve din kardeşlerimiz tarafından bilhassa takdir edildiğini görmekle biz ancak memnunluk duyarız.

... Bugün Türkiye'de kimse bir imparatorluk kurmak ve Osmanlı imparatorluğundan ayrılan parçaları ilhak etmek, veya bunlar üzerinde siyasi bir vesayet tesis etmek fikrini güdemiz. Biz, memleketimizi Millî Misak hudutları ile çerçevlendirmiş bulunuyoruz. Tek temennimiz, komşularımızın kendi memleketlerinde, kendi idareleri ile mesut olmalarıdır. Biz, kendi topraklarımızı, daha rasyonel çalışmalarla daha çok kıymetlendirebilirsek, vatanımızı hududun öte tarafına yayılmadan çok daha fazla büyültmüş ve genişletmiş oluruz. Esasen **demokratik esaslara candan bağlı bulunan Türkiye**, emperyalist cereyanlara karşı vaziyet almış bir memleket. Güzide meslekdaşımız, Philips Price'ın da muhtelif Arap memleketlerinde yaptığı temaslardan sonra edindiği intiba odur ki, buralarda da, bugünkü Türkiye'nin yapıcı, rolünü takdir eden münevverler, devlet adamları pek çoktur...

Zafer gazetesinin **“Radyo Telefon Telgraf haberleri”** köşesinde Mücahit Topalak imzasıyla kaleme alınan **“Topyekûn Diploması”** adlı yazısında; Amerika'nın Avrupa'da kendisine iyi bir yardımcı bulamadığı ve Avrupa'nın harpten zayıf – imansız çıktığı belirtilerek **“Avrupalı ideali”ne** kavuşamadığı vurgulanmıştır. Avrupa'nın Sovyet emperyalizmi ile Amerikan üstünlüğü arasında kaldığı belirtilerek, Amerika'nın Batı dünyası için önemi vurgulanmıştır. Aynı zamanda Amerika'nın Avrupa'ya olan desteğinin devam ettiği lakin Avrupa'daki yapısal faktörlerin ABD desteğini azalttığı hatta ABD'nin gücünü de zayıflatabileceği öngörüsünde bulunulmuştur. İlgili yazı şu şekildedir:

... Başkan Truman'ın geçen ayın 20 sinde ortaya attığı hakikat savaşı ve onu takiben Dışişleri Bakanı Acheson'un açıkladığı 6 maddelik program, topyekûn diploması esasına duyulan ihtiyaca cevap vermek için ileri sürülmüş ilk fikirlere. Aslında Truman'ın ileri sürdüğü esasla Acheson'un «Kuvvetli olduğumuzu bilmemiz ve bildirmemiz» lâzımdır tarzında ifade ettiği fikir birbirinin mütemmimidir. Bu, karşı tarafla olan münasebetlerde, hiç bir sahada açık vermemek, en zayıf sanılan noktalarda bile onun karşısına aynı parola ve aynı silâhla çıkabilmektir. Lâkin mesele bununla bitmiyor. Hakikati bizim bildiğimiz kadar karşı tarafın kütleleri de öğrenmelidir. O zaman işin içine propaganda da karışıyor. Amerikalılar, bu yolda, şimdiye kadar daima şüpheli bir şeymiş gibi karşıladıkları propagandaya hakikî mânasını vermeyi, bir hakikat propagandası

savaşına başlamayı göze alıyorlar. Zira Batı dünyasında esas itibariyle milleti ilgilendiren bütün faaliyet açık cereyan ettiği, vâkıalar olduğu gibi milletin gözü önüne serildiği halde, totaliter rejimlerde, kütlelere ancak rejimin işine yarayacak haberler, rejimin işine geldiği gibi veriliyor. Onlara da hakikati eldeki bütün vasıtalarla öğretmek lâzım.

... muayyen bir dünya görüşünü, hakikat ve hürriyet esasını, bütün partileri ve fertleriyle temsil, müdafaa ve telkine azmetmiş görünen Amerika, yazık ki, harbin sonundan beri kalkındırmağa çalıştığı **Avrupada kendisine iyi bir yardımcı bulmuş değildir.** Avrupa'da, hemen hiç bir memlekette bir partinin geri kalan dünya hakkındaki görüşü diğer partininkine uymaz. Memleketlerin, kendi aralarındaki münasebetlerde de hal böyledir. Harbin sonundan beri maddeten, az da olsa, kalkınmağa muvaffak olan Avrupa, mânen kalkınamamış, **bir «Avrupalı» ideale kavusamamıştır.** Bunun sebepleri muhtelifdir. Fakat şüphesiz ki, başta gelen sebep, Avrupanın yeni bir harpten zayıf ve imansız çıkmış ve bugün de yeni bir harbi korku ile beklemekte olmasıdır. Avrupa, **Sovyet emperyalizmi** ile **Amerikan üstünlüğü** arasında bir tercih yapmak mecburiyetinde kalmış olmanın verdiği «aşâğılık duygusundan henüz sıyrılmış değildir...

Tablo 5.8. Zafer Gazetesinde SSCB / Komünizmi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Türkiye ve Komünist 5 inci Kolu	28.04.1950	*Demir Perde *Komünizme Karşı Türk Kalesi *SSCB'nin iffal ve tehdidi
Komünizmle Savaş Tekniği	19.11.1950	*Moskoflarla Mücadele *Komünizm Ajanları *Moskof *Kızıl Papazlar *Kızıl Kundaklar *Kızıl Tahrikçiler *Moskofçu Komünist
İslam Devletleri Arasında Birlik	27.10.1950	*Komünizm Tecavüzü *Kızıl Dalga
Topyekûn Diploması	8.05.1950	*Sovyet Emperyalizmi

5.2.3. İki Gazetenin SSCB ve Komünizme Yaklaşım Konusundaki Görüşlerinin Karşılaştırılması

Cumhuriyet gazetesinde SSCB, Batı medeniyetinin baş düşmanı olarak görülmektedir. Komünizmin hem Batıda hem de Türkiye'de bir karşılığı yoktur. Batı dünyası için Türkiye komünizmin yayılmasına karşı en önemli aktörlerden birisidir. SSCB ve kuklaları dikta rejimi ile yönetilirken Türkiye ve Batı ülkeleri demokrasi ile yönetilmektedir.

Zafer gazetesinde SSCB imgelemi Cumhuriyet gazetesi ile benzerdir. Türkiye SSCB tehdidine karşı Batının bir kalesidir. Bunun devamı noktasında Türkiye'nin askeri ve

ekonomik olarak desteklenmesi gerektiği vurgusu vardır. Komünizmle mücadele sadece dış politik bir amaç değildir aynı zamanda dini ve sosyal bir gerektir.

İki gazetede de SSCB; dünya sisteminde Batı demokrasi ve medeniyetini tehdit eden düşman olarak imgelmiştir. Bununla birlikte Cumhuriyet gazetesi bu düşmana karşı dış politik sebep ve sonuçları tartışmayı yeğlemişken; Zafer gazetesi ise Sovyet tehdidine karşı İslam ülkeleri ile olabilecek ittifak politikalarını da tartışmıştır.

5.3. Dış Politikada NATO ve AB ile İlişkiler

SSCB ve komünizm tehdidine karşı ABD öncülüğünde kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütüne (NATO) ve AB devletlerine yaklaşım bu bölümde incelenmiştir. İki kutuplu dünya düzeninde Batı ülkeleri tarafından SSCB'ye karşı oluşturulan bu askeri ittifaka yaklaşım Batıya olan yaklaşımı ortaya koyma adına önemlidir.

5.3.1. Cumhuriyet Gazetesinin NATO ve AB'ye Yaklaşımı

Tablo 5.9. Cumhuriyet Gazetesinde NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Dış Politikada Temkin	Başmakale	25.01.1950	Cumhuriyet
Türkiye, Şimal Atlantik Paktına alınmalıdır	Başmakale	4.08.1950	Cumhuriyet
Bir an önce...	Başmakale	6.11.1950	Abidin DAVER

Cumhuriyet gazetesinde “*Dış Politikada Temkin*” başlığı ile yayınlanan başmakalede; o günkü uluslararası arenada sadece iki kutbun olduğu kabul edilmiş ve Türkiye'nin, SSCB'nin uydusu olmadan Batı demokrasisinin bir parçası olarak “*Batı demokrasi grubuna*” katılıp varlığını ve bağımsızlığını koruması gerektiği vurgulanmıştır. O dönem için hem NATO'ya hem de Avrupa Birliğine girmenin esas amacı da SSCB tehlikesine karşı oluşan bu güvensizlik hissidir. Bu anlamda Türkiye'nin de “*Batı demokrasisinin bir uzvu olarak hür ve müstakil milletler*” olarak imgelenen Batılı kurumlarla işbirliği içinde olduğu belirtilmiştir. Bir anlamda Batı ülkeleri Türkiye için bir emniyet alanı ve ortamı olarak algılanmaktadır. Başmakale şu şekildedir:

...Bugün dünyanın ikiye ayrılmış olduğunu, yani milletlerin iki yoldan birini tercih etmek zorunda olduklarını çocuklar bile, bilmektedir. Bu o demektir ki dış politika idaresi artık eskiden olduğu kadar müşkül bir siyasi marifet değildir. Bunun böyle olduğunu görebilmek için bize olduğu kadar her hangi başka bir milletin dış siyasetine bakmak kâfidir. Dünya milletleri ya Bolşevik Rus peyki olmaya, yahud müstakil yaşamak niyetinde ise **Batı demokrasi grubuna** katılmaya, bu grupta birlikte kendini bu afete karşı müdafaaya mecburdur. **Marshall plânı, Avrupa Birliği, Atlantik Paktı** vesaire hep bunun ifadesidir. Biz de **Batı demokrasisinin bir uzvu olarak hür ve müstakil milletler** cami asma katılmış ve **mukadderatımızı o zümrelerinkine bağlamış** bulunuyoruz. Binaenaleyh bizim için dışta başka bir siyaset takibi varid değildir ki zaman zaman doğacak müşkülleri hal için şu veya bu siyasi muvazeneden istifade hünerini göstermemiz icab etsin. Yapacağımız şey katıldığımız zümrenin umumî siyaset çizgisini takib etmek ve o zümre ile iyi geçinmektir. Aksini yapmak, öteki zümrenin ekmeğine yağ sürmek olur. Dünya memleketlerinde dış siyaset politikasının hep «millî», yani parti farkı gözetmeksizin herkesçe kabul edilmiş oluşu bu durumun mantiki neticesidir. O halde her yerde olduğu gibi bizim de tuttuğumuz yolun icablarına göre yani kendi grubumuza dahil olanlarla mevcut ve hayati ehemmiyeti haiz **dostluk bağlarımızı** ve toplu siyasetimizi zayıflatmayacak tarzda hareket etmemiz gerekirken hâdiseler böyle tecelli etmemektedir. Küçük ve belki de muhdes sebeplerle **aynı zümreden dostlarımız ve komşularımızla** ilerisi nereye varacağı kestirilemeyecek «sürtünmeler» çıkmasına imkânlar hazırlıyoruz. Bu sürtünmeler çıkarmak mesuliyetinde bizim payımız **dostlanmızinkinden** fazladır...

Cumhuriyet gazetesinde “*Türkiye, Şimal Atlantik Pakta Alınmalıdır*” yayımlanan başmakalede; Türkiye'nin NATO'ya girmesi için Avrupa'nın en güçlü ülkeleriyle Amerika'nın destek verdiklerini belirtmektedir. Buna rağmen bazı Avrupa ülkeleri ise Türkiye'nin girmesini istememektedirler. Gazeteye göre; bu istemeyen ülkeleri ikna edecek yegâne güç ABD olarak imgelendiği. Böylelikle Cumhuriyet gazetesine göre; Türkiye'nin NATO dâhil uluslararası örgütlere üyeliğinde son sözü ABD söyleyecektir ve hatta söylemelidir algılaması hâkimdir. Başmakale şu şekildedir:

Ajanslar, Türkiye'nin **Şimal Atlantik Pakta** alınması için Dış İşleri Bakanımız tarafından yeni bir teklif yapıldığını bildiriyorlar. Bu husustaki haberlere göre, isteğimizi, Şimal Atlantik Pakta devletlerinden Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya destekliyeceklerdir. Fakat Pakta 12 devlet dahildir: öteki devletler de Kanada, İzlanda, Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Portekizdir. Skandinav memleketleriyle Hollanda ve Belçika evvelce Pakta girmemizi diplomatça tabirile soğuk karşılamış; açıkçası muhalefet etmiş oldukları için, bu devletlerin şimdi nasıl bir hareket hattı takib edeceklerini kestirmek güçtür. Pakta yeni bir devletin alınması için bütün üye devletlerin muvafakati şart olduğuna göre, meselâ Şimal Buz Okyanusundaki İzlanda adası hükümetinin veya küçük Lüksemburg büyük Dükalığının itirazı üzerine Türkiye'nin Pakta girememesi de mümkündür. Hele vaktile Türkiyenin Pakta alınmasını soğuk karşılamış olan devletler, bu hususta menfi bir işbirliği yaptıkları takdirde, Türkiyenin Pakta girmesi imkânsız olur. Fakat dört büyük devlet istedikleri, bilhassa Amerika, büyük nüfuzunu kullandığı takdirde, Türkiyenin Pakta girmesini vaktile soğuk karşılamış olan devletlerin bu fikre ısınacaklarını kabul etmek yanlış olmaz. **Kanaatimizce Amerika istediği takdirde, muhalif memleketlerin hararetini arttırabilir ve soğukluk sıcaklığa inkılap eder; Türkiye de Şimal Atlantik Pakta girer.**

...Türkiye topun ağzındadır da Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg değil midirler? Coğrafyadan, yeni bir tabirle jeopolitikten ilham alan strateji, tarafsız kalmak isteyenleri çiğnemekte hiç tereddüd etmeyecektir. Kaldı ki Şimal Atlantik Pakta giren devletler artık tarafsız da değildirler; Sovyet Rusya bir üçüncü dünya harbini göze aldırınca Skandinavya ve Batı Avrupa devletlerinin hepsine birden saldıracaktır. Türkiye'nin Boğazlarını olduğu gibi, Skandinavya devletleri arasındaki Baltık boğazlarını da ele geçirmek isteyecektir.

...Atlantik Paktının Türkiye'yi içerisine almaması, orta Akdeniz'e kadar gelip de Karadeniz'e kadar uzanmaması, bu müdafa paktı ve onun muhafazasına çalıştığı **dünya barışı** için bir tehlike teşkil etmektedir. Bu vaziyet, Sovyet Rusya'yı Paktın açık bıraktığı gediklerden içeri

girmeğe tahrik ve teşvik edebilir. Başta Amerika olmak üzere, Pakta dâhil büyük devletler, bu realiteyi küçük devletlere anlatmalı ve Türkiye'nin Pakta alınması zaruretini ve bunun faydalarını onlara kabul ettirmelidirler. Türkiye'nin Pakta girmesi, gerek onlar için, gerekse barış için bir zaaf değil, bilâkis bir kuvvet teşkil eder. Şimal Atlantik Paktı üyesi küçük devletlerin bu hakikati anlayıp kabul edeceklerini ümid ediyoruz.

Cumhuriyet gazetesinde Abidin Daver imzasıyla “*Bir an önce...*” adlı başlığıyla yayınlanan başmakalede; SSCB tehlikesine karşı yalnızca Türkiye'nin değil “demokrasi cephesi devletlerinin” hepsinin silahlanmaları gerektiği vurgusu yapılmakta ve “*Dost Amerika'nın*” askeri yardımı ile Türk orduları kısmen modernize edilmişse de bunun yeterli olmadığı belirtilerek bu anlamda desteklenmeye devam edilmesi gerektiği öne çıkarılmıştır. SSCB tehlikesine karşı Türk ordusunun Batılı devletler savunma sisteminde kuvvetli bir unsur olabileceği savulmaktadır. Türkiye Batı nazarında ordusu ile güçlü bir yerdedir. Hatta SSCB ordusunu yerinde tutabilecek kadar güçlüdür. Bu gücünü devam ettirebilmesi için Türkiye'nin NATO çerçevesinde silahlarının yenilenmesi gerekmektedir. Böylelikle Türkiye Batının Doğudaki karakolu veya kalesi olarak Batının kendisinden beklediği görevleri hakkıyla yerine getirebilecektir. Başmakale şu şekildedir:

Bundan bir kaç gün evvel Washington'dan «Yetkili çevrelerden öğrenildiğine göre» kaydile verilen bir haberde Birleşik Amerika'nın, Türk silahlı kuvvetlerinin harb gücünü süratle arttırmağı şimdiki programda göz önünde tutulan 4 veya 5 yıl yerine, bir senede Türk ordusunun en tesirli ve üstün bir duruma ulaşmasına yardım etmeği düşünmekte olduğu bildiriliyor ve şöyle deniliyordu: «Rusya'nın bir harbe girişmesi halinde Türk ordusunun Batılı devletler savunma sisteminde kuvvetli bir unsur olabileceği Birleşik Amerika Savunma Bakanlığına defaatle hatırlatılmış ve bu ordunun Sovyet kuvvetlerinin önemli bir kısmını olduğu yerde çivileyebileceği belirtilmiştir. Şimdiki halde Türk ordusunun elinde muhtelif menşeli silâh ve teçhizat mevcuttur. Bunlar tedricen Amerikan menşeliyle değiştirilmektedir.» Şimdilik bir düşünce halinde olan Türk silâhlı kuvvetlerini süratle teçhiz ve takviye etmek fikrinin bir an evvel gerçekleşmesini dileriz. Çünkü hiç kimse, Sovyet Rusyanın, bir harbe girişmek için 45 sene daha bekliyeceği hakkında teminat veremez. Bu itibarla yalnız Türkiye'nin değil, bütün **demokrasi cephesi devletlerinin** süratle silâhlanmaları gerektir. İkinci Dünya Harbinin patlamasında demokrasilerin harbe hazır olmamalarının büyük bir rol oynadığını unutmamak lâzımdır.

...Böyle bir harb patladığı zaman, maruf tabirile topun ağzında bulunan devletlerden biri de Türkiyedir. Bu bakımdan Türkiyenin de tam hazırlıklı olması lâzımdır. **Dost Amerikanın askerî yardımı ile Türk orduları kısmen modern malzeme ile teçhiz edilmişse de**, her fırsatta söylediğimiz gibi, bu iş henüz tam kıvamına gelmiş değildir.

...Washington haberinden anlaşılıyor ki Türk silahlı kuvvetlerinin 45 yıl içinde teçhizini hedef tutan bir program varmış. Şimdi bu müddetin bir yıla İndirilmesi düşünülmektedir. Sovyet Rusya'nın 45 yıl bekliyeceği sigorta edilmemiş olduğuna göre bu işin bir sene içinde başarılması hakkındaki düşünceyi memnurlukla karşılar ve düşüncenin gerçekleşmesi yolunda da bir yıl kaybedilmeden faaliyete geçilmesini dileriz. Akdenizin müdafaasına da iştirake davet edilen Türkiyenin orduları bir an evvel kendilerinden bekleneni yapabilecek modern birer kuvvet haline getirilmelidirler ki dünyanın bu bölgesinde barışı sağlayabilsinler.

Tablo 5.10. Cumhuriyet Gazetesinde NATO / AB ‘yi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Dış Politikada Temkin	25.01.1950	*Batı Demokrasi Grubuna Katılma *Batı demokrasisinin bir uzvu olarak hür ve müstakil milletler camiasına katılmış *Marshall plânı, Avrupa Birliği, Atlantik Paktı *Dostluk Bağları *Aynı Zümreden Dostlarımız ve Komşularımızla
Türkiye, Şimal Atlantik Paktına alınmalıdır	4.08.1950	*Şimal Atlantik Paktı *Dünya Barışı
Bir an önce...	6.11.1950	*Dost Amerika *Demokrasi Cephesi Devletleri *Askeri Yardım *Modern Malzeme Temini

5.3.2. Zafer Gazetesinin NATO ve AB’ye Yaklaşımı

Tablo 5.11. Zafer Gazetesinde NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İncelenen Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Dünya Barışı ve Türkiye	Başmakale	2.06.1950	Mümtaz Faik FENİK
Azimli Politikamız ve Atlantik Paktı	Başmakale	30.07.1950	Mümtaz Faik FENİK
Türkiye için sağlam teminat!	Başmakale	14.09.1950	Mümtaz Faik FENİK
Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Vaziyeti	Günün Mevzuu	18.09.1950	Cihad BABAN

Zafer gazetesinde Başmuharrir Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan ‘ ‘***Dünya Barışı ve Türkiye***’ adlı başmakalede; seçimler sonrası kurulan yeni hükümetin Amerika ile temaslarının memleketin hayrına olacağı vurgusu yapılmış ve özellikle seçimler sonrası Amerika ve Avrupa’da Türkiye’ye olan güven arttığı kaydedilmiştir. Amerikan ayanında Türkiye’nin içerisinde bulunduğu ‘*Demokrasi İnkılabı*’ ndan övgüyle söz edilmesinin ehemmiyetine de değinilmiştir. İngiltere ve Amerika ‘*Dost*’ olarak imgenlenmiştir. Türkiye’nin maddi anlamda kalkınması için ‘*Amerikan yardımına*’ ihtiyaç duyduğu belirtilirken; NATO’ya katılmanın ‘*askeri ittifakın*’ olabilecek herhangi bir Rus tecavüzüne karşı koymak için de önemli olduğu vurgusu yapılmıştır. Batı ülkeleri dünya barışını devam ettirmek gayesindeyse Türkiye’yi de NATO’ya almalıdır görüşü

savunulmakta ve Türkiye'nin NATO'ya alınması dünya barışı için dahi önemli bir hamle olacağı söylenmektedir. Başmakale şu şekildedir:

...Rusya, dünyada olup bitenlere hiç kulak asmadan, komünist devletlerden mürekkep bir Birleşmiş Milletler Camiası «kurmak için harekete geçmiştir. Bütün bu çalışmalara rağmen artık açıkça görüyoruz ki, **Garp demokrasileri** ile Sovyet Rusya arasındaki rabıtalara gün geçtikçe çözülmekte, barış imkânları şöyle dursun, bilâkis bu demokrasiler, Sovyetlerin muhtemel bir taarruzuna karşı, alınacak tedbirleri gözden geçirmektedirler. İşte Dışişleri Bakanımız Fuat Köprülü Paris'te bulunduğu sırada şüphesiz bu fırsattan faydalanarak, bilhassa yeni seçimlerin demokratik ışığında Türkiye'yi alâkadar eden meseleler etrafında Garp demokrasileri Dışişleri Bakanlarıyla çok daha derin temas imkânlarını bulacak ve bu da memleketin hayrına olacaktır.

Son seçimler dolayısıyla Avrupa'da ve Amerika'da Türkiye'nin kredisi çok artmıştır.

Bir iki gün evvel Amerikan ayanında yapılan müzakereler esnasında memleketimizdeki **demokrasi inkılâbı** hakkında söylenen sözler, hakikaten her **Türk'ün kalbini iftihar hisleriyle dolduracak kadar mühimdir**. Bu takdir her halde sözde kalmayacak ve fiiliyat sahasında da memleketimiz lâıyk olduğu mevki tam olarak alacaktır. Bu gayenin husulü için iki mühim esas vardır: 1-Türkiye maddî kalkınması için **Amerikan yardımından** daha geniş ölçüde faydalanmalı, 2-Türkiye mutlaka paktına girmelidir. Eğer **Garp demokrasileri dünyada sulhun muhafazasına kat'î surette azmetmişler**, Atlantik Paktı işinde Türkiye ile işbirliği yapmaları kadar tabii bir şey olamaz.

... Gerçi Türkiye bir Rus taarruzu karşısında yalnız değildir; İngiltere ve Fransa ile askeri ittifakımız vardır. **Amerikanın askeri yardımları** tevali edecektir. Fakat bütün bunlar, memleketimizin **Atlantik paktına** girmekle elde edeceği avantajların tam karşılığı sayılamaz. Neden mi diyeceksiniz, sebep şudur: Eğer Türkiye Atlantik paktına dâhil olsaydı, o zaman yine Fransa ve İngiltere'yi **askerî ittifak** dolayısıyla yanında görecekti, **Amerikan yardımları** yine eskisi gibi devam edecek, üstelik eğer Rusya, bize bir tecavüze kalkacak olursa, İzlanda'dan itibaren Cenuba kadar bütün Atlantik boyunca sarılarak, kuvvetlerini bir kaç muazzam cepheye ayırmak mecburiyetinde kalacaktı. Çünkü karşısında Kanada'yı, İzlanda'yı, Amerika'yı, İngiltere'yi, Norveç'i, Danimarka'yı, Belçika, Hollanda ve Fransa'yı görecekti, büyük bir stratejik zorlukla karşılaşacaktı...

...Çünkü Atlantik Paktı Batı Avrupa Paktına dâhil devletlerarasında hayli müddetten beri kurulan **askeri işbirliği** sayesinde kuvvetlenmiş ve müdafaa plânları dahi hazırlanmıştır. Zaman zaman yapılan toplantılarla, her nevi tehlikeye karşı daima tetikte bulunmaktadır. Nihayet Amerika'nın bir harp vukuunda Atlantik Paktı devletlerine yapacağı yardım, çok daha kolay olacaktır. **İngiliz, Amerikan dostlarımızın** bu hakikati anlamış olmalarını ümit ediyoruz. Her halde sadece İskandinav Yarımadasının emniyeti ve rahatı için Yakınşark'ı kendi haline bırakmak doğru değildir. Türkiye'nin Atlantik Paktına alınması, bilâkis İskandinav devletlerini de daha çok garanti altına alacak ve dünya barışı için bir formül bulununcaya kadar, tehlike bulutları biraz daha öteye atılmış olacaktır. Bu İngiltere'nin de Fransa'nın da Amerika'nın da ve dolayısıyla **dünya demokrasilerinin** lehine bir harekettir. Bu işi geç başarmak herhalde hiç başarmamaktan çok daha iyidir.

Zafer gazetesinde Başmuharrir Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan "**Azimli Politikamız ve Atlantik Paktı**" adıyla yayınlanan başmakalede; ABD'den sonra Kore'ye asker gönderen ikinci devlet olarak "**demokrasi âleminde**" büyük ilgi gördüğü belirtilmiştir ve SSCB tehlikesine karşı Türkiye'nin NATO'ya girmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye'nin "**Batı demokrasilerininin dâhil bulunduğu**" NATO'ya dâhil olması ile CHP döneminde dış politikada üzerinde durulmayan bu önemli hatanın DP döneminde tamir olacağı ifade edilmiştir. Bu yüzden Zafer gazetesine göre; Türkiye'nin NATO'ya girmesi DP'nin bir başarısı olarak tarihte yerine alacaktır. Bununla birlikte Türkiye Batıdaki sağlam yerini korumaya devam edecektir. Başmakale şu şekildedir:

Dünya üzerinde barışın istikrarını temin etmek için Birleşmiş Milletlerin isteğine uyularak Kore'ye yapılacak olan silahlı kuvvetler yardımını bütün **demokrasi âleminde** büyük bir ilgi ve takdirle karşılandığını müşahede ediyoruz. Bu suretle senelerden beri oldukça atalet içinde bulunan dış politikamız birdenbire çok faal bir sahaya intikal etmiş, kararlı ve azimli hareketimiz, **Türkiye'nin barış davasında** asla ihmal edilmez bir kuvvet olduğunu bütün dünyaya göstermiştir. Gerçi, biz Kore'ye silahlı kuvvetler göndermek kararını Türkiye'ye bir yardım koparmak emelle vermiş değiliz. Fakat milletlerarası münasebetinde ayrıca karşılıklı menfaatlerin de büyük bir rol oynadığı muhakkaktır. Böylece bizim müdafaa sisteminin de bu hareketimizin bir neticesi olarak çok daha kuvvetleneceğini söyleyebiliriz.

...Evet. Türkiye'nin Atlantik paktına girmesi bugün için artık bir zaruret halini almıştır. Bu, hem Türkiye'de tehlikelerin önlenmesi, hem de Avrupa kıtasının korunması bakımından üzerinde ehemmiyetle durulması lâzım gelen bir noktadadır.

... eğer Rusya Türkiye ile bir harbe girişecek olsa, İskandinav devletleri bundan uzak kalamazlar, ve nihayet bir müddet sonra harbe girmeye mecbur olurlardı. Çünkü Avrupa'da patlayacak bir silâhın tâ Petsamodan akis verdiğini pekâlâ biliyorlardı. Fakat gizlenmesi imkân dahilinde olmıyan hakikat şudur: Türkiye'nin Atlantik Paktından atlatılmış olması, hem bizim hem de dünya barışının aleyhinde bir harekettir. Şimdi, hükümetimiz, Birleşmiş Milletlerin tavsiyesine uyarak, müşterek barışı korumak için Kore'ye asker göndermek kararını alınca, her halde Atlantik Paktına dahil olan devletler, memleketimizin bu gibi saldırganlık vakalarında ne kadar enerjik davrandığını takdir etmiştir. Ve Türkiye'nin aranılır ve güvenilir bir kuvvet olduğunu anlamışlardır.

... Türkiye, Amerika ve Kanada ile beraber bütün **Batı demokrasilerinin dahil bulunduğu Atlantik Paktının Genel Kurmayına da dahil olacak** ve böylece, müşterek bir savunmasında eski iktidarın ihmal ettiği büyük hata tamir olunacaktır. Birleşik Amerika'nın bu tez üzerinde bize müzaheret edeceğini kuvvetle tahmin ederim. Nitekim Senatör Cain Ankara'da yaptığı temaslardan sonra verdiği beyanattan da bunu anlamaktayız. Sözlerimizi hulâsa edersek diyebiliriz ki: Türkiye'nin barışı korumak hususundaki bu kadar azimli ve kararlı davranması, dış politikamızı daha sağlam temellere bağlayacak ve memleketimizin Güvenlik Konseyine girmesi ve hatta imkânları hasıl olacaktır. Son karar üzerinde türlü şekilde spekülasyon yapanların bütün bu hakikatleri görmelerini ve anlamalarını ümit etmek isteriz.

Zafer gazetesinde Başmuharrir Mümtaz Faik Fenik tarafından kaleme alınan **"Türkiye için sağlam teminat!"** adlı başmakalede; tekraren, SSCB tehlikesine karşı Türkiye'nin NATO'ya girmesi gerektiği vurgulanmış ve Amerika'nın Türkiye'ye olan yaklaşımı tartışılmıştır. Zafer gazetesi; aynı tehlike için mücadele eden iki devlet oldukları halde Türkiye'nin NATO'ya alınmaması durumunu sorgulamakta ve konuyla ilgili **"dostlardan"** yanıt beklendiği belirtilmektedir. Amerika'nın yanların da olmasa dahi Türk topraklarının düşman taarruzundan korumak için uğraşılacağı da vurgulanmıştır. Gazete tarafından DP'nin dış politika uygulamaları da desteklenmektedir. Zafer gazetesinin Batı imgelemesi bağlamında Türkiye'nin Batının kullanıp bir köşeye atamayacağı kadar önemli bir aktör olduğunu Batının kabul etmesi gerektiği de bulunmaktadır. Türkiye'nin Batı Türkiye'yi kaybederse tarihin en büyük hatasını yapmış olacaktır. Başmakale şu şekildedir:

... **Amerikan dostlarımız**, bize her fırsatta yardım edeceklerini söylemektedirler, fakat bu şifahi tebliğlerin ahdi bir mahiyet alması bizim takip edegelmekte olduğumuz politikanın daha inkişaf etmesini temin bakımından çok mühim tesirleri ve neticeleri olacaktır. Biz sarih olarak bilmeliyiz ki, eğer dünya barışı Türkiye'ye yapılacak herhangi bir tecavüz karşısında tehlikeye uğrarsa, Amerika kendisini de bir tecavüze uğramış sayacak mıdır? Yoksa yalnız, bazı malzeme yardımları ile mi iktifa edecektir? Daha açık konuşalım: Amerika Türkiye'yi dünya barışının ve **Batı demokrasilerinin ilk müdafaa hattı** olarak telâkki etmekte midir? Yoksa bir harp patladığı

zaman Türkiye'nin, zaman kazanmak için ileri sürülmüş bir fedai olarak kullanılmasını mı düşünüyor? Amerikan politikasının bu husustaki kesin kararını öğrenmek için elimizde iki imkân vardır: Bunun birincisi Türkiye'nin derhal Atlantik Paktına kabul edilmesidir. İkincisi ise Amerika ile münasebetlerimizin bir bölge ittifakı manzumesi içinde daha ciddi ve esaslı surette tanzim olunması ve ahde bağlanmasıdır.

Herkes gayet iyi bilir ki, Demokrat Partinin dış politikada tuttuğu yol, sarıh, açık ve kararlı konuşmaktır. Onun için biz de **dostlarımızdan sarıh ve kararlı bir cevap bekliyoruz.** Çünkü umumi efkârı ancak bu suretle tatmin etmiş oluruz. Gazetelerde okuduk: Senatör Cain Amerika Ayanında gayet mühim bir nutuk söylemiş ve demiştir ki, eğer **Avrupa bir tecavüze uğrayacak olursa** müstevliye karşı yalnız Türkiye ve İspanya ciddi bir surette mukavemet edecek diğerleri onunla anlaşmaya bakacaktır. Cain'in sözlerini burada biz de biraz daha teşrih etmek isteriz: Avrupa bir tecavüze uğrayacak olursa, Türkiye topun ağzında ilk hedefdir. İspanya'ya dahi karar almak fırsatı en son gelecektir. Dahası var: Eğer İspanya mukavemet edecek olursa, bunun sebebi, kendi antikomünist rejimini de muhafaza etmek endişesinden doğacaktır. Hâlbuki bizim mukavemetimiz hem dünya barışını ve müşterek emniyeti hem de kendi istiklâl ve hürriyetimizi korumak için olacaktır. Şurasını açıklayalım ki, Cain'in müstevli ile anlaşabileceğini söylediği memleketlerin çoğu bugün **Atlantik Paktı ile Amerika'ya ahdi bir surette bağlanmış bulunmaktadırlar.** O halde Türkiye'nin Amerika ile böyle bir muahede ile bağlanmaması kadar garip ve tezat dolu bir vaziyet tasavvur olunabilir mi? Tekrar edelim: **Biz, Amerika bizimle beraber olsa da, olmasa da** eğer topraklarımız bir düşman taarruzuna uğrarsa canla başla, dişle ve tırnakla mukavemet etmesini biliriz, istediğimiz tek şey kendi istiklâl ve hürriyetimizle beraber dünya barışını da sağlam ve devamlı surette korumaktır. Türkiye'nin kendisi ile ittifak yapan bir devlet için çok mühim bir kuvvet olduğunu unutmak, siyasi hayatta pusulayı kaybetmek, hakikatleri görmemek veyahut yanlış hesaplar yüzünden dünya barışının ehemmiyetini ihmal etmek demektir. **Amerikalı dostlarımızın** ve eski müttefiklerimizin bütün bu hakikatleri göz önüne alarak ona göre hareket edeceklerini tahmin ediyoruz. Çünkü basiret ve zaruretler bunu icap ettirmektedir. **Komünist istilâsına karşı bir dalgakıran vazifesini gören** ve harp stratejisinde mühim bir rolü olan Orta Şark petrolerinin müdafii bulunan Türkiye'nin bu durumunu göz önünden uzak bulundurmamak tarihin bir defa daha kaydedemeyeceği muazzam bir siyasi hatâ olacaktır.

Zafer gazetesinde yer alan ***“Günün Mevzuu”*** adlı bölümde günün önemli bir havadislerine dair yazılar kaleme alınmıştır. Cihad Baban tarafından kaleme alınan ***“Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Vaziyeti”*** adlı yazıda da; Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesi gerektiği savunulmuştur. Fakat bu üyeliğin getireceği sorumluluklara Türkiye hazır değildir. Bu hazırsızlığın en önemli boyutu ekonomiktir. Ekonomisi güçsüz ülkeler ise askeri güçleriyle açığı kapatmaya çalışacakları için Türkiye'nin Avrupa Birliğine girişinde gerekli görülen önlemlerin alınması gerekmektedir. Lakin buna rağmen Zafer gazetesine göre; Türkiye yoksul bir ülke olsa bile Batı ülkelerinden ayrılmamalı ve Batı sistemi içerisinde kalmalıdır. İlgili yazı şu şekildedir:

... Bir taraftan Rus tehlikesi bizim için her zaman vardır. Ve bu tehlike bizim için Avrupa'daki mahiyetinden çok daha ağırdır. Biz Allah göstermesin, bir istilâya maruz kaldıktan sonra yeni bir istilâsı güç ümid edebiliriz, Çünkü bir senelik bir istilâdan sonra bile Rusya'nın mutlaka Türkiye'yi haritadan silmek için bütün tedbirlere başvuracağı muhakkaktır. Böyle olunca harbi binnetice kazanmak değil **sulhu korumak dâvası** bizim de **başlıca dâvamızdır.** Ve bu itibarla bir **Avrupa Birliğinin kurulmasına** şiddetle taraftarız. Yalnız şunu da unutmamak lâzımdır ki, bir Avrupa Birliği demek buna dâhil olan milletlerin her birinin hükümlerlik hukuklarından bazı fedakârlıklarda bulunmaları demektir. **Türkiye fakir bir memleketdir.** Türkiye iktisaden organize değildir. Bu itibarla her fakir ve iktisaden zayıf millet gibi her hangi bir topluluğun içinde yardım edecek olanlar arasında değil yardıma muhtaç olanlar arasında bulunacaktır. Ve bu ittihadı verecek maddi hiç bir şey olmayınca açığımız ancak kan vergisi ile, yani askeri ile,

ordusu ile ve müşterek dâva namına başkalarından fazla döğüşmek mecburiyetinde kalarak ödemeğe mecbur olacaktır. Bu hal ise, onun büsbütün zayıflamasını, büsbütün başkalarının eline düşmesini intaç edecektir, öyle zannediyorum ki, bizim tarafımızdan tablonun acıklı fakat hakiki cephesi de budur.

Tablo 5.12. Zafer Gazetesinde NATO / AB ‘yi Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Dünya Barışı ve Türkiye	2.06.1950	*Garb Demokrasileri *Askeri İttifak / İşbirliği *Amerikan Yardımları *Demokrasi İnkılabı *İngiliz ve Amerikan Dostlarımız
Azimli Politikamız ve Atlantik Paktı	30.07.1950	*Batı demokrasilerinin dâhil olduğu Atlantik Paktı
Türkiye için sağlam teminat!	14.09.1950	*Amerikan Dostlarımız *Batı Demokrasileri
Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Vaziyeti	18.09.1950	*Avrupa Birliğinin Kurulmasına Taraftar *Sulhu Korumak Davası

5.3.3. NATO ve AB ile İlişkiler Konusunda İki Gazetenin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Cumhuriyet gazetesinde NATO ve AB ile ilişkiler konusunda yapıcı bir bakış açısı hâkimdir. Bu bağlamda Türkiye'nin Batı medeniyet ve demokrasisi ile uyumlu bir şekilde var olduğu ve bu konumunu koruması için Batı ile iyi geçinmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa ile olan çekişmelerde ise son sözü ABD'nin söyleyeceği gerçeği kabul edilmiştir. Türkiye eğer NATO'ya girerse Batının kalesi olma özelliği artacaktır. Bu yüzden desteklenmektedir.

Zafer gazetesinde NATO ve AB konusunda da Cumhuriyete benzer algılamalar hâkimdir. Seçimler ile DP'nin iktidara gelmesi sonucunda Türkiye ABD ve Avrupa'daki prestijini artırmıştır. Bu prestij Batının kalesi olmak adına NATO'ya üye olmakla taçlandırılmalıdır algısı hakimdir.

Sonuç olarak; iki gazete de Türkiye'nin AB (Birliğin Kurulmasına Taraftar) ve NATO'ya üye olması gerektiğini savunmuşlardır.

5.4. Gazetelerde Siyasi Partilerin ‘Batı’ İmgesini Yansıtma Biçimi

27 yıllık tek parti iktidarı CHP ile genel seçimlerle iktidara gelen DP’nin Batı’yı nasıl imgelediği CHP’nin sözcüsü Cumhuriyet gazetesi ile DP’nin sözcüsü Zafer gazetesinin ilgili yazıları üzerinden ortaya konulmuştur.

5.4.1. Cumhuriyet Gazetesinde CHP’nin ‘Batı’ İmgelemesi

Tablo 5.13. Cumhuriyet Gazetesinde CHP’nin Batı İmgelemesi Konusunda Seçilmiş Yazılarının Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
C. H. P.nin Seçim Beyannamesi	Baş sayfa	28.04.1950	Cumhuriyet
Değişmiyen Türkiye	Başmakale	18.05.1950	Nadir NADİ

Cumhuriyet gazetesinin baş sayfasında yer alan “*C. H. P. nin Seçim Beyannamesi*” başlıklı yazıda; CHP’nin Batı imgelemesi Cumhuriyet gazetesinde gayet açık bir şekilde ifade edilmiş ve desteklenmiştir. Bu bağlamda Türkiye’nin, “*Büyük Dostu*” olarak imgelenen ABD başta olmak üzere, BM ve Avrupa ülkeleri ile medeniyet ve demokrasi idealini pekiştirmek ve ekonomik olarak ilerlemek amacıyla gönülden bağlı olduğu belirtilmektedir. ABD ile gelişen dostluğun askerlik, ekonomi, kültür alanlarında da kökleşmesi dilenmektedir. Bununla birlikte Türkiye’nin egemenlik haklarına saygı beklenmektedir. İlgili yazı şu şekildedir:

Dün yayınlanan beyannamede önümüzdeki dört yıl içinde yapılacak işler sayılıyor Ankara 27 (Telefonla) C.H.P. nin 1950 milletvekili seçim beyannamesi bu akşam radyo ile ilân edilmiştir. Beyanname 32 maddeden ibarettir. Beyannamede, Halk Partisinin seçim konusunda her türlü şüphe ve tereddüdün ortadan kalkmasına büyük önem verdiği kaydedildikten sonra, milletin güveni yeniden sağlandığı takdirde 1950-1954 Meclis döneminde gerçekleştirilmeğe çalışılacak işler ve ele alınacak davalar sayılmaktadır. Beyannamede şöyle denilmektedir.

... Millî Savunma Beyannamede Barem Kanununun hizmet esasına göre yeniden ayarlanacağını kati olarak bildirmekte ve vatandaş ile hazine arasındaki münasebetlerin sade usullere bağlanacağını kaydetmekte ve milli savunmamız ele alınarak şöyle denilmektedir: «Millî savunmamıza daima üstün önem vermiş olan partimiz, **Amerika Birleşik Devletlerinin malzeme ve teknik yardımının devamını vürekten dilemektedir.** Milletçe katlandığımız fedakârlıklardan, dünya şartları değişmedikçe, en ufak bir indirme yapmayı doğru görmemekteyiz. Ordumuzun savunma gücünü arttırmak için gereklikçe yeni fedakârlıkların da vatandaşlar tarafından benimseneceğine inanıyoruz.»

En son olarak dış politika da şöyle izah edilmektedir: **Birleşmiş Milletler ailesi** içinde millî selâmet ve refahı yüksek bir insanlık idealine bağlı gören politikaya devam edeceğiz. **Batı medeniyet ve demokrasi anlayışının bir uzvu olarak** İngiltere ve Fransa ittifakına üstün önem vermekteyiz. **Amerika Birleşik Devletlerde devamlı gelişme halinde olan dostluğumuz, askerlik, ekonomi, kültür alanlarında pekleştirip kökleştirmek prensibimizdir.** Milletlerarası münasebetlerde yolumuzu aydınlatan ışık, karşılıklı haklara saygı, istiklâl ve ülke bütünlüğüne riayet düsturlarıdır. Dış işleri teşkilâtımızda ekonomik işlere daha ziyade yer

vereceğiz. **Büyük dostumuz Amerika ile ekonomik ve teknik işbirliğine**, Avrupa ekonomik kalkınma teşkilâtı kanalından da devam etmek kararındayız.» Beyannamenin sonunda, vadedilen işlerin her birinin esaslı tetkiklere dayandığı söylenmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde Nadir Nadi imzasıyla ele alınan **“Değişmeyen Türkiye”** adlı başmakalede; DP’nin iktidara gelmesi sonucunda 25 yıldır devam edilen Batıcı politikaların sekteye uğramayacağı ve değişmeyeceği kaydedilmiştir. Bu politikaların Atatürk prensipleri ışığında çok başarılı şekilde devam ettiği ve edeceği vurgulanmıştır. Her türlü emperyalist amaçlara karşı durulacağı, Batının kurduğu uluslararası örgütlere katılım sağlanacağı ve Türkiye’nin hem askeri - güvenlik hem de ekonomik olarak ilerlemesi için uğraş verileceği belirtilmiştir. Bu zamana kadar bu anlayış ile devam eden Batı politikasının DP zamanında da değişmeyeceği ifade edilmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra *Türk – Amerikan dostluğunun* pekiştirildiği, *Türk – Yunan dostluğunun* kuvvetlendirilmesi gerektiği belirtilerek ‘*yakın komşular ve uzak dostlar*’ olarak imgelenen memleketlerle iktisadi ve siyasi münasebetlerin geliştirilmesi niyetinde olduğu kaydedilmiştir. Başmakale şu şekildedir:

Yeni kurulacak hükümette Dış İşleri Bakanlığına aday olduğu söylenen Profesör Fuad Köprülünün milletlerarası münasebetlerimize dair beyanatını memnurluk duyarak okuduk. Demokrat Parti iktidara geldiği takdirde dış politikamızın değişmeyeceğini zaten biliyorduk. Atatürk prensiplerinin ışığında hazırlanan ve çeyrek yüzyıldır titiz bir dikkatle yürütülen bu politika, diyebiliriz ki. Cumhuriyet Türkiye’sinin en başarılı eserlerinden biridir. Şimdiye kadar iş başına gelen hükümetler bu nokta üzerinde hassasiyetle durmuşlardı. İlk defa olarak yurdumuzda baş gösteren iktidar değişikliğinden sonra da dış politikamızda herhangi bir değişiklik meydana gelmeyecektir. Sayın Profesörün beyanatına memnun oluşumuzun sebebi, pek tabii saydığımız bir gerçeğin yetkili bir ağız tarafından vaktinde ve zamanında bütün dünyaya açıkça bildirilmesidir. Yirmi beş yıldanberi Türkiye çok değişti. Atılan ileri adımları, başarılan hayırlı inkılâbları, ruh ve zihniyet devrimlerini burada bir sıralamağa lüzum görmüyoruz. Dost, düşman her millet bunları yakından biliyor. Bizde yirmi beş yıldır değişmeyen başlıca inançlardan biri **öteki dünya milletlerine**, onların bağımsızlıklarına karşı beslediğimiz saygı duygusudur. Bu samimi duygunun kaynağı milletimizin yüreğindedir. Türk milleti gerçekten yüzyıllar boyunca ıstırap çekmiş, yabancı ihtirasların iştahını gıdıklamak felâketine uğramış, nihayet istilâya uğramanın, parçalanıp taksim edilmenin şerefli insanlar için ne büyük bir acı olduğunu mütareke tecrübesile görmüştür. Onun içindir ki yirmi beş yıldır tuttuğumuz yol ana hatlarla iki paralel hedefe çevrilidir: Bir yandan yurdumuzu her tecavüze karşı azimle korumak, bir yandan da yeryüzünde **tecavüz politikasını önlemeğe çalışan iyi niyetli milletleri desteklemek**, gerekirse onlarla işbirliği etmek. Profesör Köprülünün anlattığı Türk Fransız ve Türk İngiliz ittifak muahedeleri bu sağlam prensipe dayanır. İkinci Cihan Harbinden sonra her gün biraz daha geliştiğini ve kuvvetlendiğini gördüğümüz **Türk Amerikan dostluğu** da aynı sağlam prensipin eseridir. Coğrafya durumu itibarile dünyanın her bakımdan ehemmiyetli bir noktasını işgal eden Türkiye’imiz bağlandığı prensipleri yürütemek için milletlerarası münasebetlerde pasif kalmamağa, tersine dinamik ve aktif bir rol oynamaya dikkat etmiştir. Bilhassa İkinci Cihan Harbinden önceki yıllardan başlayarak bugüne kadar dış politikamız zaman zaman ileri hamlelere başvurmaktan da kaçınmamıştır. Yani hükümetin bunları göz önünde tutarak aynı yolda cesaretle yürüyeceğini ümid ediyoruz. **Türk Yunan dostluğunu** kuvvetlendirmeğe çalışmak lazımdır. Geçenlerde imzalanan **Türk İtalyan Pakti**, Akdeniz’de sağlam bir **barış cephesinin kurulmasına** yarayarak hayırlı bir başlangıçtır. Yakında bunu bir yandan Ortadoğu bir yandan da **Atlantik Paktile** perçinlenmiş görmek bizi sevindirecektir. Türkiye’ye karşı sıcak bir alâka besleyen **yakın komşularımız ve uzak dostlarımızla** gerek iktisadi gerek siyasi münasebetlerimizin günden güne geliştiğini isteriz.

Milli bünyesinde en cesaretli değişikliği başaran Türk milleti, değişmeyen dış politikasını şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da insanlık ve barış istikametinde yürütecektir.

Tablo 5.14. Cumhuriyet Gazetesinde Batı'yı Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
C. H. P.nin Seçim Beyannamesi	28.04.1950	*Büyük Dostumuz Amerika *Batı medeniyet ve demokrasi anlayışı *Birleşmiş Milletler ailesi *Ekonomik ve teknik işbirliği
Değişmeyen Türkiye	18.05.1950	*Tecavüz Politikasını önlemeye çalışan iyi niyetli milletleri destekleme *Yakın komşularımız ve uzak dostlarımız *Türk –Yunan Dostluğu *Türk–Amerikan Dostluğu *Barış Cephesinin kurulması *ÖtekiDünya Milletleri

5.4.2. Zafer Gazetesinde DP'nin “Batı” İmgelemesi

Tablo 5.15. Zafer Gazetesinde DP'nin Batı İmgelemesi Konusunda İncelenen Yazılarının Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Dünya Basını D. P. Zafer ile Meşgul	Baş sayfa	20.05.1950	Zafer
Dünya Emniyetinde Türkiye'nin Rolü	Dünya Meseleleri	23.06.1950	Dr. Burhanettin ONAT

Zafer gazetesinde baş sayfasında yer alan “*Dünya Basını D. P. Zaferile Meşkul*” adlı yazıda; farklı ülkelerdeki basından alıntılar yapılarak yeni DP hükümetinin Batı ve dış politika ile ilgili görüşleri açıklanmıştır. Bu bağlamda DP'nin dış politika konularında CHP'den farklı hareket etmeyeceği vurgulanmaya çalışılmıştır. Hatta İsmet İnönü zamanındaki millileştirme hareketi komünist programlara benzetilmiş ve DP'nin daha liberal ve Batıcı politikalar izleyeceği vurgulanmıştır. DP ile “*demokrasinin kalesi olan Batı ülkeleri*” derecesinde bir kalite ile Türkiye'de demokrasi yerleşecektir. Batı için Türkiye hem SSCB tehlikesine karşı hem de Ortadoğu'daki nüfuzu nedeniyle Batının vazgeçemeyeceği bir aktördür. İlgili yazı şu şekildedir:

Paris basını Türkiye'deki son seçimlerin neticelerini oldukça geniş bir şekilde tefsire devam etmektedirler. «Gombat» gazetesine göre ise son seçimler, İnönü'nün başkanlığındaki Halk Partisini denizin karayı birdenbire istilâ etmesi gibi anî olarak husule gelen bir hareket neticesinde iktidardan uzaklaşmaktadır. Seçimler neticesinin asıl hayret edilecek tarafı Halk Partisi Liderlerinin daima huzur göstermiş olmaları ve neticenin lehlerine tecelli edeceğinden emin bulunmaları, seçimlere tekaddüm eden günlerde iktidara verilmiş olan imkânlardan geniş bir şekilde faydalanmış olmaktan geri kalmadıklarıdır. Bir demokrat ve terakkiper partiden ziyade sadece muhalefeti temsil ettiğini sanmak gereken D. partinin, beklenilmedik başarısı, gayet tabii ki iradesinin tezahürüne müsait ilk fırsat zuhurunda dünkü efendilerini silip süpüren, atan halkın memnuniyetsizlik derecesini bariz bir surette göstermektedir.

... Genel kanaate göre, oyların inkisamında dış politika konusunun hiç bir tesiri olmamıştır. Türkiye'deki seçimleri, müfrit sağcı partinin iktidardan uzaklaştırılması ile neticelenen Yunan seçimleri ile mukayese eden Combat gazetesi yazısına şöyle son vermektedir: Atina ve Belgrad hükümetlerinin yaklaşmağa yüz tuttıkları ve Mısır'ın, bu memleketi hâlâ bugün meşgul eden baş tartışmaların yerine başka yollar arayabileceği şu şuralarda Doğu Akdeniz'de bir ferahlık alâmeti sezmeğe mümkündür. «Figaro» gazetesi de, aynı konuda yayınladığı bir makalede Türkiye'deki son durumu incelemekte ve şöyle demektedir: «27 seneden beri iktidarı elinde bulunduran bu eski Cumhuriyet Halk Partisi iktidarda uzun müddet bulunuşunun ve bu kadar uzun bir müddet zarfında memleketin idaresini deruhte eden bir partinin sebebîyet vermesi tabii olan genel memnuniyetsizliğin kurbanı olarak mağlûp olmuştur. Son yapılan seçim Mustafa Kemal inkilâbından beri Türkiye'de vaki ilk serbest seçim olmuştur. Bu hususta zannedebileceğin aksine olarak Demokrat Partinin iktidara gelmesi Türkiye'nin sola kayması demek değildir. İsmet İnönü tarafından terviç edilen millileştirme programı, **komünist komşuların** aynı konudaki plânlarından pek o kadar farklı değildir. Buna mukabil Demokratlar devlet kapitalizminin yerine ve bu iktisadi sistemin sayısız kontrol ve müdahalelerine karşı, özel teşebbüse yer açan bir iktisadi rejim ikame etmek amacındadırlar. Türkiye'de vukua gelen hâdis hakiki bir ihtilâl halkın arzu ettiği silâhsız bir ihtilâldir. Bu memlekette alınan bütün haberler de bunu teyit etmekte ve herkesin bundan dolayı duyduğu sevinci belirtmektedir. Paris, «Le Monde» gazetesi Türkiye'deki genel seçimler hakkındaki başyazısında şöyle demektedir: «14 Mayıs günü Türkiye Cumhuriyetinin tarihinde muhakkak en mühim tarihlerden biri olarak sayılacaktır. Bu tarih, demokrasinin bu memlekette ilk tatbikatına ve en büyük muvaffakiyetine şahit olmuştur. Bu neticede fevkalâde büyük ehemmiyeti haiz olan vakıya ise şudur: Şimdiye kadar hiç bir zaman ciddi olarak fikrini beyana davet edilmemiş olan bir millette siyasi vicdanın (şuurun) belirilmiş olmasıdır.» Türkiye'deki seçimlere ait yazısında Franc Tireur gazetesi şu mütalea da bulunmaktadır: «Halk Partisinin hemen hemen hayatına mal olan son seçimler hiç şüphesiz memlekette değişiklik istendiğini söylemek fırsatını vermiştir.

...Türkiye'deki genel seçimleri yorumlayan ve Arjantin'in en büyük gazetesi olan sabah gazetelerinden «La Nacion» şöyle diyor: «Türkiye'nin iç durumunda husule gelen bu değişiklik bu memleketin açıkça ifade edilmiş olan dış politikasında herhangi bir değişiklik doğurmayacaktır. Bu memleket, her hangi bir **Sovyet nüfuzuna karşı Batıyı desteklemeye** devam edecektir. Türkiye'nin coğrafi durumu, Ortadoğu'daki nüfuzu ve tehlike anında Batı kuvvetlerine vermesi mümkün olan kuvvet göze alınacak olursa, bu politikanın **Batı dünyası** için haiz olduğu ehemmiyeti belirtmeye lüzum kalmaz. **Türkiye, Avrupa kıtasındaki demokrat milletlerin ilk müdafaa hattındaki en önemli elemanlardan biridir.**

Zafer gazetesinde DP Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat tarafından kaleme alınan **“Dünya Emniyetinde Türkiye'nin Rolü”** adlı yazıda; Batı ülkelerine karşı önemli bir alternatif örgütlenme önerilmiştir. NATO ve Avrupa Birliği gibi örgütlenmeler ile Batı dünyasında bir idealist ve yerinde yapılanma hâkimdir. Batıdaki bütün hazırlıklar **“Kızıl Mikrop, Kızıl Dev, Kızıl Kudret”** SSCB tehlikesine ve refahın artırılması bağlamında yapılırken Doğunun açık bırakılması düşünülmemelidir. Bu bağlamda Doğu'daki tüm Müslüman ülkelerin ağabeyi hükmünde olan Türkiye'nin NATO'ya girip girmemesi tartışılan bir aşamada **“Doğu Birliğini / Şark Birliği”** kurabilecek tek ülke olduğu

belirtilmektedir. “*Batılı Müttefik ve Dostların*” bu teşebbüsü memnuniyetle karşılayacakları belirtilerek; bu teşebbüsle Türkiye’nin “*Garb Demokratlarının*” yanında yer alacağı kaydedilmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

...Bütün milletlerin, hakkına rıza gösteren bir inkıyatla Milletler Cemiyetinin kararlarına boyun eğdiği ve İngiltere gibi dünyanın en büyük imparatorluğunun bile realist bir anlayışla en kıymetli müstemlekelerinden elini eteğini çektiği bir anda o, **kızıl köpüklü ağzını açmış**, bütün dünyayı, doymak bilmeyen korkunç bir iştahla yutmağa hazırlanıyordu. Kremlini insanlığın sulh emellerine imale için çok uğraşıldı. Fakat o, bir türlü isteklerinden vazgeçmeyince Milletler camiası da harbin açtığı yaraları sarmak, acılarını dindirmek için hazırlandığı yolu bırakıp bütün dünyayı sarmak istidadım gösteren bu ateşi önlemek için «Hazır ol cenge eğer ister isen sulhü salâh» prensibine uyarak yeniden silâhlanmak yolunu tuttu. Bir taraftan **komünizm mikrobonun** kolaylıkla üreyebileceği sefalet vasatını ortadan kaldırmak için geniş ölçüde iktisadî yardımlar yapılırken bir taraftan da Atlantik Paktı ve Avrupa Birliği gibi teşekküller vücuda getirilmeğe başlandı. Bütün bu teşebbüslerin çok güzel ve çok yerinde olduğuna kimsenin şüphesi yoktur. Ancak, bir Bolşevik istilâsının önlenmesi için alınan bu tedbirlerin tam ve kifayetli olduğuna inanmak biraz güçtür. Bugün tahakkukuna çalışılan Atlantik Paktı ve Avrupa Birliğinin istenilen mahiyette teşekkül etmiş olduğunu farzedelim ve diyelim ki; Avrupa kıtası öder veya Ren boyundan itibaren geçilmez bir hale haline gelmiştir. Fakat Doğu tarafımız ne olacak? Batıdaki bütün hazırlıklar yapılırken dünya cephelerinin bu sağ kanadı böyle apaçık mı bırakılacak? Bu takdirde, herhangi bir istilâ karşısında Pakistan, Hindistan, Arabistan, hattâ Mısır da bu **kızıl devin** iştiha sahası içindedir. Ve işte onun içindir ki **kızıl kuvvet** şimdi bütün ağırlık merkezini Doğuya kaydırmaktadır. Hele Çin’i de ele geçirdikten sonra Bolşeviklerin buralarda yeni ve umulmadık sıçrayışlarda bulunmaları hiç de ihtimalden uzak değildir.

Avrupa kıtasının medenî ve stratejik ehemmiyeti meydana gelmekle beraber dünyanın en zengin iptidai madde ve petrol kaynakları ve yine stratejik durumu itibarıyla Şark da dünya müdafaası için birinci derecede ehemmiyeti haizdir. İşte bu sebepten dolayıdır ki bir taraftan Batıyı takviye edecek teşekküller kurulurken, bir taraftan da hiç vakit geçirmeden bir Doğu Birliğinin kurulması, dünya sulhü ve insanlığın refah ve emniyeti bakımından elzemdir. Bu lüzuma kanaat getirdikten sonra bu birliğin nasıl ve ne şekilde kurulması gerektiği münakaşa edilebilir.

Büyük siyasi teşekküllerin kurulması bakımından Şark ile Garp başka başka şart ve imkânlar arzeder. Meselâ, Atlantik Paktına alınıp alınmaması münakaşa edilirken bir **Şark Birliğini** en büyük bir salâhiyetle ve ancak Türkiye’nin kurabileceğinden şüphe edilmemelidir. Bu bize tarihin takdir ettiği bir talihtir. Sebebi meydana: Yakın Şark milletleri ile asırlarca süren müşterek bir tarihimiz vardır. Hepimiz Müslümanız. Şarkta büyük bir ehemmiyeti haiz olan dinde de sıkı bir birliğimiz vardır. Onun için imparatorluğumuzun parçalanması ile bizden ayrılmış milletlerle beraber Pakistan ve Endonezya gibi Müslüman memleketlerin hepsi bize karşı büyük sevgi ve itimat duygularıyla bağlıdırlar. Gerçi otuz senedir biz onların sevilerine başımızı, ıstıraplarına dirseğimizi çevirdik. Feryatlarına kulağımızı tıkadık. Emsalsiz üstadı Hamdullah Suphinin dediği gibi, Allah’ın ve tarihin bize tevdi ettiği mukaddes vazifeden istifa ettik. Fakat onlar istifamızı kabul etmediler işte. Bir inhitat ve bir uyusukluk devri geçirdikten sonra «Ba’sü badelmevt» sırrına ermişçesine büyük bir hayatiyetle tarihin sinesinde fıskırıp şahlanan asil Şark Milletleri hâlâ Türk ağabeylerini ideallerinin en büyük penahı tanıyorlar. İşte Keşmir dâvasında Pakistan koşa koşa önce bize geldi. Endonezya istiklâline kavuşur kavuşmaz en kıymetli evlâdım müjdecî gönderdi. Asil ve âlicenap olan bu büyük millet, aralarında çıkan ve hâlâ bir çaresi bulunamayan anlaşmazlıklarında hakemlik etmemiz için gözümüzün içine baktılar. Şimal Afrika’da yeni kurulan Sirenaik hükümeti eski bir valimizi kendisine Başbakan diye aldı. Garp Trablus’unda: «Türkiye’ye İltihak Cemiyeti» adıyla bir siyasi parti vardır. Yemen hâlâ bizim bayrağımızı tanımaktadır. Mısırdaki birçok lokanta ve mağazalarda Atatürk’ün resmi asılıdır. Son seneler içinde seyahate giden şahıs veya gayri resmî heyetlerdeki vatandaşlarımızdan Pakistan, Hindistan, İran ve Arabistan’da gördükleri hüsnü kabul ve candan tezahüratı dinlerken insanın gözleri yaşıyor. Bütün bu tezahüratı yalnız yalnız Şarkın mutat misafirperverliği ile izaha imkân yoktur. Bize müteveccih bulunan sevginin akisleri, eğer aranırsa, daha çok uzaklara kadar varır ki Kore’den bile kulağımızdan girip ruhumuzda derin tahassüsler uyandıran sevgi ve takdir sesleri işitmedik mi?

Velhasıl, aleyhimizde işleyen bütün menfi propagandalara ve oralarda bizi temsil eden mümessillerimizin onlara karşı yabancılardan daha yabancı, daha kayıtsız, daha soğuk davranmalarına rağmen şarttâki mevki ve itibarımız herhangi bir devletin milyarlarla altın harcayarak elde edemeyeceği kadar büyüktür. Ve işte onun içindir ki, dünya sulhu için elzem olan Şarki birliğini ancak ve mutlak bir muvaffakiyetle Türkiye başarabilir.

Bu bahisleri gözönüne alarak bugüne kadar güttüğümüz pasif durumdan sıyrılıp tarihin bize tevdi ettiği vazifeyi artık ele almamız icabeder. Böyle bir teşebbüsü **Batılı müttefik ve dostlarımızın** da memnuniyetle karşılayacaklarından şüphe etmiyoruz. Çünkü bir Şark Birliği hiçbir devletin siyasi ve iktisadi menfaatlerini ihlâl edecek bir mahiyet taşımayacağı gibi bugünkü insanlık idealinin tahakkukuna çalıştığı dünya birliğinin kurulmuş bir parçası olarak hazır bulunacaktır. Böyle bir vazifeyi başardığı takdirde Türkiye de, bu ehemmiyetli coğrafi durumda beş yüz milyonluk asil ve kahraman bir kitle ile beraber **garp demokratlarının** yanında yer alacak ve bu suretle dünya emniyetinde kendine düşen rolü bihakkın ifa etmiş bulunacaktır.

Tablo 5.16. Zafer Gazetesinde Batı'yı Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Dünya Basını D. P. Zafer ile Meşgul	20.05.1950	*Batı Dünyası *Demokrat Milletler *Sovyet nüfuzuna karşı Batıyı destekleme
Dünya Emniyetinde Türkiye'nin Rolü	23.06.1950	*Garb Demokratları *Batılı Müttefik ve Dostlar *Avrupa kıtasının medenî ve stratejik ehemmiyeti

5.4.3. Partilerin Batı İmgelemesi Konusunda İki Gazetenin Karşılaştırılması

Cumhuriyet gazetesinde CHP'nin Batı imgelemesi istikrarlı şekilde Batıcıdır. Türkiye medeniyet ve refah yolunda ilerlemek istiyorsa Batıdan kopmamalıdır. DP bile iktidara gelse Batıcı politikalarda bir değişme olmayacaktır.

Zafer gazetesinde DP'nin Batı İmgelemesi de Cumhuriyet ile benzerdir. DP'nin dış politika konularında CHP'den farklı hareket etmeyecektir. Hatta CHP dönemindekinden daha liberal ve Batıcı politikalar takip edilecektir. Batı için Türkiye SSCB tehlikesi ve Ortadoğu'daki nüfuzu nedeniyle vazgeçilmezdir. Ayrıca Türkiye Doğu'daki tüm Müslüman ülkelerin ağabeyidir ve bu yönüyle Batıya alternatif bir model bile ortaya koyacak potansiyelindedir.

Sonuç olarak; Cumhuriyet gazetesi Batı ile ilişkilerin alternatifsiz olarak devam edeceğini kabul etmişken Zafer gazetesi ise Batıyı en önemli müttefik olarak görmüş ama Türkiye'nin Müslüman kimliği nedeniyle aslında Batıya nazaran ayrı bir güç olabileceğini vurgulanmıştır. Bu yönüyle CHP tam Batıcı, DP ise oportünist Batıcı olarak ifade edilebilir.

5.5. Sosyokültürel Yapının “Batı” ile İlişkilendirilmesi

Osmanlı dönemindeki Batılılaşma hareketleri ile ortaya çıkan kimlik tartışmalarının kültürel konuları ele alan yazılarda tekrar anlamlandırıldığı görülmektedir. Türkiye algısında Batı imgelemesinin tam olarak ortaya konulabilmesi içinde Batı'nın siyasi olduğu kadar sosyal etkilerini de incelemek gerekir. Bu bölümde sosyokültürel içerikli yazılar irdelenmiştir.

5.5.1. Cumhuriyet Gazetesinin Sosyokültürel Yapıya İlişkin Değerlendirmeleri

Tablo 5.17. Cumhuriyet Gazetesinde Sosyokültürel Yapı Konusunda Seçilmiş Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Garb ile Kültür Münasebetlerimiz	İçtimai Meseleler	6.04.1950	Osman OKYAR
İnkılâba Sadakat ve Hürmet	Başmakale	14.04.1950	Abidin DAVER
Hürriyet	Sohbetler	16.04.1950	Falih Rıfkı ATAY
Amerika'dan örnek almak ve Amerikan taklitçiliği	Amerika Mektupları	18.05.1950	Oğuz TÜRKKAN
Ezan	Başmakale	7.06.1950	Nadir NADİ
Güzel Sanatlarımızın Hali ve İstikbali	Sanat Bahisleri	17.06.1950	Refik Halid SEVENGİL
Kadın ve Boya	Hem Nalına Hem Mihına	25.09.1950	Cumhuriyet
Yeni Bir Sosyoloji Çığı ve Maarif Davamız	Hadiseler - Düşünceler	23.01.1950	Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu
Amerika'da “Hürriyetin” manası bizim uzaktan gördüğümüz gibi midir?	Amerika Mektupları	3.03.1950	Oğuz TÜRKKAN
Şehir ve Medeniyet	Fikirler	11.12.1950	Prof. M. Şekib TUNÇ
İslâm Âlemindeki Rolümüz	Üstün Meselelerimizden	23.02.1950	İsmail Habib SEVÜK
Yürek sızlatan üniversite binaları	Hem Nalına Hem Mihına	16.06.1950	Cumhuriyet
Sayılırken...	Sohbetler	22.10.1950	Falih Rıfkı ATAY

Cumhuriyet gazetesinde Osman Okyar tarafından kaleme alınan **“Garb ile Kültür Münasebetlerimiz”** adlı yazıda; Türkiye'nin siyasi ve askeri konularda Batı dünyası ile yakından ilgilenirken kültür alanında bu ilişkilerin yeterli olmadığı belirtilmiştir. *“Türkiye ve Garb dünyası”* ifadesiyle iki farklı kültür dünyası imgenmiştir. *“Garb medeniyeti, Garb sanatı ve eserleri”* nin Türkiye’de takdir edildiği belirtilmiş ve Batı dünyasının kültürel

eserlerini tanımının hem de kendi kültürel zenginliğini dünyaya duyurmanın önemli olduğu vurgulanmıştır. Memleketlerarası dostlukların kültür münasebetleriyle kuvvetleneceği imgenlenmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Memleketleri birleştiren bağlar çok defa siyasi ve İktisadî zaruretlerin tesirde teşekkül etmiş olabilir, fakat bunların gelişmesi ve sağlamlaşması şüphesiz başka bazı âmillere tâbidir. Bu mesele üzerinde düşünürken, İngiliz tarihçisi Prof. Toynbee'den duyduğum şu hâdisе daima hatırıma geliyor: 1924 te İstiklâl Mücadelesinden sonra, Toynbee Ankara'yı ziyaret ediyor ve bu sırada Atatürk tarafından bir akşam yemeğine davet ediliyor. Yemek esnasındaki konuşma, memleketler arasındaki dostluk mevzuu üzerinde cereyan ediyor. Atatürk'e göre bu gibi dostluklarda birinci plânda olan âmiller, esas itibarile siyasi ve sevkulceyşidir Siyasî ve sevkulceyşi bakımdan iki memleket arasında müşterek menfaatler varsa, bu iki memleket birbirile dost olur, aksi takdirde düşmanlık veya olsa olsa bitarafılık mukadderdir. Atatürk'ün büyük bir maharetle müdafaa ettiği bu teze cevaben Prof. Toynbee, memleketler arası dostluklar hakkında kendi görüş tezini ileri sürüyor. Toynbee'ye göre, iki memlekette yaşayan ferdler arasında şahsi arkadaşlık ve tanışma rabitaları, **memleketarası dostlukların** teşekkülünde hayati ehemmiyeti haizdir. Ferdler birbirlerini tanımazlar. Yabancı memleketteki fikri cereyanlarını, sanat hâdiselerini az çok takib edemezlerse, dostluk, resmi ve sathi bir münasebet olmaktan ileri gidemez. Atatürk'ün bu mülâhazaya cevabı çok şayanı dikkattir: Şayed bu doğru olsaydı, dostluk bağlarının kurulması için, uzun senelerin geçmesi icab ederdi, tarzında bir mukabelede bulunmuş. 1924 de Çankaya'da, Atatürk ile İngiliz müverrihi arasında cereyan eden bu konuşmada ileri sürülen her iki noktai nazarda bir hakikat parçasının bulunduğunu teslim edelim. Hakikaten iki memleket arasında siyasi ve sevkulceyşi bakımdan müşterek menfaatler yoksa bunların arasında bir yaklaşmayı tasavvur etmek kolay olmadığı gibi, ferdler arasında, müteakıl şahsi ve fikri temasların çok cüz'î kaldığı memleketlerin uzun vâdeli ve sağlam dostluklarla bağlanmalarını beklemek beyhude olur. **Türkiye ile garb dünyası** arasında bugün siyasi, askeri, iktisadî münasebetler ve manevî bağları inkişaf ettirmek arzusu mevcuttur. Siyasi ve askeri işbirliğinin tahakkuku yolunda olduklarını söyleyebiliriz, fakat kültürel ve fikri münasebetler hakkında aynı hükmü verebilir miyiz? Şüphesiz **garb medeniyeti, garb sanatı ve eserleri Türkiye'de her gün daha yakinen tanınmakta ve takdir edilmektedir.** Fakat buna mukabil, garb dünyası Türklerin, mazide veya muasır çağlarda sanat, edebiyat ve fikir sahalarında meydana getirdikleri eserlerden aşağı yukarı tamamen habersizdir.

Cumhuriyet gazetesinde Abidin Daver imzasıyla kaleme alınan **“İnkılâba Sadakat ve Hürmet”** adlı başmakalede; Türkiye'de özellikle yirminci yüzyılın başından itibaren irticai ve gerici fikri akımlar baş gösterdiği kaydedilmiştir. Bu eylemcilerin en az komünistler kadar tehlikeli olduğu belirtilmiştir. Tüm bu tehlikelere karşı Türkiye'nin görevinin, Atatürk ilke ve inkılaplarına sadık kalarak ve bunları canı pahasına uygulayarak ileri demokrasi standartlarını korumaya çalışması ve halkı da bu standartlara uymaya davet etmesi olduğu kaydedilmiştir. Dolayısıyla Komünistlik ve din birlikte anılan rejim için tehlikeli görülen iki **“ötekileştirme”** paradigmalarıdır. Başmakale şu şekildedir:

Son günlerde, memlekette bazı irtica alâmetleri belirdi. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde hafiften esmeğe başlayan bu irtica havası, kayıdsızlıkla karşılanacak bir şey değildir. 1909 da vukua gelen ve milâdi takvimle 13 Nisana rastlayan o meşhur ve meş'um 31 Mart hâdisesinin 41 inci yıldönümü sıralarında beliren bu alâmetlerden biraz kaygılanmamak mümkün olmuyor. 31 Martı kimlerin tertib ettiği vuzuh ve katiyetle anlaşılmamış olmakla beraber, o zaman İttihad ve Terakkiye muhalif olan bazı kimselerin bu işi tertibledikleri ve İttihadcılarının payitahtta meşrutiyeti korumak için, Rumeli'den getirttikleri rejime ve kendilerine sadık ve taburlarından Hamdi Çavuş gibi, bir kaç erbaşı elde etmek suretile bir askeri hareketle vaziyete hâkim olmak

ve hükümeti devirmek istedikleri en kuvvetli ihtimal olarak kabul edilmişti. Iskat, hâdisenin müretteb ve müşevvikleri, ipin ucunu ellerinden kaçırdılar. Askeri hükümet darbesi olarak hazırlanan hareket, Derviş Vahdetilerin, mutaassıbların ve mürtecilerin müdahalesile din elden gidiyor, şeriat isteriz» yolundaki kışkırtmalarile dinî bir **irtica hareketi** şeklini aldı. Gene mektebli subaylar ve bu arada Âsarrevfik zırhlısı süvarisi Ali Kabuli Bey Yıldızda, Abdülhamid'in gözleri önünde şehid edildi. Ahmed Rıza Bey diye Adliye Nazın Nazım Paşa, Hüseyin Cahid Bey diye de Lâzkiye mebusu Arslan Bey öldürüldü. İttihad ve Terakkiye mensub gazetelerin matbaaları yağma edildi. Hassa ordusu kumandanı olan Mahmud Muhtar Paşanın Modadaki evine hücum eden asiler O' nu da öldürmek istedilerse de bulamadılar. Böylece Hareket Ordusu gelinceye kadar 11 gün müddetle İstanbul bu asilerin ve «şeriat isteriz» diyen gürhunun tahakkümü al tında kaldı. Aradan 41 yıl geçtikten sonra tam o günlerde, mutaassıbların ve mürteci ruhluların, hafif de olsa bazı nümâyişlerine şahid oluyoruz. **İleri demokrasi rejiminin millete sağladığı geniş hürriyetten** faydalanarak başkaldıranlar, gerçi 1909 daki kadar çok ve onlar kadar cüretkâr ve azgın değillerdir. Fakat irtica ve komünistliğe karşı kabul edilmiş olan kanun, hiç bir ihmal ve tekâsül gösterilmeden tatbik edilmezse bu gibiler cüretlerini artıracaklardır. Büyük Atatürk inkılâbının esas prensiplerinden biri de **dini dünya işlerinden ayırması** ve **seriatin siyasete karıştırılmamasını** temin eden lâiklikdir. Bu inkılâbdan beri geçen çeyrek asır içinde, lâiklik prensipinden memlekete hiç bir zarar gelmediği gibi irticain hortlamasına karşı da müsamaha gösterilmemiştir. Bugünkü ileri demokrasi rejiminin geniş hürriyetini kötüye kullanmak isteyenlerin belirmesi, taassub ve irtica ruhunun tamamen önlememiş, hattâ canlanmak istidadında olduğunu gösteriyor. Her fırsattan faydalanmağa çalışan ve her kalıba giren **komünist tahrikçilerinin** de, kıyafet değiştirerek din şeriat taraftarı kesildiklerine ve el altından tahrikler yaptıklarına ve yapmağa hazırlandıklarına şüphe yoktur. Komünistlik en büyük din düşmanı ve komünistler dinsizliğin bayraktarı oldukları halde, dindar ve saf insanların arasına katılıp tahrikât yapmağı, hâdiseler çıkarmağı, vatandaşları birbirlerine düşürmeğı bir tabiye olarak kullanırlar. Bu bakımdan komünistler, mutaassıb yobazlar kadar, hattâ onlardan daha tehlikelidirler. Gerçi, milletimiz uyanıktır ve büyük bir ekseriyet Cumhuriyet rejimine ve inkılâba sadıktır. Fakat bu, memlekette mürteciler ve komünist tahrikçileri yok demek değildir. Böyle olmasaydı, onların gizil ve açık faaliyetlerini önlemek üzere, yeni bir kanun çıkarılmasına lüzum görülmezdi. Son günlerde beliren alâmetler karşısında, Atatürk inkılâbına candan bağlı ve sadık olan saf vatandaşların dikkat ve intibahını çekmeğı lüzumlu, faydalı buluyoruz. Aynı zamanda hükümeti de çok uyanık bulunmağa davet ediyoruz. İçinde bulunduğumuz seçim devresinin hararet ve heyecanı, türlü tahrikler yapmağa ve hâdiseler çıkarmağa müsaidir. **İleri demokrasi rejiminin geniş hürriyet havası içinde** yapılacak olan seçim mücadelesinde, dikkat edeceğimiz mühim nokta, Atatürk inkılâbı diye tarihe geçen büyük Türk inkılâbına sadakat göstermek, hürmet etmek ve ettirmek olmalıdır.

Cumhuriyet gazetesinde yer alan **“Sohbetler”** bölümünde Falih Rıfkı Atay yazılar kaleme almaktadır. Atay'ın **“Hürriyet”** başlığıyla kaleme aldığı yazıda; medeni ve Batı dünyasının bir üyesi olmak için Türkiye'nin kültürel anlamda yapması gereken yegâne şeyin ifade hürriyetini sağlamlaştırmak olması gerektiği kaydedilmiştir. Yazıda; özgürlük, ifade hürriyeti, özgür üniversite gibi nitelendirmeler Batı medeniyetine atfedilmiştir. SSCB ise; insanlığın üzerine **“baykuş kanatlarını germiş”** hürriyet yıkıcı olarak imgelennmiştir. Başta Avrupa medeniyeti olmak üzere tüm hür memleketler ancak özgürlük haklarını çoğaltarak gelişmişlerdir. Buna göre; Türkiye hür düşüncenin önünü açmalı ve böylece Batı medeniyetine daha da yaklaşmalıdır. İlgili yazı şu şekildedir:

...Cemiyet nizamını korumak için, siyasi faaliyetler ve teşkilatlanma haklarını sınırlandıran hür rejimler çoktur. Fakat kötü ve yanlış fikirlerin de, ancak, fikir yolu ile düzeltilebileceğine ve itibardan düşürülebileceğine inanmayan hiç bir hür rejim yoktur. Fikir ve tartışma korkusu yalnız Sovyet Rusya ile bir takım geri Asya ve Afrika topluluklarında görülür. Demir perde hakikatte, hür fikrin ve hür vicdanın önüne gerilmiştir. Yazıcılık mesleğimin büyük bir kısmını korkulu

fikirleri savunmakla geçirmişimdir. Çok sövülmüş ve haksızlığa uğramışım. Fakat tecrübeme göre, bu memlekette bugün yerleşen doğru veya ortadan kalkan yanlış fikirlerde serbest tartışma yasaktan çok daha faydalı olmuştur. Sövmek hürriyetimizin kısılmasından şikâyetçiyiz. Sövmeye hürriyetini bütün hür rejimler kısar. Bugün asıl korkulu şey, hiç bir kanunun kısımadığı, bilakis alabildiğine serbest bıraktığı fikir hürriyetinin kullanılamamakta olmasıdır. İşte kahramanlarını ve kurbanlarını bekleyen savaşı Türkiye'yi devletçe ve milletçe geriletecek, donmuş, çürümüş, kemikleri toza dönmüş sandığımız basmakalıp hükümler, aydın ve uyanık kafaları terör altında tutuyor. Yaratıcı fikir, hür fikir, ne tarafa kavuk sallıyacağını şaşırılmaktadır. Şark şark, garb de garb midir? Bizi bir bitip tükenme tevekkülüne doğru sürüyen, o kadar ürktüğümüz, tiksindiğimiz bu kazıyeimuhkemeye tealim mi olacağız?

Gerçek hürriyetin beşiği üniversite olduğu gibi, mezarı da odur. Üniversitenin hür düşünme ve kayıtsız şartsız öğretme cesareti kırıldığı zaman, bir memlekette fikirden korkulduğu zaman, hür fikre karşı kutsal kuvvetini sadece bilgidan ve düşünüşten alan tartışmadan ve tenkidden başka silâh arandığı zaman Ortaçağ karanlığından çıkmış olduğumuza inanabilir miyiz? Akıllı, Türk aklını nihayet hür kılabilir miyiz? Akıl, korkmadan ve kösteklenmeden, bir kuş uçar gibi, düşünebilecek midir? Bütün savaşımız, Türk aklını asırlar süren kulluğundan köleliğinden kurtarmak için değil mi idi? Kanserliyi öldürmek, başka şey, kanserlileri ızdırabdan kurtarmak için hissettirmeksizin öldürülmeleri fikri üzerinde tartışmak ayrı bir şeydir. Birincisini bir cemiyet ister veya istemez. Zekânın ikinci hakkı, hiç bir ileri cemiyette sınırlanamaz. Dünyanın döndüğünü söyleyen öldüren Avrupa'yı biz yendik. Dünyanın döndüğünü söyleyen üniversite profesörü yapan Avrupa bizi yendi. Yunan tefekkürünü Avrupa'ya öğreten İslâmlık, dünyayı yendi. Volter'i okuyanı tekfir eden İslâmlık, dünyaya boyun eğdi. **Bütün hürriyetlerin ve medeniyetlerin temel direği, hür akıldır.** Akılı bağlayıp kolları çözmekten ne çıkar? İnsanlığın hayrı için hürriyet içinde düşünmek, hürriyet içinde aramak ve hürriyet içinde bulmaktan başka bir çıkar keşfedilmiş midir? **Kızıl Sovyet rejimi**, bu üç hürriyeti bir den yıktığı için, insanlığın üzerine **baykus kanadlarını** germiş değil midir? Hayat, yaşanmağa değer bir şey olmalıdır. Hayat, sadece, kafamızı ve vicdanımızı hür hissettiğimiz kadar yaşanmağa değer.

Cumhuriyet gazetesinin "**Amerika Mektupları**" adlı köşesinde Oğuz Türkkân imzasıyla yazılar kaleme alınmaktadır. Türkkân'ın "**Amerika'dan örnek almak ve Amerikan taklidciliği**" adlı yazısında ifade edilen en önemli gerçek; Türkiye'nin başta Amerika olmak üzere Batı ülkeleri gibi bir medeniyet seviyesine çıkması, ekonomik olarak gelişmesi için en önemli kıstaslardan biri de Amerikan taklitçiliğinden ziyade şu iki durumun gerçekleşmesidir. Bunlar; Batı derecesinde demokratik bir rejimin inşa edilmesi ve dünyada olup bitenlerden haberdar bir neslin yetiştirilmesidir. Bu yetişen Türk gençleri bir nevi iş adamı olarak hem kendilerinin hem de Türkiye'nin gelişmesine katkıda bulunacaklardır. Böylelikle Batı modeli ile kalkınma yolu gösterilmiştir. Burada Amerika'ya atfedilen "**dünyaya liderlik eden, imkânlar ülkesi ve ilham verici**" şeklindeki imgeler de anlamı kuvvetlendirmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Bugün bütün dünyanın gözlerinin Amerikada olduğu muhakkaktır. İstese de, istemese de, Amerika bütün dünyaya muazzam bir örnektir. Fakat her şey gibi, Amerika'nın da birden fazla veçhesi vardır. Milletler ve insanlar, Amerika'nın hantal veçhesini görmekteyler? Taklid salgını hemen her taraftadır. Çiklet cocacola., bobstilik, organize gangsterlik, caz, İngilizce tabir ve kelimeler Amerikan filmlerinden özenişler .. Bunlar, kopyası en kolay olan şeylerdir. Bu çeşid taklidciliği biz, millet olarak, daha evvel de denemiştik.

Gök Türkler çağında Çinlileşmeğe kalkmıştık. İslamiyet'ten sonra münevverlerimiz Arab ve Acem kılıfına girmişlerdi. Tazminattan beri **Avrupa'yı aynen kopya etmek** istedik. Ziya Gökalp bunun münakaşasını çok evvel yapmıştı. Kültürle teknik; ahlâk, âdet ve ananeyle, maddi medeniyet arasında bir sınır çizmişti. **Kültür ve âdetlerin millî kalması**, tekniğin ise ileri

milletlerden adapte edilmesini istemişti. Bugün belki bu kadar kesin bir sınır çizemeyiz. Fakat fikir temelinden doğrudur. Örnek alacağımız Amerika, bugün teknik ve bilhassa çalışma metodile, zihniyetile **dünyaya liderlik eden Amerika'dır**. Bu **Amerika cidden ileri, sayanı hürmet ve ilham vericidir**; bu Amerika'dan çok şeyler öğrenebilir ve kendi memleketimizin hususiyetine göre uydurmak şartile alabiliriz. Fakat öteki Amerika, milli şahsiyet için bir zehir olabilir. İnşallah birincinin sıhhatli, hayırlı cazibesi, ikincisinin yıpratıcı salgınından daha kuvvetli olur.

...Türkiye'mizde adapte edilmesi kabil olan pek çok Amerikan teknik ve metodlarını misal göstermek kabildir ve bunun sırası geldikçe yapacağız. Fakat her şeyden evvel, Amerikan kalkınmasındaki bariz bir hususiyete işaret etmek lâzımdır: Amerika'nın kalkınması, pek çok milletlerinkinin aksine olarak, hükümetlerin ve rejimlerin bir neticesi değil, ferdi muvaffakiyetlerin muhassalası olmuştur. Şüphesiz demokrasi ve liberalizmin, bu ferdi teşebbüslere tam inkişaf imkânı vermesile, hasıl olan neticede bir rolü bulunmuştur. Fakat **«Amerikan mucizesi» dediğimiz sev, esas itibarile atılğan, dinamik, yeniliğe meraklı ferdi teşebbüsün eseridir.**

Tipik Amerikalı, maceraperest bir «pioneer» dir. Vahşi ormanlara dalıp, bin bir tehlikeye göğüs gererek çiftliğini kuran ataları gibi, hayatı bir macera telâkki eden, normal memuriyet ve terfi hayatının sükûnetinden zevk almıyen, iş âleminin vahşi rekabetine göğüs gererek servet yapmağa kalkışan bir «pioneer».

Bu zihniyet o ferdlere muvaffakiyet, milletlerine de şaşılacak bir gelişme bağışlamıştır. Ferdin muvaffakiyetini millî kalkınma için yegâne esas sayan ve hükümetin rolünü asgaride tutan bu sistem Amerika'nın tarihî teşekkülüne ve sosyal bünyesine uygun bir hususiyettir. Bizde, hattâ Avrupa'da, aynen basmakalıb taklid edilmesi, bilhassa 20.ci asrın ortasında, aynı parlak neticeyi vermiyebilir.

Millî bünye ve hususiyetlere göre, rejimlerin ve hükümetlerin, ideolojiyi ve sistemlerin büyük veya küçük rolleri vardır. Amerika'yla memleketimiz arasındaki bu fark göz önünde tutulmak şartile, **Amerika örnek edinilebilir.** Ferdî başarının bizde de rolü büyük olacaktır.

Türkiye'miz, bundan yarım asır önceki Amerika gibi, bâkir imkânlarla doludur. Amerika bugün insan, kabiliyet ve imkân bakımından «işbâ» haline gelmiştir. Fakat teşebbüs ve muhayyele kudreti burada o kadar gelişmiştir ki, hâlâ Amerika, cesur gençleri tarafından **«imkânlar ülkesi»** olarak sayılmaktadır ve başanlarile her gün bunu ispat etmektedirler. Türkiye, imkânlar bakımından dünyanın en zengin, deneyenler bakımından da en fakir memleketlerinden biridir. Türkiye kalkınmasının birinci şartı, şüphesiz ki bu şahsî teşebbüslere gelişme imkânı veren, manasız köstekleri sıyıran, güven ve istikrar havası estiren **demokratik bir rejim ve dürüst hükümetlerdir.** İkinci şart da, uyanık, cesur, kafasını ve muhayyelesini kullanmasını bilen, dünyada olup bitenlerden haberdar bir neslin yetiştirilmesidir. Bu nesil, Anadolu'yu ve memleketi yeniden fethetmek için çıkmalıdır. Fakat bu seferki fetih, sonsuz imkânların işletilmesi manasındadır. Bu «iş adamı» Türk gençleri, bilgi, zekâ, muhayyele ve cesaretlerini kullanarak şahsî servetlerini kurarlarken, memleket de bütün olarak istifade edecek, ziraatımız, sanayimiz, ticaretimiz inkişaf edecek, yeni iş sahaları açılacak, işsizlik azalacak, millî servet artacak, para ve mal bollaşacak, her Türkün hayat seviyesi yükselecektir. Amerika bunun hakikat olduğunu ispat etmiş, onu örnek tutan Arjantin ve Şili de teyid etmişlerdir.

Cumhuriyet gazetesinde Nadir Nadi tarafından kaleme alınan **“Ezan”** adlı başmakalede; DP'den önce yaklaşık 30 yıl boyunca iktidar olan CHP'nin bütün enerjisi ile Batı medeniyetine doğru hamleler yaptığı belirtilmiştir. DP'nin ezanı Arapça olarak okutması ise; Cumhuriyet gazetesine göre irticai bir faaliyettir ve laikliğe aykırıdır. Bunun olması zamanla fes giyilmesine veya Arap harflerinin başka alanlarda da kullanılmasına zemin hazırlayabilir. Ezanın Türkçe okunması memleketteki yobazlığın giderilmesi ve hürriyetin devamı açısından önemlidir. Bundan dolayı din işleri **“laik memleketler”** olarak imgelenen Batı medeniyetlerinde olduğu üzere bağımsız hale getirilmeli ve devletten uzaklaştırılmalıdır. Görüldüğü üzere laiklik sorgulamaları mevcuttur. Başmakale şu şekildedir:

Yirminci yüzyılın tam ortasında, hür seçimlerle iktidara gelen demokratik bir hükümet yurdumuzda henüz işe koyulurken «Ezan arabca mı, Türkçe mi okunsun?» mevzulu bir yazı yazmak zorunda kalacağımı doğrusu aklıma getirmek istemezdim. Orta çağdan devralınmış bütün bir **hurafeler sistemini** temelinden yıkan, otuz yıldır tek mil enerjisi ile **Batı medeniyetine doğru hamleler yapan** bir rejimin muhalif ve muvafık temsilcileri, bize bugün, memleket menfaatleri bakımından daha alâka toplayıcı münakaşa örnekleri gösterebilirdi.

Ezanın Arabca, Farsça veya Türkçe okunması meselesi, gönlünü Tanıya bağışlamış mutekid din adamlarınca pek mühim bir hâdise sayılabilir. Bu konuyu aralarında uzun boylu görüşmek, ortaya atılan ilmi fikirleri diledikleri gibi incelemek onların hakkıdır. Fakat din işlerini dünya işlerinden ayırdığım iddia eden bir rejimin muvafık ve muhalif vatandaşları ezan konusunu ele aldığı zaman vaziyet doğrusu biraz tuhaflaşıyor. Elimizde olmayarak kendi kendimize soruyoruz: Bunların neresi lâik? Hani Tanrı ile kul arasına girilmiyecekti? Hani inkılâb prensiplerini çiğnememek şartı ile herkes vicdanı nasıl emrederse ibadetini öylece yapacaktı? **Lâiklik konusunu ezan cephesinden** ele alan Sayın Menderes, kanaatimce hareket noktasını yanlış seçmiştir. Onun İyi niyetlerinden şüphelenmek için ortada hiç bir sebep yoksa da, bu sözler yeni hükümet aleyhine ileri geri bir takım propagandalar yapılmasına imkân verecektir. Nitekim bu ezan meselesini ileri sürerek Demokrat Partinin yarın **fes givilmesine**, öbür gün **Arab harfleri kullanılmasına** müsaade edeceğini söyleyenler şimdiden görülüyor. Buna karşı yeni iktidarın hareketsiz durması, gençlik ve aydın çevreler üzerinde doğuracağı tepki bakımından doğru olmaz. Demokrat Parti memleketimizde bir irtica hareketini destekliyemiyecğine göre, kendini yanlış tanıtabilecek propagandaları vaktin' de önlemesini bilmelidir. Doğrusunu isterseniz, son dört yıllık siyasi hayatımızda oy toplamak gayreti ile her iki taraf da lâiklikle bağdaşması güç bazı kombinezonlara başvurmak lüzumunu nedense duymuştur. Bu hususta ilk adımı Halk Partisinin attığı da maalesef bir gerçektir. İlkokullara din derslerini koyduran, İlahiyat Fakültesini kuran, türbeleri birer birer açan, hattâ seçimlerde **tarikât sevhlerinden vârdım istiyen** Halk Partisi hükümetleri değildir de kimdir. Bütün bunları yapanların şimdi Arabca ezana izin verecekler, eyvah inkılâb elden gidiyor» diye hayıflanmaları biraz gülünç gibi geliyor bize. Bununla beraber, yukarıda da söyledik, Sayın Başbakanım hareket noktasını yanlış buluyoruz. Gerçi Büyük Atatürk'ün giriştiği inkılâb hamlelerinden her biri, hattâ **ezanın Türkçe okunması** bile, hep bu memlekette taassubu yenmek, sahici fikir ve vicdan hürriyetini kökleştirmek gayesini güdüyordu. Bu gaye gerçekleşikten sonra bazı yasaklar üzerinde ısrar etmek ters tarafından bir nevi taassub sayılabilirdi Fakat ezan nihayet teferruata ait bir noktadır. Eğer Başbakan, Atatürk'ün hedef bildiği gerçek lâikliğe artık lâik olduğumuza kanaat getirdi ise şöyle konuşmalıydı: — Din işlerini dünya İşlerinden tamamen ayıracağız. Bunun için de «Diyanet işleri» müessesesini devlet kadrosundan çıkarıp tamamen bağımsız bir hale koyacağız. Bundan böyle bu müesseseye bütçeden tahsisat verilmeyecektir. Bütün **lâik memleketlerde** olduğu gibi din işleri bizde de kendi teşkilâtı ile yürüyen bir varlık tarafından idare edilsin. Biz sadece inkılâb ve Cumhuriyet esaslarını kurmak amacı ile bu müessesenin çalışmalarını kontrol edeceğiz. Dünya işlerine karışmadığı müddetçe biz de ona konuşmıyacağız. Sayın Başbakan böyle konuşsa idi, hem muhalefetin aleyhte yapacağı propagandaları önlemiş, hem de eski iktidarın son yıllar boyunca lâiklik bahsinde işlediği hataları tamir etmiş olurdu. Bize kalırsa, bu nazik davanın biricik çözümlü yolu gene budur. Din işlerini dünya işlerinden fiilen ayırmadıkça cemiyetimizi zaman zaman rahatsız eden bir takım tatsız sürçmeleri önlemekte güçlük çekeceğizdir. Yok eğer sahidan lâik bir cemiyet seviyesine ulaştığımızdan şüphemiz varsa, Atatürk yasaklarından bir tekine olsun dokunmaya kendimizde hak görmemeliyiz. Çünkü ancak o yasaklar sayesinde ki, gerçek **vicdan hürriyeti** bu memlekette kök salabilecektir.

Cumhuriyet gazetesinin **‘Sanat Bahisleri’** bölümünde Refik Halid Sevengil tarafından sanata ve sanatçıya dair yazılar kaleme alınmıştır. Sevengil'in **“Güzel Sanatlarımızın Hali ve İstikbali”** adlı yazısında; 18.yy itibaren Garb medeniyetleriyle olan temasların sıklıklaşmasıyla Avrupa medeniyetinin de – anlayış, inanış, yaşayış- Türklerin yaşantısına parça parça girmeye başladığı belirtilmiştir. Bu dönemden itibaren Türkiye'nin Batılılaşma mantığı içerisinde Avrupa medeniyetine adapte olmaya çalıştığı kaydedilmiştir. Bununla birlikte Batı örneklerine benzeyen sanat eserleri meydana getirmeye çalışılmıştır. Ama

bunlar yapılırken orijinalitenin korunamadığı ve taklitçiliğin hâkim olduğu belirtilmiştir. Türk toplumunun Batı medeniyeti içerisinde muhakkak yer alması gerektiği vurgulanırken; bunun taklit ile değil Türkiye'nin kendine has değer ve eserlerinin dünyaya tanıtılmasıyla olması gerektiği öne çıkarılmıştır. Medeniyet Birliği, Garblılaşıma ile eş anlamlı olarak anlanmıştır. İlgili yazı şu şekildedir:

Türk güzel sanatlarının çeşitli sahalarda takib ettiği inkişaf ve ilerleme yolu nedir? Güzel sanatlarımız bugünkü manzarasile dünya güzel sanatları arasında ehemmiyetli bir yer alabilir mi, bu nasıl mümkün olur? İşte bazı sualler ki Türk sanat ve kültürünün istikbali adına bizi hayli düşündürmeğe değer. Evvelâ birinci suale cevap verelim: On sekizinci asırda Osmanlı Türkleriyle garb milletleri arasındaki temasların sıklaşması Türk milletinin tamamının değilse de büyük şehirler halkının hayatına Avrupalı inanış, anlayış ve yaşayışının parça parça girmesine başlangıç olmuştur. O zamandan beri milletçe yeni bir medeniyet birliğinin çevresine girmeğe çalışıyoruz. Buna garblılaşıma deniliyor. Hayatımızdaki değişikliğin zevkimizde tesirli olması tabiidir; içtimai bir müessese olan sanat ise elbette böyle geniş ölçüdeki bir zevk değişikliğinden müteessir olacak ve kütlenin isteklerine cevap vermeğe çalışacaktır; bu sebeptendir ki on dokuzuncu asırdan beri her sahadaki sanat eserlerimizde garb izi ve tesiri vardır. Bunun çeşitli sanat kollarındaki görünüş şekillerini burada bir bir saymağa lüzum yoktur, bunu herkes biliyor. Şu halde güzel sanatlarımızın çeşitli sahalarda takib ettiği inkişaf ve ilerleme yolu, garb örneklerine göre eserler vücade getirmektir. Bunu böylece tesbit ettikten sonra şimdi ikinci soru karşılığını arayalım. Güzel sanatlarımızın dünya güzel sanatları arasında dikkati çekmesi ve ehemmiyetli bir yer alabilmesi için hususî bir değere sahip olması icab eder. Bu kıymet, onun manzara ve ifade bakımından başkaları gibi, fakat mevzu ve muhteva bakımından başka türlü olması ile elde edilebilir. Güzel sanatlarımız bu halde midir? Bir asırdan fazla bir zamandır Avrupalılığı anlayışta, düşünüşte ve zevk alma sistemimizde, bana öyle geliyor ki, esas unsuru çokluk kayıtsız şartsız taklidçilik teşkil etti. Bu, bizi bizden uzaklaştıran ve sonunda hüviyetsiz bir hale götürecektir olan yoldur. Mimaride, musikide, edebiyatta, süsleyici sanatlarda ve öteki güzel sanat kollarında yakın vakitlere kadar kayıtsız şartsız Avrupa taklidçiliğinin hâkim olduğunu görmek üzücüdür. Burada hemen açıklamalıyım ki maksadım garblılaşıma hareketinin durmasını istemek, eskiyi zorlayarak yeniden hayata getirmek değildir. Böyle şey olamaz, olsa da sürekli olmaz, sahte ve devamsız olur. «Eski», devrini yapıp bitirmiş ve hayatlığını kaybetmiştir. O, artık yaşayamaz. Türk milletinin garb medeniyeti topluluğuna girme işi en kısa zamanda tamamlanmak gerektir; bu yapılacaktır; fakat unutmamak lâzımdır ki milletler bir medeniyet topluluğu içinde bulunsalar da gene yaşadıkları iklimin özelliklerinden, bağlı oldukları tarih, kültür ve gelenek kaynaklarından doğma zevk ayrılıktan içindedirler. ...Türkler İslâm dininin çevresi içine girdikten sonra buna bağlı çeşitli milletlerle birlikte müşterek İslâm medeniyetini vücade getirirlerken kendi mili vasıflarını kaybetmemişler, İslam medeniyetine birçok sahalarda Türk damgası vurmağa muktedir olmuşlardır. İslami hava içindeki müşterek maksad ve manalı sanat eserlerinin çoğunda Türkler tarafından vücade getirilmiş olanları, bu medeniyetin yayıldığı her yerde Türklüğe mahsus hususi ifade ile derhal tanımak mümkündür. Garb medeniyeti topluluğuna girdikten sonra bu yeni medeniyete hizmet ederken de heyetimizde ve sanatımızda Türk renginin üstün tutulmasını istiyoruz.

Cumhuriyet gazetesinin *“Hem Nalına Hem Mihına”* adlı bölümünde siyasi, sosyal, kültürel içerikler ele alınmıştır. *“Kadın ve Boya”* adlı yazıda da; kadınların boyanmasının dünya örnekleri anlatılmış ve kadın ve makyajın birbirinden ayrılmaz gerekler olduğu belirtilmiştir. Dahası kadının boyanması medeni dünyanın gerçeği olarak resmedilmiştir. Yazıda Türkiye'yle ilgili örnek verilmemiş olmasına rağmen Türk kadınlarının da bu akımdan faydalanması gerektiği teşvik edilmekte izlenimi verilmektedir. İlgili yazı şu şekildedir:

Rivayet ederler ki **Avrupalı insanlar**, vahşi hayvanlar gibi mağaralarda yaşarlarken bile kadın, erkek yüzlerine kızıl boyalar sürerlermiş. Bu medeniyet asrında da, hiç olmazsa, şehirli kadın, boyalı kadındır. Gözlerimiz boyaya o kadar alışmıştır ki boyasız kadın bize hasta hissini veriyor. Bir kaç gündür Fransız şehirlerinin caddelerinde rastladığım kadınlara bakıyorum Gene, orta yaşlı, hattâ ihtiyarlar biboyalıdır. Ekseri saçlarla kaşlar, kirpikler, göz kapakları boyalı, yanaklar, kulak memeleri, dudaklar, hattâ diş etleri boyalı, gerdan ve göğüs şeftali rengi bir pudra ile boyalıdır. Tırnaklar kırmızının açık koyulu bütün renklerinde yapılmış cilalarla boyalıdır. Marsilya’da çay, sütlü kahve, çikolata, abanoz renkli Afrika ve Antil adaları kadınları bile kendilerine göre boyanıyorlar. Onların da tenlerine uygun pudraları var; dudakları kızıl bir ruj ile Mısırın ve diğer sıcak memleketlerin cehennemine denilen kor rengi çiçeğine benzetiyorlar. Bu fazla koyu renkli kadınların bazılarını, bir akciğer parçası kapmış siyah kedilere benzetmemek kabil değil. Afrika güneşinin ezeli ve ebedi kararttığı bu kadınlar ellerinin, hattâ ayaklarının tırnaklarını bile koyuyorlar. Zenci ve zenci kırmızı kadınların boyanma modası ve boyaları, mutlaka Amerika’dan gelmiş olacak. Çünkü **medenî ve modern zenci en çok Amerika’da** vardır. Fransa’nın Akdeniz kıyılarındaki güneşli ve sıcak şehirlerde, çorab giyen kadın parmakla gösterilecek kadar azdır. Sandal denilen ve parmaklar arasından geçirilen İnce bağlarla tutturulan düztaban, hafif pabuçlar çok moda. Eskiden bunları koyu kahverengi kaftanlı ve takkeli Cizvit papazları giyerlerdi. Şimdi, bilhassa güzel ayaklı kadınlar giyiyor. Sandal giymiyenler de burunları açık iskarpinlere rağbet ediyorlar. Hemen hemen bütün kadınların ayak tırnakları boyalı. Soluk gül pembesinden tutunuz da kiraz, vişne, çilek, kızılçik, üvez, hünnab, narçiçeği gibi tabiat meyvalarının hepsinin rengine veya kan kırmızı tırnaklar, sandalların üstünden veya üstü dekolte pabuçların arasından İntanın gözüne batıyor Marsilya Fuarı veya hayvanat bahçesi gibi yerlerin tozlu yollarında dolaşmış ve kirlenerek kül rengi olmuş ayaklarla bu kırmızı boyalı tırnaklar pek garib bir tezat teşkil ediyor. Buralarda ayak tırnaklarını boyamak o kadar moda olmuş ki pek yaşlı ve hayattan elini eteğini çekmiş ihtiyarlar müstesna, bütün kadınlar içtimai sınıfları her ne olursa olsun, köşe başlarında istiridye, midye, karides satan kadınlara varıncaya kadar, bu moda uymuşlar, pabuçlarının ucundan kızıl tırnaklı parmakları acayib birer mahlûk, birer karides gibi çıkıyor.

Medenî ve modern kadının günden güne artan bu boya modası yüzünden boyacılık endüstrisi etrafında milyonlar dönüyor. Her şeyde olduğu gibi bunda da **Amerika önderlik etmektedir**. Her yerde Amerikan markalı «Mouge balsem» yani sabit öpücük rujlarının reklamları göze çarpıyor. Her yerde bol bol öpüşen insanlara, yapıştığı yüzlere ve ağızlara boyalı dudaklarının kırmızı damgasını vurmamak için, bu sabit rujlara hakikaten lüzum var.

Cumhuriyet gazetesinin **‘Hadiseler-Düşünceler’** adlı köşesinde Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu imzasıyla yazılar kaleme alınmıştır. **‘Yeni Bir Sosyoloji Çağırısı ve Maarif Davamız’** adlı yazıda da; Türkiye’deki eğitim sistemi ve gelişme potansiyeli tartışılmıştır. Türkiye’de acil olarak eğitim davasının önünün açılması gerektiği ve böylece Batı derecesinde bir kalite sağlanacağı belirtilmiştir. Türk toplumunda hala kulaktan dolma ve yanlış bilgilerle insanlar düşüncelerine şekil verdiği söylenmekte **‘düşüncede inkılab’** yapılmasının gerektiği ve ülkenin sahip olduğu eğitim ordusunun yeterli olmadığı kaydedilmiştir. Eğer kaliteli ve yetkin akademisyenler olursa Türkiye’nin Batı derecesinde medeni bir ülke olması sağlanabilir vurgusu yapılmıştır. İlgili yazı şu şekildedir:

Bütüncü görüşün aydınlığı içinde bugünkü Türk maarifi hakkında felsefe doktoru Mümtaz Turhan, raporunun ikinci kısmında tedavi çarelerini aratıyor. Bu çarelerin başında maarif davasını, sahte maarifçilerin elinden kurtarma hareketi gelmektedir. İktisadî ve içtimai meselelerden «çakma»nın herkese mahsus bir Tanrı vergisi olduğunu, kendisinde ise bu verginin fazlasıyla bulunduğunu tevehhüm edenler, fırsat bulunca bu Tanrı vergisi ampirik bilgi medeniyet tipinde her şey olur. Böyle bir durumda ilim sahibi maarifçi yetiştirmek ise çok güçtür. Zahirde bir takım tesisler vardır: Üniversiteler, enstitüler, laboratuvarlar... ilâh. Keza zâhirde **ilme dayanan medeniyetin** profesör, ordinaryüs, umum müdür, doçent, kürsü... gibi ilim ve idare

adamı unvanları da vardır. Fakat buna aldanmayınız: «Hakikî ilmin bulunmadığı, yalnız buna benzer tesisat ve teşkilâtın sathî bir şekilde tetkik edildiği bir müesseseden ilim adamının yetişeceğini ümit etmemelidir». Cemiyetimizde hâlâ İlmî bilgi yerine rey, kanaat, bana öyle geliyor ki! ile başlayan mütalea ve hemen küstah bir cesaretle işe girişme ve bir şeyler yapma âdeti maalesef kuvvetle hâkim bulunuyor.

... On sekiz milyonluk Türkiye'yi gerçekten okuryazar hale getirebilmek için ilk, orta ve yükseköğretim ahenginin istediği yeni bir davranışa muhtacız. Asgarî bir hesaba her iki milyona bir yükseköğretim müessesesi, yani bir üniversite lâzımdır. Biri tam, diğeri eksik iki üniversite ile bu işi başarmak ise imkânsızdır. Fakat bu iki üniversitenin daha şimdiden münevver enflasyonuna yol açtığı görmüyor muyuz? O kadar ki doğrudan doğruya yükseköğretim mahsulleri ilköğretimde bile kullanılmak isteniyor. Terbiye doktoru bu netice karşısında güdülen yükseköğretim sisteminin iflâsını ilân ediyor: «Onlar (yani üniversite mezunu enflasyonundan cesaret alanlar) bu hâdiseyi nasıl tevil ederlerse etsinler, bu yanlış ve zararlı iddianın biran evvel iflâs eylemiş olmasından dolayı memleket hesabına memnun olmalıyız. Çünkü memleketin bugün içinde bulunduğu iktisadî şartları, imkânları, ilim, ihtisas ve fikir seviyesi, tekniği elde mevcut münevverleri bu kadar muazzam bir davayı yürütmeğe kâfi değildir; bu itibarla menfi bir netice almak zarurî idî ve nitekim öyle olmuştur. Çünkü umumi tahsil bir memleketin medeniyet ve kültürünün sebebi olmaktan ziyade bir neticesidir.»

... Bu itibarla mevcuda aynı cinsten daha bir kaç yüz bin belki de milyonlarca münevver yahud yan münevver katmakla büyük bir şey yapılmış olmaz; memleket bunun ihtimal farkına bile varmaz. Buna mukabil her sahadan olmak üzere eğer beş yüz tane birinci sınıf ilim adamımız olabilse ve onların memleket işlerinde fikirleri alınsa çok kısa bir zamanda Türkiye'nin çehresi değişebilir ve birinci derecede **medenî bir memleket** olurdu. Bunların yetişmesinin memlekette ilk tahsilin yapılmış olmasına bağlı bulunduğu iddiası ise tamamile asılsız, hakikat ve realiteye dayanmayan bir mugalâta ve gafletten başka bir şey değildir.» Adeta tedavi etmekte olduğumuz hastanın senelerini beyhude yere geçirdiğimizi, hatta tehlikeyi arttırdığımızı ileri süren yeni bir teşhis karşısındasınız. Fakat ne yapalım ki asıl doktorun bu yeni teşhisi karşısında davranışımızı değiştiriyoruz ama cemiyet ve terbiye doktorlarının teşhislerine biçim memleketimizde henüz yeni verildiğini, yahud verilmeğe başlandığını görmüyoruz. 1924 te Amerika'dan kabarık bir masrafla getirttiğimiz terbiyecî John Dewey'in raporu nasıl vekâletlerin levazım ambarlarına devredilen raporlar arasında ise Türk terbiyecisinin raütalealâh da aynı akibete maruz kalacak! O halde **düşünmemizde bir inkılâb yapmadıkça** terbiye ve öğrenim cihazımızda düzelme olmasını beklemeyelim.

Dr. Mümtaz Turhan, raporunu ele alacak bazı kimselerin menfi davranışını tahmin ederek kendisini «umumî ilk tahsil aleyhtarlığı» ile itham edeceklerin suiniyet veya hüsnüniyetten gelme düşüncelerini önlemek İstiyor: «Umumî tahsilin bir millet için yemek içmek gibi bir zaruret olduğuna kaniyim. Fakat bugün nasıl Türkiye sahillerinin İngiltere'ninkinden fazla olduğunu ve bunların müdafaası için kuvvetli bir deniz kuvvetine ihtiyaç bulunduğunu ileri sürerek İngiliz donanması gibi bir donanma, yahud İsveç veya İsviçre sanayii ayarında yüksek bir sanayi işliyemiyorsak ilk hamlede de umumî bir tahsil bekleyemeyiz. Zira Türkiye'nin takati bugün buna müsaid değildir. Gerçi memleketin ana davalarından birinin de **cehaletle mücadele** olduğu muhakkaktır...

Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan *“Amerika Mektupları”* köşesinde Oğuz Türkkân imzasıyla *“Amerika’da “Hürriyetin” manası bizim uzaktan gördüğümüz gibi midir?”* adlı bir yazı kaleme alınmıştır. Bu yazıda; Batı demokrasilerinin en önemli ülkelerinden biri olan ABD ile ilgili özgürlükler bağlamında yorumlar ve tecrübeler paylaşılmıştır. ABD ifade özgürlüğü ve demokratik haklar bakımından ulaşılabilecek son nokta olarak tasvir edilmişken, cinsel konular zenci hakları ve komünizm gibi konularda ise ne kadar tutucu olduklarından bahsedilmiştir. Dolayısıyla ABD örneğinden hareketle her ülkenin kendine ait özgürlük ve yasaklar dengesi vardır ve olmalıdır. Sınırsız hürriyet, hürriyet değildir. İlgili yazı şu şekildedir:

Geçen yılın sonuna doğru, Hind Başbakanı Nehru Amerika ya geldiğinde, uçak meydanında kendisini Truman'la gazeteciler karşılamıştı. Truman'la birlikte resimlerini çekmek isteyen Amerika gazete muhabir ve fotoğrafçıları, Cumhurbaşkanlarına: «Harry biraz şöyle gelin, Hayır, orada durmayın Centilmeni de biraz yana döndürsenize!» diye sesleniyorlar «Harry» de yani Truman gülümseyerek dediklerini yapıyordu. Nehru, bütün demokratiğine hattâ sosyalist meyillerine rağmen, bu katıksız Amerikan demokrasisinin tezahürüne inanmaz gözlerle bakıyordu. Halinden, şahsından sadece «centilmen» («bay» gibi bir şey) diye bahsolunuşunu bile yadırgadığını tahmin ettim. Maamafih bu hali pek tabii karşılayanlar, sadece Fransız ve Amerikan gazetecileriydi.

Bu manzara bana Colombia Üniversitesinin bir dershanesini hatırlattı. Profesörle talebeler arasında şaşılacak bir «aynı seviyelilik» hali vardı; hattâ talebelerin birçoğu ders boyunca sigara bile içiyorlardı. «Progresif metodun» (yani yeni ileri usulün) tatbik edildiği bazı Amerikan ilkokullarını gezdiğim zaman da, dersanelerdeki aşırı serbestlik havasını az çok yadırgamıştım. Talebeler istediklerini yapmakta serbesttiler, Hattâ o kadar ki, sıraları kasden seyyar ve tekerlekli yapılmıştı, ders esnasında diledikleri tarafa çekip yerleşiyorlar, diledikleri arkadaşının komşusu oluyor, diledikleri mevkiden öğretmeni dinliyorlardı. İsterlerse dinlemezlerdi de!

...Bugün Amerikada hâkim olan felsefe, mutlak serbestlik ve müsamahadır. Bu **demokrasi prensipi Amerikan hayatının** her alanına sirayet etmiştir. Meselâ, bir kaç aylık bebeğiniz süt içerken mızızlık mı ediyor? Demek istemiyor: Vermeyin! Dört saatte bir süt içecekken, bazan üç saat sonra yaygarayı basıyor mu? Beklemeyin, keyif onun değil mi, verin gitsin! Beş altı yaşındaki çocuğunuz filân ve falan yemekleri ayırıyor, yemek istemiyor mu? Fena huy edinir diyerek illâ zorlamayın. Bırakın onları yemesin. Hiç mi yemek istemi yor? Hiç vermeyin. Hem kızmayın da. Sadece «O. K.» (O. K ey Peki) deyin, o kadar. Beslenmez zayıflar, hastalık kapar diye üzülmeysin. Müttehassıslar teminat veriyor: Hiç bir şeycik olmazmış! Bu usulü beğenmiyebilirsiniz Fakat Amerikan çocuklarının beşli, sıhhatli hallerine bakınca doğrusu tereddüd ediyorsunuz, Bu azami tolerans her sahadadır. Çocuğu kat'iyen dövmek, hattâ azarlamak bile caiz değildir. Bu çeşid fikirlere en uzak duran askerlik bile bugün Amerikada şaşılacak bir **serbestlik yuvası** olmuştur. Bunu bile az bulan ve «Orduyu demokratlaştıralım !» diyen bir cereyan mevcuttur. Mahkemeler bir kademe daha : «toleran» dır. Maamafih kaç defa maznunların, hâkimin suallerine elleri ceplerinde cevap verdiklerini, ancak bir tek hâkimin ihtarda bulunduğunu gördüm. Savcının kürsü hizasında yanda değil, avukatla aynı hiza da oturmuş, **demokratik zihniyetin** güzel bir tezahürü olarak her mahkemede görülür.

Bu serbesti ve müsamahayı gören ve duyan her yabancı, **Amerikayı mutlak serbestliğin ülkesi** sanır. İşte burada aldanır. Pek çok sahalarda Amerikalılar Fransızlardan, hattâ İngilizlerden bile daha az müsamahakârdırlar. Bir kere cinsî ahlâk bahsinde hiç olmazsa bunun alenen teşhirin de hiç şakaları yoktur. Alenen âşıkane öpüşmek yasaktır. Birbirlerine plâjlarda fazla sokulan çiftleri polis ayırır, icabın da hapse de atar. Zina gerçek bir suç olarak takib edilir. Müstehcen yazılar, resimler ve danslar yasaktır. «New England devletlerinde (yani Püritenlerin ahfadının yaşadığı ve New Yorkun şimaline düşen devletlerde) bu yasaklar daha şiddetlidir. Buralarda ve Amerikan'ın pek çok şehirlerinde pazar günü dans ve eğlence kanunen yasaktır. Cumartesiden pazarına kadar içki yerleri kapalıdır ve içki satışı yasaktır; deli kanlılar ve gene kızlar böyle bir şehirde grev yapmağa mecbur olmuş ve ancak ondan sonra şehirde bir tek sinemanın açılma sına izin verilmiştir. Güney devletlerinde zencilere karşı gösterilen müsamahasızlığı ise anlatmağa lüzum yok, malûm... Komünizm bahsine gelince kanaat hürriyeti cidden mutlak, fakat sabotaj ve komplo yasaktır.

Hulâsa Amerikada, küçük şehir olsun, büyük şehir olsun, mutlak serbestiyle, mutlak müsamahasızlığın karışımından ibaret, garib bir hava eser. Bir tarafına bakıp «Amerika dejenere bir serbestlik ve anarşi memleketidir!» hükmüne varmak, sırf öte yanına bakıp «Amerika mürteci bir memleketidir!» demek kadar yanlışdır. En yakışacak tefsir, olsa olsa malûm atasözünün tekrarı ile ifade edilebilir: «Amerikada lahana turşusile perhiz yanyana gider.»

Cumhuriyet gazetesinde **“Fikirler”** adıyla okurlara aktarılan köşede Ord. Prof. Mustafa Şekip Tunç imzasıyla yazılar kaleme alınmıştır. **“Şehir ve Medeniyet”** adlı yazısında; Batı ülkelerinin gelişme sebeplerinden en önemlisinin sanayi inkılabını başarıyla uygulamaları olduğu çıkarımı yapılmıştır. Şehir kelimesi **“Medeniyet”** olarak tasvir edilmiştir. Bu ülkeler

tarım ile uğraşmaya devam etmemiş ve sanayi alanında gelişimi sağlayarak ülkelerini refaha ve demokratik olarak gelişmeye adanmışlardır. Bu ülkelerin medeniyetlerinin ve ekonomilerinin geliştiği yegâne yer olarak şehirler toplum hayatında çok önemli bir yere sahiptirler. İlgili yazı şu şekildedir:

Bugünkü kabile, aşiret gibi iptidai topluluklarda şehir değil, kasaba denebilecek topluluk merkezleri görülemezse de eski zamanları tetkik eden arkeologlara bakılırsa tunç, demir devrelerinde şehir karakteri arzeden topluluk merkezleri teşekkül etmiştir. Bugünkü muazzam şehirler ortalama bir hesabla son yüz yılın, bazıları elli, altmış yılın mahsulü olarak görünüyor. ...Bu istatistiklere bakılırsa Avrupa ve Amerikanın bugünkü haline gelmesinde başlıca âmil sanayi inkılâbı olduğu görülür. Büyük sanayi ile mütenasib olarak ticaret hayatının gelişmesi, müsbet ilimlere dayanan bir tekniğin gelişmesinde toplanıyor. Ziraat hayatında kaldığı müddetçe Avrupada şarktan üstün bir gelişmenin vücud bulamadığı görülüyor. Sınâî gelişmeden sonra XX . nci asrın başında Avrupada nüfusları 100.000 i aşan 160 şehir olduğu kaydediliyor. ... Yukarıda Avrupa şehirleri hakkın da verdiğim nüfus istatistikleri aynı zamanda bu şehirlerin ümran ve medeniyet seviyelerinin geçirdiği tekâmül derecelerini ve medeniyetlerin tarihleriyle şehirlerin tarihlerinin birbirine karıştığını gösteriyor. O halde ki medeniyetlerin tabii muhitleri şehirler oluyor. Şehirlerin tahrib edilmeleriyle medeniyetler de çöküyor. Bütün müesseseler şehirlerde gelişiyor. Dil en müttekâmil şeklini şehirlerde idrak ediyor. Şehir devince bir medeniyet aynası, medeniyet laboratuvarı anlaşılıyor. Başşehirler adeta bütün bir medeniyeti temsil ediyor. Eski zaman medeniyetleri içinde şehir zevk ve ihtirasının en güzel örneğini eski Yunanda görüyoruz. ...Şehirlerin ehemmiyeti tarihte o kadar büyüktür ki onlar olmasaydı teşkilâtlanmış cemiyetlerin mevcudiyeti bir hayalden ibaret kalırdı. Din, hükümet, sanat, ilim, hukuk, ahlâk hep şehirlerde yaratılmış, şehirlerde gelişmiştir. ...Şehirlerin hikmeti vücudlarından ve gelişmelerinin başlıca sebeplerinden biri de ticarettir.

Cumhuriyet gazetesinde İsmail Habib Sevük imzasıyla kaleme alınan **“İslâm Âlemindeki Rolümüz”** adlı yazıda; Türklerin Arap ırkından sonra dünyadaki Müslümanların en önemli temsilcisi ve lideri olduğunu belirtilmiştir. Bu bağlamda Türkler ve Türkiye Arap kültür ve medeniyetinin gerekleri yerine kendi orijinal kimliğini bulmalı ve Batı medeniyetiyle aynı yolda yürürken Doğu ve Arap ülkeleriyle de kafa ve kalp birlikteliğini ihmal etmemelidir mesajı verilmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Arablığın İslâmlıktaki hakimiyeti ancak üç asır sürebildi. Yedinci Abbasi halifesinden sonra bütün kudretin Türklerle geçmesi Dokuzuncu asır ortasına rastlar. Hristiyan olmasına rağmen koyu bir Arab milliyetçisi olan Corel Zeydan «O zamana kadar Türk askerleri halifeye sadakat yemini ederken ondan sonra halifeler Türk askerine sadakat yemini eder oldular» diye hayıflanır. Leone Kaetano da: «Arablar ortaya attıkları yeni dinle dünyayı ateşe verdikten üç asır sonra gene çıktıkları çöle çekildiler» dedi. Zaten İslâm hakimiyetinin Arabdan başka bir kavmin eline geçeceği üç asır önce Kur’anda apaçık zikredilmişti. «Tövbe» sûresinde şöyle denir: (Arablara hitaben) «Eğer siz emrolduğunuz gazaya çıkmazsanız Allah sizin yerinize sizden olmayan başka bir kavmi ikame edecektir.» «Mâide» sûresinin 57nci âyetinde de, Arabların yerine geçecek o başka kavmin vasıfları anlatılarak, o millet şöyle methedilir: «Allah öyle bir kavim getirecek ki onları sever, onlar da Allah’ı sever; onlar müminlere karşı mahviyetti, kâfirlere karşı kahredicidirler; onlar Allah yolunda savaşır.» Allah tarafından böyle açıkça tebşir edilmek şerefine mazhar olan o kavmin kim olduğu hakkında müfessirler tarafından asırlar boyu türlü türlü tefsirlerde bulunuldu. Çünkü o kavmin kim olduğu belli olunca bütün müslüman milletleri arasında en şerefli mevki onun olacaktı. Bir takım müfessirlerce o kavim ancak «Arab» olabilir, mademki müslümanlık Arabla başladı. Halbuki âyetler gayet açık, o kavim «Arabdan başka» dır. Diğer bazı müfessirler o kavmin «Bizanslılar» veya «müşrikler» olabileceğini ileri sürdü.

Halbuki âyetler gene gayet açık, o «başka kavim» müslümandır. Bazı müfessirler de o kavmin «melekler» olduğu fikrinde bulundular. Halbuki Kuran gene açık, Onun «kavim» olduğunu söylemektedir. Melekler insan bile değil ki kavim olsun! Onlar ne içer, ne yerler; ne doğar, ne ölürler; ne de görünürler; onlar gövdesizdirler. Peki Arab değil, hristiyan değil, müşrik değil, melek değil, kimdir o kavim?

Bundan üç asır önce İstanbul ulemasından Vâni Mehmed Efendi ki Boğaziçi'deki Vaniköy onun namına isimlenmiştir, o kavmin kim olduğunu «ArâisilKuran» isimli tefsir kitabında şu suretle ilân etti: «Allah'ın inayetine istinaden biz deriz ki bu kavili Arab kavmine tam bir mugayeretie mugayir bulunan Türk kavmidir.» Bunun bütün delillerini saydıktan sonra ilâve eder: «Bu, Allahın Türklere nasib etmiş olduğu bir fazlı İlâhidir.» Bundan üç yıl önce, 21 kasım 1947 de, bir başka vesileyle, kendisinden bu sütunlarda müstakil bir makale yazarak bahsettiğimiz Vâni, yani Vanlı Mehmed Efendi, söylediği sözü diğer müfessirler gibi mücerred bir iddia halinde bırakmamak için, şaşılacak geniş bir vukufu, **Türk milletinin bütün tarih boyunca bütün İslâm âlemine nasıl alemdarlık yaptığını** etraflı etraflı anlatır.

... Türk ırkı dört yüz milyonluk yekpare İslâm âleminin üst tarafına rastladığı için coğrafyada bile **İslâm dünyasına kanad germiş bir sıyanet** gibi durmaktadır. Tarihin dokuz asırlık rolünü coğrafya yalnız tasdik etmekle kalmıyarak istikbalin zaruretlerini haykırıyor. **Biz İslâm dünyasının Arab olanla olmanın iki büyük kütle arasında**uz. Uzun asırlar Arab müslümanlığı ile **bayrak birliği** yaptık. Bundan sonra bütün müslüman âlemile de kalb birliğinin bayraktarlığım yapmalıyız. Bunu tarihle coğrafya dilbirliği ederek söylüyor. O ikisinin müşterek dilinden daha kuvvetli bir söyleyiş olamaz.

Cumhuriyet gazetesinin “*Hem Nalına Hem Mihına*” köşesinde yayınlanan “*Yürek sızlatan üniversite binaları*” adlı yazıda; İstanbul Üniversitesi rektörünün, Amerika ziyareti sonrasında Türkiye’deki durumun iç açıcı olmadığını gördüğü ve üzüldüğü belirtilmiştir. Gazete yazarı için ise; bu durum hala devam etmektedir. Şehir planlaması yapılırken üniversiteler için sadece bina yapılmamalı, Batı ülkelerindeki örnekler gibi yeşil alanlar ve spor yerleri de inşa edilmelidir. Böylelikle Batı medeniyetine bir adım daha yaklaşılabilecektir. İlgili yazı şu şekildedir:

Bir ay dan beri Amerika’da tetkiklerde bulunmakta olan İstanbul Üniversitesi Rektörü sayın Ömer Celâl Sarç, «Bu kader mürüd şartlar altında Amerikan öğrencilerini gördükçe üniversitelerimizi düşündüm ve yüreğim sızladı» diye temtir ve üzüntüsünü izhar etlikten sonra, Türkiye’de aynı imkânları sağlamasının kabil olmadığını ilâve ediyor.

Benim de İngiltere ve Amerika’daki kolejleri ve üniversiteleri gördükten sonra, **Bevazıdda fakir Türkiye’nin hazinesinden** milyonlar liraya yapılan yeni üniversite binalarını gördükçe yüreğim sızlıyor. Birde eksik olan şey maddi İmkânsızlık değil, bilgisizliktir.

Amerika’da ve İngiltere’de birer üniversite demek olan Kara, Deniz ve Have Harb okullarını, ayrıca İngilizlerin Oxford ve Cambridge üniversitelerle çocuk talebesi hep silindir şapka ile gezen Eton Kolejini ve Amerikalıların Princeton Üniversitesini gördüm. Bütün bu müesseselerin hepsi, gayet geniş arazide ve koruluklar içinde kurulmuşlardır. Bunlar birer mekteb değil, birer kasabadır. Müzeleri, sinema ve konferans salonları, kiliseleri, spor sahaları, soğuk ve sıcak yüzme havutları, hattâ stadyomları hepsinde talebenin kulüpleri ve gazinoları vardır. Bebek ve Rumelihisarı’ndaki Amerikan Kız ve Erkek Kolejleri, bunların birer minyatürüdür, İngiliz ve Amerikan talebesi, kolejlerinin ve üniversitelerinin geniş arazisinde, yeşillikler arasında, açık havada yaşarlar; spor yaparlar, den okurlar. Hulâsa tabiatla kucak kucağa yaşarlar. Bizde ise yıllardan beri yapılan ve hâlâ bitmemiş olan yeni Üniversite binaları mahalle aralarına, evler, apartmanlar ve dar sokaklar arasına sıkıştırılmıştır.

... Bu yeni irfan müesseselerini milyonlar sarfile bir yığın bina halinde mahalle aralarına sıkıştırırız; gençlere bir spor sahası olacak kadar açık yer bırakmayız, sonra da Üniversite talebesi kahvelerde oturuyorlar diye de söylenip dururuz. Yeni Üniversite binalarını böyle üst üste, kucak kucağa havasız, ağaçlıksız, spor sahasız bir halde inşa ettirenlerin, ömürlerinde Anglosakson Üniversitelerini görmedikleri ve **modern irfan müesseseleri** hakkında en küçük

bir fikirleri bile olmadığı anlaşılıyor. Bu bilgisizliğe İstanbul üniversitesi Rektörünün değil, bütün Türk gençliğinin ve Türk milletinin yüreği sızlasa yeridir.

Cumhuriyet gazetesinde Falih Rıfkı Atay imzasıyla kaleme alınan “*Sohbetler*” köşesinde yer alan “*Sayılırken...*” adlı yazıda; nüfus fazlalığının medeniyet kriterleri içinde önemli bir yere sahip olmadığı belirtilmiştir. Önemli olanın Türkiye’nin bütün kuvvetiyle “*kültür ve medeniyet davasında*” ilerlemesi ve Batı seviyesini tutturması olduğu kaydedilmiştir. Millet olmanın en önemli gereğinin bu olduğu belirtilmiştir. Türkiye’nin varlığının devam etmesi için ancak ve ancak Batı medeni içerisinde var olması gerektiği ve bunun için de dini çalışmadan önce pozitif bilimlere “*hür ve müsbet çalışmalara*” önem verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Akşama doğru 1950 nüfus sayımını bitirmiş olacağız. Galiba yirmi milyonun biraz üstündeyiz. 1923te ise, on iki milyon olduğumuzu, kendimize iltimas ettiğimizi sanarak, övüne övüne söyler ve yazardık. Vaktiyle bizim İdadi coğrafya kitaplarına göre Adriyatik kıyılarından İstanbul kapılarına kadar bütün Rumeli’si ile Anadolu’su, Irak’ı, Suriye’si, Hicaz ve Yemeni, Trablusgarp ve Bingazi, İrili ufaklı adalar ile Osmanlı saltanatının nüfusu 23.684.000 kadar bir şeydi. Gerçi o zamanlar bütün vatandaşları ağıllarına kapayarak baş baş saymak ihtimali yoktu. Tezkere-i-Osmaniye ise devletin iyice sözü geçen yerlerde taşınan bir vesika idi. Nüfus tahminlerini belki de ecnebi kaynaklardan alırdık.

...1924 te bazı Batı Anadolu kasabalarında sinemaya yumurta verilerek girildiğini hatırlıyorum. Bir çok bölgelerde para görünmez, en iptidai iktisad şartları hüküm sürerdi. Durum hayli değişmiş olmakla beraber, en küçük vilâyetimize sığabileceğine şüphe olmıyan Danimarka, bütçe ve millî gelir rakamlarına bakılınca, bizden iki üç misli daha nüfuslu görünür. Nüfusumuz kadar, her vatandaşın bilhassa köylü vatandaşın iktisadî değerini arttırmak, henüz tamam olmıyan milliyet ve kültür birliğini bozabilecek hareketleri yerinde durdurmak, yani bütün kuvvetimizle **medeniyet ve kültür davamızı** kara yobazlıkla kaba şovenlikle kösteklemesinden sakınmak lâzımdır. Bir millet, medeniyet ve kültür buhranını halletmeyince, Çin kadar artsa Belçika kadar ehemmiyet kazanmaz. Bu buhran halledildiği vakit, Danimarka kadar küçülse, milletlerarası muvazenede ağır basar.

Demir perde arkasındaki Asyada neler döndüğünü bilmiyoruz. İççe göç ve tehcir akınları, coğrafya bölgelerinin ırki karakterlerini altüst etmektedir. Öyle görünüyor ki yeryüzünde ikinci bir Türk vatani daha kurulamaz. Eski ve büyük ırkın son sığmağı ve durağı budur. Onun da son yaşama talihi, Batı medeniyet topluluğu içinde dünkünden daha büyük, hele şimdikenden çok daha büyük bir hızla yerini almasına bağlıdır. Kahramanlar ve destanlar yatağı Orta Asyayı, Rus hâkimiyeti altına girmezden çok önce, bir miskinler yatağına çeviren tekkeler ve Hind mistikleri içinde, Türkiye Türklüğünü yeniden çürümeğe sürüklenmekten korumalıyız. Müslüman Türkler, ahirette murada ermek için Tanrıya ve peygamberine inanmaktan, vicdanları rahat ettirecek pek sade dinî vazifeleri yerine getirmekten öte, tekmil kuvvetlerini, teknil takatlerini, geceli gündüzlü bütün zamanlarını dünyada kuvvetli ve bahtiyar olmanın tek sebebi olan **hür ve müsbet çalışmalara** vermelidirler.

Tablo 5.18. Cumhuriyet Gazetesinde Sosyokültürel Yapıyı Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Garp ile Kültür Münasebetlerimiz	6.04.195	*Garb medeniyeti *Garb sanatı ve eserleri *Türkiye ile Garb dünyası
İnkılâba Sadakat ve Hürmet	14.04.1950	*İleri demokrasi rejiminin millete sağladığı geniş hürriyet *Dini dünya işlerinden ayırma ve şeriatın siyasete karıştırılmaması *İleri demokrasi rejimi *İrtica hareketi *Geniş hürriyet havası
Hürriyet	16.04.1950	*Gerçek hürriyetin beşiği üniversite *Hür akıldır
Amerika'dan örnek almak ve Amerikan taklitçiliği	18.05.1950	*Avrupa'yı kopya etmek *Kültür ve âdetlerin milli kalması *Dünyaya liderlik eden Amerika *Amerikan mucizesi *Örnek Amerika *Demokratik bir rejim ve dürüst hükümetler
Ezan	7.06.1950	*Laiklik konusunu ezan cephesinden ele almak *Batı medeniyetine doğru hamle *İrtica hareketi *Hurafeler sistemi *Fes *Arap Harfleri *Türkçe ezan *Tarikat şeyhlerinden yardım isteyen CHP *Laik memleketler *Vicdan hürriyeti
Güzel Sanatlarımızın Hali ve İstikbali	17.06.1950	*Avrupalı inanış, anlayış ve yaşayış *Avrupa taklidçiliği *Garb medeniyetine girme
Kadın ve Boya	25.09.1950	*Avrupalı insanlar *Önder Amerika *Medeni ve modern zenci *Medeni ve Modern Kadın
Yeni Bir Sosyoloji Çığırını ve Maarif Davamız	23.01.1950	*İlme dayanan medeniyetin *Cehaletle mücadele *Düşünce inkılabı *Medeni bir memleket *Maarif davamız
Amerika'da "Hürriyetin" manası bizim uzaktan gördüğümüz gibi midir?	3.03.1950	*Amerikan hayatı *Serbesiyetler ülkesi *Serbestlik yuvası *Demokratik zihniyet
Şehir ve Medeniyet	11.12.1950	*Medeniyet aynası *Medeniyet laboratuvarı
İslâm Âlemindeki Rolümüz	23.02.1950	*İslam âlemine alemdarlık *Bayrak Birliği
Yürek sızlatan üniversite binaları	16.06.1950	*Modern irfan müessesesi üniversite
Sayılırken...	22.10.1950	*Medeniyet ve kültür davamız *Hür ve müsbet çalışmalar

5.5.2. Zafer Gazetesinin Sosyokültürel Yapıya İlişkin Değerlendirmeleri

Tablo 5.19. Zafer Gazetesinde Sosyokültürel Yapı Konusunda Seçilmiş Yazıların Künyesi

Yazı Başlığı	Köşe Adı	Tarih	Yazar
Doğu Batı Medeniyeti ve Türkiye	Baş sayfa	10.06.1950	Zafer
Hakikat Savaşı	Radyo Telefon Telgraf Haberler	22.04.1950	Mücahit TOPALAK
Demokrasinin birinci şartı	Pulsuz İstida	17.06.1950	Hikmet YAZICIOĞLU
Nereye gidiyoruz?	Günün Meselesi	17.01.1950	Hayri ALPAR
Yılbaşı ve Kandil	Pulsuz İstida	1.01.1950	Hikmet YAZICIOĞLU
Türk İslam San'atı Kürsüsü Açılırken	Tetkikler	3.01.1950	Nurettin Can GÜLEKLİ
Maarifimizin Hali	Günün Mevzuları	7.09.1950	Hayri ALPAR
Âdet ve Medeniyet	Gün Geçerken...	25.09.1950	Muhip DIRANAS
Din Terbiyesi	Tedkikler	3.05.1950	Ali Rıza OKTAY
Türkiye'de güzel sanatlar: Mimarlığımız	Sanat ve Edebiyat	17.12.1950	Remzi Oğuz ARIK
Türkiye'de irtica hortlayamaz	Pulsuz İstida	7.06.1950	Hikmet YAZICIOĞLU
En büyük varlığımızın mesnedi olan gençlik	Tetkikler	3.03.1950	Zonguldak Milletvekili A. R. İncealemdaroğlu
Demokrasi Reçetesi	Pulsuz İstida	4.05.1950	Hikmet YAZICIOĞLU

Zafer gazetesinin baş sayfasında yer alan **“Doğu Batı Medeniyeti ve Türkiye”** adlı yazıda; Türkiye'nin Fransa sefiri, katıldığı toplantıda Türkiye'nin Batı medeniyetinin Doğudaki en önemli kalesi olduğu, Batı medeniyeti ve ideallerinin Türkiye'nin politikalarına yön verdiği ve vereceği belirtmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Türkiye büyükelçisi Numan Menemencioğlu dün öğleden sonra elçilik binasının salon ve bahçelerinde «Paris'teki **Avrupalı çocuklar** kulübü» ile sulhsever kadınlar federalist birliği üyesi bulunan her millettten birçok çocuk kabul etmiştir. Federalist birliği başkanı madam Kellerson, kırmızı beyaz sembolik balonlar uçurduktan sonra kısa bir hitabe ile bir harp korkusundan nihayet kurtulmuş bir Avrupa'ya kavuşmak isteyenlerin bu istekten başka hiç bir menfaat gözetmeyen gayretlerini kısaca anlatmıştır. Menemencioğlu hatibin bu çok samimi sözlerle, **Doğuda Batı medeniyetinin ileri kalesi olan Türkiye'nin, Batı demokrasileri** ile müştereken sahibi bulunduğu gaye ve idealleri müdafaa uğrunda durmadan gayret sarfedeceğini bir kere daha teyid etmiş olduğunu söylemiştir.

Zafer gazetesinde Mücahit Topalak imzasıyla kaleme alınan **“Radyo Telefon Telgraf Haberler”** köşesinde **“Hakikat Savaşı”** başlığıyla yayınlanan yazıda; Türkiye kendisini Batının bir üyesi olarak görmekte ve hakikat savaşı için medyanın propaganda ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık vererek komünizm ile mücadelede başarılı olunabileceği savunulmaktadır. Bunun için Batı ülkeleri kendi ülkelerindeki demokrasileri güçlendirmelidirler. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

*Başkan Truman dün, gazetecilere yaptığı beyanatta dünya savaşının yeni bir veçhesini belirtti: Hakikat harbi. Sıcak harp, sinir harbi ve soğuk harpten sonra ve bunlara mukabele olmak üzere, Amerika Başkanı bütün hak ve hakikat sevenleri hakikat harbine çağırıyor ve bu işin başarılması, savaşın kazanılabilmesi için en çok gazetecilerin hizmetine güveniyor. Başkana göre, emperyalist komünizmle mücadele etmekte en müessir vasıta, mümkün olduğu kadar çok sayıda insanın hakikatlere mümkün olduğu kadar iyi ve tam bir surette vakıf olmasıdır. Ancak bu suretle, insanlar, her iki rejimi mukayese ve mütalea ettikten sonra, insanlığın cevheri olan **hak ve hürriyet rejimini, yani demokrasiyi** seçmekte tereddüt etmeyeceklerdir.*

*...Propagandanın demir perde arkasından uzatılmış olan kolu, **demokrasi dünyasına** nüfuz ettiği ve el’an da nüfuz etmekte olduğu halde, **demokrasilerin hakikat savaşı** esaret altında yaşayan ülkelere intikal edememiştir. Bu vaziyet dâhilinde demokrasi dünyasının yapacağı iş, nihaî savaşa intizaren, hakikat harbini evvelâ kendi topraklarında kazanmak ve zemini temizlemektir. Maalesef kaydetmek lâzımdır ki bu yolda şimdye kadar tek bir adım atılmış değildir. Zira demokrasi dünyasında da, gerek millî hayatlarda, gerekse ve bilhassa milletlerarası münasebetlerde, tahrif edilmiş haberlere müstenit şu veya bu istikametle, şu veya bu millî veya milletlerarası gayeye varmak için propaganda yapılmıyan bir saha var mıdır? Hariçten gelen muzir esaret propagandasının Batı dünyasında bu derece muvaffak oluşu da zaten düşmüş olduğu zemini müsait buluşundan ileri gelmiyor mu? Hakikat savaşını demokrasiler evvelâ kendi ülkelerinde kazanmak zorundadırlar. Fakat bunda gazeteciler kadar belki de onlardan da çok, devlet adamlarının hizmeti beklenir.*

Zafer gazetesinde **“Pulsuz İstida”** adlı köşede Hikmet Yazıcıoğlu imzasıyla yazılar yayınlanmıştır. Bu köşede yayınlanan **“Demokrasinin birinci şartı”** adlı yazıda ifade edilen temel düşünce; totaliter yönetimlere benzememek için alınması gereken tedbirlerin neler olduğudur. Bu bağlamda hala yaşayan kişilerin resimlerinin resmi işlerde kullanılmasının Batı demokrasi standartlarına uygun olmadığı belirtilmiştir ve bu **“Anane”** hareketi olarak tasvir edilmiştir. Dolayısıyla bunların kaldırılması gerektiği vurgusu yapılmıştır. Böylelikle Batıcı bir demokrasi seviyesinde olunabileceği belirtilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

*Yeni İktidarın, devairin duvarlarını boydan boya kaplayan resimlerin kaldırılmasına dair emir vermesi çok hoş karşılanmıştır. Bundan başka pul, evrakı nakdiye, hisse senetleri gibi devletin tedavül vasıtaları üzerinde bulunan bayattaki zevata ait resimlerin de Atatürk’le değiştirilmesi hakkındaki düşünceleri de büyük alâka toplamıştır. Hakikaten, Demokratik rejimin esaslarından birisi de, **havatta bulunan zevatın resimlerini, isimlerini, bu gibi şeyler üzerine koymamaktır.** Buna mukabil, Totaliter idarelerde, bu hareket bir **anane halindedir**, ve rejimin âdeta sembolü addedilmektedir.*

*... Hükümetin verdiği, daha doğrusu halkın alın teriyle ödediği vergilerle yapılan koskoca bir mahalle, bu sebeple Saraçoğlu mahallesi ismini almış, Taksim meydanı bu yüzden İnönü Gezisi diye adlandırılmış, yine bu düşünce saikasıyla her yer, Millî Şefin heykelleriyle donatılmıştır. Biz, dünyaya ders verecek bir **demokrasi hamlesi** yapmış ve tarihimize yakışan bir şekilde hareket etmiş bir milletiz. Türk milleti artık bundan sonra bu gibi **totaliter düşüncenin kökünü***

kazımak azmiyle hareket etmek mecburiyetindeyiz. Onun için, ne kadar kahraman, ne kadar insan, ne kadar şerefli bir zat olursa olsun, hali hayatta iken onun ismini bir sokağa vermiyecek ve resmini reklâm eder gibi önümüze gelen yere koymıyacak ve asmıyacağız. Bu demokrasinin ilk ve esas şartını adamakıllı kökleştirebilmek için de, bugün bu şekilde isimlendirilen yerlerden bu isimleri kaldıralım, bu şekilde resimlendirilen parayı, pulu değıştirelim!.. Bunun yerine, bugün hayatının muhasebesini yapmış, ebedî hayata kavuşmuş olan, başta Atatürk olmak üzere, bir sürü vatandaşımızın ismini ve resmini koyup demokrasinin şartlarını yerine getirelim.

Zafer gazetesinde **“Nereye gidiyoruz?”** adlı yazıda açık olarak laiklik savunulmuş ve dini siyasete alet edenlerin Türkiye’yi Avrupa ve Batı medeniyetinden uzaklaştırdığı iddia edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye laik esaslar dâhilinde yönetilmeli ve Batı medeniyetinden uzaklaşmamalıdır vurgusu yapılmıştır. **“Medeni millet”** imgesiyle vurgulanan Batı’daki gibi laiklik esaslarıyla hareket ettiklerini belirtmişler ve **“ bizi onlardan asırlarca geriye atan bu mistik ruhla”** ifadesiyle de aksi durumda hareket edenlerin Türkiye’yi geriye götürdüğü kaydedilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Devletlerin tarihlerini tetkik ettiğimiz zaman, ilk çağlardan yakın tarihe kadar geçen devre içinde, idare edenlerle idare edilenler arasındaki mücadelelerde dinî inançlar, çok defa muayyen zümrelerin istismarına vesile teşkil etmiştir. Cemiyetlerdi kültür seviyelerine göre müsbet veya menfi netice alınmakla beraber, şurası muhakkaktır ki, dinî mukaddesat, şahıs ve zümre tahakkümlerine yol açmıştır. Hak ve hakikat müdafiliği nikahı altında, oynanan faciaların haddi ve hesabı yoktur.

... Dini siyasetten ayırdık. Fertleri inançları ve iç duyguları ile baş başa bıraktık. **Medenî milletlerin** dünya işlerinde tatbik ettikleri ölçülere, vicdanî Kanaatları ve dinî ölçüleri karıştırmadık. Adını lâiklik denilen prensibi, değışmez umde olarak Anayasamızda yazdık. Yirmi yedi yıldan beri alkışladığımız Atatürk inkılaplarının hareket noktasını bu umdenin meydana getirdiği inkâr olunamaz. Atılan bir temelin gittikçe kuvvetlendirilmesi ve bu temeller üzerine inşa edilmekte olan kültür binasının, en küçük teferruatına kadar bu maya ile yoğurulması inkılaplara karşı sâdakatimiz ve samimiliğimizi isbat etmesi bakımından zaruri değil miidir? Yoksa, kaçak cereyan gibi, en kısa yoldan tersyüzü geriye mi dönecektik?

Son zamanlarda yer yer müşahede olunan hareketler ve ortaya çıkan eserler bizi derin derin düşündürmektedir... Kim ve ne düşünce sahibi olduğu bilinmeyen kimselerin bayrak gibi **eski harflerle âyetler yazılı ve içinde din perdesi altında saklı bir takım fikirleri taşıyan mecmua ve broşürleri yine eski harflerle donanmış takvimleri**, açıktan açığa, yirmiyedi yıldan beri Cumhuriyetin adını bile duyuramadığımız köylere kadar yaydıkları bilinen hakikatlerdendir. Müsbet ilmin hâkim olduğu bir devirde, atomdan daha öteye baş döndürücü sür’atle yol alırken, zaten **bizi onlardan asırlarca geriye atan bu mistik ruhla**, medeni gidişe adım uydurmak şöyle dursun geriye doğru yan çizmiyor muyuz? Bu gidişe karşı halâ inkılâpçımız, lâikiz! diye haykırmak, hakikaten üstüne bağdaş kurup, kuru gürültü ile oturmaktan başka bir mana ifade eder mi? Şunu belirtelim ki, biz milletin dinî akidelerine gem vurup, vicdanını da kösteklemek isteyen kimselerin zümresine dahil değiliz. Bu memlekette hiç kimsenin böyle bir düşünceye sahip olduğunu da zannetmiyoruz. **Vasfı mümevizi lâik olan bu memlekette**, inkılaplarımıza giriştiğimiz günden beri, herhangi bir dine mensup bulunanlar ibadetlerini ve dinlerinin icaplarını serbestçe yerine getirme imkânını buldular. Mesele, dinin siyasete âlet edilmesinde, eski devirlerde olduğu gibi, dinî duyguları istismar vasıtası olarak kullanmak suretiyle milletin itimadını temin yoluna gitmededir. Üzüntümüz, endişemiz bundan ileri geliyor!...

Zafer gazetesindeki **“Pulsuz İstida”** adlı köşede Hikmet Yazıcıoğlu imzasıyla yayınlanan **“ Yılbaşı ve Kandil “** adlı yazıda; yılbaşı ile Hz. Peygamberin doğum gününün aynı güne denk gelmesi nedeniyle yazar tarafından bir iç muhasebe yapılmıştır. Yazara göre; Türkiye her ne

kadar laik olarak kendini kimliklese ve bunda haklı olsa da Türklerin gelenek ve dinlerinin ritüelleri de devam ettirilmelidir. Yılbaşı gibi taklit edilen bir kutlama ile milli birlik ve beraberlik anlamında ülkedeki insanların çoğunluğunun Müslüman olduğu unutulmamalıdır. “Klasik müzik, opera, yılbaşı kutlaması” gibi Batı kültürü öğelerin birliği bozduğu ve “anane adetlerinin” yaşatılması gerektiği vurgulanmıştır. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Hangi ayda doğmuş olursak olalım, bugün hepimiz birer yaş daha ihtiyarlanmış bulunuyoruz. Temennimiz bütün vatandaşlarımıza, yeni giren 1950 yılının hayırlı ve uğurlu olmasıdır. Şehrimizde bir kaç seneden beri âdet olduğu üzere yeni yıl, sevinçle, neş'e ile kutlandı, yenildi, içildi. Bütün eğlence yerleri Fraklı, Smokinli, tuvaletli hem şehirlerimiz taralından âdetâ istilâ edilmişti. Dün gece aynı zamanda Peygamberimizin doğum yıldönümü olması bakımından, biz Müslümanlar için büyük ehemmiyet taşımakta idi. Camilerin minareleri donatılmış, sokakları susamlı ve yağlı kandil simidi satanlar kaplamıştı. Bu hal insana eski günlerini hatırlatıyor ve garip bir hüznü ile ürpertiyordu. Hepimiz biliyoruz ki, Yılbaşını bir bayram haline sokmak, biz Türklerin âdeti değildir. Fakat görenek yüzünden midir, taklitçilikten midir, her nedense bu işe alışılmıştır.

Fakat derhal ilâve edelim ki, bu alışkanlık Umuma şamil değildir. Her ilimizde olduğu gibi büyük şehirlerde yaşayan muayyen bir zümreye inhisar etmektedir. Zaten hep ekalliyet için gayret sarf etmekteyiz. **Radvo klâsik müzik çalar, devlet tiyatrosu opera oynar**, bunlar hep ekalliyet içindir. Çünkü memleketimizin nüfusunu teşkil eden milyonların için, de bunlardan hoşlanan, merak eden dinliyen veya seyreden binde biri zor bulur. Buna rağmen bunda ısrar eder, illâki de dinliyeceksin, seyredeceksin diye bu işe devam eder, dururuz. **Yılbaşı** da bu türlü bir muameledir. Her ne hal ise, bizim üzüldüğümüz cihet, nereden geldiği belli olmıyan bu âdetler yüzünden vatandaşlar arasındaki birliğin bozulmasına sebebiyet vermesi ihtimalidir. Biz Türk'üz, memleketimizde eski **Türk âdetlerinin güzel ananelerinin yaşatılmasını**, devam ettirilmesini isteriz. Dün gece, bütün Türkiye, Peygamberinin doğduğu günü tes'it ederken, aralarında Müslüman olduğunu unutanların bulunduğunu hatırlamakla her halde müteessir olmuş ve bu zümreye bir yabancı nazariyle bakmıştır. Biz, **lâik prensiplere bağlı** olmakla beraber yurdun bütünlüğü ve birliği namına, Müslüman olduğumuzu hatırlamamızın doğruluğuna kani bulunuruz.

Zafer gazetesinde “**Tetkikler**” köşesi adı altından inceleme yazılarına yer verilmiştir. “**Türk İslam San'atı Kürsüsü Açılırken**” adlı yazıda da; Türkiye’de henüz sanat açısından önemli bir akademik gelişme olmadığı belirtilmiştir. Türk İslam Sanatı ile ilgili en önemli kişi bir yabancıdır. Bununla birlikte Uzak medeni ülkelerde Türkleri ve Türkiye’yi “*barbar*” olarak yaftalamaları da Batı dünyası ile aslında ne kadar uzak olduğumuzu gösteren bir gösterge olduğu kaydedilmiştir. İslam Sanatı Kürsüsüne Türk bir profesörün gelmesi ile Türkiye Batı medeniyeti ve sanatına uyum noktasında daha bağımsız ve tanıtıcı faaliyetlerde bulunulabilecektir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Pisa’ya yapacağım kısa bir gezi için hazırlanırken, bölgenin coğrafyasının, tarihinin ve arkeolojisinin incelendiği kitapları gözden geçirmem gerektiğini düşündüm ve oldukça yorucu olan bu işe koyuldum. Ankara ve İstanbul kütüphanelerinde bu konu üzerine bulabildiğim Türkçe kitapların küçük bir dolap gözü dolduramayacak kadar az olduğunu görünce şaşım. Anadolu’yu adım adım vatanlaştırdığımız yüzyılların hatıralarıyla dolu olan Bursa’yı meğer ne kadar az tanıyormuşuz! İlk kaynağı Orta Asya’da olan ve ebediyete doğru akıp giden milletimizin, en uzun süren ve tarihî şemsetlerle dolu olan (Osmanlı) bölümü kurucusunun, cidden mütevazı olan türbesinden tutunuz da, yarının Selimiye’sine ve Süleymaniye’sine

bünyelerinden pek çok manevî değerler ve ölçüler verecek Yeşil, Yıldırım ve Ulu camii gibi her biri birer şaheser anıtlarımızı bize etraflıca tanıtan tek adamın kim olduğunu biliyor musunuz? Bu bilgin, Türk İslam sanat tarihi alanında dünya çapında bir şöhrete sahip olan, Diz'dir. O Diz ki, geçen yıl Üniversitelerimizden birinde okuttuğu dersin notlarında Türk mimarlık sanatına tesir eden komşu milletlerin adlarını sayarken sevmediğimiz birini de bahis konusu ettiği için mukavelesi tazelenmedi.

Batı dünyası, insafsız politikacılarının ve hatta gözü kararmış bilim adamlarının **barbar** olduğumuzu, üniversite kürsülerinden politika masalarına kadar indirdikleri günleri bir düşününüz. Barışta da, savaşta da en ürkütüğümüz şey, medeniyete bunca değerli hizmetlerde bulunmuş olmamıza rağmen, kötü bir kipin tesiriyle (barbar) tanıtılmamızdır. Ve **hâlâ uzak medenî ülkelerde**, kuyruğumuzu pantolonumuzun neresinde sakladığımızı soranlar bulunduğunu düşünürsek, tarihte yarattığımız medeniyet belgelerini nisyân karanlığından çıkararlara ve onları tanıtmak için birkaç makale değil ciltlerle kitap yazanlara neler borçlu olduğumuzu anlarız.

...Demek ki biz, birkaç yüzyıldan beri tarih içinde kendimizi yitirmişiz! Geçen hafta gazetelerde okuduğumuz ilahiyat fakültesinde bir İslâm Türk Sanatı Kürsüsünün açılmasına aşırı derecede sevinmemizin sebebi budur: **Karanlıklar ortasında bir meşale yanmıştır!** Sevmekte haklıyız, çünkü bu oluş bir profesör kovmadaki sertlikten çok başka, çok manalıdır. Bu olayın bir özelliği de şudur: Akademik kariyer surlarında bir gedik açılmıştır. İlk defadır ki, bizde İslâm Sanatı Kürsüsünü bir Türk profesör işgal ediyor, sevincimizin katmerli oluşu buradan geliyor!

Zafer gazetesinde **“Günün Mevzuları”** köşesinde günün önemli havadislerine dair yazılar ele alınmıştır. Bu köşede Hayri Alpar imzasıyla kaleme alınan **“Maarifimizin Hali”** adlı yazıda; Türk eğitim sisteminin eksiklikleri ve yetersizliği ifade edilmiştir. Eğitim sisteminin esas amaçlarından birisi şehirden köye kadar vatandaş topluluğunu inkılâp kültürü içinde yoğurmak ve böylece onları Batı kültür ve medeniyeti içerisinde Doğu kültüründen Batıcı bir anlayışa çevirmektir. Böylece Batıya daha fazla entegre olunacaktır. İlgili yazı şu şekildedir:

Yeni Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin üzerine aldığı vazifenin memleket ölçüsündeki ağırlığını, başta kendisi olduğu halde, hemen hemen takdir etmeyen yok gibidir. Şahsî görüşlerle idare edilen uzun bir devrin yarattığı karışık işlerin önünde gelen maarifimizin bugünkü durumu karşısında, derin derin düşünmemeğe imkân var mı? Muhtelif âmme hizmetini yürütecek elemanları yetiştirme mükellefiyetini omuzlarında taşıyan; onlara hak ve adalet duygularıyla ferdi ve içtimai ahlâk ve terbiye ruhunu telkin etmesi lâzımgelen; şehirden köye kadar vatandaş topluluğunu **inkılâp kültürü içinde yoğurması icabeden maarif sistemimizin** verimli ve yapıcı bir nizam manzarası gösterdiği iddia olunamaz.

... İtiraf edelim ki, fasıllı harplerin maddî ve manevî kuvvetini sarsdığı bu vatanı mamureye çevirmeğe çalışırken kendimizi tesadüflere bırakmakla sarfedilen emeklere yazık olmuştur! **Şarkdan Garba yönelirken** bugün vazife alacak memleket çocuklarına kuvvetli bir ideâl aşılıyacak bir maarif sistemi kurabildik mi? Üstüne üstelik Türk milletinin yaradılışında mündemiç asalet ve ananevi millî terbiye takdir edilmek şöyle dursun, zamanla zaafa uğratılmış ve menfi tesirlere yol açılmıştır! Hiçbir millet yoktur ki, irkî ve millî benliğinin bu kadar sarsılmasını bigânelikle karşılamış olsun... Aile reislerinden mektep muallimlerine kadar hemen herkes, umumi terbiyenin gittikçe sukut etmekte bulunmasından şikâyet etmektedir...

Zafer gazetesinde **“Gün Geçerken”** adlı köşede Ahmet Muhip Dıranas tarafından kaleme alınan yazılar yayınlanmaktadır. **“Âdet ve Medeniyet”** adlı yazıda da; önemli bir çıkarım yapılmıştır. Türk milleti Batılılaşma sürecinde hızla yol almaktadır. Bununla beraber kendi geleneklerini kaybetmek üzeredir. Oysa **“hayran olduğumuz garp medeniyetine”** benzemek

bu şekilde değildir. Batı ülkeleri kendi geleneklerine sahip çıkmaktadırlar. Dolayısıyla Türk milleti Batı medeniyetine uyum sağlarken kendi öz değerleri ile birlikte entegre olmalıdır.

O değerlere yüz çevirmemelidir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Bayramlarımızın güzel adetlerinden biri bütün bütün yok olup gitmek üzere. Bayramlarda eskiden, bir el öpme âdeti vardı. Bu bir yandan, küçüğün büyüğe en zarif şekilde saygısını gösteren bir sosyal terbiye tezahürü olmakla beraber, biraz da bayramın kendisi gibi bir şeydi. Geçmiş bayramlarda genç buselerle nurlanmış ihtiyar eller, şimdi, el öpmeyi bilmiyen çocuk ve taze dudakları karşısında mahzun, iki yana sarkıyor. Edeplerini ve geleneklerini kaybetmiş bir bayramın ne bayramlığı kalır? **Garphlaşma, venileşme cereyanı içinde kaybettiğimiz böyle nice güzel törelerimiz var.** Yazık oluyor. Âdetler, gelenekler, bir millet yapısının temel kıymetleridir. Âdetlerini, anelerini, tarihten ve dedelerden kalma özelliklerini koruduğu, tanıdığı ve günde kıymetler halinde tuttuğu nisbette, bir millet kuvvetli, güvenli ve medenî olur. Dış görünüşüne o kadar **hayran olduğumuz garp medeniyetine** mensup milletlere bakınız: Bir teknik mucizesi gösteren yirminci asır ruhî ve millî farkları ısrarla ortadan kaldırmağa çalıştığı, insanları tek bir haddeden çekmeğe çabaladığı halde, milletler, en küçük yüz hareketlerine, jestlerine, nidalarına kadar yine birbirlerinden ayır ediliyorlar. Çünkü millî ruh, medenî ruhtan daha üstün ve kuvvetli. Milletler medeniyete değil, medeniyet milletlere göredir.

Zafer gazetesinde **“Tedkikler”** köşesinde Ali Rıza Oktay imzasıyla kaleme alınan **“Din Terbiyesi”** adlı yazıda; Türkiye’yi zayıflatan iki temel faktörün varlığından söz edilmiştir: **“Kızıl Tehlike”** Komünizm ve **“Salyalı Ağız”** yobazlık. Komünizmin ilacı millî ve iktisadi bir eğitim ve kimlik iken yobazlık ve cehaletin ilacı ise dini eğitim ve terbiyedir. Lakin bu yapılırken yobazlara dikkat edilmeli ve eylemlerine karşı tedbir alınmalıdır. En önemlisi ise dinin kişinin vicdanında yaşanması gerektiği ve kamu işlerine sokulmaması gerektiği kabulüdür. Yani laiklik en sıkı ve net bir şekilde tatbik edilmelidir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Ayrı iki zihniyeti temsil eden fakat habasetlerini yapmak istedikleri zaman el ele veren iki tehlikeden, son günlerde memleket siyaset adamları ve aydınları bilhassa bu seçim günlerinde yazı ve sözle bahsetmek suretiyle ele aldılar. Bu konuda memleketin bütün münevver evlâtlarının bir düşüncede oldukları şüphesiz bir hakikattir. **Kızıl tehlike** dediğimiz komünizm dışarıdan, kara tehlike adım verdiğimiz taassup ve cehalet de içeriden, yurdumuzu zaman zaman huzursuz eden mikroplardır ki bünyemiz kuvvetli kaldıkça bu mikroplar tesirsiz kalmağa ve bilgili bir mücadele ile de yok olmağa mahkûmdur.

... Yakın tarihimizde **salyalı ağızların** «istemezük, şeriat isterük» naralarıyla bizi terakki ve medeniyet yolundan nasıl alıkoyduğunu, memleketi anarşiye sürüklediklerini acı tecrübelerle gördük, öğrendik. Hattâ Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bile Şeyh Sait isyanları, Kubilây hâdiseleri olmadı mı? «Artık çok seneler geçti. Yeni bir nesil, **Cumhuriyet ve medeniyetin göz kamaştırıcı ışığı** içinde gözlerini açtı, köhne kafalar göçtü; bizim için bir kara tehlike kalmamıştır» diye düşünenlere tâ Büyük Millet Meclisimiz içinde şurada burada okunan Arapça ezanlar ve Mareşalin ölümü vesile ittihaz edilerek çıkarılan falsolu sesler ne güzel bir ikaz olmuştur. Ben şahsan mutekit bir insanım; benim neslim, ezan ve tekbir sesleri içinde doğup büyüdü. Din mukaddes bir varlığımızdır. Hele İslamiyet’in ulvî bir din ve beşeriyet için bir mazhariyet olduğuna inanırız. Fakat bu ancak vicdanlarımızda ruhlarımızda yaşaması icap eden inancımızın dünya ve politika işlerine karıştırılmasına asla tahammül edemeyiz.

...Öyle zaman oldu ki lâik siste mimiz, yurt içinde hattâ başka Müslüman memleketlerde dinsizlik ve dine karşı bir cephe alınmış gibi yanlış telâkkilere bile meydan verdi. Bu, sistemin yanlışlığında değil tatbikindeki görüş hatalarından ileri geliyordu. Dini kanaat ve gelenekleri baltalamak ve cepheden hücum etmekle taassubu kaldırmak mümkün değildir. Bu yanlış yolun

verdiği neticeyi maalesef bugünkü genç nesillerin dinle alâkasının pek az oluşunda görebiliriz. Münevver gençlik için vicdan içtimaî bir nâzım olabilir. Fakat geniş halk tabakalar için korkunç bir boşluktur. İlk devirlerde **kilise çanlarını bile eriten dinsiz Bolşevikler** bugün kendi elleriyle bu çanları yerlerine asmak mecburiyetinde kalıyorlar. Yalnız bir ilahiyat Fakültesinin kurulmasıyla bu meselenin halledilmiş olacağına inanmak güçtür. **Kızıl tehlikenin** ilâcı nasıl milli bir ruh ve terbiye, İktisadî ve İçtimaî bir düzense, bu işte de realiteye uygun bir yol tutmak, inandığımız ve bağlandığımız bir dinin esaslarını şuurlu bir şekilde yeni nesillerin kalbinde ve kafasında yerleşmesini temine çalışmak gerekir, Böyle bir netice taassubu da kendiliğinden yok edecektir.

Zafer gazetesinin “**Sanat ve Edebiyat**” köşesinde Remzi Oğuz Arık imzasıyla “**Türkiye’de güzel sanatlar: Mimarlığımız**” adlı yazı yayınlanmıştır. Bu yazıda; Ankara’da yeni yapılan opera binasının mimari olarak taklitçilik ve orijinaliteden uzak olmasının eleştirisi yapılmıştır. Avrupa ve Batı medeniyeti Türkiye için kültür ve sanat bakımından da örnek alınacak yegâne yer olarak imgelenmiştir. Ama bu örnek alma sadece körlemesine bir taklitçilikle yapılmamalıdır. Komünist blokta dahi kendine has bir mimarlık vardır ama Türkiye arada kalmıştır. Dolayısıyla kendi değer ve sanat tarzlarımızı mimarimize yansıtmanız elzemdir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

*Türkler nerede devlet, medeniyet kurmuşlarsa orada her zaman mimarlık eserleri belirmiştir. Batılı ve Müslüman Türklerin dünyadaki medeniyetlerini temsil eden Selçuklular da, Osmanlılar da birer mimarlıkla sanat âleminde ün almışlardır. Bütün Yakın Dokuda, Orta Avrupa’da, bilhassa Anadolu’da sayısız örneklerini bulduğumuz bu Müslüman Türk mimarlığının XIX uncu yüzyılda durakladığını görmekteyiz. Bütün Osmanlı İmparatorluğunu araştırmasının, o doymabilmez iştahının savaş alanı yapan **Avrupa; yalnız idare, askerlik, maarif bakımından değil; kültür ve sanat bakımından da örneğimiz** olmak mevkiinde yükselmiştir. Kıyafetlerimizin Avrupalılaşması yanına mimarlığımızın da o diyarların zevkini taklide özendiği görülmektedir. Bu sırada Avrupa, Barok’dan Rokoko’ya, Ampir ve NeoGotik üslubuna geçmiş; XIX uncu yüzyıl yarısında ise tam bir bıkkınlık belirmiştir. Batı dünyası, Rönesans’tan beri sürüp gelen tecrübelerle arka çevirmiştir. Yeni bir şeyler bulmak için araştırmalara koyulan, madenlere mimarlıkta geniş yer veren bu Batı dünyası; kendini cezbeden sosyalist, hattâ anarşist ideolojileri, mimarlığında ne kadar çok aksettirir! Bütün cihanı kucaklamak isteyen bu ideolojiler karşısında mimarlık baştanbaşa eklektiktir. **Batı Dünyasının kayıtsız sartsız fakat sadece hayranı ve taklitçisi olan memleketimizin** her köşesinde, bilhassa İstanbul’da bu hayran ve mukallit devrin eserlerini buluruz.*

*...yeni Ankara’yi, zevksiz, tenasüpsüz, üslupsuz, aynı zamanda çürük binlerle apartman doldurmuştur. Zevki karışık, düşük, belirsiz; kaliteleri ne yüksek ne de yükseltici; varlıkları kararsız yâni bugün varsa yarın yok cinsinden bu sanat ırgatları memlekette üslup doğmasına engel olmuşlardır. Bu yabancı, köksüz, değersiz ırgatların engel olduğu üslubu yaratacak akademi, fakülte, mektep ise geç kurulmuşlardır. Kurulanlar ise ananesiz, taze ve taklitçidir. Güzel Sanatlar Akademisinden başkasında Türk mimarlık tarihi ve araştırmaları yoktur. Yalnız bir hocanın şahsî koleksiyonunu meydana getiren, talebeye, halka kilitli bu mimarlık arşivciği de son akademi yangınında yanmıştır. O halde; mimarlığımızı beslemesi mümkün ve elzem olan tarihî kaynak yoktur. Mimarlığımız bugün yalnız **Batı dünyasının eserleriyle beslenmektedir.** Faydanılması kolay olan bu taklit kaynağı yüzünden ve son 25 yıldaki halkçı hareketlerin yapma, samimiysiz oluşundan, Türk mimarı ne milletin ihtiyacına, ne coğrafyasının isteğine, şartlarına kulak asmıştır.*

*... Ankara’nın en son ve pahalı yapısı olan «**Opera**» ise, içine düştüğümüz taklit, anlayışsızlık batağının korkunç örneğidir. Yapı sanatı, yâni mimarlık, cemiyetlerin seviyesini, hayat şeklini, hayat anlayışını eşsiz bir sadakatle takip eder ve aksettirir. Bu hükümde hata yoksa, bizim bugünkü mimarlığımızın aksettirdiği seviyeden, hayattan korkmamız lâzım!*

Zafer gazetesinin “*Pulsuz İstida*” köşesinde Hikmet Yazıcıoğlu imzasıyla yer alan “*Türkiye’de irtica hortlayamaz*” adlı yazıda; Batılılaşma faaliyetleri içerisinde olan Türkiye’de bundan sonra laik sistemin kök saldığı ve irticai faaliyetlere asla izin verilmeyeceğı belirtilmiştir. Eğer böyle bir durum olursa bu eylemlerin yeni hükümet tarafından başı ezileceğı kaydedilmiştir. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Demokrat İzmir gazetesinde Hurrem Kubat, «Türkiye’de irtica hortlayamaz» başlıklı yazısında, irtica mevzuunu ele almakta ve irtica hareketlerinin yalnız din sahasına inhisar edemeyeceğini izah ettikten sonra; memleketimizde artık irticain yeniden hortlamasına hiç bir suretle müsaade edilmeyeceğini ve şayet bir hataya düşüp de böyle bir harekete başvuracak her hangi bir gafil çıkacak olursa, yeni idare ve hükümet tarafından derhal başı ezileceğini ilâve etmektedir.

Zafer gazetesinin “*Tetkikler*” adlı köşesinde Zonguldak Milletvekili A. Rıza İncealemdaroğlu imzasıyla “*En büyük varlığımızın mesnedi olan gençlik*” adlı bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazıda; Türk gençliğinin CHP döneminde kötü politikalar sonucunda ihmal edildiğı belirtilmiştir. Buna karşın gençlerin sosyal ve siyasi hayatta yerini alması ve özellikle seçimlere girerek oy vermeleri istenmiştir. Böylelikle Batı medeniyeti bağlamında demokrasinin tam anlamıyla yaşanacağı belirtilmiştir. İlgili yazı şu şekildedir:

Türk gençliği millî heyecan ve gururunu daima vakarla, ciddiyetle memleket işlerindeki hassasiyetleri ile mezcederek üzerinde durmağı kendine şiar edinmiştir. Millî irade ve şuuru, milletin maşerî vicdanından gelen seslerle, ilhamlarla temkinli hareketleriyle merhaleleri kat’eden yarının büyük adamı olmağı ilyak Türk gençliği muztarip olduğı yılların buhranı içinde çok kıvranmıştır. Memleket meseleleri, tahsil çağında olan çocuklarımızın tek buhran zuhur ettiğı andaki galeyanı, millî izzetinesimizi rencide edecek vazılar ve propagandalara karşı daima uyanık bulunmakta olduklarını büyük bir iftiharla müşahede etmekteyiz. Okulların sakafi altında, istikbal ümit ve endişesiyle çarpan kalplerinin, asil ve necip duyguları milletimizin en kutsal bütünlüğünü teşkil eden varlıklarımızdır.

... Gençlik mevzuu bugüne kadar iktidar partisinin ihmal etmiş olduğı en hazin bir manzara olarak inzarımızda canlanmaktadır. Ahlâk, fazilet ve iffet mefhumlarını Millî Eğitim dâvamızın ana hatlarından ve meşgalelerinden birisi olarak yürümesi ve telkinlerin bu hususta kuvvetli olması lâzımdır. Memleketin içtimai bünyesi, ailevî bir mecmua olarak mütalea edilirken, yetişme ve yetiştirme usullerini millî ruhla kaynaştırmak elbette birinci plânda gelmelidir. Gençlik camiası millî manzumemizin en karakteristik bir kolu ve hattâ temeli olduğuna göre her işde olduğı gibi bunu baş plânda tutmak prensibini ele almakta bugüne kadar ele almak hususunda geç kalmışızdır.

... Seçime katılmak, alâkalanmak millî vazifelerimizden birisi olduğuna göre siz fedakâr Türk çocuklarından vekarla ve itidalle başarılı mesai bekleyen baba ve kardeşleriniz bu mutlu günü seçimlerin sonunda kutlamak arzusundadır. Millî iradenin tecellisi, millî hâkimiyetimizin kuvvetini ve muvaffakiyetini cihana göstermiş olacaktır. Millet Meclisine ümit ediyorum ki zinde genç simalar girecektir. Bu zaten sizin de hakkımızdır. Parlâmento çalışmaları Millet ve memleket için daima meşkûr olacaktır. Enerjik bir Meclisi manzarası mehîp ve kuvvetli olacağına şimdiden iman etmiş bulunuyorum. Memleket meselelerine lâkayd kalmak doğru olamaz. Bunun için milletçe aziz Türk gençlerinden tam mânâsiyle feragatli bir çalışma ve seçimlerde vazife almalarını canü gönülden arzu ediyoruz.

Zafer gazetesinin ‘*Pulsuz İstida*’ adlı köşesinde Hikmet Yazıcıoğlu imzasıyla yayınlanan ‘*Demokrasi Reçetesi*’ adlı yazıda; ABD kültürel bakımdan Türkiye’ye örnek olacak donelere sahip ve ‘*Amerikan kültürünün iyilikleri, Türk Amerikan dostluğunun ilerlemesi*’ gibi ifadelerle beğeni gören bir ülke profilinde resmedilmiştir. Bununla birlikte ülkemizde gelişmeye başlayan demokrasi hareketi, Batı demokrasisinin öncülü olarak imgelenen Amerika’nın örnek alınmasıyla kâmil manada devam ettirilebilir vurgusu yapılmıştır. İlgili köşe yazısı şu şekildedir:

Milletimizin, kendi kendini idareye yani hakikî demokrasiye ne kadar susadığını dün Kızılay meydanından geçen binlerce vatandaş gözleriyle görmüşlerdir. **Türk Amerikan dostluğunun** ilerlemesini, **Amerikan kültürünün iyiliklerini**, Türk halkının gözü önüne sermek vazifesini hakkiyle başaran ve yüzlerce genci kahve köşelerinden kurtararak sosyal dâvalarımızdan birisini kısmen de olsa halle yardımcı dokunan Amerikan kütüphanesi, güzel bir buluşla Amerika’daki demokrasinin tarihine ait ‘‘Halk tarafından kurulan bir hükümet’’ adlı kitabı dağıtması, zaman zaman yoldan geçmeği İmkânsız kılacak bir kalabalığın toplanmasına sebep olmuştur. Kitap, yüz yirmi sayfa kadar tutmaktadır ve kıt’ası da küçüktür. Rahatça cebe sığmaktadır. İçinde, Amerikan hükümetinin nasıl kurulduğu, nasıl işlediği, hâsılı her türlü teşkilâtının vazife ve salâhiyetleri, seçimler vesaire yer almıştır. Bilhassa, son zamanlarda, gelişmeğe başlayan demokrasi hareketi karşısında bu kitabın okunması çok lüzumludur. Bizim, 1950 senesinde, «Verelim mi? Vermeyelim mi?» diye düşündüğümüz vatandaş haklarının, daha 1776 senesinde, yani 174 sene evvel, nasıl ileri bir görüş neticesinde ortaya atıldığı hâdisesi de **Amerika’nın, bugün ne için dünya ölçüsünde bir varlık haline geldiğinin** canlı bir delilidir...

Tablo 5.20. Zafer Gazetesinde Sosyokültürel Yapıyı Nitelendiren İfade ve İmgeler

Yazının Başlığı	Tarihi	Kullanılan İfade ve İmgeler
Doğu Batı Medeniyeti ve Türkiye	10.06.1950	*Batı medeniyeti *Batı demokrasileri *Avrupalı çocuklar
Hakikat Savaşı	22.04.1950	*Hak ve hürriyet rejimi *Demokrasi dünyası *Demokrasilerin hakikat savaşı
Demokrasinin birinci şartı	17.06.1950	*Totaliter düşüncenin kökünü kazıma *Demokrasi hamlesi *Anane hali
Nereye gidiyoruz?	17.01.1950	*Medeni milletler *Eski harfler ve ayetler *Eski harflerle donanmış takvimler *Mistik ruh *Laik memleketler
Yılbaşı ve Kandil	1.01.1950	*Klasik müzik *Opera *Yılbaşı eğlencesi *Türk adetleri - ananelerin yaşatılması
Türk İslam San’atı Kürsüsü Açılırken	3.01.1950	*Barbar *Uzak medeni ülkeler *İslâm Türk Sanatı Kürsüsü
Maarifimizin Hali	7.09.1950	*Şarkdan Garba yönelirken *İnkılab kültürü
Âdet ve Medeniyet	25.09.1950	*Garblılışma - Yenileşme *Hayran olduğumuz Garb medeniyeti
Din Terbiyesi	3.05.1950	*Medeniyetin göz kamaştırıcı ışığı *Salyalı ağızlar *Şeriat * Kilise çanlarını eriten dinsiz Bolşevikler *Müslüman memleketler

Tablo 5.20. (devam). Zafer Gazetesinde Sosyokültürel Yapıyı Nitelendiren İfade ve İmgeler

Türkiye'de güzel sanatlar : Mimarlığımız	17.12.1950	*Kültür ve sanat bakımından da örneğimiz Avrupa *Opera *Batı dünyası hayranı ve taklidçisi memleketimiz *Batı dünyası eserleriyle beslenen mimarlığımız
Türkiye'de irtica hortlayamaz	7.06.1950	*İrtica hareketleri *Başı ezmek *İrtica hortlayamaz
En büyük varlığımızın mesnedi olan gençlik	3.03.1950	*Milli eğitim davamız
Demokrasi Reçetesi	4.05.1950	*Türk - Amerikan dostluğu *Amerikan kültürünün iyilikleri *Demokrasi reçetesi

5.5.3. Sosyokültürel Yapının Değerlendirilmesi Konusunda İki Gazetenin Karşılaştırılması

Cumhuriyet gazetesinde sosyokültürel yapı ile ilgili seçilen yazılarda Türkiye'nin siyasi ve askeri konularda Batı dünyası ile entegre olarak dış politikasını yürüttüğü lakin kültür, medeniyet ve sanat noktasındaki ilişkilerin eksik olduğu görüşü hâkimdir. Kültürel ve sanatsal ilişkilerde Türkiye'nin özellikle ABD taklitçiliğinden uzak durması ve kendi kimliğiyle yoğrulması gerektiği vurgusu yapılmaktadır. Türkiye'nin bir Batı ülkesi olduğu ve ülkede irticai faaliyetlere asla izin verilmeyeceği belirtilmiştir. Din işlerinin Batı medeniyetlerinde olduğu üzere bağımsız olması ve devletten uzaklaştırılması gerektiği kaydedilmiştir. Kadınların medeni dünyanın gereklerine uymaları konusunda da vurgu yapılmış, eğitim konusundaki eksiklikler kabul edilmiştir. Bununla mücadele edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ABD her ne kadar örnek ülke olsa da orada da yasakların olduğu belirtilerek; her ülkenin kendine ait özgürlük ve yasaklar dengesi olması vurgulanmıştır. Şehirlerdeki ve üniversite kampüslerindeki yapılaşmanın Batı ölçülerinde olması gerektiği öne çıkarılmıştır. Başta Arap olmak üzere Doğu medeniyetlerinin de Türkiye'nin paydaşı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Cumhuriyet gazetesine göre; mutlak bir Arap düşmanlığı söz konusu değildir. Cumhuriyet gazetesinde sosyokültürel faktörlere etki eden en önemli faktörler içte laiklik dışta ise medenileşmek için Batıcılıktır. Türkiye'nin varlığının devam etmesi Batı medeniyeti içerisinde var olması ve dini çalışmadan önce pozitif bilimlere öncelik vermesi esas olmalıdır şeklindedir.

Zafer gazetesinde sosyokültürel yapı ile ilgili seçilen yazılarda Batı ülkelerindeki medeniyet seviyesine çıkmak için öncelikle dış politikada ABD ve Avrupa ile yakın ilişkilerin tesis edilmesi gerektiği görüşü hâkimdir. Cumhuriyet gazetesi gibi Zafer gazetesi de Türkiye'nin laik yapısının korunması ile Batı medeniyetine erişebileceği görüşündedir. Ancak ülkedeki insanların çoğunluğunun Müslüman olduğu unutulmamalıdır. Buna ek olarak; sanat, medeniyet ve mimarlık alanında taklitçilikten uzak kalmak için kendi sanatçılarımız ve düşünce insanlarımızı yetiştirmek gerektiği vurgusu ön plandadır. Zafer gazetesine göre; eğitim eksik ve yetersizdir. Eğitimin amacı Batıcı ve medeni insanlar yetiştirmek olmalıdır ve gençlik CHP döneminde ihmal edilmiştir. Demokrasi için de ABD örnek alınmalıdır. Sonuç olarak; Zafer gazetesinde sosyokültürel faktörlere etki eden en önemli faktörler içte laiklik dışta ise komünizm olarak ortaya çıkmıştır.

6. SONUÇ

Türkiye özelinde Batının imgenmesi modernleşme sorunsalı ile aynı kulvarda ilerleyen bir tartışma alanıdır. Türkler için modernleşme süreci boyunca uygulamaya konulmaya çalışılan yapısal dönüşümlerin hem iç hem de dış etkenlerle gelişeceği muhakkaktır. Batı ile ilgili tartışmalar, Osmanlının Batı ile yakınlaşmasından başlayarak hep vardır ve İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni boyutlara sahip olmuştur. Osmanlı döneminde Batılılaşma çökmekte olan imparatorluk için kurtuluş olarak görülmüş, Cumhuriyet döneminde de Atatürk inkılapları Batılılaşma ideolojisini esas alarak toplumsal yapıyı bu temele oturtmaya çalışmıştır. Bu politik hedef Kemalizm çatısı altında şekillenmiştir.

Çok partili hayata geçişten sonra da Batılılaşma devam etmiştir. Bu bağlamda 1950 yılında 27 yıllık CHP iktidarını bitiren en önemli faktörlerden biri de iktisat kaynaklıdır. Buna göre CHP devletçi politikalara ağırlık verirken, DP liberal politikalar eşliğinde kapitalist dünya düzenine geçişi savunmuştur. Lakin İkinci Dünya Savaşı yıllarında kalkınmacı devlet anlayışı başarısızlığa uğramıştır. Bununla birlikte savaşın yoksulluğa sebep olmasının yanında toplumda yaşayan diğer siyasi görüşlerin tek parti iktidarında temsil edilmeyişi de 1950'deki genel seçimlerde tepkisel birikimin iktidara gelişini sağlamıştır. Modernleşme sürecine rıza göstermek zorunda kalan diğer/öteki toplumsal kesimlerin tepkisel birikimi de CHP'ye alternatif farklı bir siyasi görüşün muhalefet yoluyla ortaya çıkmasına ve daha sonra iktidara gelmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla, başlangıçtan çok partili hayata geçişe kadar Türk modernleşmesi aydın zümrede başlayıp tepeden aşağı doğru yayılan jakobenik bir tarzda ilerlemiştir. Modernleşmenin savunucuları –ki bunlar genel olarak bürokratik elitlerdir– toplumsal hayatı modernleştirebilmek için toplumun “öteki” kesiminin otoriter bir idareyle siyasal sisteme entegre edilmesi ve mevcut düzene ayak uydurmasını beklemişlerdir.

Çok partili hayatın başlaması ile ortaya çıkmaya başlayan tepkiler üç farklı alanda yoğunlaşmıştır. Bunlar Batı medeniyetinin Türkiye'yi kalkındıracağını düşünenler, Türkiye'nin Doğu ve Batı arasında kendine has özelliklere sahip bir köprü olduğunu düşünenler ve Türkiye'nin İslam kimliğini öne çıkarması ve bu kimlik ile Doğu toplumlarına bir model olması gerektiğini düşünenlerdir.

Bu çalışmada Türk basınında tek parti iktidarının değişmesinden sonra Batıya karşı yüklenen anlamların açığa çıkartılması amaçlanmıştır. “Batı”nın basında nasıl yansıtıldığı, hangi temalar altında nasıl anlamlandırıldığı düz ve yan anlamlarıyla ele alınmış, genel olarak Batı imgelerinin yansıtılışı dış politika, Batı ve sosyokültürel yapı başlıkları altında incelenmiş ve aşağıdaki tablodaki gibi şöyle bir anlamlandırma farkı ortaya çıkmıştır:

Tablo 6.1. Zafer ve Cumhuriyet Gazetelerinde Batı İmgelerinin Yansıtılışı

BATI İMGELERİNİN YANSITILIŞI			
TEMALAR	CUMHURİYET	ZAFER	
DİŞ POLİTİKA	Hür Dünya	Hürriyet kalesinin koruyucusu Amerika	
	ABD'nin liderliği	Amerika'nın vaadleri	
	Amerika müttefiklere muhtaçtır	Hür memleket Amerika	
	Kızıl kudrete karşı	Sömürgeciliğe karşı	
	Demokrasi Cephesi	Komünizmle mücadele edenlere iktisadi ve askeri yardımda bulunan	
	ABD ile ilişkiler	Dost Amerika	Demokratik milletler ailesi
		Kore'de kızıllara karşı demokrasilerin önderi	Amerika ve Türkiye halkı ve hükümetleri arasındaki dostluk ve yakınlık
		Türk dostu	
		Amerika'nın müttefikleri	
		Amerika'nın Türkiye'ye vazifesi	
		Dost Devlet - Dost Amerika	
		Modernleştirme önderi	
		Amerika'ya düşen vazife	
	SSCB ve Komünizm	Marksizmin artık modası geçmiştir	Kızıl köpüklü ağız
Kızıl Çarlık		Kızıl papazlar	
Batı dünyasına karşı düşmanlık		Kızıl ajanlar	
Demokrasilere karşı		Moskof, Moskoflarla mücadele	
Sovyet Rusya'nın ihtirasları		Moskofçu komünist	
Komünist propagandası		Komünist tecavüzü	
Komünist olmıyan topraklar		Kızıl dalga, Soğuk harb	
		Komünizme karşı Türk Kalesi Sovyet hâkimiyeti	
NATO ve AB	Hür ve müstakil milletler	Amerikan yardımı	
	Müdafaa paktı	Askeri işbirliği	
	Demokrasi cephesi devletler	Garp demokrasileri, Demokrasi İnkılabı	
BATI	Batı medeniyet ve demokrasi anlayışı	Batılı müttefik dostlar	
	Türk Amerikan dostluğu	Garp Demokratları	
		Avrupa kıtasının medeni ve stratejik ehemmiyeti	

Tablo 6.1. (devam) Zafer ve Cumhuriyet Gazetelerinde Batı İmgelerinin Yansıtılışı

SOSYOKÜLTÜREL YAPI	Garb medeniyeti, Garb sanatı ve eserleri, Garb dünyası	Avrupalı çocuklar
	İrtica hareketi	Hak ve hürriyet rejimi
	İleri demokrasi rejiminin millete sağladığı geniş hürriyet	Totaliter düşüncenin kökünü kazımak
	Şeriat, Dini dünya işlerinden ayırmak	Klasik müzik -Yılbaşı -Opera
	Hürriyetin beşiği üniversite	Laik prensiplere bağlı
	Hür akıl	Barbar - İrtica
	Amerikan Mucizesi	Amerikan kültürünün iyilikleri
	İmkânlar ülkesi - Örnek Amerika	Medeni ülkeler
	Amerikan Taklidciliği	İnkılap kültürü
	Avrupa'yı aynen kopya etmek	Kara tehlike tassup ve cehalet
	Kültür ve âdetlerin milli kalması	Cumhuriyet ve medeniyetin göz kamaştırıcı ışığı
	Hurafeler sistemi	Kilise çanlarını eriten dinsiz Bolşevikler
	Batı medeniyeti	Kültür ve sanat bakımından örneğimiz Avrupa
	İnkılab prensipleri	Batı dünyası hayranı ve taklidçisi memleketimiz
	Laiklik ve Ezan	
	Laik memleketler	
	Avrupalı inanış, anlayış ve yaşayış - Medeniyet birliği	
	Garb medeniyetine girme	
	Medeni ve modern zenci	
	Avrupalı insanlar	
	Kadın ve boya	
	Cehaletle mücadele	
	İlme dayanan medeniyet	
	Demokrasi prensibi Amerika'nın hayatı - Demokratik zihniyet	
	Mutlak serbestliğin ülkesi	
	Medeniyet aynası - Medeniyet laboratuvarı	
	Modern irfan müesseseleri	
	Medeniyet ve Kültür davamız	
	Hür ve müsbet çalışmalar	

Bu bağlamda dış politikada hem Cumhuriyet hem de Zafer gazetesi, ABD ile ilişkilere Avrupa'dan dahi daha çok önem atfetmektedirler. ABD; dünya sisteminde Batı demokrasisi, medeniyeti ve hürriyet kalesinin baş koruyucusu olarak imgenirken; Türkiye ise bu kalenin Doğu ucunun bekçisi olarak resmedilmektedir. SSCB ve komünizm iki gazete için de dünya sisteminde Batı demokrasi ve medeniyetini tehdit eden düşman olarak imgenilmektedir. Cumhuriyet gazetesi SSCB ve komünizme karşı dış politik etkenlerin çözüm noktasında işe yarayacağını düşünmekte iken; Zafer gazetesi Sovyet tehdidine karşı İslam ülkeleri ile olabilecek ittifak politikalarını öne çıkarmıştır. Zira Zafer'e göre; SSCB tehlikesi Türkiye'yi dini ve kültürel alanda da tehdit etmektedir. Ayrıca her iki gazete de Türkiye'nin kesin olarak AB ve NATO'ya üye olması gerektiğini savunmuşlardır.

Partilerin Batı imgelemesi konusunda iki gazetenin karşılaştırılmasında Cumhuriyet ve Zafer arasında önemli bir fark ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet gazetesi Batı ile ilişkilerin alternatifsiz olarak devam etmesi gerektiğini düşünürken; Zafer gazetesi ise Batının en önemli müttefik olsa bile tek alternatif olmadığını, Türkiye'nin Müslüman kimliği nedeniyle aslında Batıya nazaran ayrı bir güç olabileceğini vurgulamıştır. Bu yönüyle CHP mutlak Batıcı DP ise ; oportünist Batıcıdır.

Cumhuriyet gazetesinde sosyokültürel faktörlere etki eden en önemli faktörler içte laiklik dışta ise medenileşmek için Batıcılıktır. Türkiye'nin varlığının devam etmesi Batı medeniyeti içerisinde var olması ve dini çalışmadan önce pozitif bilimlere öncelik verilmesi esas olmalıdır. Zafer gazetesi için de Türkiye'nin laik yapısının korunması gerekse de bu süreç halka karşı laiklik değil halk için ve halkla beraber laiklik olmalıdır. Ancak bu şekilde Batı medeniyetine erişilebilir. Dışta ise; Türkiye'nin dini ve kültürel değerlerine zarar veren komünizmle mücadele en önemli sosyokültürel amaç olmalıdır.

Bu noktalardan hareketle iki gazetenin, seçilen faktörler bağlamında birbirlerine yakın algılamaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Cumhuriyet gazetesi mutlak laiklik ve Batıcılık anlayışı ile hareket etmişken; Zafer gazetesi ise Batının en önemli fakat mutlak müttefik olmayacağı kabulüne sahip çıkmıştır. Bununla birlikte iki gazetenin genel olarak karşılaştırmasında ulaşılan sonuçlar ise şunlardır:

Tablo 6.2. Gazetelerin Genel Çerçevde Karşılaştırılması

CUMHURİYET	ZAFER
İç politikada CHP'nin söylemlerini destekliyor.	İç politikada CHP'nin söylemlerine cevap veriyor.
Dış politikada Sovyet Rusya tehlikesi, iç politikada ise laiklikle ilgili konuları öne çıkarıyor.	Dış politikada Sovyet Rusya tehlikesi, iç politikada ise laiklikle ilgili konuları öne çıkarıyor.
Sadece politika yazıları değil kültür sanat ve eğitimle ilgili de konulara yer veriyor.	Daha çok politika yazılarını konu ediyor.
Güncel yazılar sıklıkta değil. Daha çok ülkenin uzun ve orta vadeli sorunlarına değinen yazıları öne çıkartıyorlar.	Güncel yazılar sıklıkta.
Yoğun CHP propagandası yok.	Yoğun DP propagandası var.
En çok işlenen konular babında herhangi bir yoğunluk yok. Yoğunluk sadece güncel gelişmelerle ilgili yaşanıyor ve tartışıldıktan sonra bitiyor.	Kore Savaşı, Marshall yardımları, seçim sonuçları ve propagandası, CHP'ye verilen cevap ve eleştiriler en çok işlenen konular arasında.

Çok partili hayata geçişin en önemli aktörlerinden olan bu iki gazetenin ortak olarak kabul ettikleri esas, laiklik vurgusudur. Bu ilke iki gazetenin de yegâne ortak noktasıdır. Bunun

dışında kültür, sanat ve özellikle dış politika ile ilgili konularda ayrışmalar ve farklı algılamalar yaşanmıştır. Bu yazılar içerisinde sıklıkla karşılaşmayı beklediğimiz olumsuz ötekileştirici söylem her iki gazetede için de söz konusu değildir. Bununla birlikte tablo 6.1'de görüldüğü üzere dış politika konularında ötekileştirici söylemlere sıkça rastlanılmıştır. ABD merkezli Batı dünyası bu bağlamda olumlu ötekileştirici bir imaj üstelenmişken; SSCB ve komünizm merkezli dünya ise olumsuz ötekileştirici olarak kodlanmıştır. Örneğin ABD; *Modernleştirme Önderi*, *Hürriyet Kalesinin Koruyucusu*, *Dost Amerika*, *Demokrasi Cephesi Lideri* vb. şekilde imgelenirken; SSCB ise *Kızıl Köpüklü Ağızlılar*, *Kızıl Papazlar*, *Kızıl Ajanlar*, *Moskof* vb. olumsuz imgelemelerle kodlanmıştır. Öte yandan yazılı basında; sosyal-kültürel hayat, din, eğitim, kültür ve sanat alanlarında Batı ile kıyaslar yapıldığı görülmüştür. Bu yönüyle Batı imgeleri toplumsal ve kültürel çerçevede de şekillenmiştir. Bununla birlikte her iki gazete için de Batı öğretici konumundadır. Bu manada Türkiye'nin gelişmişlik düzeyi Batılı örnekleriyle kıyaslanmıştır. Zafer gazetesinde bahsedilen İslam birliği dahi aslında Batıya ikincil bir alternatif olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla ilk hedef Batıdır. İki gazete için de genel kanaat Türkiye'nin demokratik ve laik rejimi ile Batıya dâhil olabileceğidir. Bu şartlar gerçekleşmez ise; Türkiye Batıdan uzaklaşacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahmad, F. (2002). *Modern Türkiye'nin Oluşumu* (The Making of Modern Turkey). *Yavuz Alogan, (tr.)*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ahmad, F. (2010). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*. (Çev. A. Fethi). İstanbul: Hil Yayın.
- Ahmed, S. A. (1992) *Postmodernism and Islam: Predicament and Promise*. London: Routledge.
- Akad, A. (2008). *Popüler Kültür ve Pop Art'ta Yazı-İmge Birlikteliği*, Yüksek Lisans Tezi Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akandere, O. (1998). *Milli Şef Dönemi, Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler, 1938-1945*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Akın, M. (2012).'' Laiklik Sözleşmesi Temelinde Gülümlü Muhalefet: Serbest Cumhuriyet Fırkası'', *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)*, 7(2), 49-62.
- Akıncı, A. Usta, S. (2015), "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan İç Faktörlerin Analizi", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17 (29): 41- 52.
- Akıncı, A. & S, Usta. (2016). "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan Dış Faktörlerin Değerlendirilmesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 275-288.
- Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Alpay, S. (1993). Journalists: Cautious Democrats. *Turkey and the West: Changing Political and Cultural Identities*, (ss. 69-91) in Metin Heper, Ayse Oncü and Heinz Kramer (eds.), *Turkey and the West: Changing Political and Cultural Identities*, London: I.B. Tauris.
- Amin, S. (1976). *Unequal Development: An Essay on The Social Formations of Peripheral Capitalism*. Hassocks: Harvester.
- Anderson, B. (2013). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*. (Çev. İ. Savaşır). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Ardıç, N. (2014). Modernite, Kimlik, Siyaset: Ahmet Davutoğlu'nun Medeniyet Söylemi. Talha Köse vd.(der), *Stratejik Zihniyet Kuramdan Eyleme Ahmet Davutoğlu ve Stratejik Derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları, ss. 47-87.
- Armaoğlu, F. (1990). *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Atabaki, T. (2007). *The state and the subaltern: modernization, society and the state in Turkey and Iran*. London: IB Tauris.
- Aydemir, Ş. S. (1968). *İnkılap ve Kadro*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Bağcı, H. (2007). *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Gelişme Vakfı Yayınları.
- Barthes, R. (1986). *Göstergebilim İlkeleri*. (Çev. Mehmet Rifat & Sema Rifat). İstanbul: Sözce Yayınları.
- Barthes, R. (2016). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rifat & Sema Rifat). 8.Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2017). *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik*. (Çev. Ayşenaz Koş & Ömer Albayrak). 2. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berkes, N. (1976). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Bora, T. (2002). "Milliyetçi-Muhafazakâr ve İslamcı Düşünüşte Negatif Batı İmgesi". *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, 3, 251-268.
- Boratav, K. (1997). "İktisadi Tarih (1908-1980)", *Türkiye Tarihi*, cilt 4: *Çağdaş Türkiye, 1908-1980 içinde* (Ed.) Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul, s. 265-354.
- Boratav, K. (2003). *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2002*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Boztemur, R. (2001). "Political Islam in Secular Turkey in 2000: Change in the Rhetoric Towards Westernization, Human Rights, and Democracy". *International Journal of Turkish Studies*, 7(1-2), 125-137.
- Bulunmaz, B. (2012). "Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları". *Öneri Dergisi*, 10(37), 203-214.
- Ceylan, Y. (2004). *The Conflict Between State And Religion In Turkey*, Steunebrink, G., van der Zweerde, E. & Cornelissen, W. (Eds.). *Civil society, religion, and the nation: modernization in intercultural context: Russia, Japan, Turkey* (ss. 175-177). London: Brill.
- Coronil, F. (1996). Beyond occidentalism: toward nonimperial geohistorical categories. *Cultural Anthropology*, 11(1), 51-87.
- Çakaş, C. Ö. (2018). "The Analysis of The Orientalist Knowledge and Discourse Production Process as a Hegemony Formation Means of West", *Research Studies Anatolia Journal*, 1(2), 95-112.
- Çavdar, T. (1995). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi, 1839-1950*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Çebi, M. S. (2015). "İsviçre'deki Minare Karşıtı Referandum Afişlerinde İslamofobi'nin Söylemsel İnşası". *Bilig*, (73), 99-140.
- Çelik, S. (2016). *İnönü Döneminde Kemalizm: Süreklilik ve Değişim (1938-1950)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

- Çufalı, M. (2005). “Çok Partili Hayata Geçiş Dönemi:1945–1950”, (Ed.) Küçük, A., Bakan, S. & Karadağ, A., *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Siyasal Hayat*, I. Cilt, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Dalyan, C. (2009). *Occidentalism and the Politics of Development in Turkey: A Case Study on the Democrat Party Era*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Davutoğlu, A. (1994). *Alternative Paradigms the Impact of Islamic and Western Weltanschauungs on Political Theory*. Maryland: University Press of America
- Demir, Ş. (2012). “İktidar-Basın İlişkilerinin Türkiye’de Görünümü (1918-1960)”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(6), 119-137.
- Dursun D. (2001). *27 Mayıs Darbesi, Hatıralar, Gözlemler ve Düşünceler*. İstanbul: Şehir Yayınları.
- Dursun, D. (1999). *Demokratikleşemeyen Türkiye*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Dursun, D. (2000). *Ertesi Gün, Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Dursun, D. (2005). “Demokratikleşemeyen Cumhuriyet”, (Ed.) Küçük, A., Bakan, S. & Karadağ, A., *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Siyasal Hayat*, I. Cilt. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Dursun, D. (2007). *Dönüşüm Sürecindeki Türkiye, Aktörler, Alanlar, Sorunlar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Eisenstadt, S. N. (1978), *Revolution and the Transformation of Societies: A Comparative Study of Civilizations*. New York: The Free Press.
- Eisenstadt, S. N. (1984). The Kemalist Regime and Modernization: Some Comparative and Analytical Remarks. In *Ataturk and the Modernization of Turkey* (ss. 3-15). New York: Routledge.
- Ekinci, N. (1997). *Türkiye’de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Erdoğan, M. (2003). *Türkiye’de Anayasalar ve Siyaset*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Eren, N. (1963). *Turkey Today and Tomorrow: An Experiment in Westernization*. London and New York: Frederick A. Praeger.
- Eroğul, C. (2003). “Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-71”. (Der.) SCHIK, I. C. & TONAK, A. *Geçiş Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Eroğul, C. (2014). *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi* (Vol. 202). İstanbul: Yordam Kitap.
- Ertop, K. (1973). *Cumhuriyet (1924-1974)*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.

- Fırat, Ç. (2015). *Zafer ve Ulus Gazeteleri Örneğinde Türkiye'de İktidar – Muhalefet İlişkileri ve Basın (1957- 1961)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Fortna, B. C. (2005). *Mekteb-i Hümayûn: Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde, İslâm Devlet ve Eğitim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Garcia, Ó. J. M. & Gomez-Escalonilla, L. D. (Eds.). (2019). *Teaching Modernization: Spanish and Latin American Educational Reform in the Cold War*. New York: Berghahn Books.
- Gedik, Ö. (2008). *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Türkiye'de Kitle İletişim Özgürlüğü*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Gellner, E. (1992). *Postmodernism, Reason and Religion*. London: Routledge.
- Geray, H. (2014). *İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin Sonuçları*. (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giritli, İ. (1984). “Kemalism as an Ideology of Modernization.” In *Ataturk and the Modernization of Turkey* (ss. 251-253). New York: Routledge.
- Goloğlu, M. (1972). *Devrimler ve Tepkileri (1924-1930)* (Vol. 6). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Groc, G. (1994). “Journalists as Champions of Participatory Democracy”, in Metin Heper and Ahmet Evin (eds.), *Politics in the Third Turkish Republic*, Oxford: Westview Press.
- Gülsevin, F. (2009). *Demokrat Parti Döneminde Nadir Nadi Gazeteciliği*. Yüksek Lisans Tezi. DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Gürkan, N. (1998). *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Gürün, K. (1983). *Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)*. Ankara: SBF Yayınları
- Güvenir, O. M. (1991). *2. Dünya Savaşında Türk Basını*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Güz, N. (1993). *Serbest Cumhuriyet Fırkası Sonrası Basında Muhalefet ve 1931 Matbuat Kanunu* (No. 184). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Güz, N. (1998). “Tek Partili Yönetimde Basın”. *Yeni Türkiye Dergisi, Cumhuriyet Özel Sayısı*, 23-24: 2768-2776.
- Güz, N. (2008). *Türkiye'de Basın-İktidar İlişkileri (1920-1927)*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Heper, M. & Demirel, T. (1996). “The press and the consolidation of democracy in Turkey”. *Middle Eastern Studies*, 32(2), 109-123.

- Huntington, S. P. (1997), *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone Books.
- İnan, A. (1971). *Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İnan, A. (1984). *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- İncioğlu, N. K. (2007), "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrasi Sorunları, (Ed.) Kalaycıoğlu, E. & Sarıbay, A. Y., *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- İnuğur, N. (1992). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını.
- İnuğur, N. (2002). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- İrvan, S. (2014). *Medya Kültür Siyaset 3*. Baskı. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Kabacalı, A. (1994). *Türk Basınında Demokrasi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaçmazoğlu, H. B. (1998). *Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Kahraman, H. B & Keyman, E. F. (1998). "Kemalizm, Oryantalizm ve Modernite". *Doğu Batı*, 1(2), 63-75.
- Kalkan, Kocabay Hasibe (2008). *Tiyatroda Göstergebilim*. 1. Basım. İstanbul: E Yayınları.
- Karadağ, A. (2005). "Türkiye'de Demokratikleşme ve Demokratik Sistem", (Ed.) Küçük, A., Bakan, S. ve Karadağ, A., *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Siyasal Hayat*, Cilt: 1, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Karademir, F. (2008). "Halk Bilmecelerindeki İmgesel Anlatım Üzerine", *Millî Folklor Dergisi*, 20(78), 75-87.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (8. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatepe, Ş. (2001). *Tek Parti Dönemi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Karpat, K. H., (1964). "Turkey [: the Mass Media]", in Robert E. Ward and Dankwart A. Rustow (eds.), *Political Modernization in Japan and Turkey* (ss. 255-282), Princeton: Princeton University Press.
- Karpat, K. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kavaklı, N. (2005). *Bir Gazetenin Tarihi: Akşam*. İstanbul: YKY.
- Kaya, A. E. E. (2010). "Cumhuriyet Gazetesi'nin Kuruluşundan Günümüze Kısa Tarihi." *İletişim Fakültesi Dergisi*, 75-91.

- Kaya, I. (2004). *Social Theory and Later Modernities: the Turkish Experience* (Vol. 9). Liverpool University Press.
- Kılıçaslan, E. (2008). *Siyasal İletişimde İdeolojik Dil*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Kili, S. & Gözübüyük, Ş. (2000). *Türk Anayasa Metinleri* [Turkish Constitutional Texts]. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kocabaşoğlu, U. (1981). "Milli Mücadele Sözcülerinden: Anadolu'da Yeni Gün". *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Atatürk Özel Sayısı, 36(1), 179-203.
- Koçak, C. (1986). *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Ankara: Pozitif Yayınları.
- Köker, L. (1993). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köktener, A. (2004). *Bir Gazetenin Tarihi Cumhuriyet*. İstanbul: YKY.
- Lewis, B. (1961). *The Emergence of Modern Turkey* (No. 135). Oxford University Press.
- Mardin, Ş. (1989). *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediuzzaman Said Nursi*, New York: University of New York Press.
- Millas, H. (1998). *Türk Edebiyatında Yunanlı'nun İmajı Karşılaştırmalı Bir Yöntemle Ulusçuluk ve Kimlik Sorunları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mumcu, A., Altan, Ö. Z., Zıllıoğlu, O. N., Giritli, İ. & Yücel, Y. (1986). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi* (Vol. 2). Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Yayınları.
- Nadi, N. (1991). *Perde Aralığından*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Noviçev, A. D. (1997). "1839 Gülhane Hatt-ı Hümayûnu ve Dış Politikadaki Boyutları". *İlmi Araştırmalar*, (5), 279-289.
- Oral, F. S. (1970). *Türk Basın Tarihi: 1919-1965: Cumhuriyet dönemi*. Ankara: Yeni Adım Matbaası.
- Ortaylı, İ. (1985). "Batılılaşma Sorunu". *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 134-138.
- Öcal, M. (1998). "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1): 241-268.
- Ökte, F. (1951). *Varlık Vergisi Faciası*. Vol. 14. Nebioğlu Yayınevi.
- Öymen, A. (2004). *Değişim Yılları*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özdemir, M. (2018). *Demokrat Parti'nin Muhalefetten İktidara Geçiş Sürecinde Zafer gazetesi (1949-1950)*, Yüksek Lisans Tezi Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- Öztoprak, İ. (1981). *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını: Mayıs 1919-Temmuz 1921: Türkiye ile İlgili Dış Haberler ve Bunların İç Basındaki Tepkileri* (No. 8). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztürk, O. (2007). *Demokrat Parti Dönemi Basın Rejimi ve Zafer gazetesi (1957-1960) Ulus Gazetesi İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Parlak, T. M. (2015). "Galiplerin Adaleti: Nürnberg ve Tokyo Askeri Ceza Mahkemeleri". *ABMYO Dergisi*, 38, 137-153.
- Pektaş, Ş. (2003). *Milli Şef Döneminde (1938- 1950) Cumhuriyet Gazetesi*. İstanbul: Fırat Yayınları.
- Pultar, G. Emine O. İ. & Akşit, B. (2003). *Kültür ve Modernite*. İstanbul: Türkiye Kültür Araştırmaları.
- Rıfat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Safa, P. (1938). *Türk İnkılabına Bakışlar*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Said, E. (1998). *Oryantalizm* (Çev. N. Uzel). İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Sancaktar, C. (2012). "Türkiye'de Çok Partili Rekabetçi Siyasetin Doğuşu: Siyasal Değişimin İç ve Dış Dinamikleri". *Bilge Strateji*, 4(7), 31-64.
- Sarınay, Y. (1988). *Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi (1930-1952)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Savran, S. (1992). *Türkiye'de Sınıf Mücadelesi*, cilt 1, İstanbul: Kardelen Yayınları.
- Shaw, S. J. & Shaw, E. K. (1994). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*. (Çev. Harmancı, M). İstanbul: E Yayınları.
- Smith, A. D. (1994). *Milli Kimlik*. (Çev. B.S Şener). İstanbul: İletişim.
- Soysal, İ. (1983). *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları, 1920-1945*, 1. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Soysal, İ. (1997). *Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye Olaylar Kronolojisi (1945-1975)*, İstanbul: İsis Yayınları.
- Sönmezoğlu, F. (1994). "İkinci Dünya Savaşı Döneminde Türkiye'nin Dış Politikası: Tarafsızlıktan NATO'ya". Der. Sönmezoğlu, F., *Türk Dış Politikasının Analizi*, İstanbul: Der Yayınları.
- Steunebrink, G., van der Zweerde, E. and Cornelissen, W. (Eds.). (2004). *Civil Society, Religion, and the Nation: Modernization in Intercultural Context: Russia, Japan, Turkey* (Vol. 14). London: Brill.

- Stokes, M. (1994). "Turkish Arabesk and the City: Urban Popular Culture as Spatial Practice", in Akbar S. Ahmed and Hastings Donnan (eds.), *Islam, Globalization and Postmodernity*. London and New York: Routledge.
- Şentürk, A. (2015). "1931 Matbuat Kanunu'ndaki değişiklikler üzerine kronolojik bir değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar". *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 30(1), 199-230.
- Şirin, F. S. (2010). "Ulus devlet inşasında bir aydın: Falih Rıfkı Atay". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 10(1), 137-148.
- Timur, T. (1985). "Osmanlı ve Batılılaşma". *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 1*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 139-146.
- Timur, T. (2003). *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Toktamış A. (1993). *Türk Devrim Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Tosh, J. (2008). *Tarihin Peşinde*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tuna, S. (2007), "Cumhuriyet Ekonomisinin İlk Devalüasyonu: 7 Eylül 1946", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(13): 86-121.
- Tunçay, M. (1989), *Türkiye Tarihi-4-Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Turan, Ş. (2003), *İsmet İnönü, Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Türkeş, M. (2004). "Kadro Dergisi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*. Cilt 2. İstanbul: İletişim Yayınları ss. 464-476.
- Uran, H. (2007). *Meşrutiyet, Tek Parti, Çok Parti Hatıralarım*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Van der Lippe, J. M. (2012). *Politics of Turkish Democracy, The: Ismet Inonu and the Formation of the Multi-Party System, 1938-1950*. New York. Suny Press.
- Wallerstein, I. (1987), "World-Systems Analysis", in A. Giddens and Jonathan H. Turner (eds.), *Social Theory Today*. Cambridge: Polity Press, ss. 309-324.
- Watt, M. W. (1988), *Islamic Fundamentalism and Modernity*. London: Routledge.
- Yavuz, H. (2000). *Modernleşme, Oryantalizm ve İslam*. İstanbul: Buke Yayınları.
- Yıldırım, Ş. (2015). "Ahmet Cevdet Paşa ve Hukukçuluğu (1822-1895)". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 117-141.
- Yıldız, F. (2014). "Türk Anayasal Tarihi Çerçevesinde Basın Özgürlüğü Üzerine Bir İnceleme". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (4), 430-458.
- Yıldız, S. (2006). "Türk ve Alman Toplumlarında Kültürel İlişkiler, İmgeler ve Medya", *Millî Folklor Dergisi*, 18(72),37-46.

Yılmaz, M. & Doğaner, Y. (2007). *Cumhuriyet Döneminde Sansür: 1923-1973*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Yılmaz, Y. (2015). *Türkiye'de Gazetecilik Mesleği*. Ankara: Nobel Yayınları.

Zürcher, E. J. (2007). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. (Çev. Saner Gönen, Y.). İstanbul: İletişim Yayınları.

EKLER

Cumhuriyet

26 ncı yıl Sayı : 9145

KURUCUSU: YUNUS NADI
Ticari ve mali adresi: Çankaya, Beşiktaş - Posta kutusu: İstanbul No. 24
Ticari Adres: Genel Kuruluş: 24236, Yık. İşleri: 24236, Matbaası: 24236

Çarşamba 25 Ocak 1950

Ord. Prof. Dr.
TAHİR TANER
CEZA HUKUKU

Ünvanı kaam 726 nolu
F 1104, Posta ile 1150
Sıra: ADAN KITA'YI
Beyaz - İstanbul.

Seçim tasarısını inceliyen komisyonunda bir hâdise

Dünkü toplantıda seçim kuruluna verilen "tahkik", salahiyetinin kaldırılması üzerine D.P. milletvekilleri komisyon mesaisine katılmadılar

Yapılan yolsuzlukların evrak üzerinde tesbitine imkân olmadığının söylüyor bir D.P. milletvekili: "İtiraz mekanizması işlemeyi bir hale getirirse emrivakilere yer verilmiş olur," dedi

Dış politikada temkin

Bir hayırın amacı Türkiye'de dış politikada tedbir alınmasıdır. Bu tedbirler, a priori olarak, dış politikada temkinli bir hâle getirmeye çalışmaktır. Bu temkinli hâle, dış politikada temkinli bir hâle getirmeye çalışmaktır. Bu temkinli hâle, dış politikada temkinli bir hâle getirmeye çalışmaktır.

Ankara 24 (Telgraf) - Seçim komisyonu, Yürürlükte bulunan Meclis'in 26 Ocak 1949 tarihli kararına göre, 26 Ocak 1949 tarihinde, 2 saat süreyle toplantıya geçmiştir. Bu toplantıda, seçim komisyonu, Meclis'in 26 Ocak 1949 tarihli kararına göre, 26 Ocak 1949 tarihinde, 2 saat süreyle toplantıya geçmiştir.

Meclise yapılan müracaatlar
8000 doyanın Dişkeç Komisyonunda, Grupluların dünkü C.H.P. Gruplularında bildirildi.

Amerikan ve İngiliz devletleri toplantısında

Amerikanın Batı Avrupaya askeri yardımı başlıyor

İki tarafı anlaşmalar bu hafta imza edilecek, Beyaz Saray'da dün yeni silahlar meselesi görüşüldü

Washington 24 (A.S.) - Yerküresel imzalamaya bulunan müttefikler, Avrupa savaşçılarına, bu hafta sonunda, periyodik ve yeni silahlar, Amerika'da üretti.

Bir Hariçiyeye memuru tevkif edildi
Mısır, İsviçre - Fransız hükümeti, bir hariçiyeye memuru tevkif etti.

Yarın Bahşyoruz Ahmed Rıza Beyin Hatıraları

İki Meclis Mebus'unun Reisinin İstikbal ve Mesugiyet devirlerine aid tarife geçecek ifşatları, intibakları, müşahedeleri

Ahmed Rıza Beyin son zeyneli

Yarın Bahşyoruz

Lise mezunlarının askerliğine dair tasarı

Dün Milli Savunma Komisyonunda görüşülen tasarı hararetle müzakerelerden sonra reddedildi

Komisyonunda Milli Savunma Bakanı ve Orgeneral Şükrü Kanadlı izahat verdiler

Hayata 250 mîl derin toplanacak olan 4 Dış İhtiyaç Bakan toplantısı

Avusturya barışı için 249 uncu toplantı

Delegeler dün de hiçbir netice elde edemediler dağıldılar

London 24 (B.C.) - Paçk komisyonunda, Avusturya barışı için, 249 uncu toplantı yapıldı. Delegeler, dün de hiçbir netice elde edemediler dağıldılar.

Maaş kanununu değiştiren tasarı

Mevzuatı askerlik hizmetleri ile ilgili olan tasarı, Meclis'te görüşüldü

Ankara 24 (Telgraf) - Meclis, maaş kanununu değiştiren tasarıyı, Meclis'te görüşüldü.

Anadoluda kardan yollar gene kapandı

Karadenizde de fırtına yizürden vapurlar yüklerini boşaltamadılar

Batılışta gece bir kışın 1950

Yahya Kemal iyileşiyor

Büyük sair, gösterilen alakadan çok mütebesst olduğunu söylüyor

Memnuniyetle haber alınmıştır. Büyük sair, gösterilen alakadan çok mütebesst olduğunu söylüyor.

Yunus Nadi Mükafatı

Öykü yazarının 1949-50 Yılında yazdığı eserleri için verilen mükafatı aldı

Yunus Nadi Mükafatı, öykü yazarının 1949-50 Yılında yazdığı eserleri için verilen mükafatı aldı.

Kayıbolan uçak dün de bulunamadı

Dünya uçuşunda bulunan 50 uçak arasında, kaybolan uçak bulunamadı

Dünya uçuşunda bulunan 50 uçak arasında, kaybolan uçak bulunamadı.

Propaganda faaliyeti

Hümmi Üryan da bugün Maniyya'ya gidiyor, Barlas'ın Siyaset hararet etti

Üryan'ın Siyaset hararet etti

Yarın Bahşıyoruz

Yarın Bahşıyoruz

100 DENİZ MOTÖRÜ
GOIOT
PANZO STAVROPULO

Cumhuriyet

27 nci yıl Sayı : 9336

KURUCUSU: YUNUS NAĞI

Cuma 4 Ağustos 1950

5 SANAT
Fikir ve sanat dergisi
5 sayıs çıktı

Güvenlik Konseyinde
Rusyanın mağlûbiyeti
Sovyet delegesinin ileri sürdüğü
teklifler ekseriyetle reddedildi

Güvenlik Konseyi, 8 lehte, bir aleyhte ve iki çekimser reyyle ilk
olarak Kore hâdîsesini görüşmeyi kararlaştırdı

Türkiye, Simal
Atlantik Paktna
almışlardır

İstanbul, 3 (Türkiye) — Simal Atlantik Paktna
almışlardır. Bu kararın alınması, Türkiye'nin
uluslararası ilişkilerinde önemli bir adım olarak
değerlendirilmektedir.

Kore harbinin kat'i
safhası yaklaşıyor

Amerikan kütalarının nihai müdafaa hatlarına
doğru çekildikleri açıklandı

Washington, 3 (Türkiye) — Kore harbinin
safhası yaklaşıyor. Amerikan kütalarının nihai
müdafaa hatlarına doğru çekildikleri açıklandı.

Muhtar ve Şehir
Meclisi seçimleri

Osmanlılık günlerinde yapılmış bir seçimdir. Şehir
Meclisi seçimleri, vatandaşların yerel işlerini
düzenlemek için yapılır.

İstanbul dün 8 senedir görülmemiş
derecede sıcak bir gün geçirdi

İstanbul, 3 (Türkiye) — İstanbul, dün 8 senedir
görülmemiş derecede sıcak bir gün geçirdi.

Güzellik
Müşabakamız

İstanbul'da düzenlenen güzellik yarışması,
katılımcıların yeteneklerini göstermek için
düzenlenmiştir.

Atlantik
Paktı ve
Türkiye

Pakta dahil olmak için
yaptığımız teklif Amerika
Dış İşleri Bakanlığınca
inceleniyor

Washington, 3 (Türkiye) — Türkiye'nin
Atlantik Paktna'ya dahil olmak için yaptığı
teklif, Amerika Dış İşleri Bakanlığınca
inceleniyor.

Balıkesirde dün gece
büyük bir yangın çıktı

Susuzluk yüzünden 250 den
fazla dükkân ve ev yandı

Geceyarısından sonra saat 2 de yangın bütün şiddetle
devam ediyordu. Civar illerden yardım istendi

Amerikan
Amirali
Ankara'da

Amiral Karaman, Ankara'da bir ziyarette bulundu.

Denizcilik işleri için bir
Deniz Şurası kurulacak

Şurada, denizcilik davası benimsemesi kimseler
bulunacak ve bunların fikirlerinden istifade edilecek

Bandırmada
fecî bir uçak
kazası

Bandırma, 3 (Türkiye) — Bandırma'da bir uçak
kazası meydana geldi. Uçak, deniz üzerine
düşerek parçalandı.

İstanbul Radyosunun
yeni programı

İstanbul Radyosu, yeni programları ile dinleyicilerine
servis ediyor.

Türk musikisi yayımlarına eskisinden
daha fazla zaman verilecek

İstanbul Radyosu, Türk musikisi yayımlarına daha fazla
zaman ayıracağını açıkladı.

Şehri Kaplamaya Başlayan Düzme Türbeler

Şehri kaplamaya başlayan düzme türbeler, çevreyi
kirlenmeye sebep oluyor.

Bandırmada
fecî bir uçak
kazası

Bandırma, 3 (Türkiye) — Bandırma'da bir uçak
kazası meydana geldi.

Russel
Dorr'un
demeci

Marshall planının Türkiye'ye
denetimi verilmesi hakkında
Russel Dorr'un demeci.

Kâbe sular
altında

Kâbe sular altında, İstanbul'da meydana
geldi.

Dördüzlere
yardım
listesi

Dördüzlere yardım listesi, ihtiyaç sahiplerine
yardım sağlamak için hazırlanmıştır.

Behicce Bran ve
arkadaşları dün
sorguya çekildiler

Sergüzevî metakob sanıklar
Cezayirli gümbürler
Behicce Bran ve arkadaşları dün sorguya
çekildiler.

Amerikan
Amirali
Ankara'da

Amiral Karaman, Ankara'da bir ziyarette bulundu.

Denizcilik işleri için bir
Deniz Şurası kurulacak

Şurada, denizcilik davası benimsemesi kimseler
bulunacak ve bunların fikirlerinden istifade edilecek

Bandırmada
fecî bir uçak
kazası

Bandırma, 3 (Türkiye) — Bandırma'da bir uçak
kazası meydana geldi.

İstanbul Radyosunun
yeni programı

İstanbul Radyosu, yeni programları ile dinleyicilerine
servis ediyor.

Türk musikisi yayımlarına eskisinden
daha fazla zaman verilecek

İstanbul Radyosu, Türk musikisi yayımlarına daha fazla
zaman ayıracağını açıkladı.

Şehri Kaplamaya Başlayan Düzme Türbeler

Şehri kaplamaya başlayan düzme türbeler, çevreyi
kirlenmeye sebep oluyor.

Behicce Bran ve
arkadaşları dün
sorguya çekildiler

Sergüzevî metakob sanıklar
Cezayirli gümbürler
Behicce Bran ve arkadaşları dün sorguya
çekildiler.

Dördüzlere
yardım
listesi

Dördüzlere yardım listesi, ihtiyaç sahiplerine
yardım sağlamak için hazırlanmıştır.

Kâbe sular
altında

Kâbe sular altında, İstanbul'da meydana
geldi.

ABDÜLLATİF DEBAS
KAHVENİN
DEPOSUDUR
Nesliyle bu nesne kahvenin deposudur...

Cumhuriyet

INDIA SUPER
Kazım ve emekli arkadaşları
Kazım ve emekli arkadaşları bu...

KURUCUSU: YUNUS NADİ
27 nci yıl sayı : 8442
Telif ve satış adresi: Cumhuriyet, Beşiktaş - Posta Kutusu İstanbul No. 246

Bugarlar göçmen sevkini durdurdu

Buna mukabil Svilingrad ve Karaağaçtaki göçmenlerin alınmasını talep ediyorlar

Sofya maslahatgüzarımız dün geldi. Maslahatgüzar göçmen vaziyeti hakkında hükümete izahat verecek. Svilingraddaki göçmenlerden acıkli haberler geliyor

Amerika, bir çıkmaza girmişti

Amerika bir çıkmaza girmişti. Bu günkü yazışma ve Amerikan milletleri...

Buna karşılık Bulgarlar, Svilingradlı göçmenleri Türkiye sınırına ve Karaköprü-İstanbul arasındaki demiryoluna nakletmek istiyorlar.

C.H.P. milletvekilleri dün Mecliste hazır bulundular

C.H.P. Meclis Grubunun geçen celse tutanağı hakkında Meclis Başkanlığına yaptığı yazılı müracaat özetindeki oturumun gündemine alındı

Ankara, 17 (Telefonla) - Bugün öğleden sonrasındaki oturumda C.H.P. Meclis Grubu milletvekilleri Meclis Salonunda hazır bulundular.

Çiftlikle sarayın birliğinde bir müddet yaşamış göçmenler

D.P. Meclis Grubu toplantıları

İstanbul'da günü üçer saat süreren Meclis Grubu toplantıları

Kore'deki Birliğimiz büyük taarruza geçti

Başkent Seul'u ele geçirmek üzere hazırlık yapan ceterlerin bir kısmı baskına uğratılarak dağıldı

Birliğimizin önemli bir birliği baskına uğratıldı

Ankara, 17 (Telefonla) - Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu, İstanbul'da birleşim toplantısı yaptı.

Seul'de 17 (Telefonla) - Birleşim Frontu'nun başkanı Kim Il-sung, Seul'de birleşim toplantısı yaptı.

Kore Savaş Birliğimizde 10 Rum vatandaşı da var

Bunların bir kısmı gönüllü olarak birliğe katılmış bulunuyor ve "Cumhuriyet" okuyucularına tahassüslerini anlatıyorlar

Kore harb mahkubimiz Faruk Fenik yazıyor

Amerikanın bize verdiği denizaltılar

Çanakkale ve Dardaneler denizaltıları için teşekkür

Denizaltıların bir kısmı Çanakkale ve Dardaneler için gönderildi

Başbakan şehrimize

Başbakanın İstanbul'a gelişi

Başbakanın İstanbul'a gelişi. Başbakanın İstanbul'a gelişi...

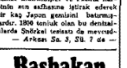
Yugoslavya Marshall planından faydalanacak

İtalya ve Almanya yardımlarıyla Yugoslavya 11 milyar dolarlık bağ day

Roma, 17 (A.P.) - İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri Marshall Planı çerçevesinde Yugoslavya'ya 11 milyar dolarlık bağ day.

Karagürümükte dün aşkamski cinayet

Bir mahabehet karavandesindeki cinayet

Karagürümükte dün aşkamski cinayet

İsveçin Elfsborg takımı dün geldi

Misafir takım bugün ilk maçını Fenerbahçe ile yapacak

Oslo'den gelen İsveç millî futbol takımı bugün İstanbul'a geldi.

İsveç millî futbol takımı bugün İstanbul'a geldi

Amerika, kullanan bu dünya tarihinde ne yapabiliriz? Bu soruya cevap olarak...

Advertisement for 'INDIA SUPER' featuring a portrait of Tevfik Yılmaz and text about a book or publication. Includes contact information for 'BİRACIYAT'.

İstanbul'da günü üçer saat süreren Meclis Grubu toplantıları

Çiftlikle sarayın birliğinde bir müddet yaşamış göçmenler

Birliğimizde önemli bir birliği baskına uğratıldı

Başbakanın İstanbul'a gelişi

Denizaltıların bir kısmı Çanakkale ve Dardaneler için gönderildi

Başbakanın İstanbul'a gelişi

Parasız Hizmetçi
KÖPÜK
TEMİZLEME TOZU
(3002)

ZAFER

DEMOKRASİNİNDİR

Ankara'da ilk defa Amerikan usulü konferansiyon yalnız
AYLA Mağazasında
Satılmaktadır.
Beşiktaş Caddesi Akşin Tulufoğlu Mağazası Tel: 11093 5006

Yıl 2—No. 557 *Telegraf adresi: Zafer Gazetesi—Ankara* İKASIM1950 CUMARTESİ Fiyah Her Yerde 10 Kuruş *Telefon: 15619, 15315 ve 15932* Denizciler Caddesi 2 *Posta Kütüğü: 193

Mün Bütün Millet Onu Andı

Millî yas günü yurtta ihtifaller yapıldı

Binlerce halk sabahtan akşama kadar akın akın Atasının kabrini ziyaret ederek tüzim vakfesinde bulundu

Atatürk'ün ölümünün 12 inci yıldönümü olan bu günün yurtta olduğu gibi Ankara'da da millî yas günü olarak kutuldu. Binlerce halk sabahtan akşama kadar Atatürk'ün kabrini ziyaret ederek tüzim vakfesinde bulundu.

Meşum bir siyaset tertibi!

Mümtaz Faik FENİK
Dün Ankara sokaklarında ya da karanlık bir köşede "terörün emniyeti ve Halk Partisi'nin politikası" hakkında Atatürk'ün ölüm yıldönümünü kendi propaganda amaçlarına dönüştürmek isteyenlerin meşum bir siyaseti bir hayvanın vicdanına yansımaları çoktan görülmüştür. Büyük Atatürk her geçen gün yaşattığı acıdır. Önce bu acıyı hissetmek, sonra bu acıyı hissettirenlerin suçunu düşünmek, en sonunda bu acıyı hissettirenlerin suçunu düşünmek, en sonunda bu acıyı hissettirenlerin suçunu düşünmek...

Dünkü Meclis

Meclis üyelerinin bir kısmı meclis toplantısına katılmadılar. Meclis üyelerinin bir kısmı meclis toplantısına katılmadılar. Meclis üyelerinin bir kısmı meclis toplantısına katılmadılar.

Dünkü meşum hâdise

C.H.P. tertipçileri yası bayrama çevirdiler

İsmet İnönü etrafına tebasimleri saçarak ve elleryle kollarıyla alkışlar toplayarak Muahhakat Kabri ziyaret etti!

İsmet İnönü etrafına tebasimleri saçarak ve elleryle kollarıyla alkışlar toplayarak Muahhakat Kabri ziyaret etti!

Dün İstanbul'da yapılan tören

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Etkombinası macerası

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Esnaf temsilcileri Belediye Başkanını ziyaret etti

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Yasıyanların heykelleri dikilmeyecek

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

C. H. P. nin bir imtiyazı

Telefonlardan yüzde 95 ucuzla faydalanıyormuş. İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

C.H. Partisi Halkvekillerine verilen paradan 5 milyon lirasını kendisine ayırmış

Ayrıca bütçesinden verilen paradan 11 milyon lira ile yapılan binarları da tapusuna geçirmişti. İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Koredeki erlerimiz maneviyatı çok yüksek

United Press ajansı muhabiri Türk karargahında geçirdiği saatlerde ait sayımlı dikkat ihtisalarını ve kabraman askerlerimizin günlük hayatlarını teferrütlü anlatıyor. İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

United Press ajansı muhabiri Türk karargahında geçirdiği saatlerde ait sayımlı dikkat ihtisalarını ve kabraman askerlerimizin günlük hayatlarını teferrütlü anlatıyor

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Yasıyanların heykelleri dikilmeyecek

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Cübbeler senfonisi

İstanbul'da yapılan tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı. Tören, Atatürk'ün ölüm yıldönümünü anmak için yapıldı.

Cumartesi 13 MAYIS 1950 Yıl 2 - No 377

ZAFER DEMOKRASININ DİR

POKER-PLAY MELE DEN BİR YENİ POKERİN EN YAKINI

Vatandaş, reyini hiç bir telkine kapılmadan kullan

Millet yarını heya canla bekliyor

Seçimden sonra C. H. P. ileri gelenleri arasında değişiklikler

Hilmi Uran genel başkan vekilliğinden ayrılacak

Genel Başkan vekilliği Cemil Barlasla Nihad Erim arasında paylaşılacak

C. H. P. Genel Başkanvekili Hilmi Uran

Songünlerde görülmeye başlanan seçim sürecinde Hilmi Uran...

İZMİR FUARI

Daha şimdiden on altı yabancı devletin iştirak edeceği anlaşıldı

Hazırk ileriyor

İzmir, 12 (Telefonla) - Memleketimizin ikinci hayata dönmüş bir rolü olan İzmir için bir hazırlık...

Hilmi Uran

Yarınki Genel Seçimin Büyük Ehemmiyeti

Yarın akşam iktidarın hangi partiyeye tevccüh edeceği ve değişip değişmeyeceği anlaşılacak

Türk milletinin, 31 Temmuz 1950 seçimlerini tamamlaması...

Komünizmle savaş nasıl yapılacak?

İkiinci dünya savaşının sonuna doğru en önemli konferanslardan biri...

Seçim Suçları

Dün seçim kanununa aykırı hareket eden bir halk partisi mensubu mahkemeye verildi

Ankara'da D. P. namuslu parlamenterleri hakaretleri bulunan bir milletvekili mahkemeye verildi

Atom gazı ve atom Denizaltısı

Amerika yeni silâher keşfi peşinde

Vashington, 12 (Aa) - U.S. News dergisinin bildirdiğine göre, Amerika şüpheli yeni silah keşfi...

Türkiye Batının idealini koruyor

Paris'te Büyük Elçimizin Başkanlığında mühim bir toplantı yapıldı

Paris, 12 (Aa) (Afp) - Türkiye'nin Fransa büyükelçisi Numan Kemal...

Üçler Konferansının ikinci günü Londrada Rusların Almanya ile anlaşmasından korkuluyor

Londra, 12 (Aa) (Lpa) - Üç beş devletin dışişleri bakanları bu akşam yeniden toplandı...

Havacılıkta yeni bir keşif: Eski deniz uçurucu ve sadece havacılıkta ihbar için kullanılan ve 'Dünya kutsal' temin edilen yeni tip bir taşıyıcı Amerika'da 'Mikoyan' üssünde üretiliyor. Yukarıda: 'Üçler konferansı' hazırlanıyor.

Asyada komünizm tehlikesi büyüyor

Malezya da kızıl tehlikeye maruz

Kanberra, 12 (Aa) (Lpa) - Oslony - Doğu Asyada kızıl tehlike büyüyor...

AKINTIYA KUREK

AKINTIYA KUREK

Hongirini seçtin? M. Karayazın diplomatik...

La Familia
 BÜYÜK İZMİRLİLERE No. 355
 Fiyatı maaşla eşittir, bu ekde, taksitli
 100 kuruş, 1 hafta, 3 kuruş
 100 kuruş

ZAFER

DEMOKRASININ D

POKER-PLAY
 HİLE DENİR Mİ YENE
 DÜŞÜNÜN HER ZAMAN
 DÜŞÜNÜN

Yıl 2 - No. 392 - Telgraf Adresi: Zafer Gazetesi - Ankara PAZAR 28 MAYIS 1950 - Fiyatı her yerde 10 kuruş. Telefon: 15619 ve 15315 - Denizcilik Cad. 2 - Posta kutusu: 193

Gençlik Bayramı için dün yapılan törende

Celâl Bayar gençliğe hitap etti

Celâl Bayar'ın Ankara'da gençlere hitap ettiği törenin anı fotoğrafı.

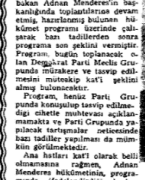
Halk ve gençler Bayar'a büyük tezahürat yaptı

Bayar, "Gençler unutmayınız: Vatandaşın saadetinin temini sırası bir gün sizlere gelecektir. Bu tarihi vazifeye hazır ve lâyık olmaya çalışınız," dedi.

Gençlik ve Spor Bayramı için dün yapılan törende Celâl Bayar hitap etti. Bayar, "Gençler unutmayınız: Vatandaşın saadetinin temini sırası bir gün sizlere gelecektir. Bu tarihi vazifeye hazır ve lâyık olmaya çalışınız," dedi.

Kabine programı son şeklini aldı

Program bugün saat 19 da D.P. Meclis Grubunda görüşülecek

Adnan Menderes'in kabine programının son şeklini aldığı bildirildi. Program bugün saat 19 da D.P. Meclis Grubunda görüşülecek.

Son inkılâp ve dış itibarımız

Mümtaz Fethi İnkilâp

İnkılâpın son aşamasında olduğumuzu düşünmeliyiz. Dış itibarımızın güçlenmesi için çaba göstermeliyiz.

Adliyede kaybolan dosyanın esrarı

Orhan Kavur dün Savcıya, kayıp dosyadaki vuranı suretlerini verdi

Orhan Kavur, kayıp dosyadaki vuranı suretlerini Savcıya teslim etti.

HAYATI UCUZLATMA TEDBİRLERİ

Hükümetin bilhassa ekmeğe ve şeker fiyatları üzerinde durduğu, Anıt Kabir ve Meclis inşaatında da ehemmiyetli tasarruflar sağlanacağı iddia ediliyor

Ulusun yalan bir iddiası

Demokrat Partinin teşkilatı, partilerin kayıplarına dair iddiaların gündeme gelmesini istemiyor.

İngilizce dersleri hakkında

İngiliz Büyük Elçisi radyoda dün akşam bir konuşma yaptı

İngiliz Büyük Elçisi radyoda dün akşam bir konuşma yaptı.

Bahçelievlerde bir infikâk

Dün akşam saat 19 saatlerinde Bahçelievlerde bir infikâk meydana geldi.

Türkiye'ye yeni kredi

Vatandaşlarımızın Türkiye'ye yeni kredi için başvurduğunu belirtildi.

AKINTIYA KUREK

Acıyıp bir tokluk

İçişleri Bakanlığı'nın acıyıp bir toklukla ilgili açıklaması.

Kudretin yeni bir uydurması

AKP'nin kudretin yeni bir uydurması olduğunu iddia edildi.

Yeni kredi

Türkiye'ye yeni kredi için başvurduğunu belirtildi.

Genel haberler ve diğer kısa haberler.

EK-3. Cumhuriyet ve Zafer Gazetesi Künyesi

Sahibi ve Başmuharriri
MÜMTAZ FAİK FENİK
Bu nüshada yazı işlerini f len
İdare eden: **Hikmet YAZICIOĞLU**
Dizildiği yer:
ONAN M RETTİPHANESİ
Basıldığı yer:
GÜNEŐ MATBAASI

Sahib ve Başmuharriri
NADİR NADİ
Bu nüshada yazı işlerini f len
İdare eden: **CEVAD FEHMİ**

Cumhuriyet Matbaası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : İNCU, Nurcan

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Sos. Bil. Ens. Gazetecilik Anabilim Dalı	2021
Lisans	Anadolu Üniversitesi / İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü	2017
Lisans	Gazi Üniversitesi / İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü	2014
Lise	Güzelcan Kardeşler Lisesi	2010

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014 – Devam Ediyor	T.C. Sağlık Bakanlığı	İletişim Uzmanı

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

1. İNCU, N. (2020).“Peyami Safa ve Kalem Kavmaları”, *Atlas Journal (International Refereed Journal On Social Sciences)*, Cilt 6, Sayı 28, s. 390-397.
2. İNCU, N. (2020).“İbrahim Şinasi Efendi'nin Gazeteci Kimliği ve Tasvir-i Efkâr Gazetesi”, *Atlas Journal (International Refereed Journal On Social Sciences)*, Cilt 6, Sayı 36, s.1036-144.

Hobiler

Basketbol Hakemliği, Fotoğrafçılık, Sportif / Amatör İHA Kullanma, Kamp, Ekstrem Sporlar.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

